

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

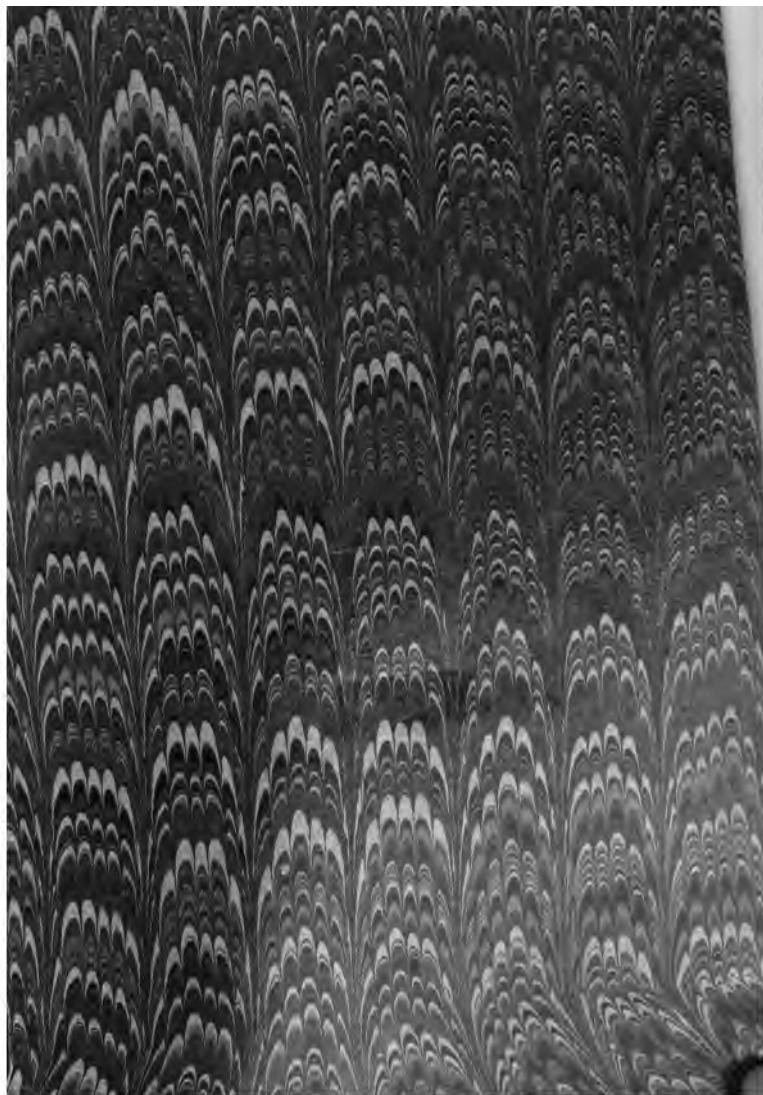
235
5

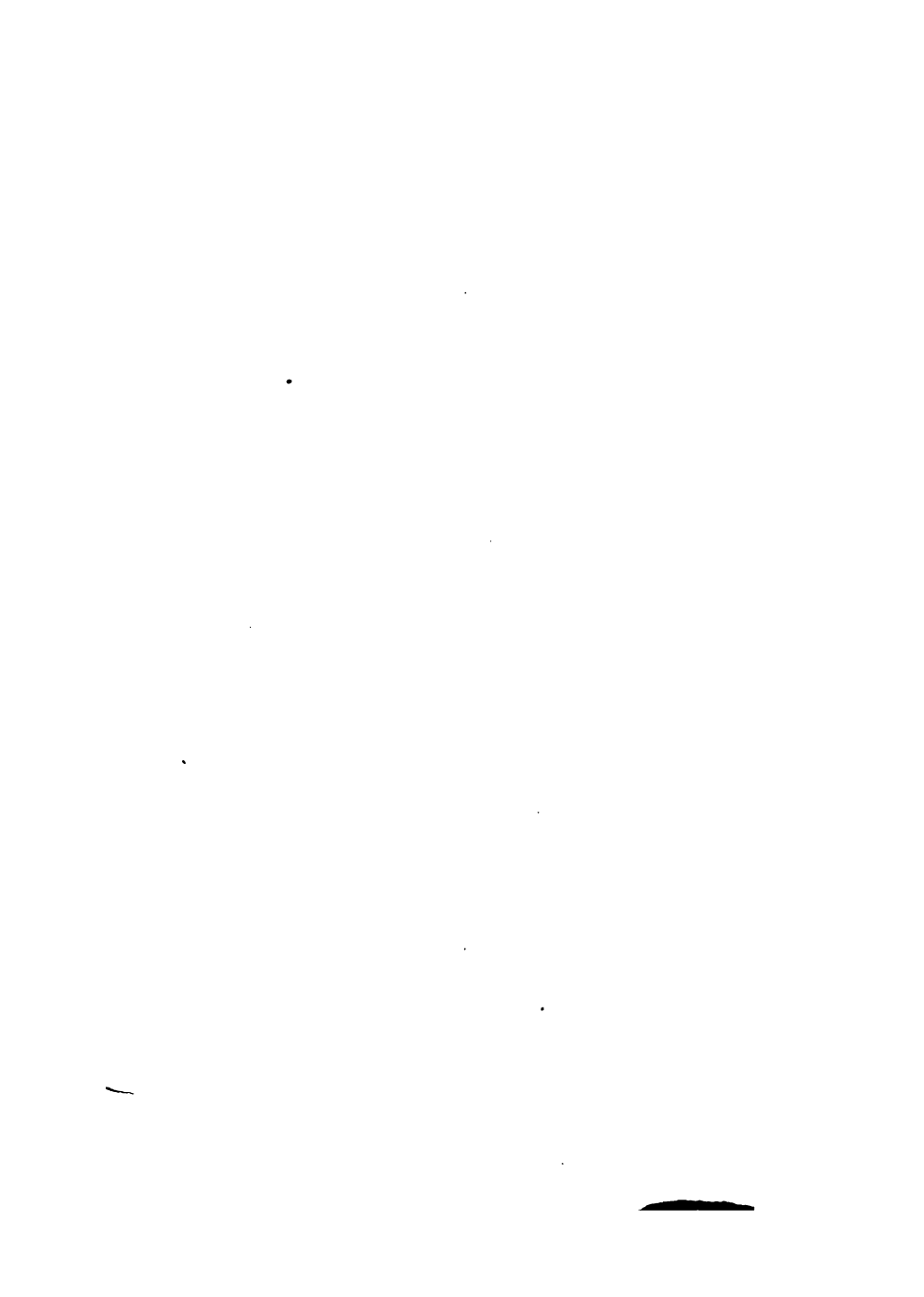

Harvard College Library

FROM

L. Morgan Browne

G. Morgan Browne

P. TERENCEI
COMOEDIAE

RECENSUIT

ALFREDVS FLECKEISEN.

LIPSIAE

SVMP TIBVS ET FORMIS B. G. TEVBNERI.

MDCCLXXXIV.

Lt 6.235.5

Harvard College Library

Gift of

G. Morgan Browne

Dec. 12. 1921

CAROLO HALMIO
GVILELMO HERBSTIO

AMORIS CAUSA

S.

1000

Fabulis Terentianis praemisi vitam poetae a C. Suetonio conscriptam, Aelii Donati opera hodie superstitem et additamento auctam. in qua emendanda praeter F. Oudendorpii et F. A. Wolfi curas non sine fructu adhibui aliquot editiones veteres, quarum bibliotheca regia Dresdensis mihi copiam fecit: Donati loci et anni notam carentem (Mentelianam, de qua cf. Eberti. lex. bibliogr. s. n. 6333), Terentii Venetas annorum MCCCCLXXVIII, MCCCCLXXX, MCCCCLXXXII, quarum consensum signavi littera ε. infra posui eos locos ubi ab exemplari Oudendorpiano recessi et alia quaedam adieci quae ad recte iudicandum de huius vitae verbis pertinere viderentur.

P. 3 v. 2 P. Terentio Lucano ex 'manuscripto' Pighius ann. II p. 347, probatum Osanno anal. crit. p. 21, sed v. Th. Mommseni hist. Rom. I p. 861 ed. alt. in adn. 7 adduci Romam ibique uenire scripsi ex emendatione Ludovici Schopeni, qui quid ipse de aliquot huius vitae locis sentiret percomiter mihi per litteras significavit, ad hunc locum his additis 'Ita legi suadet, ut alia placeam, ipsum verbum commercio. adduci de servis venalibus habet Cicero pro Quinctio 6, 24 et Donatus etiam in praef. Eunuchi.' ad ducem Romanum peruenire s Oud. ad dominum Rom. peruenire I. F. Gronovius potuisse ε (scil. Fenestella docet). potuisset Oud. 15 laudes fucosas Wolfius. fucosas laudes ε Oud. 17 se ad Furium coenare Wolfius. ad Furium se coenitare ε Oud. 18 sq. ut dedi restituit Ritschellius parergon Plaut. I p. 638, qui lacunam ita fere expleri posse

proponit: eorum mannis gaudet *vel* horunce redis gestit. dum se amari ab hisce (his ε) credit crebro in Albanum rapi ob (ad ε) florem aetatis suae ε *Oud.*, item *Iosephus Scaliger animadv. in chronologica Eusebii p. 144 ed. alt.*, nisi quod hic verba ob florem aetatis suae *delevit. ex libro Danielino Schopenus has excerpisit discrepantes scripturas*: ab his — credat — rapif 20 post sublatis rebus *cod. Dan.* ipsis sublatis rebus ε. ipsis sublatis rebus *Oud.* suis sublatis rebus *Ritschelius.* suis ablatis rebus *Wolfus.* ipse sublatis rebus *Scaliger.* suis spoliatus rebus *Georgius Bezenbergerus.* ipse laetis rebus *Bothius* 21 Graeciae *Bothius* 22 mortuus est ε *Oud.* 23 Scipio illi profuit, nil Laelius *Wolfus* 24 idem] id *Wolfus* 26 qui — seruolum *Scaliger*

P. 4 v. 2 et 6 Caecilio et Caecilii Muretus operum II p. 655 ed. Ruhnck., Scaliger. Caerio (Cerio) et Caerii (Cerii) ε *Oud.*: *cf. Ritschelius l. 1. p. 329* 9 ex his *Hecyra sexta Bothius.* *Hecyra sexta* ex his ε *Oud.* 10 bis acta ε. bis die acta *Oud.* bis pro noua acta *Ritschelius p. 333* 11 uidelicet ε. id est *Oud.* 15 Scipione; eamque *Schopenus.* Scipione namque *cod. Dan.* Scipione. eandem *Donati ed. Mentel.* Scipione, quibuscum familiariter uixit. eandem ε *praeter Mentel., Oud.* 17 maliuoli ε. maleuoli *Oud.*: *cf. Ritschelius Mus. philol. VII p. 581* 19 uehemens existimant ε *Oud.* 24 sciebat et Leliorum Scipioni *Donati ed. Mentel., unde fortasse scribendum est*: sciebat et Laelio et Scipioni 26 C. Memmius *cod. Dan., quod coniectura assecutus erat F. Ellendtius proleg. in Cic. Brutum p. LXI ed. pr. Qu. Memmius ε. Q. Memmius Oud.* 30 temporius ε. temporius *Oud.*

P. 5 v. 1 sq. quo consule ludis Megalensibus Rit-

schelius parergon I p. 300. qui consularibus ludis ϵ *Oud.*

8 qua *Harius.* quia ϵ *Oud.* 10 urbem *Oud.* urbe *D. Heinsius. om. \epsilon:* cf. *Drakenborchius in Liv. XXVIII 6, 4* 11 sic $\epsilon.$ *om. Oud.* 12 dedit *Bothius* 15 in * mari] *hinc aberrasse puto verba sinu Leucadae v. 17, quae illic mutarunt* siue *Leucadia, unde fuit cum temptarem* siue *Leucasii conl. Pausania VIII 25, 2: sed nunc illud praefero, nisi praestat transponere* perisse mari in sinu *Leucadae* dicit 16 a *Menandro \epsilon, Madvigius in Cic. de fin. p. 18.* e *Menandro Oud.* 17 in *arcadia stymphali \epsilon.* in *Arcadiae Stymphalo Oud.*

19 ex *Bothius. om. \epsilon Oud.* 23 uia $\epsilon.$ in uia *Oud.*

uillam *seclusi suasu Schopeni, qui haec adnotavit 'Fuit quidem via Appia, haud procul ab urbe, Martis aedis: v. Dukerus ad Liv. X 23 et interpr. ad Ov. Fast. VI 191 [et G. A. Beckeri antiq. Rom. I p. 511 sq.]. at villa Martis nec aliunde constat, et res est per se absurda. quare non dubito quin uillam ad explicandam rariorem v. hortuli significationem ascriptum fuerit in margine. unde postea ab homine indocto, cui genetivus Martis molestias creabat, in ipsum verborum ordinem receptum est. ipse Cicero plane iisdem verbis ad Q. fr. III 7 Romae et maxime Appia uia Martis mira alluuius'*

34 *Cicero in Lino susp. R. Ungerus in prolusione gymn. Friedlandiensis anni MDCCCLIII ('subsicworum capita tria') p. 3*

P. 6 v. 1 in medium nobis cod. Dan. in medio populi \epsilon Oud. 6 *atque utinam] cf. M. Hauptius observ. crit. p. 47* uis, *comica ut Bentleyus in Hor. A. P. 26, Wolfius miscell. p. 454, Meinekius Menandri et Phil. rel. p. XXXVI.* uis *comica, ut Oud.* 12 *vide ne scribendum sit Maecius, is de quo cf. Bentleyus in Hor. A. P. 387, Wetichertus poet. Lat. rel. p. 334 sqq., Estracius Horat.*

G. Morgan Browne

P. TERENTI
COMOEDIAE

RECENSUIT

ALFREDVS FLECKEISEN.

LIPSIAE

SVMP TIBVS ET FORMIS B. G. TEVBNERI.

MDCCCLXXXIV.

Lt 6.235.5

Harvard College Library

Gift of

G. Morgan Browne

Dec. 12. 1921

7

LIPSIÆ: TYPIS B. G. TEUBNERI.

CAROLO HALMIO
GVILELMO HERBSTIO

AMORIS CAUSA

S.

gunt 977 illum me] nos illum 978 me. intus ápud
 Glycerium núnc est. tu, Daue 979 Propere adcerse
 981 CANTOR *om.* *Qui sequitur alter exitus Andriae, de
 eo exlat dissertatio Ritschelii parergon vol. I p. 583 sqq. inserta:
 qua cum haec scaena et Andriae et antiquitati vindicata sit (po-
 terat Ritschelius p. 585 Donati et Eugraphii memoriae addere
 C. Sulpicium Apollinarem, qui quod periochae v. 12 scripsit
 aliam dat Charino coniugem, non fecisset opinor, nisi hos
 versiculos ante oculos habuisset), non dubitavi eam ipsi fabulae
 subiungere. infra apposui discrepantiam scripturae Ritschelii-
 nae* 983 Dedi operam 985 uita [nunc] sors 990
 Nón [iuberet] áliquam partem súi traduci ad líberos?
 992 atque] et 993 omnium carissime

Eunuchi v. 1 studeant 5 existimarit 7 sq. male,
 ex | Graecis 9 Item ut Menandri 17 nunc quae
 22 adessent 25 esse nempe, Plauti ueterem
 31 se hic non 33 ab aliis] fabulas 35 huic uti] uti
 aliis 36 currentis seruos 41 dictum sit 44 cum]
 et cum 56 etiam hoc cogita 58 eam] eam rem
 65 illam? quae illum? quae me? quae non? 67 illa *om.*
 mehercle 68 misera 79 ecca 87 Quid hic
 stábas? cur non récta introibas? 104 falsum audierim
 ac fictum 105 perpluo 106 taceri 119 quicum
 129 PH. Neque hoc tacebit 145 cupiam 148
 amicum] notum 159 Ego excludor 163 num tibi
 164 intercludier 169 pro ambobus uiginti 173
 posse fieri 193 Noctes diesque 197 paruam hic ha-
 beat mihi 205 is se hodie 212 quin factum 214
 et istum 215 PA. ah 217 offirmare et 221 Abi]
 ah 222 est haec 223 illa 242 Qui color, qui ní-
 tor 255 aduenimus 256 cuppediarii 260 honore,
 et 261 ibi *sine uncis* 263 habént discipuli 264
 item ut 267 †Thaidis] opperiri 268 hice 269
 hice 274 animi es 282 patet foris haec 284 fo-
 rem 285 istanc 286 Etiam nunc hic eho *sine
 uncis* relictus 290 qui] quid 294 qua insistam
uía 300 dicas 302 deaeque] deae omnes est] sit

309 utilitatem in ea re faciam 312 Sine adeo
 316 Tamenési bona natúra est iunceas 319 [PA.
 Flos ipse. CH.] Hanc tú 322 qua rátióne illam amisti?
 328 Nostine? 341 dicit] loquitur 345 data do-
 nost 349 nóstin quaeso díc mihi, aut 355 Immo
 enim si dono huic 363 adiutabo 372 illis
 tu om. 375 aetate ipse es 376 Díxiti pulchre: núm-
 quam 384 despícatu 386 An pótius par atque aé-
 quum est, pater ut á me 388 faciam 389 CH. iubeo,
 cogo, atque 390 defugiam 394 huc 400 qui sal
 habet 402 uerum 409 hominumst 416 Pulchre
 mehercle 422 milies iam audiui 425 frítare. quíd
 agis, homini inquam 428 Tuum obsecro ne hoc 443
 Cantum, tu, prouocemus 445 pro] tu 453 tute me-
 lius quanto] aut melius tute 460 Abdómini hunc na-
 tum dícas. 468 nostris 472 accede huc. hem 474
 honestus est 485 tum si 489 infra esse 493 poste-
 tea 496 simia es 498 in mentem cum 501 forte
 huc Chremes 506 Domi ut sitis 509 ab ea astute
 uideo 511 cum ea 514 erat tum 519 Sunio
 522 ecquid habuisset 525 ut est 529 quid uolt
 538 deduc 539 coiimus 545 set quisnam a Thaide
 éxit? 550 hóc mihi licet? pró supreme Íáppiter!
 559 sq. Quíd est, quod laetus és? quid tibi uis? sátine
 sanu's? quíd me aspectas? | Quíd dícas? CH. o festús dies!
 o méus amicus! sálue: 561 Nemo ómniunst, quem ego
 núnc magis uidére cuperem 562 sit oro] obsecro
 565 eius quid ego 566 me ipse 569 frater fuerat
 572 cum eo] cum illo 573 ut ex ea re tandem
 574 quicum 584 ibi] ubi 588 in pretium conuertisse,
 et per alienas 589 clanculum: per pluuiam 591 non
 fécerim? ego uero illud fecerim ác lubens 593 eam in
 lectum filae conlocárunt 595 et uentulum 604 CH.
 quid tum? quid 606. qui adsimulabar 610 exulo
 domo 611 patrem 617 Nám postquam iste aduéné-
 rat aduléscens 622 Inuitatust. mánsit. ilico] occipit
 623 putans 624 sq. Uóluit facere cóntra huic aegre:
 heus, inquit, puer, i, Pámphilam | Ádcerse, ut deléctet

626 tendere inde 634 me uero 635 uenio
 644 ausum? perii. ΠΗ. hoc 653 Rógan? eunuchum
 654 quam eras dederat dono ais *pro* aís 655 mihi
 qui 657 *sq.* nescio: hoc | Quod fecit 662 illic] hinc
 ille 665 audieram mulierum esse eos 670 Illuc
 674 o factum 684 tibi] eo 689 Colore stellionino
 690 emerim 693 natus annos 697 Meus fráterne?
 699 *sq.* Do. Non. ΠΗ. unde fratrem méum esse sci-
 bas? Do. Pármeno (*ceteris omissis*) 701 is mi hanc dedit
 uestem. 706 etiam nunc paulum 710 Etiam nunc
 credes 711 ni tu credis 712 rursus hodie ego
 715 *sq.* ΠΗ. i intro. Do. eóí eí. | ΠΗ. Alio pacto ho-
 nésté quomodo hñc abscedam néscio: 717 Actumst si-
 quidem. tu ludificabere? 718 technam 719 pol
 724 Chremen 728 esse pulchre 730 Chreme
 731 certe 733 multo me anteuenit anne 739
 esse *om.* 740 Atqui si illam dígito attigerit 742 enim
om. 743 te ipsum expeto 750 tibi ita ut] ita utí
 751 Chreme 765 Chreme 769 ut dicas 776
 cornu 785 qui tibi nunc uir uidetur esse, hic 789
 arma 793 hosce 795 TH. *et* THR. *om.* 796 ui *om.*
 803 ego caput tuum hodie 804 tibi uis 810 Sa-
 tis tibi est? hoc tú ais 811 redimus 826 ad nos?]
 ad me, aut 832 commisi 836 comprehéndi 839
 tum autem] TH. non. ΠΥ. tum 848 *sq.* haereo. | Quid
 faciam? 856 quiddam] quid 858 meam conseruam
 credidi 859 *sq.* inuolem in | Capillum. monstrum; etiam
 869 non] ne 870 atque] itaque 871 hoc mi
 873 quapiam et 874 Malo ex principio 880 ego sum
 ingenio 883 ab istoc tibi 886 fidei 894 uisne
 898 fidei 900 perspexé eius mihi uidere 901
 non pol credo 912 *sq.* moue uero ocus] Te, nutrix
 920 excruciem meo 922 exeo 926 difficillimum
 et 927 a meretrice 928 Quo amabat 926 suo *om.*
 940 saluti est 942 in *om.* 952 eius] eii 956
 Atque] et 960 umquam pro moeCHO 976 aduenisse
 gaudeo 978 quód tu trepidas salue 985 *sq.*
Cháeres. LA. hem, | Quid? ámat? an iam scit 991 ad

haidem huc deductus 998 necessum 1001 aliquid
 egre] insigne aliquid 1007 uis tibi] tibi est 1010
 :aebueris ludos 1011 et] ac 1012 ea sine uncis
 121 stulte, qui 1022 eundem] patri exempla in te
 1026 est] ais 1033 contigerint 1039 se patri
 145 qui id ausus sum 1052 sq. familiae. Pn. hui, !
 ihi 1058 tua mihi 1062 te ergo in his 1066
 ;o] erit 1069 uehementer uolo 1070 faciam 1073
 H. Recipiendum? 1079 bardus 1082 prorsum
 84 hoc om. 1085 uoluo 1091 fecistis 1092 omnes
 narint 1094 CANTOR om.

Heauton timorumenon v. 6 Simplex . . duplici sine
 icis 18 id esse factum 19 factum iri 23 se appli-
 cisse hunc 26 omnis uos oratos 54 quom] quod
 55 rei 57 ego esse in aliqua parte 63 eo om.
 agrum in his 65 non pluris 69 facere denique.
 72 Enim dices] At enim me 75 Chreme 76 ea
 rae nihil ad te 82 laboris 83 tantum meruisti?
 e. oieĩ 90 uaciuom 94 Chreme 97 perditel
 rginem 109 nimio ex 115 Putauit me et aetate
 beneuolentia 117 Chreme 118 clam me est pro-
 ctus: 123 Conturbato 131 sed] qui 135 dignum
 iouis 145 Aedis mercede. 148 Chreme 154 hoc
 iod fit, ubi 158 maxumumst 161 si est commo-
 um 169 Monere oportet me 176 hic om. 183
 ihi cum eo iam inde usque a pueritia 186 obicerem
 domi 187 Atque etiam nunc satis tempore est
 2 crederest 194 diuitias 195 illius 199 Illene?
 t repprimam me 204 insimulant 209 consimilia.
 c 211 nobis cenae quid 214 nos iam a 216
 om. 219 meus 222 haut 225 sq. sat agitát,
 men | Habet bene et pudice eductam, ignaram artis me-
 triciae 227 inpotens] petax 231 Uenisset 232
 alta, opinionem hanc 237 scias quid rei siet 238
 c adesset aderit 242 sic est: uerum 244 uideo]
 uo 245 Sy. Minime 250 Propere 253 ei om.
 258 Antiphila, te, 271 mortem: ex ipsa in itinere
 TERENTIUS.

hoc, álterae	276	aperit	277	intro coniecit	282
tum res dedit	289	esse expolitam]	inturpolatam		
lacunae signum deest	290	Capillus sparsus, prómissus,			
circúm caput	299	Cum tám neclegitur éius internúntia			
300	iisdem, munerarier	307	scias	feri tuo	
314	magnum et commemorabile	317	illa	si sinis dico	
327	consilium hoc quod	331	alid	fiet	335
deducetur	338	si iste est metus, quod ámbo confite-			
ámini	345	datur] Di dant	352	inlex	359
re-	diit iam	360	necessum	365	nam miserum quéndam
offendi ibi mlitem	374	tutemet	379	salutare	386
o hominem	382	Id cum studuisti, isti formae	388		
bonis	390	inmutata est	391	Nisi prospectum intérea	
a nobis ést	402	uídi, partes dñu etiam durás dabit			
405	CL. om.	quém uides?	CL.	salue ánime mi.	
406	AN. O mi éxspectate Clínia, salue. CL. út uales?				
407	aduenisse	411	primum	420	miseriam
429	de gnató meo audisti, Chreme?	430 aput me hic			
domi	436	Chreme	440	utramque in	464
quod	lubet	471	Technis	481	Quantam efi fenestram
484	sq. [Quodcumque incidere in mentem, uolet: neque				
id Putabit prauom an rectum sit, quod petet.]	489				
minitabitur	490	uerum	493	oro idem	Chreme
498	Paulum hoc negoti	500	ac sine uncis	511	nos
inter nos consentire	515	Ille Clíniai séruos	518		
Chreme	521	commoda et	522	Ch. sáne idem uisa	
ést mihi.	523	Sy. Et quidem hércle forma	527		
nostin	diuitiis	540	Huic iam mansisset	544	
Abi-	gat	556	Chreme	558	quod
573	prohibet facere				
574	De me ego facio	578	atque utcumque, ubi-		
cumque opus est	579	istic	583	Nonne accedam	
585	Chreme	586	lubet	589	qui istinc me extrudas
590	pol om.	591	Chreme	593	hic tibi] tibi istic
600	inceptet	601	Hic; huic drachumárum argenti		
haec	604	eam quae	605	ut id	illa illi
606					
Póst datum iri mlle numum praés sit. Ch. et praes sit	quidem? Sy. hui,				
609	in esse in ea]	esse in ea re			
611	Sy. quid ais? optata	612	Non est opus?	620	

timeo] metuo 631 at rogitas? Chreme 632 id
quidem 638 quid uoluisti? 639 illi anui 642 il-
lisce 644 Chreme 645 Quánto tu me es ánnis gra-
nior, tánto es ignoscéntior: 646 stultitiáe iustitia tua
649 eloquere 653 hic is 655 Ch. Quid ea nar-
rat? 658 ut *om.* 662 mulieri Philtere 665
Chreme 668 haut permultum 670 aliqua 676
quid, si sic? tantúndem ago. 677 euge 689 res, est
uidendum, 691 sicne mi interloquére? 694 agis]
ages 697 Senex] Noster 702 narrare 707 prodis
708 *sine uncis* 724 est pollicitus 726 certo
727 Renuntiabit 734 Quid haec coéptat? 739 trans-
eundum núnc tibi ad Menedémum est 747 haut scit
753 [Ita . . filius.] 755 Cotidiano 758 optabam]
exopto 769 Se eam tráduxisse 770 immo sic satis.
771 quid super fallaciae est 772 Se deinde dicit
776 prorsus 780 Nam quámobrem? 781 in per-
petuom] serio 782 meumst 786 iusseras 787
Chreme 788 quam] cum 790 aliquid] aliud 793
Illuc confugies 795 uere illud, Chreme 800 eum]
hunc 806 Quam 810 *sq.* quidem omnes dí deae
quantúmst, Syre, | Cum túo isto inuento 816 Ne me
istuc prius ex te 818 Quid ígitur tibi uis dícam? adisti
míhi manum: 819 liceat 823 Quod eí és pollicitus.
825 fórtunatus hómo sum 829 hic est] nunc 838
adposcet 842 me nunc 844 Chreme 848 quid
hominis és. ME. quid? Ch. iamne 851 Chreme 857
Datum iri. 859 Chreme 862 Chreme 870 uti] ut
ut 877 dictae in stultum 879 O'he, iam desiné deos
883 Quós ais homines céssare? Ch. ehem, per tém-
pus, Menedeme, áduenis? 885 ocepit 893 Spónsaé
aurum, uéstem, ancillas 894 qui non? Chreme
895 conficerentur 912 animo comi esse et 915 De-
rides? merito. ut míhi 917 Nisi si éssem 923 potis
esse] posse te 924 quod tu me fecisse aibas 925
patrem esse] esse patrem ut 930 illius 931 illic
uere 932 Quod incómmodi tibi in hác re 935 rogo]
uolo 936 Quod mauis 937 filiae 938 Chreme

941 est ópus 947 mitte ac sine 950 Sét Syrum.
 ME. quid eum? CH. égo, si uiuo, eum ádeo 951 Ádeo
 pexum, usque út 956 factum] facinus 966 proxu-
 mós, tibi qui erant: eis 973 istaec prauitas 978
 quid, Syre? SY. únde mi peterém cibum: 979 Ita nós
 abalienáuit 989 inuenta, inuenta uero est caúsa
 990 hoc tam esse 993 ego] ergo 994 palam: aut,
 997 sq. námque adulescens quam in minima spe sítus erit,
 | Tam difficillumé 999 haut scio 1001 me ábripi
 hinc: nunc ád 1007 mi aduorsatrix fueris 1008 si
 iam rogitem hoc faciam] id facias 1010 redit ad
 íntegrum eadem orátio 1012 postulo: iam 1014 sq
 CH. áin tu? So. certe síc erit. | CH. Cónfiteri. So. au
 óbsecro, istuc nóstris inimicis siet. 1018 quo magis
sine uncino 1019 Id *om.* 1020 ex té esse natum: nam
 tui *sine uncino* 1021 quín id itidem sít tibi 1025 uos-
 tra] tua 127 peto et uolo 1030 ut ex me atque ex
 hoc 1040 ut *om.* 1041 Non mihi] Ten mi 1043
 quam ego nunc 1044 capiam] incipiam 1049 Chreme
 1051 id *om.* 1052 te, Chreme 1054 si id facit
 1056 ME. ad me recipio 1058 ME. faciet omnia. So.
 haec 1066 Satis placet] Perplacet 1067 CANTOR *om.*

Phormionis v. 4 ante hic 6 scripsit] fecit
 9 olim cum stetit 15 *desunt unci* 21 sibi esse id
 22 iam] tum 23 non facit?] fecerit. 25 Epidi-
 cazomenen 26 Graecé, Latine hic Phórmionem nómi-
 nat: 42 diuítioribus 48 alio autem 52 em 57
 metu et 63 Chremen 64 Nostine? 76 Senibus
 77 namque 89 Tonstrina 94 uisa est 114
 facere ait 138 places 146 immó nihil 154 ubi
 eíus aduenti uénit in mentem 155 eum *sine uncis*
 166 ceterum 167 hac ex 170 unum hoc desit
 175 Retinére, amare, an mittere 176 mi ius sit amit-
 tendi 178 mihi nunc 179 nisi áliquod iam consí-
 lium celere répereris: 180 te] in me *inter v. 182 et*
 183 *legitur Andriae v. 208 cancellis saeptus* 187 Ehedú
 190 conrasissem protinam coniiicerem 192 uia

193—196 malum. PH. ah. | Sánun es? GE. domum ire per-
 gam: ibi plúrimumst. PH. reuocémus hominem. AN. stá
 ilico. GE. hem, | Sátis pro imperio quisquis es. AN. Geta.
 GE. ipse est, quem nolui óbuiam. 210 em 211 Sá-
 tin est sic? GE. non. AN. quíd si sic? GE. propémodum.
 AN. quid si stc? GE. sat est: 217 Mane inquam. AN.
 egomet me 229 in subsidiis 235 GE. atqui reperi-
 iam: 238 Etiam idne GE. illud durum. PH. ego
 247 incredibile 249 habendum 255 aduenire re-
 sponde hoc 265 Unum cum noris, 266 Cum in nóxia
 hic est, ille ad defendéndum adest: 267 praesto hic
 est 284 illic] ibi 288 hic 294 Addo istuc
 295 seruus 305 meritast 307 istunc 315 aduen-
 tum] conspectum 321 mihi sunt corde 324 amicus
 330 tenditur 331 tenditur 332 in istis opera 341
 fit, tibi 350 hoc age 356 Stilphonem *et hic versus*
caret uncis 360 etiamne ultro 378 expeto 385 DE.
 maxume. quid 389 Stilpho 390 Stilphost Stil-
 phonem 404 de eadem causa iterum 410 Dotem
 411 est om. 415 ciuis turpe in sese 426 tute
 idem 447 Cratinus, censeo 449 DE. Te. CRA. om.
 451 aequom esse ac bonum 461 de hac re dede-
 rit 469 potiretur 474 Num pátri quid subolet?
 spefi 476 ut aliis 480 Vt] id 481 uelle sese
 482 Quántus metus est mhi, uenire huc 483 eius per
 unam] de eius una sententia 484 ubinamst?
 485 sq. Dorio, audi 487 quid 491 néquid. GE. suo
 capití fuat. 492 Nón mihi 499 imprudentem 502
 Néque, Antipho 503 Tum hóc esse mi 511 meo]
 suo 514 siet 515 Do. Óptume. AN. haut longúmst
 quod orat, Dório: exorét sine: 516 boni] bene 524
 Quoad dares 528 Sicine hunc decipis hic, Antipho
 533 prior ad dandum qui est 535 hic si] si hinc
 537 adiurit 542 Ítan ais? 544 crucem] malum
 549 Quín igitur 553 opis siquid 555 Quaéro.
 saluos ést, ut opinor: uerum 557 opus est tibi] est
 opus eloquere 559 Aufer te hinc] auferte 561
 et feret 566 in itere: modo te hinc 567 Chreme

577 Chreme 590 id quod póllicitus sum 597 Phae-
 driai ostenderet 598 sese] se esse 600 quis] qui
 609 Chreme 613 Chreme 619 temptarem prius sen-
 tentiam 621 Uidemus, inter nos haec 622 compo-
 nantur 633 inquam, hic: eho, quid 634 erus ut
 641 Ch. perge 642 De. cedo 645 adeo eii 650
 iam a principio 652 incommodi 662 Ob decem mnas
 664 petito illasce 665 ancillast: tum autem
 667 His rébus alias póne sane, inquit, decem. 686 mi
 quidem res redit 687 omnes, di deae, superi, inferi
 699 contra iam: ai 710 Negóti nihil incípere causa
 est sóntica. *sine lacunae signo* 715 et om. 716 mature
 721 ipsi qui 722 nil degressos: quántum is uolue-
 rit dari 724 facere, fáma si id non adprobat 725
 quoque *sine uncis* uoluntate haec 726 congruet
 727 ubi ego illas nunc iam reperire 728 sq. misera
 inueniam, quo consilia haec referam, atque | Únde mi
 auxiliúm petam? 730 indigne 737 Qui éius pater
 est. Ch. ádeo? an maneo, 740 Stilpho 749 sunt om.
 750 hac om. 753 Em, istic] isti inquam 754
 uxóres? So. au, obsecro, únám 759 Quicum atque
 út uolebam filiam locátam 761 [Sine cura maxima,
 sua fecit.] 764 hominés 765 intus cétera audié-
 mus. 766 malis 772 illi rem gesserimus 774
 Etiam idne haut scio 776 huc eius 780 haesitas
 luto soluis 781 Geta om. in diem malum
 783 Phormionem aut huius] Naustratam neque eius
 790 bina quaeso? 791 multo talenta bina] tamen duo
 talenta 794 né adulescens mülíer te fatíget 797
 Chreme 803 uide] caue 806 miror qui hoc siet
 819 nostri hoc 827 habendi 828 Rogem, quód con-
 ueniundí patris me témpus capere iúbeat. *sine uncis*
 830 propria ea Phaedria ut 835 uti fugitet patrem
 842 Quám desubito ero 846 quid hic 848 nouom aut
 mirumst 849 Pérgin? hercle núnquam hodie odio tú
 me 858 em 859 demum] ad Chremem 874 utn'
 haec 877 inaudiui 880 éius habendi sé dare 896
post v. 905 legitur 901 caúsa. ita hercle crédidi. 902

an ueremini 906 Idque adeo aduenio 911 rumor po-
 puli, inquit, si id 915 Satis pól superbe 930 In'
 hinc malam rem 931 etiamnum 933 daretur] data
 esset 936 Immo uéro 949 púerili senténtia 95(
 ratum erat 953 nemini, id certo 955 tantum hoc
 958 peccatum tuum hoc esse 959 celare id 960
 Chreme 963 atattat 966 Chreme 968 astute.
 973 nunc] mihi 976 caret uncis 978 deportarier
 980 agam ex illo prorsus nesciam 982 Adsequere ac
 retine 983 solus nequeo: accurre huc. 984 Chreme
 985 Sic] itan 989 exculpe 991 Quis] qui
 995 quid ergo est quod 1000 ego quod 1001 eho
 1002 dicis 1004 quid agis? 1008 miserandum]
 indignum 1011 cum hoc ipso] me cum isto 1012
 Haec illae erant 1020 tua sunt fácta, aequo animo et
 hoc 1022 id om. 1023 Nón iam . . facit? 1024
 magis nunc 1028 eum tali 1038 per fallacias ab isto
 1047 Sátin tibi est, Chreme? CH. immo 1048 tú
 tibi nomen dic quod est? PH. min? Phórmio: 1055
 CANTOR om.

Hecyrae v. 1 Hecyra ést huic nomen fábulá:

post v. 7 Sed cum stellulis deest ALTER PROLOGUS.
 14 his 23 arte ab musica 24 scriptorem 34 sine
 uncis accedens 49 et 51 sine uncis 56 alias
 58 paucis 59 euenisse 62 uxorem ducturum 64
 ne te cuiusquam 67 quisquam illorum 73 te cap-
 tent] captent té illi 84 Philótis, dic mi ubi te 97
 modo quae 101 haec 105 palam. 118 Seném sese
 autem esse unicum 133 ferre hoc 134 faxint
 cum isto] cum tuo istoc 140 neque 156 ab om.
 157 Quid interea? 159 magis et] et multo 163 sine
 uncis Ad amússim ambarum 164 esse ingenio] at-
 que ingenuae 168 iniuria 172 ad hos ea rediit
 174 Reliquit hic cum matre 175 abdit sese 177 primo
 hos 178 conuenibat 186 tur. om. 187 accersit
 199 Utn' omnes 201 [Itaque omnis suas om.
 nurus.] 202 esse aduorsas] aduorsari 204 si ulla

sit magistra, 205 *sq.* hem, tu nescias. | So. Ita me di
 bene ament 213 imprudentia 218 ut uos domi mihi
 eritis 225 *et* 226 *inverso ordine* 234 detriménti nil
 fieri 238 tum esse aibant 246 hoc *om.* 247 etsi]
 et 249 magis rem in uostram et nostram id esset
 250 esse te potestate 252 perpetem 254 aut pur-
 gando uobis] tibi aut purgádo 259 quam ego *om.*
 260 magni facere 261 clam te est laturum grauiter
 262 hanc prius quam ille huc redeat 276 uir nunc
 281 plura ego acerba credo esse 283 eram ego
 hui] ah 286 omnibus nobis 295 *et* 296 *inverso ordine*
 296 est scitu 297 illim] hinc in eo 299 Tur'
 aut matrem 303 in ullo] nullo 306 Aut quidem
 hércle sí uis ueram uérba ad rationem éxigi 310
 quam] quas 326 in te ullum 332 introiisse 339
 excludére? 347 mi rediit 349 Philumenam 351
 interuenerint 352 tristis. 360 ueniant] redeant
 366 uxorem esse 367 ilico omnes simul 368 quod
 derepente 374 celare 389 te erga sensi 392
 neque conscius 393 concubuisse eam mensibus
 406 perpetua 408 Quo ego eum eodem huic 412
 efus hic crebro exaúdiat 430 et quidem te expectans
 437 Immo quód constitui me hódie 441 Lentiginosa
 facie 452 causae quid 457 Et adeo 462 huc una
 plus sententia 475 in me nunc 477 esse indignam
 sese 478 huiusque] quaeque eius 479 compóni pacto
 pótis inter eas grátias 483 res postputasse te omnis
 485 Quid ego ira impulsus núnc in illam iníquos sim?
 500 Itan is nunc putat? 505 iam *om.* 521
 exire ad me 522 se eduxit 523 Átque eccam uideo.
 quíd ais 527 tacen 530 celari 531 tempore
 535 culpam hanc 538 filiam tuam pósse te nuptám pati
 541 quam tú illum sciui habére amicam 543 Nam
 id ómnibus innatum. 544 nil cessauisti eadem esse
 548 esset nostro ex usu 557 abi, eum solum 559
 ego *om.* 561 fuerat ea par 562 te ausam facere
 haec (*om.* esse) 568 iracundo 571 quoius] cui
 573 ei tum quicquam est posset 577 tibi me esse

suspectam 586 esse *sine uncis* 601 sim 605 da
 mi hanc ueniam, redduc illam. PA. uae 607 Quém
 cum istoc sermónem habueris, prócul hic astans 608
 Istuc 609 Quód sit faciundúm fortasse póst, idem hoc
 nunc si féceris. (*sine uncis*) 618 refert nihil illae
 623 iratus edepol sum 633 Lache 634 turbet
 uelit 643 tibi *om.* 647 Non mshi dolet quam
 tibi, Lache 659 Neque arbitrer (*sine interclusionis
 signis*) 663 qui] quia 664 Lache 666 et 667 *or-
 dine inverso* 676 id] hoc 683 adducas 688 et 690
carent uncis 709 mea *om.* 719 curre, puer, ad
 722 itidemque Lache 726 uero abi 732 Lache.
 LA. edepol credo . 735 quaesti mi óbsiet 738 res
 omnis 739 si id nunc facis 743 Sét quid 744
 Sine dum: 745 Máne quod te uólui uxórem ha-
 bet 747 istac 750 Álid si scirem 751 Lache
 756 quaestu hoc 759 eum *om.* 762 etiam hoc credidi
 763 quam] cum 765 Áliter si: set répprimam me
 766 qualis sim amicus 768 Defferi opus sit]
 est 769 Set tú cum satura atque ébria es, et púer ut
 satur sit fácito. 770 nutricem puero 780 sin item
 est gnatus 784 narras? quíane non tute ipse du-
 dum 787 i atque exple iis animum, ut credant 788
 his meum fore 791 *desunt unci* 793 me] uos 794
 mshi quod 795 ineam sine meo prosim 797 *sine
 uncis* sé nobilitatem éx ea re náctam 798 Refert
 grátiam eii iungit 802 quisquam 803 dic dum
 quaeso, tun es 812 mi dederat 813 audierit
 826 postquam uideo (*sine virgula*) 827 spectarier
 830 cognouit Myrrhina haec 834 nón uolunt aliaé
 in rem est 840 eius *sine uncis* 842 pellicias 845
 dixe opinor 846 suum anulum 847 mihi te 849
 pro hoc te 852 Egon té qui 859 Ut uóluptati obi-
 tus, sérmo, adfatus túts 861 nusquam 865 meo]
 iam 866 non] haut 869 occultum iri 876 et me
 ex 877 Immo uéro scio 880 CANTOR *om.*

Adelphon v. 4 de se ipse érit: uos eritis iúdicea,

b**

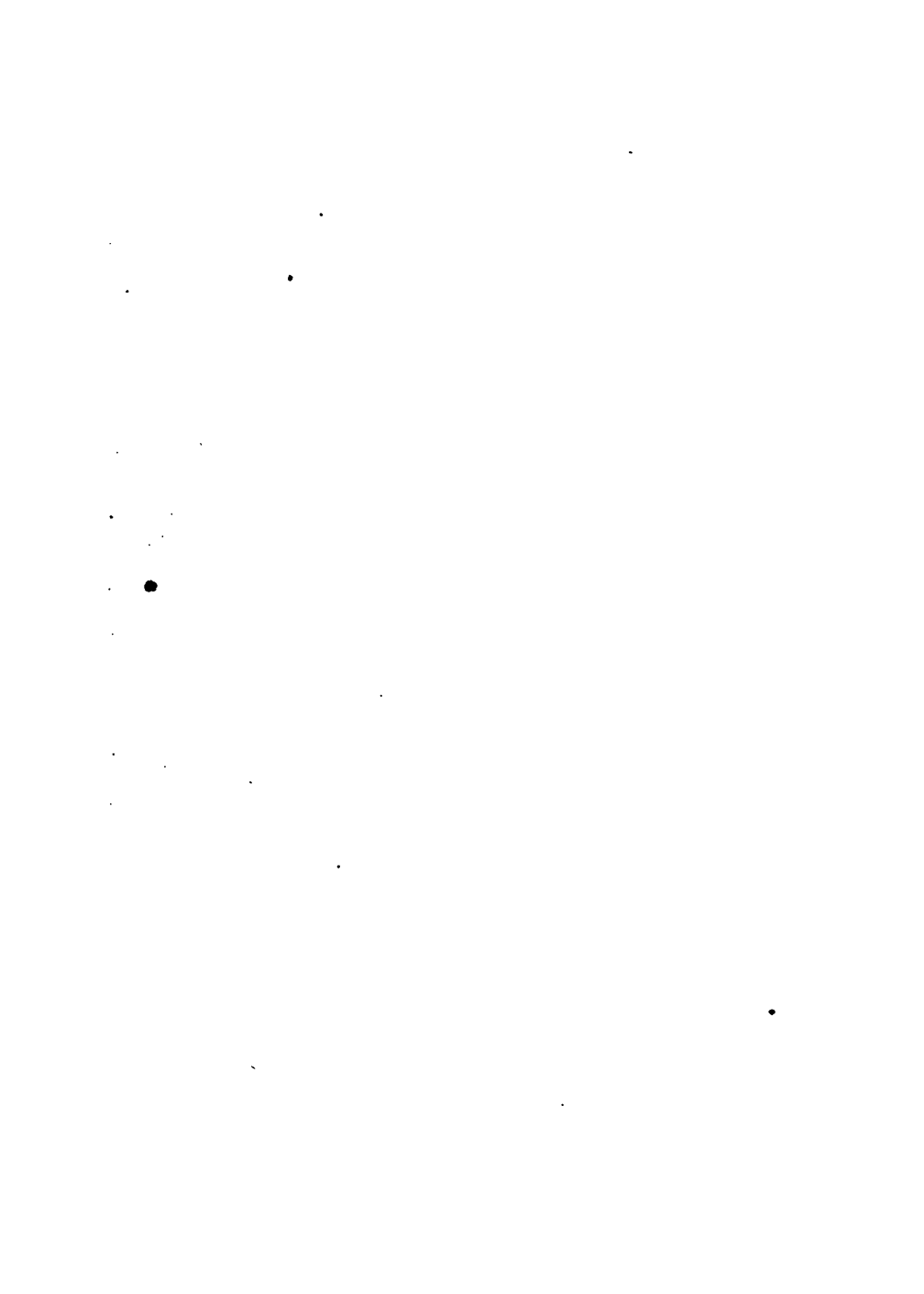
5 factum id 23 ei] hi partim 24 partim
stellulae desunt 29 et 30 *sine uncis* ibi] ubi 34 *sine*
uncis esse soli, sibi 37 *sq.* Aut úspiam ceciderit
 aut praefrégerit | Aliquíd. uah, quemquamne hóminem in
 animo instituire, aut 40 *sq.* set ex fratre. is adeo |
 Dissimilis studio est. iam inde ab adulescéntia (*sine puncto*)
 55 *sq.* fállere, ita uti fit, patrem | Audébit, tanto
 70 cauet 82 *sq.* rogás me, ubi nobis Aéschinus
 ' Siét, quid 95 Rei óperam dare, ruri ésse parcum
 96 factum simile 105 duces 121 *sq.* est, dis
 grátia, | Et únde 125 qui uerí sient 133 si istuc
 tibi 165 *sq.* iúsiurandum dábitur, te esse | indígnum
 iniuria hác 167 forem hoc nihil facis. 170 Cáue
 nunc iam 172 *Aë. em, serua. PAR. omite* 133 O
 fácinus miserandúm! *Aë. geminabit nsi caues. SA. hei*
miseriam! 175 quid hoc refi est? 179 meam magis
 licet 183 aequam esse 184 leno, es 188 fateor,
 pernicies communis 191 emisti, quae res tibi 208
 has egomet mecum 209 accipiat iam faxo 212 haec
 hodie] hodie quae 215 hódie ei usque 217 *sq.* paú-
 lulum atque | Aduléscenti esses mórigeratus 220 non
 scis inescare 231 est maximum 232 omittam
 234 passus 235 nunc] hic 237 inceptare 250 non
 te esse usum 256 te nunc 258 alias 262 Quine
 ómnia sibi 263 amorem et peccátum in sese 264
 súpra pote. nam quid 272 nos paene sero scisse et
 in eum 273 tibi nil 281 *SY. ehem, quid est?*
 290 nusquam adfueris pepereris. 292 Nec ést quem
 293 Pol is 294 est miseriarum 295 natae
 299 quod si 312 est haec 313 Satis mi id habeam
 súplici: [dum illos ulciscar modo.] 316 Sublimem
 319 funderem 320 *sq.* Geta. Gæ. hem, | Quisquis
 ubinam es? 322 expeto 323 So. quid festinas
 325 Eloquere] loquere ergo 332 Qui sé sine hac iurá-
 bat 333 Qui se in 335 prospice] consule 336
 Patiamur 337 proferendum hoc mi quidem non pla-
 cect 341 hanc] huic 346 ea *om.* hau] non
 347 quem ipse amiserat 348 mihi sum conscia 349

intercesse aut illa 350 potes 356 Una adfuisse
 358 etiam eum 362 Atque . 375 dolo, atque 378
 Paulisper uenero 379 mi quidem non placent
 389 est dómi 392 Demea, ac 394 quantus quantus
 395 num *om.* illum tu tuum 398 *sq.* tun mihi?
 DE. sic sít modo, | Ut núnc 402 qui] quem 405
 istac] hac Ah] uah 411 est] erit 412 praecep-
 torumst plenus 421 ei] hi 422 o Demea 423 modo
 quae 433 ibis. .436 curo: unum illud 439 est *om.*
 448 Quid narras? 451 hac] hoc 452 eius] is
 453 adesset alicubi atque audiret haec 465 Simu-
 lum atque 475 grauida facta est; mensis 480 ser-
 uolorum est 490 ius uos] uos uis 493 has *post*
v. 499 sequitur male repetitus v. Phorm. 461 505 fieri quae
 509 euadet 514 Si ita ést, facturus 522 Nimis
 misere 523 Ét illud nisi quia propest: | Quód si
 abesset 527 Rogábit me: ubi fuerím, quem ego hodie
 tóto 528 nusquam 534 quasi ouem] quam óuis est
 536 measne? 537 em 538 Patérne? SY. is ipsus.
 543 bóno animo 548 se primum ait 552 me in
 cellulam 554 hic quidem perdurare 557 mihi bone
 uir 559 em, quid 563 puerum modo 564 o Cte-
 siphó 569 inueniam] quaeram 574 sursus 577
 DE. Qua nam? SY. *om.* Illic 581 praeterferis
 588 odiosus 600 fratrem esse: efus esse illam *stel-*
lulae desunt 602 illi iam animum relleuaris 603 tuo
 officio 604 ego quoque ibo 610 Discrúciór animi:
 | Hóciñe ex ímprouisó mali mi óbiici 612 animus praé
 timore 613 nil sistere] consistere nil 614 hac me]
 me ex hac túrba, nescio: tánta nunc 616 *sq.* Né-
 que ea inmerito: Sóstrata credit, mñhi me psaltriam hánc
 emisse: id | Ánus mi indicium fécit. 619 iámne 623
 me reprehendi 635 dixti 636 Facito 640 dicere]
 credere 644 istic rei fuit? MI. nil mñhi 648 opiner
 666 illa] cum ea 667 haut scio 676 aduersusne
 687 peccatum primum id 690 proloqui] dicere 693
 Quid credebás? 696 hanc *om.* animo es inquam
 697 nunc *sine uncis* 698 Quia] Nisi 700 eam . . Eam]

XXVIII DISCREPANTIA SCRIPTURAE BENTLEIANAE

iam . . Iam 704 deos potius 706 Quo uir 711 in-
 prudens faciam forte 712 sim 716 nec fabrica illi
 ulla erat: nec 720 o Micio 722 illius autem. DE.
 noua, | Capitalia. ah nescis 739 quasi si ludas
 746 Quid illa igitur facias? 753 DE. Probe. MR. om.
 tu] tute 754 o Demea 755 istanc uti decet
 766 illuc 769 hic sapientia 796 inter nos hoc
 814 gloriamque istanc tibi 822 quibus ex 826
 in illis esse 828 scire est 833 senectus adfert
 841 luci. MR. immó de nocte 842 te face 845 sq.
 uidero: atque | Illi fauillae 849 places 852 fortu-
 natus 855 fuat 860 Prope decurso omitto
 863 semper egit 877 Áge nunc iam experiámur porro
 cóntra 878 huc 882 orat] rogat 888 ipsa re
 913 sumptum admittet: multa: 921 hac 937 Insa-
 nis? 941 quasi si hoc non 942 grauare 947 Hé-
 gio hic est his cognatus 952 non] nunc 954 sumus.
 955—957 oportet, Micio. | MR. Quid istic? dabitur
 quídem, quando hic uolt. AE. mí pater. DE. nunc tí
 mihi, | Micio, es germánus pariter ánimo ac corpore. MR.
 gaúdeo. 959 ergo 967 hac] ista 988 Sét adsen-
 tando atque indulgendo 994 corrigere quem, óbsecun-
 dare 996 opus facto 997 CANTOR om.

P. TERENTI
C O M O E D I A E.

C. SVETONII TRANQVILLI

VITA P. TERENTII.

P. TERENTIUS Afer Carthagine natus seruiuit Romae Terentio Lucano senatori, a quo ob ingenium et formam non institutus modo liberaliter sed et mature manu missus est. Quidam captum esse existimant: quod fieri nullo modo potuisse Fenestella docet, cum inter finem secundi belli Punici et initium 5 tertii natus sit et mortuus: nec, si a Numidis aut Gaetulis captus sit, adduci Romam *ibique* uenire potuisse, nullo commercio inter Italicos et Afros nisi post deletam Carthaginem coepto.

Hic cum multis nobilibus familiariter uixit, sed maxime cum Scipione Africano et C. Laelio, quibus etiam corporis gratia 10 conciliatus existimatur: quod et ipsum Fenestella arguit contendens utroque maiorem natu fuisse, quamuis et Cornelius Nepos aequales omnes fuisse tradat et Porcius suspicionem de consuetudine per haec faciat:

Dum lasciuiam nobilium et laudes fucosas petit, 15
Dum Africani uocem diuinam inhiat audis auribus,
Dum se ad Furium cenare et Laelium pulchrum putat,
Dum se crebro in Albanum rapi,
Dum se ab his amari credit ob florem aetatis suae:
Post sublatis rebus ad summam inopiam redactus est. 20
Itaque e conspectu omnium abiit Graeciam in terram ultimam.
Mortuos in Stymphalo Arcadiae oppido: nil Publius
Scipio profuit, nil ei Laelius, nil Furius,
Tres per idem tempus qui agitabant nobiles facillime:
Eorum ille opera ne domum quidem habuit conducticiam, 25
Saltem ut esset quo referret obitum domini seruiolus.

- (2) Scripsit comoedias sex, ex quibus primam Andriam cum aedilibus daret, iussus ante *Caecilio* recitare ad cenantem cum uenisset, dictus est initium quidem fabulae, quod erat contemptiore uestitu, subsellio iuxta lectulum residens legisse, post 5 paucos uero uersus inuitatus ut adcumberet cenasse una, deinde cetera percurrisse non sine magna *Caecili* admiratione. Et hanc autem et quinque reliquas aequaliter populo probauit. Quamuis Volcatius de enumeratione omnium ita scribat:

Sumétur ex his Hécyra sexta fábula.

- 10 Eunuchus quidem bis . . . acta est meruitque pretium, quantum nulla antea cuiusquam comoedia, uidelicet octo milia nummum: propterea summa quoque titulo ascribitur. Nam Adelphorum principium Varro etiam praefert principio Menandri.

- Non obscura fama est adiutum Terentium in scriptis a Laelio et Scipione; eamque ipse auxit: numquam enim nisi leuiter se tutari conatur, ut in prologo Adelphorum:

Nam quód isti dicunt máliuoli, homines nóbilis

Hunc ádiutare adsídueque una scribere:

Quod illí maledictum uémens esse existumant,

- 20 Eam laúdem hic ducit máxumam, quom illís placet,

Qui uóbis uniuórsis et populó placent:

Quorum ópera in bello, in ótío, in negótio

Suo quisque tempore úsust sine supérbia.

- Videtur autem se leuius defendisse, quia sciebat Laelio et Scipioni non ingrattam esse hanc opinionem: quae tamen magis et 25 usque ad posteriora tempora ualuit. C. Memmius in oratione pro se ait 'P. Africanus, qui a Terentio personam mutuatus quae domi luserat ipse nomine illius in scenam detulit'. Nepos auctore certo comperisse se ait, C. Laelium quondam in Puteolano

- 30 calendis Martiis admonitum ab uxore, temperius ut discumberet, petisse ab ea ne interPELLARETUR: serius tandem ingressum triclinium dixisse non saepe in scribendo magis successisse sibi: deinde rogatum ut scripta illa proferret pronuntiasse uersus, qui sunt in Heautontimorumeno:

- 35 Satis pól proterue mé Syri promíssa hue induxérunt.

- (4) Santra Terentium existimat, si modo in scribendo adiutoribus indigerit, non tam Scipione et Laelio uti potuisse, qui tunc

adulescentuli fuere, quam Sulpicio Gallo, homine docto et quo consule ludis *Megalensibus* initium fecerit fabularum dandarum, uel Q. Fabio Labeone et M. Popillio, consulari utroque ac poëta. Ideo ipsum non iuuenes designasse, qui se adiuisse dicerentur, sed uiros, quorum operam et in bello et in otio et in negotio 5 populus sit expertus.

Post editas comoedias, nondum quintum atque trigesimum egressus annum, causa euitandae opinionis, qua uidebatur aliena pro suis edere, seu percipiendi Graecorum instituta moresque, quos perinde exprimeret in scriptis, egressus urbem est neque 10 amplius rediit. De morte eius Volcatius sic tradit:

Sed ut *Afer* sex populo édidit comoédias,
Iter hinc in Asiam fécit. nauim quóm semel
Conscéndit, uisus numquamst. sic uitá uacat.

Q. Cosconius redeuntem e Graecia perisse in * mari dicit cum 15 centum et octo fabulis conuersis a Menandro. Ceteri mortuum (5) esse in Arcadia Stymphali * sinu Leucadiae * tradunt Cn. Cornelio Dolabella M. Fulvio Nobiliore consulibus, morbo implicitum acri *ex* dolore ac taedio amissarum sarcinarum, quas in nauí praemiserať, ac simul fabularum, quas nouas fecerat. 20 Fuisse dicitur mediocri statura, gracili corpore, colore fusco. Reliquit filiam, quae post equiti Romano nupsit: item hortulos uiginti iugerum uia Appia ad Martis [uillam]. Quo magis miror Porcium scribere:

nil Públius

25

Scípío profúit, nil ei Laélius, nil Fúrius,
Trés per idem tempús qui agitabant nóbiles facillume:
Eórum ille opera né domum quidem hábuit conducticiam,
Sálfem ut esset quó referret óbitum domini séruolus.

Hunc Afranius quidem omnibus comicis praefert scribens 30 in Compitalibus:

Teréntio non similem dices quémpiam.

Volcatius autem non solum Naeuio et Plauto et Caecilio, sed Licinio quoque et Atilio postponit. Cicero in Limone hactenus laudat:

35

Tu quoque, qui solus lecto sermone, Terenti,
Conuersum expressumque Latina uoce Menandrum

In medium nobis sedatis uocibus ecfers
 Quicquid come loquens atque omnia dulcia dicens.

Item C. Caesar:

- Tu quoque, tu in summis, o dimidiate Menander,
 5 Poneris et merito, puri sermonis amator.
 Lenibus atque utinam scriptis adiuncta foret uis,
 Comica ut aequato uirtus polleret honore
 Cum Graecis, neque in hac despectus parte iaceres:
 Vnum hoc maceror et doleo tibi deesse, Terenti.

ADDITAMENTVM AELII DONATI.

Haec Suetonius Tranquillus. Nam duos Terentios poëtas
 fuisse scribit Metius, quorum alter Fregellanus fuerit Terentius
 Libo, alter libertinus Terentius Afer patria, de quo nunc loqui-
 mur. Scipionis fabulas edidisse Terentium Valgius in Actae-
 15 one ait:

Tuae quae uocantur fábulae cuiusne sunt?

Nor has qui iura Póplius dabat géntibus

Honore summo adféctus fecit fábulas?

20 Duae ab Apollodoro translatae esse dicuntur comico, Phormio
 et Hecyra: quattuor reliquae a Menandro. Ex quibus magno
 successu et pretio stetit Eunuchus fabula: Hecyra saepe exclusa
 uix acta est.

A N D R I A

P. TERENTI.

GRAECA · MENANDRVS · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
MARCO · FVLVIO · MANIO · GLABRIONE · AED · CVR
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIS · PARIB · TOTA
FACTA · PRIMA · M · MARCELLO · C · SVLPICIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Sorórem falso créditosam meretrículae
 Genere Ándriae, Glycérium, uitiat Pámphilus
 Grauidáque facta dát fidem, uxorém sibi
 Fore hánc: nam pater ei áliam *despónderat*,
 Gnatám Chremetis, átque ut amorem cómperit, 5
 Simulát futuras núptias, cupiéns suos
 Quid habéret animi filius cognóscere.
Huic Dáui suasu nón repugnat Pámphilus.
 Sed éx Glycerio nátum ut uidit púerulum
 Chremés, recusat núptias, generum ábdicat. 10
 Mox filiam Glycérium insperato ágnitam
 Hanc Pámphilo, aliam dát Charino cóniugem.

 PERSONAE.

SIMO SENEX
 SOSIA LIBERTVS
 DAVOS SERVOS
 MYSIS ANCILLA
 PAMPHILVS ADVLESCENS
 CHARINVS ADVLESCENS
 BYRRIA SERVOS
 LESBIA OBSTETRIX
 GLYCERIVM MVLER
 CHREMES SENEX
 CRITO HOSPES
 DROMO SERVOS.

P R O L O G V S.

Poëta quom primum ânimum ad scribendum adpult,
 Id sibi negoti credidit solúm dari,
 Populo út placerent quas fecisset fábulas.
 Verum áliter euenire multo intéllegit:
 Nam in prólogis scribúndis operam abútitur, 5
 Non qui árgumentum nárret, sed qui máliuoli
 Veteris poëtae máledictis respóndeat.
 Nunc, quam rem uitio dént, quaeso animum atténdite.
 Menander fecit Ándriam et Perínthiam.
 Qui utrámuis recte nórit, ambas nóuerit: 10
 Non ita sunt dissimili árgumento, séd tamen
 Dissímili oratióne sunt factae ac stilo.
 Quae cónuenere in Ándriam ex Perínthia
 Fatétur transtulisse atque usum pró suis.
 Id istí uituperant fáctum atque in eo dísputant 15
 Contáminari nón decere fábulas.
 Faciúntne intellegéndo, ut nil intéllegant?
 - Qui quom hunc accusant, Naéulum Plautum Énnium
 Accúsant, quos hic nóster auctorés habet,
 Quorum aémulari exóptat neglegéntiam 20
 Potiús quam istorum obscúram diligéntiam.
 Dehinc út quiescant pórró moneo et désinant
 Male dícere, malefácta ne noscánt sua.
 Fauéte, adeste aequo ánimo et rem cognóscite,
 Ut pérnoscatís, écquid spei sit rélicuom: 25
 Posthác quas faciet de íntegro comoédias,
 Spectándae an exigéndae sint uobis prius.

ACTVS I.

SIMO. SOSIA.

- 1 Si. Vos istaec intro auférte: abite. Sósia,
Adés dum: paucis té uolo. So. Dictúm puta:
Nempe út curentur récte haec. Si. Immo aliúd.
So. Quid est, 30
Quod tibi mea ars effícere hoc possit ámplius?
- 3 Si. Nil ístac opus est árte ad hanc rem, quám paro,
Sed eis, quas semper in te intellexí sitas,
Fide ét taciturnitáte. So. Expecto quíd uelis.
Si. Ego pósquam te emi, a páruolo ut sempér tibi 35
Apúd me iusta et clémens fuerit séruitus,
10 Scis. féci ex seruo ut ésses libertus mihi,
Proptérea quod seruúbas liberáliter.
Quod hábui summum prétium persolú tibi.
So. In mémoria habeo. Si. Haud múto factum. So.
Gáudeo, 40
Si tibi quid feci aut fácio quod placeát, Simo,
15 Et id grátum fuisse aduórsum te habeo grátiam.
Sed hoc mihi molestumst: nam ístaec commemorátio
Quasi éxprobratióst inmemori bénefici.
Quin tu úno uerbo díe, quid est quod mé uelis. 45
Si. Ita fáciam. hoc primum in hác re praedicó tibi:
20 Quas crédis esse has, nón sunt uerae núptiae.
So. Quor símulas igitur? Si. Rem ómnem a principio
aúdiés:

- Eo pacto et gnati uitam et consiliū meum
 Cognōces, et quid fācere in hac re tē uelim. 50
 Nam is pōstquam excessit ēx ephebis [Sōsia,
 Liberius uiuendi fuit potestas] (nam āntea 25
 Qui scīre posses aut ingenium nōscere,
 Dum aetās metus magīster prohibebānt? So. Itast.)
- Si. quod plērique omnes faciunt adulescētuli, 55
 Vt ānimum ad aliquod stūdiū adiungant, aut equos
 Alere aut canes ad uēnandum, aut ad philosophos: 30
 Horum ille nil egrēgie praeter cētera
 Studēbat, et tamen ōmnia haec medīocriter.
 Gaudēbam. So. Non iniūria: nam id ārbitror 60
 Adprīme in uita esse ūtile, ut nequid nimis.
- Si. Sic uita erat: facile ōmnes perferre ac pati: 35
 Cum quibus erat quomque ūna, eis sese dēdere:
 Eōrum studiis ōbsequi: [aduorsus nemini:
 Numquam praeponens se illis] ita facillume 65
 Sine inuidia laudem inuēnias et amīcōs pares.
- So. Sapiēnter uitam instītuī: namque hoc tēpore 40
 Obsēquium amīcōs, ueritas odiūm parit.
- Si. Intērea mulier quaedam abhinc triēnnum
 Ex Āndro commigrāuit huc uicīniae, 70
 Inōpia et cognatōrum neglegētia
 Coacta, egregia fōrma atque aetate īntegra. 45
- So. Ei, uereor nequid Āndria adportēt malī.
- Si. Primo haec pudice uitam parce ac dūrīter
 Agēbat, lana ac tēla uictum quaerītans: 75
 Sed pōstquam amans accessit pretium pōllicens,
 Vnūs et item alter: ita ut ingeniumst ōmniū 50
 Hominū āb labore prōclīue ad lubīdinem,
 Accēpit condiciōnem, dein quaestum ōccipit.
 Qui tum illam amabant, fōrte, ita ut fit, filium 80

- Perdúxere illuc, sécum ut una essét, meum.
 55 Egomét continuo mécum 'certe cáptus est:
 Habet.' óbseruabam máne illorum séruolos
 Veniéntis aut abeúntis: rogítabam 'heús puer,
 Dic sódes, quis heri Chrýsidem habuit?' nam Án-
 driae 85
 Illi íd erat nomen. So. Téneo. Si. Phaedrum aut
 Clíniam
 60 Dicébant aut Nicáretum: nam hi tres túm simul
 Amábant. 'eho, quíd Pámphilus?' "quíd? símbolam
 Dedit, cenauit." gaúdebam. item alió die
 Quaerébam: comperiébam nil ad Pámphilum 90
 Quicquam áttinere. enim uéro spectatúm satis
 65 Putábam et magnum exémplum continéntiae:
 Nam quí cum ingeniis cónflíctatur eíus modi
 Neque cómmouetur ánimus in ea ré tamen,
 Scias pósse habere iam ípsum suae uitaé modum. 95
 Quom id míhi placebat, tum úno ore omnes ómnia
 70 Bona dícere et laudáre fortunás meas,
 Qui gnátum haberem táli ingenio praédítum.
 Quid uérbis opus est? hác fama ímpulsús Chremes
 Vltro ad me uenit, únicam gnatám suam 100
 Cum dóte summa fílio uxorem út daret.
 75 Placuit: despondi: hic núptiis dictúst dies.
 So. Quid igitur obstat, quór non fiant? Si. Aúdies.
 Ferme ín diebus paúcis, quibus haec ácta sunt,
 Chrýsis uicina haec móritur. So. O factúm bene: 105
 Beásti: ei metui a Chrýside. Si. Ibi tum fílius
 30 Cum illís, qui amarant Chrýsidem, una aderát fre-
 quens:
 Curábat una fúnus: tristis ínterim,
 Non núnquam conlacrumábat. placuit tum íd míhi.

- Sic cogitabam 'hic paruae consuetudinis 110
 Causa huius mortem tam fert familiariter:
 Quid si ipse amasset? quid hic mihi faciet patri?' 85
 Haec ego putabam esse omnia humani ingeni
 Mansuetique animi officia. quid multis moror?
 Egomét quoque eius causa in funus prodeò, 115
 Nil etiam suspicans mali. So. Hem quid est? Si.
 Scies.
- Ecfertur. imus. interea inter mulieres, 90
 Quae ibi aderant, forte unam aspicio adulescentulam,
 Formá So. Bona fortasse. Si. et vultu, Sósia,
 Adeo modesto, adeo uenusto, ut nil supra. 120
 Quae quom mihi lamentari praeter ceteras
 Visast, et quia erat forma praeter ceteras 95
 Honesta ac liberali, accedo ad pedisequas,
 Quae sit rogo. sororem esse aiunt Chrýsidis.
 Percussit ilico animum. attat hoc illud est, 125
 Hinc illae lacrumae, haec illast misericordia.
- So. Quam timeo, quorsum euadas! Si. Funus interim 100
 Procedit. sequimur: ad sepulcrum uenimus:
 In ignem inpositast: flétur. interea haec soror,
 Quam dixi, ad flammam accessit imprudentius, 130
 Satis cum periclo. ibi tum exanimatus Pamphilus
 Bene dissimulatum amorem et celatum indicat: 105
 Adcurrit: mediam mulierem complectitur:
 'Mea Glycerium' inquit 'quid agis? quor te is per-
 ditum?'
- Tum illa, ut consuetum facile amorem cerneret, 135
 Reiecit se in eum fiens quam familiariter.
- So. Quid ais? Si. Redeo inde iratus atque aegré ferens: 110
 Nec satis ad obiurgandum causae. diceret
 'Quid feci? quid commeri aut peccauí, pater?'

- Quae sese in ignem incere uoluit, prohibui: 140
 Seruáui.' honesta orátios. So. Recté putas:
- 115 Nam si illum obiurges, uitae qui auxiliúm tulit,
 Quid fácias illi, qui dedit damnum aut malum?
- Si. Venit Chremes postridie ad me clamitans:
 Indignum facinus: comperisse, Pamphilum 145
 Pro uxore habere hanc peregrinam. ego illud sedulo
 120 Negare factum. ille instat factum. denique
 Ita tum discedo ab illo, ut qui se filiam
 Negat daturum. So. Non tu ibi gnatum? Si. Ne
 haec quidem
 Satis uemens causa ad obiurgandum. So. Qui
 cedo? 150
- Si. Tute ipse his rebus finem praescriptis, pater:
 125 Prope adest, quom alieno more uiuendumst mihi
 Sine nunc meo me uisere interea modo.'
- So. Qui igitur relictus est obiurgandi locus?
- Si. Si propter amorem uxorem nolet ducere. 155
 Ea primum ab illo animaduortenda iniurias.
 130 Et nunc id operam do, ut per falsas nuptias
 Vera obiurgandi causa sit, si deueget:
 Simul sceleratus Daos siquid consili
 Habet, ut consumat nunc, quom nil obsint doli: 160
 Quem ego credo manibus pedibusque obnixè omnia
 135 Facturum: magis id adeo, mihi ut incommodet,
 Quam ut obsequatur gnato. So. Quapropter? Si.
 Rogas?
 Mala mens, malus animus. quem quidem ego si sen-
 scro . . .
 Sed quid opus uerbis? sin eueniat, quod uolo, 166
 In Pamphilo ut nil sit morae: restat Chremes,
 140 Qui mi exorandus est: et spero confore.

Nunc tuómst officium, has béne ut adsimules núp-
tias:

Pertérrefacias Dáuom: obserues fílium,

Quid agát, quid cum illo cónsili captét. So. Sat
est: 170

Curábo: eamus núnciam intro. Si. I praé, sequor.

ACTVS II.

SIMO. DAVOS.

- 2 **SI.** Non dúbiumst, quin uxórem nolit filius:
Ita Dáuom modo timére sensi, ubi nuptias
Futúras esse audfuit. sed ipse exit foras.
- DA.** Mirábar, hoc si síc abiret: ét eri semper lénitas
- 5 **VERÉBAR** quorsum euáderet: 176
Qui póstquam audierat nón datum iri filio uxorém
suo,
Númquam quoiquam nóstrum uerbum fécit neque id
aegré tulit.
- SI.** Át nunc faciet, néque, ut opinor, síne tuo magnó
malo.
- DA.** Id uóluit, nos sic néc opinantis dúci falso gaúdio,
10 **Sperántis iam amotó metu, interea óscitantis óp-**
primi, 181
Vt ne ésset spatium cógitandi ad dísturbandas núp-
tias:
- Astúte. SI.** Carnuféx quae loquitur? **DA.** Éras est,
neque prouíderam.
- SI. DAUC. DA.** Hém, quid est? **SI.** Eho dum ad me. **DA.**
Quid hic uolt? **SI.** Quíd aís?
DA. Qua de ré? **SI.** Rogas?
- MEUM gnátum rumor ést amare. DA.** Id pópulus cu-
rat scílicet. 186

- SI. Hocne agis an non? DA. Ego uero istuc. SI. Sed 15
nunc ea me exquirere,
Iniqui patris est: nam quod antehac fecit, nil ad me
attinet.
Dum tempus ad eam rem tulit, sini animum ut ex-
pleret suum:
Nunc hic dies aliam uitam defert, alios mores postulat.
Dehinc postulo siue aequomst te oro, Dae, ut re-
deat iam in uiam. 190
- DA. Hoc quid sit? SI. Omnes, qui amant, grauiter sibi 20
dari uxorem ferunt.
- DA. Ita aiunt. SI. Tum siquis magistrum cepit ad eam
rem improbum,
Ipsam animum aegrotum ad deteriore partem ple-
rumque adplicat.
- DA. Non hercle intellego. SI. Non? hem. DA. Non: Da-
uos sum, non Oedipus.
- SI. Nempe ergo aperte uis quae restant me loqui? DA.
Sané quidem. 195
- SI. Si sensero hodie quicquam in his te nuptiis 25
Fallaciae conari, quo fiant minus,
Aut uelle in ea re ostendi, quam sis callidus:
Verbéribus caesum te in pistrinum, Dae, dedam us-
que ad necem,
Ea lege atque omine, ut, si te inde exemerim, ego
pro te molam. 200
- Quid, hoc intellexit? an non dum etiam ne hoc sc
quidem? DA. Immo callide:
Ita aperte ipsam rem modo locutus, nil circum itione
usus es.
- SI. Vbiuis facilis passus sim quam in hac re me de-
ludier.

DA. Bona uérba, quaeso. Si Inrídas? nil me fállis. edicó tibi,

Ne témere facias: néque tu haud dices tibi non prae-
dictúm. caue. 205

13 DA. Enim uéro, Daue, níl locist segnítiae neque socór-
diae,

Quantum intellexi módo senis senténtiam de núptiis:
Quae sí non astu próuidentur, me aut erum pessím
dabunt.

Nec quíd agam certumst: Pámphilumne adiútem an
auscultém seni.

5 Si illúm relinquo, eius uítae timeo: sín opitulor,
hufus minas, 210

Quoi uérba dare difícillest: primum lám de amore
hoc cómperit:

Me infénsus seruat, néquam faciam in núptiis fallá-
ciam.

Si sénsertit aut sí *quam* lubitum fúerit causam cé-
perit,

Quo iúre quaque iniúria praecipitem in pistrinúm
dabit! 214

10 Ad haéc mala hoc mi accédit etiam: haec Ándria,

Si ista úxor siue amicast, grauida e Pámphilost.

Andíreque eorumst óperae pretium audáciam:

Nam incéptiost améntium, haud amántium:

Quidquíd peperisset, décreuerunt tóllere:

5 Et fingunt quandam inté se nunc falláciam, 220

Ciuem Átticam esse hanc. 'fúit olim *hinc* quidám
senex

Mercátor: nauem is frégit apud Andrum ínsulam:

Is óbit mortem. ibi tum hánc eiectam Chrysidis

Patrém recepisse órbam, paruam.' fábulae.

[Mihī quidem hercle non fit uerī simile; atque ipais 20
commentum placet.] 225
Sed Mýsis ab ea egréditur. at ego hinc me ad
forum,
Vtī conueniam Pámphilum, ne páter imprudentem
ópprimat.

M Y S I S.

Aúdiui, Archilís, iam dudum: Lésbiam adducí iubes. 14
Sáne pol illa témulentast múlter et temerária
Néc satis digna, quof committas primo partu mül-
erem: 230
Támen eam adducam? inportunitátem spectate áni-
culae:
Quía compotrix éius est. di, dáte facultatem ób- 5
secro
Huíc pariundi atque illi in aliis pótius peecandí
locum.
Sed quíd nam Pamphilum éxanimatum uideo? ue-
reor quíd siet.
Oppériar, ut sciám numquíd nam haec túrba tris-
titiae ádferat. 235

PAMPHILVS. MYSIS.

PA. Hocinést humanum fáctu aut inceptu? hócineſt of- 15
ficiúm patris?
MY. Quid illud est? PA. Pro deúm fidem, quid est, si
hóc non contuméliast?
Vxórem decrerát dare sese mi hódie: nonne opórtuit
Praescísse me ante? nóne prius comunicatum opór-
tuit?

- 8 **MY.** Miserám me, quod uerbum aúdio? 240
PA. Quid? Chremes, qui dénegarat sé commissurúm mihi
 Gnátam suam uxorem, íd mutauit, quífa me inmutatúm uidet?
 Itane óbstinatè dát operam, ut me a Glýcerio miserum ábstrahat?
 Quod, sí fit, pereó fúnditus.
- 10 **Ádeon** hominem esse ínuenístum aut ínfelicem quémquam, ut ego sum! 245
 Pró deum atque homínúm fidem!
 Núllon ego Chremétis pacto adfínitatem ecfúgere potero?
 Quót modis contéptus, spretus! fácta, transacta ómnia. hem,
 Répudiatus répetor: quam obrem? nísi sí íd est, quod súspicor:
- 15 **Áliquíd** monstri alúnt: ea quoniam némini obtrudí potest, 250
 Ítur ad me. **MY.** Orátio haec me míseram exanimáuit metu.
- PA.** Nam quíd ego dicam dé patre? ah
 Tantámne rem tam néglegenter ágere! praeteriéns modo
 Mi apúd forum 'uxor tibi ducendast, Pámphile, hodie' ínquit, 'para:
- 20 **Abí domum.** íd míhi úsust dicere 'ábi cito ac suspénde te.' 255
 Óbstípuí: censén me uerbum pótuisse ullum próloqui?
 Aút causam ullam, ínceptam saltem fílsam íniquam? obmútui.

Quód si ego rescuíssem id prius, quid fácerem, si-
quia mé roget:

Áliquíd facerem, ut hóc ne facerem. séd nunc quid
primum éxequar?

Tót me inpediunt cúrae, quae meum ánimum di- 25
uorsé trahunt: 260

Amor, mísericórdia húius, nuptiárum sollicitátio,
Tum pátris pudor, qui mé tam leni pássus animost
úsque adhuc

Quae meó quomque animo lúbitumst facere. eíne
égo ut aduorsar? eí mihi.

Incértumst quid agam. Mx. Mísera timeo 'íncertum'
hoc quorsum áccidat.

Sed núnc peropus est, aút hunc cum ipsa aut de 30
illa me aduorsum hunc loqui.

Dum in dúbios animus, páulo momento húc uel il-
luc inpéllitur. 266

PA Quis hic lóquitur? Mysis, sálue. Mx. O salue, Pámphi-
le. PA. Quid agít? Mx. Rogas?

Labórat e dolóre, atque ex hoc mísera sollicitást,
diem

Quia ólim in hunc sunt cóstitutae nuptiae. tum au-
tem hóc timet, 269

Ne déseras se. PA. Hem, egone ístuc conarí queam? 35

Egon própter me illam décipi miserám sinam,
Quae míhi suom ánimum atque ómnem uitam crédidit,
Quam ego ánimo egregie cáram pro uxore hábuérin?

Bene ét pudice eius dóctum atque eductúm sinam
Coáctum egestate ingenium inmutárier? 275 40

Non fáciám. Mx. Haud uerear, si ín te sit soló situm:

Sed ut uím queas ferre. PA. Ádeon me ignaúóm
putas,

Adeón porro ingratum aut inhumanum aut ferum,
 Vt neque me consuetudo neque amor neque pudor
 Commoveat neque commoveat, ut servem fidem? 280

My. Vnum hoc scio, esse meritam, ut memor essés sui.

PA. Memor essem? o Mysis Mýsis, etiam nunc mihi

Scripta illa dicta sunt in animo Chrýsidis

De Glycério. iam ferme moriens me uocat:

50 **Accéssi: nos semotae. nos soli: incipit** 285

‘Mi Pámphile, huius formam atque aetatem uides:

Nec clam te est, quam illi utraeque res nunc utiles

Et ad pudicitiam et ad rem tutandam sient.

Quod ego per hanc te dextram oro et genium tuom,

55 **Per tuam fidem perque huius solitudinem** 290

Te obtestor, ne abs te hanc segreres neu deseras.

Si te in germani fratris dilexi loco

Sine haec te solum semper fecit maximi

Seu tibi morigera fuit in rebus omnibus,

60 **Te istí uirum do, amicum tutorem patrem:** 295

Bona nostra haec tibi permitto et tuae mando fide.’

Hanc mi in manum dat: mors continuo ipsam occupat.

Accépi: acceptam servabo. **My.** Ita spero quidem.

PA. Sed quor tu abis ab illa? **My.** Obstetricem arcesso.

PA. Propera. atque audin?

65 **Verbum unum caue de nuptiis, ne ad morbum hoc**

etiam. **My.** Téneo. 300

ACTVS III.

CHARINVS. BYRRIA. PAMPHILVS.

CH. Quid ais, Byrriá? daturne illa Pámphilo hodie núp- 11
tum? BY. Sic est.

CH. Qui scis? BY. Apud forúm modo e Dauo aúdiui. CH.
Ei miseró mihi.

Vt ánimus in spe atque in timore usque ántehac
attentús fuit,

Ita, póstquam adempta spés est, lassus cúra confec-
tús stupet.

BY. Quaéso edepol, Charíne, quoniam nón potest id fieri 5
quod uis, 305

Íd uelis quod póssit. CH. Nil uolo áliud nisi Philú-
menam. BY. Ah,

Quánto satíust te íd dare operam, qui ístum amo-
rem ex ánimo amoueas,

Quam íd loqui, quo mágis lubido frástra incenda-
túr tua.

CH. Facile ómnes, quom ualémus, recta cónsilia aegro-
tís damus.

Tu si híc sis, aliter séntias. BY. Age age, út lubet. 10

CH. Sed Pámphilum 310

Video. ómnia experíri certumst priús quam pereo.

BY. Quid híc agit?

CH. Ipsum húnc orabo, huic súpplicabo, amórem huic
narrabó meum:

Credo ínpetrabo, ut áliquot saltem núptiis prodát
dies:

Intérea fiet áliquid, spero. BY. Id 'áliquid' nil est
CH. Býrria,

15 Quid tibi uidetur? ádeon ad eum? BY. Quíd ní? si
nil ínpetres, 315

Vt te árbítreter sibi paratum moéchum, si illam
dúxerit.

CH. Ábin hinc in malám rem cum suspítione istác, scelus?

PA. Charinum uideo. sálue. CH. O salue, Pámphile:

Ád te aduenio spém salutem cónsiliu auxiliu ex-
petens.

20 PA. Néque pol cónsili locum habeo néque ad auxiliu
cópíam. 320

Séd istuc quid namst? CH. Hódie uxorem dúcis?

PA. Aiunt. CH. Pámphile,

Si id facis, hodié postremum mé uides. PA. Quid
ita? CH. Eí mihi,

Véreor dicere: huíc dic quaeso, Býrria. BY. Ege
dicám. PA. Quid est?

BY. Spónsam hic tuam amat. PA. Né iste haud mecum
séntit. eho dum díc mihi:

25 Núnquid nam ampliús tibi cum illa fúit, Charine?
CH. Ah, Pámphile, 325

Níl. PA. Quam uellem! CH. Núnc te per amicítiam
et per amorem óbsecro,

Príncipio ut ne dúcas. PA. Dabo equidem óperam.
CH. Sed si id nón potest

Áut tibi nuptiæ haéc sunt cordi, PA. Córdi? CH.
saltem aliqúot dies

Prófer, dum proficiscor aliquo, né uideam. PA. Audi
núnciam.

Égo, Charine, ne útiqum officium líberi esse ho- so
 mínis puto, 330

Quom is nil mereat, póstulare id grátiae adponi
 sibi.

Núptias ecfúgere ego istas málo quam tu apiscier.

CH. Réddidisti animúm. PA. Nunc siquid pótes aut tu
 aut hic Býrria,

Fácite fingite fauente effícite qui detúr tibi:

Égo id agam, míhi qui ne detur. CH. Sát habeo. 33

PA. Dauom óptume 335

Vídeo, quouis consilio fretus sum. CH. Át tu hercle
 haud quicquám míhi,

Nisi ea quae nil ópus sunt sciri. fúgin hínc? Bx.

Ego uero ác lubens.

DAVOS. CHARINVS. PAMPHILVS.

DA. Dí boni, boni quid porto? séd ubi inueniam Pám- II 2
 phílum,

Út metum in quo núnc est adimam atque éxpleam
 animum gaúdio?

CH. Laétus est nesció quid. PA. Nil est: nón dum haec
 resciait mala. 340

DA. Quem égo nunc credo, sí iam audierit sibi paratas
 núptias,

CH. Aúdin tu illum? DA. tóto me oppido éxanimatum s
 quaérere.

Séd ubi quaeram aut quó nunc primum inténdam?

CH. Cessas ádloqui?

DA. Hábeo. PA. Daue, adés, reáste. DA. Quis homost,
 qui me . . ? o Pámphile,

Te ípsum quaero. eugaé Charine: ambo ópportune:
 uós uolo. 345

- PA. Dáue, perii. DA. Quín tu hoc audi. PA. Intérii. DA.
Quid timeás scio.
- 10 CH. Méa quidem hercle cérte in dubio uítast. DA. Et
quid tú, scio.
- PA. Núptiae mi DA. Etsi scio? PA. hodie. DA. Obtúndis,
tam etsi intéllego?
Íd paues, ne dúcas tu illam: tu autem, ut ducas.
CH. Réu tenes.
- PA. Istuc ipsum. DA. Atqui ístuc ipsum níl periclist: mé
uide. 350
- PA. Óbsecro te, quám primum hoc me líbera miserúm
metu. DA. Hem,
- 15 Líbero; uxorém tibi non dat íam Chremes. PA. Qui
scís? DA. Scio.
Túos pater modo *híc* me prendit: aít tibi uxorém
dare
Hódie, item alia múlta, quae nunc nóu est narrandí
locus.
Cóntinuo ad te próperans percurro ád forum, ut di-
cám tibi haec. 355
Vbi te non inuenio, ibi ascendo ín quendam excel-
súm locum.
- 20 Círcumspicio; núsquam. forte ibi húius uideo Býr-
riam;
Rógo: negat uidísse. mihi moléstum. quid agam có-
gito.
Rédeuntí interea éx ipsa re mi incidit suspítio 'hem,
Paululum obsoni: ípsus tristis: de ínprouiso núptiae:
Nón cohaerent.' PA. Quórsum nam ístuc? DA. Égo
me continuo ád Chremem. 361
- 24 Quom íllo aduenio, sólitudo ante óstium: iam íd
gaúdeo.

- CH. Récte dicis. PA. Péрге. DA. Maneo: intérea intro
ire néminem
Video, exire néminem: matrónam nullam in aédibus,
Nl ornati, nl tumulti: accessi: intro aspexi. PA.
Scio: 365
Mágnum signum. DA. Núm uidentur cónuenire haec
núptiis?
- PA. Nón opinor, Dáue. DA. 'Opinor' nárras? non recte 30
áccipis.
Cérta res est. étiam puerum inde ábiens conuent
Chremi:
Hólera et pisciculós minutos férre obolo in cenám
seni.
- CH. Liberatus sum hódie, Daue, túa opera. DA. Ac nul-
lús quidem. 370
- CH. Quid ita? nempe huic prórsus illam nón dat. DA.
Ridiculúm caput,
Quási necessus sít, sí huic non dat, té illam uxo- 35
rem dúcere:
Nisi uides, nisi sénis amicos óras, ambis. CH. Béne
mones:
Íbo, etsi hercle saépe iam me spés haec frustratást.
uale.
- PA. Quid igitur sibi uólt pater? quor simulat? DA. Ego 113
dicám tibi. 375
Si id suscenseát nunc, quia non déet tibi uxorem
Chremes,
Príus quam tuom ut sese hábeat animum ad núptias
perspéxerit:
Ípsus sibi esse iniúrius uideátur, neque id iniúria.
Séd si tu negáris ducere, sibi culpam in te tráns- 5
feret:

Túm illae turbae ffent. PA. Quiduis pátiar. DA.
Pater est, Pámphile. 380

Difficilest. tum haec sólast mulier. dictum ac fac-
tum inuéverit

Áliquam causam, quam óbrem eiciat óppido. PA.
Eiciát? DA. Cito.

PA. Cédo igitur quid fáciam, Daue? DA. Díc te ductu-
rum. PA. Héu. DA. Quid est?

10 PA. Egon dícam? DA. Quor non? PA. Núnquam faciam.
DA. Né nega.

PA. Suadére noli. DA. Ex eá re quid fiát, uide. 385

PA. Vt ab illa excludar, húc concludar. DA. Nón itast
Nempe hóc sic esse opínor: dicturúm patrem
'Ducás uolo hodie uxórem': tu 'ducam' inquires:

15 Cedo quíd iurgabit técum? hic reddes ómnia,
Quae núnc sunt certa ei cónsilia, incerta út sient,
Sine omní periclo: nam hóc haud dubiumst, quín
Chremes 391

Tibi nón det gnatam. nec tu ea causa mínueris

Haec quae facis, ne is mútet suam senténtiam.

20 Patrí dic uelle: ut, quóm uelit, tibi iúre irasci nón
queat.

Nam quód tu speres, própulsabo fáciie. uxorem his
móribus 395

* * * * *
Dabit némo. inueniet inopem potius, quám te cor-
rumpí sinat.

Sed sí te aequo animo férre accipiet, négligentem
féceris:

Alia ótiosus quaeret: interea áliquid acciderít boni.

25 PA. Itan crédis? DA. Haud dubium íd quidemst. PA. Vide
quó me inducás. DA. Quín taces

- PA. Dicám. puerum autem né resciscat míhi esse ex illa
caútiost: 400
Nam póllicitus sum súscpturum. DA. O fácinus au-
dax. PA. Hánc fidem
Sibi me óbsecrauit, quí se sciret nón deserturum,
út darem.
DA. Curábitur. sed páter adest. caue té esse tristem sén-
tiat.

SIMO. DAVOS. PAMPHILVS.

- SI. Reuísio quid agant aút quid captent cónsilli. II 4
DA. Hic núnc non dubítat, quín te ducturúm neges. 406
Venít medítatus álicunde ex soló loco:
Orátionem spérat inuenísse se,
Qui dífferát te: prófn tu fac apud te út síes. 5
PA. Modo ut póssim, Daue. DA. Créde inquam hoc míhi,
Pámphile,
Numquam hódie tecum cómmutaturúm patrem 410
Vnum ésse uerbum, sí te díces dúcere.

BYBBIA. SIMO. DAVOS. PAMPHILVS.

- BY. Erus mé relictis rébus iussit Pámphilum II 5
Hódie óbseruare, quíd ageret de núptiis.
[Scirem: id própterea nunc hunc uenientem sequor.]
Ipsum ádeo praesto uídeo cum Dauo: hóc agam. 415
SI. Vtrúmque adesse uídeo. DA. Hem, serua. SI. Pám- 5
phile.
DA. Quasi de ínprouísio réspice ad eum. PA. Ehém
pater.
DA. Probe. SI. Hódie uxorem dúcas, ut díxí, uolo.
BY. Nunc nóstrae timeo párti, quíd hic respóndeat.

- PA. Neque istíc neque alibi tibi erit usquam in mé mora.
 BY. Hem. 420
- 10 DA. Obmútuít. BY. Quid díxit? SI. Facis ut té decet,
 Quom istíc quod postulo ímpetro cum grátia.
 BY. Sum uérus? erus, quantum aúdio, uxore éxídit.
 SI. I núnciam intro, ne ín mora, quom opus sít, sies.
- PA. Eó. BY. Nullane in ré esse quoiquam hominí fidem!
 15 Verum illud uerbumst, uólgo quod díci solet, 426
 Omnis sibi malle mélius esse quam álteri.
 Ego illam uidi: uirginem formá bona
 Memini uidere: quo aéquior sum Pámphilo,
 Si sé illam in somnis quam illum amplecti máluít.
- 29 Renúntiabo, ut pro hóc malo mihi déť malum. 431
- 116 DA. Hic núnc me credit áliquam sibi falláciam
 Portáre et ea me hic réstitisse grátia.
 SI. Quid, Dáue, narrat? DA. Aéque quicquam núnc
 quidem.
 SI. Nilne? hém. DA. Nil prorsus. SI. Átqui expecta-
 bám quidem. 435
- 5 DA. Praetér spem euenit: séntio: hoc male habét uirum.
 SI. Potin és mihi uerum dícere? DA. Nil fácilius.
 SI. Num illí molestae quídpíam haec sunt núptíae
 Huiúscé propter cónsuetudinem hóspítæ?
- DA. Nil hércle: aut, si adeo, bíduíst aut trídui 440
 10 Haec sóllicitudo: nósti? deinde désinet.
 Etenim ípsus secum eám rem reputauít uia.
- SI. Laudó. DA. Dum licitumst éi dumque aetás tulit,
 Amáuit: tum id clam: cáuit, ne umquam infámíae
 Ea rés sibi esset, út uirum fortém decet: 445
- 15 Nunc úxore opus est: ánimus ad uxorem ádpulit.
 SI. Subtristis uisus ést esse aliquantúm mihi.
 DA. Nil própter hanc rem, séd est quod suscensét tibi.

- SI. Quid nãmst? DA. Puerilest. SI. Quid id est? DA.
NIL. SI. Quin dic, quid est?
- DA. Ait nãmium parce fãcere sumptum. SI. Mêne? DA. Te.
'Vix' inquit 'drachumis est obsonatũ decem: 451 20
Num filio uidetur uxorem dare?
Quem' inquit 'uocabo ad cenam meorum aequalium
Potissimum nunc?' et, quod dicendum hic siet,
Tu quoque per parce nãmium. non laudó. SI. Tace:
- DA. Commóui. SI. ego istaec recte ut fiant uidero. 456 25
Quid nam hoc est rei? quid hic uolt ueterator sibi?
Nam si hic malist quicquam, hem illic est huc ref
caput.

MYSIS. SIMO. DAVOS. LESBIA. GLYCERIVM.

- MY. Ita pól quidem res est, ut tu dixti, Lesbía: III 1
Fidẽlem haud ferme mulieri inuenias uirum. 460
- SI. Ab Andriast ancilla haec. DA. Quid narras? SI.
Itast.
- MY. Sed hic Pamphilus SI. Quid dicit? MY. firmavit
fidem. SI. Hem.
- DA. Vtinam aut hic surdus aut haec muta facta sit. 5
- MY. Nam quod peperisset, iussit tolli. SI. O Iuppiter,
Quid ego audio? actumst, siquidem haec uera praed-
dicat. 465
- LS. Bonum ingenium narras adulescentis. MY. Optimum.
Sed sequere me intro, ne in mora illi sis. LS.
Sequor.
- DA. Quod remedium nunc huc malo inueniam? SI. Quid 10
hoc?
- Adeon est demens? ex peregrina? iam scio: ah
Vix tandem sensi stolidus. DA. Quid hic sensisse
ait? 470

- St.** Haec primum adfertur iam mi ab hoc fallacia:
Hanc simulant parere, quo Chremetem abstérreant.
- 15 **Gl.** Iunó Lucina, fér opem, serua me, óbsacro.
- St.** Hui, tám cito? ridículum: postquam ante óstium
Me audfuit stare, adpróperat. non sat cómmode 475
Diuisa sunt tempóribus tibi, Daue, haéc. **Da.** Mi-
hin?
- St.** Num inmémores discipuli? **Da.** Égo quid narres
nescio.
- 20 **St.** Hic inparatum mé si in ueris núptiis
Adórtus esset, quós mihi ludos rédderet?
Nunc huius periclo fit, ego in portu náulgo. 480

LESBIA. SIMO. DAVOS.

- III 2 **Ls.** Adhuc, Archílis, quae adsolént quaeque opórtet
Signa ésse ad salútem, omnia huic esse uideo.
Nunc primum fac ista ut lauét: poste deinde,
Quod iússi ei darí bibere et quántum inperáui,
5 **Date:** móx ego huc reuórtor. 485
Per ecástor scítus púer est natus Pámphilo.
Deos quaéso ut sit supérates, quandoquidem ípsest
ingenió bono,
Quomque huíce ueritust óptumae adulescénti facere
iniúriam.
- St.** Vel hoc quis non credat, qui te norit, ábs te esse
ortum? **Da.** Quid nam id est?
- 10 **St.** Non inperabat córam, quid facto éssset opus puér-
perae: 490
Sed pósquam egressast, illis quae sunt intus cla-
mat dé uia.
U Dáue, ítan contémnor abs te? aut ítaue tandem
idóneus

- Tibi uideor esse, quém tam aperte fallere incipiás
dolis?
- Saltem áccurate, ut métui uidear cérte, si rescí-
uerim.
- DA. Certe hércle nunc hic se ípsus fallit, haúd ego. Si. 15
Edixi tibi, 495
Intérminatus súm, ne faceres: núm ueritu's? quid
ré tulit?
- Credón tibi hoc nunc, péperisse hanc e Pámphilo?
- DA. Teneó quid erret, ét quid agam habeo. Si. Quid
taces?
- DA. Quid crédas? quasi non tibi renuntiáta sint haec sic
fore.
- Si. Mihin quisquam? DA. Eho an tute íntellexti hoc 20
ádsimulari? Si. Inrúdeor. 500
- DA. Renúntiatumst: nám qui tibi istaec incidit suspítio?
- Si. Qui? quía te noram. DA. Quási tu dicas, fáctum id
consilió meo.
- Si. Certe énim scio. DA. Non sátis me pernosti étiam,
qualis sím, Simo.
- Si. Egon té? DA. Sed síquid tibi narrare occépi, con-
tinuó dari
- Tibi uérba censes fálsó: itaque hércle níl iam mut- 25
tire aúdeo. 505
- Si. Hoc égo scio unum, néminem peperísse hic. DA.
Intelléxti.
- Sed níllo setiús mox puerum huc déferent ante
óstium.
- Id égo iam nunc tibi, ére, renuntió futurum, ut sis
sciens,
- Ne tu hóc posterius dicas Daui fáctum consilio aút
dolis:

- 30 Prorsus a me opinionem hanc tuam esse ego amo-
tam uolo. 510
- Si. Vnde id scis? DA. Audui et credo: multa concu-
runt simul,
Qui coniecturam hanc nunc facio. iam primum haec
se e Pamphilo
Grauidam dixit esse: inuentumst falsum. nunc, post-
quam uidet
Nuptias domi adparari, missast ancilla ilico
35 Obstetricem accersitum ad eam et puerum ut ad-
ferret simul. 515
[Hoc nisi fit, puerum ut tu uideas, nihil mouentur
nuptiae.]
- Si. Quid ais? quom intellexeras
Id consilium capere, quor non dixti extemplo Pam-
philo?
- DA. Quis igitur eum ab illa abstraxit nisi ego? nam om-
nes nos quidem
- 40 Scimus, hanc quam misere amarit. nunc sibi uxo-
rem expetit. 520
Postremo id mihi da negoti: tu tamen idem has
nuptias
Perge facere ita ut facis: et id spero adiutoros deos.
- Si. Immo abi intro: ibi me opperire et quod parato
opus est para.
Non inpulit me, haec nunc omnino ut crederem.
- 45 Atqui hauscio an quae dixit sint uera omnia, 525
Sed parui pendo: illud mihi multo maxumumst,
Quod mihi pollicitust ipus gnatus. nunc Chremem
Conueniam: orabo gnato uxorem: id si inpetro,
Quid alias malim quam hodie has fieri nuptias?
- 50 Nam gnatus quod pollicitust, haud dubiumst mihi,

Si nōlit, quin eum mērito possim cōgere. 531
Atque adeo in ipso tēpore eccum ipsum ōbulam.

SIMO. CHREMES.

- Si. Iubeō Chremetem. CH. O te ipsum querebam. Si. III 3
Ét ego te. CH. Optato aduenis.
Aliquōt me adierunt, ex te auditum qui asbant, ho-
die nūbere
Meam fliam tuo gnāto: id uiso tūn an illi insā-
niant. 535
- Si. Ausculta paucis: ét quid te ego uelim ét tu quod
quaeris scies.
- CH. Ausculta: loquere quid uelis. 5
- Si. Per té deos oro et nōstram amicitiam, Chremes,
Quae incēpta a paruis cum aetate adcreuit simul,
Perque unicam tuam gnatam et gnatum meum, 540
Quoius tibi potestas summa seruandī datur,
Vt me adiues in hāc re, atque ita uti nūptiae 10
Fuerant futurae, fiant. CH. Ah, ne me ōbsecre:
Quasi hōc te orando a me inpetrare opórteat.
Alium esse censes nūc me atque olim quom dabam?
Si in rémst utrique ut fiant, arcessi iube. 546
Sed si ex ea re plūs malist quam cōmodi 15
Vtrique, id oro te in commune ut cōsulas,
Quasi illa tua sit Pámphilique ego sim pater.
- Si. Immo ita uolo itaque pōstulo ut fiat, Chremes: 550
Neque pōstulem abs te, ni ipsa res moneat. CH.
Quid est?
- Si. Irae sunt inter Glýcerium et gnatum. CH. Aúdio. 20
- Si. Ita mágnae, ut sperem pōsse auelli. CH. Fábulae.
- Si. Profécito sic est. CH. Sic hercle ut dicam tibi:
Amántium irae amóris integratíost. 555

- SI. Hem, id te óro ut ante eámus. dum tempús datur,
 25 Dumque efus lubido oclúlasat contuméliis,
 Prius quam hárum scelera et lácrumae confictaé
 dolis
 Reddúcant animum aegrótum ad misericórdiam,
 Vxórem demus. spéro consuetúdone 560
 Coniúgio liberáli deuinctúm, Chremes,
 30 Dein fácle ex illis sése emersurúm malis.
- CH. Tibi ita hóc uidetur: át ego non posse árbitror
 Neque illum hánc perpetuo habére neque me pér-
 peti.
- SI. Qui scís ergo istuc, nísi periculum féceris? 565
 CH. At istúc periculum in filia fieri grauest.
- 35 SI. Nempe incommoditas dénique huc omnis redit,
 Si euéniat, quod di próhibeant, discéssio.
 At sí corrigitur, quót commoditatés uide:
 Principio amico filium restítueris, 570
 Tibi génerum firmum et filiae inueniés uirum.
- 40 CH. Quid istíc? si ita istuc ánimum inducti esse útile,
 Noló tibi ullum cómmodum in me cláudier.
- SI. Meritó te semper máximi fecí, Chremes.
- CH. Sed quíd ais? SI. Quid? CH. Qui scís eos nunc dísc-
 cordare intér se? 575
- SI. Ipsús mihi Dauos, qui íntumust eorúm consillia,
 dixit:
- 45 Et ís mihi suadet núptias quantúm queam ut ma-
 túrem.
- Num cénses faceret, filium nisi scíret eadem haec
 uélle?
- Tute ádeo iam eius uerba aúdiés. heus, euocate
 huc Dáuom.
- Atque écum: uideo ipsúm foras exfre.

DAVOS. SIMO. CREMES.

DA. Ad te ibam. SI. Quid namst? III 4

DA. Quor uxor non arcéssitur? iam aduésperascit. SI.

Aúdin? 581

Ego dúdum non nil uéritus sum, Daue, ábs te, ne
facerés idem,

Quod uólgu seruorúm solet, dolís ut me delúderes,
Proptérea quod amat fílius. DA. Egon ístuc face-
rem? SI. Crédidi:

Idque ádeo metuens uós celauí, quód nunc dicam.

DA. Quid? SI. Scies: 585

Nam própemodum habeo íam fidem. DA. Tandém
cognosti quí siem?

SI. Non fúerant nuptiaé futurae. DA. Quid? non? SI.
Sed ea grátia

Simuláui, uos ut pértemptarem. DA. Quid ais? SI.
Sic res ést. DA. Vide:

Numquam ístuc quiui ego íntelligere. uáh consílium 10
cállidum.

SI. Hoc aúdi: ut hinc te intro íre iussi, oppórtune hic
fit mi óbuiam. DA. Hem, 590

Num nám perimus? SI. Nárro huic, quae tu dúdum
narrastí mihi.

DA. Quid nam aúdio? SI. Gnatam út det oro, uixque id
exoro. DA. Óccidi. SI. Hem,

Quid díxisti? DA. Optume ínquam factum. SI. Núnc
per hunc nullást mora.

CR. Domúm modo ibo, ut ádparetur dícam, atque huc 15
renúntio.

SI. Nunc te óro, Daue, quóniam solus mi éffecisti has
núptias, 595

DA. Ego uéro solus. SI. gnátum mihi cørrigere porro eníttere.

DA. Faciam hércle seduló. SI. Potes nunc, dum ánimus inritátus est.

DA. Quiéscas. SI. Age igitúr, ubi nunc est ípsus? DA. Mirum ní domist.

20 SI. Ibo ád eum atque eadem haec, tíbi quae dixi, dícam itidem illi. DA. Núllus sum.

Quíd cáusaest, quin hinc in pístrinum récta profisciscár uia? 600

Nil ést preci loci relictum: íám perturbauí ómnia:

Erúm fefelli: in núptias conieci erilem fílium;

Feci hódie ut fierent, ínsperante hoc átque inuito Pámphilo.

25 Hem astútias: quod sí quíessem, ní euenissét mali.

Sed éccum uideo ípsum: óccidi. 605

Vtinám mihi esset áliquid híc, quo núnc me praecipitém darem.

PAMPHILVS. DAVOS.

III 5 PA. Vbi illic est? scelús, qui me hodie. . DA. Péril.

PA. atque hoc confiteor iure

Mi óbtigisse, quádoquidem tam inérs, tam nulli cónsili sum:

Séruon fortunás meas me cómmisisse fúttili!

Ego préttium ob stultitiám fero: sed ínúltum numquam id aúferet. 610

5 DA. Posthác incolumem sát scio fore mé, si deuíto hóc malum.

PA. Nam quíd ego nunc dicám patri? negábon uelle mé, modo

Qui sūm pollicitus dūcere? qua *audácia* id facere
aúdeam?

Nec quíd me nunc faciám scio. DA. Nec mé quidem,
atque id ago sédulo.

Dicam áliquid me inuentúrum, ut huic malo áliquam
productém moram. 615

PA. Oh. DA. Visus sum. PA. Eho dum bóne uir, quid 10
aís? uíden me consiliís tuis

Miserum ínpeditum esse? DA. Át iam expediam. PA.
Expédies? DA. Certe, Pámphile.

PA. Nempe út modo. DA. Immo mélius spero. PA. Oh,
tíbi ego ut credam, fúrcifer?

Tu rem ínpeditam et pérditam restítuas? hem quo
frétus sim,

Qui me hódie ex tranquillíssima re cóniecisti in
núptias. 620

Án non dixi esse hóc futurum? DA. Díxisti. PA. Quid 15
meritú's? DA. Crucem.

Séd sine paululum ad me redeam: iam áliquid dispi-
ciam. PA. Eí mihi,

Quóm non habeo spátium, ut de te súmam suppli-
cium, út uolo:

Námque hoc tempus praécauerni míhi me, haud te
ulcisci sinit.

ACTVS III.

CHARINVS. PAMPHILVS. DAVOS.

- IV 1 CH Hócine crédibile aút memorábile, 625
 Tánta necórdia innáta quoiquam út siet,
 Út malis gaúdeant átque ex incómodis
 Álteriús sua ut cómparent cómmoda? ah
 3 Ídnest uerum? imó id hominúmst genus péssu-
 mum,
 Dénegandí modo quis pudor paúlum adest: 630
 Póst ubi témpust promíssa iam pérfici,
 Túm coactí necessário se áperiunt:
 [Et timent, et tamen res cogit denegare]
 10 Íbí tum eorum ínpudentíssuma orátio
 'Quís tu es? quis mihi es? quór meam tibi? 635
 Heus, próxunus sum egomét mihi.'
 At támen 'ubi fidés?' si rogés, nil pudént hic,
 Vbi opúst: illic úbi nil opúst, ibi ueréntur.
 15 Séd quid agam? adeamne ad eum et cum eo ínú-
 riam hanc expóstulem?
 Íngeram mala múlta? atqui aliquis dicat 'nil pro-
 móueris': 640
 Multúm: molestus cérte ei fuero atque ánimo mo-
 rem géssero.
- PA. Charíne, et me et te ímprúdens, nisi quid dí re-
 spiciunt, pérdidi.

- CH. Ítane 'inprudens'? tándem inuentast caúsa. soluísti
fidem.
- PA. Quid 'tandem'? CH. Etiam núnc me ducere ístis 20
dictis póstulas?
- PA. Quid istuc est? CH. Postquám me amare díxi, com-
placítast tibi. 645
- Heú me miserum, quí tuom animum ex ánimo spec-
tauí meo.
- PA. Fálsus es. CH. Non sátis tibi esse hoc sólídumst
uisum gáúdium,
Nísi me lactassés amantem et fálssa spe producéres.
Hábeas. PA. Habeam? ah néscis quantis ín malis 25
uorsér miser,
Quantásque hic consíllís mihi confíauit sollicitúdi-
nes 650
- Meus cárnufex. CH. Quid istúc tam mirumst, dé te
si exemplúm capit?
- PA. Haud ístuc dicas, sí cognorís uél me uel amorém
meum.
- CH. Scio: cúm patre altercásti dudum, et ís nunc prop-
terea tibi
Suscénset nec te quíuit hodie cógere illam ut dú- 30
ceres.
- PA. Immo étiam, quom tu mínus scís aerumnás meas, 655
Haec núptiae non ádparabantúr mihi:
Nec póstulabat núnc quisquam uxorém dare.
- CA. Scio: tú coactus tuá uoluntate és. PA. Mane:
Non dúm scís. CH. Scio equidem íllam ducturum 35
ésse te.
- PA. Quor me énicas? hoc aúdi. numquam déstitit 660
Instáre, ut dicerém me ducturúm patri:
Suadére, orare usque ádeo donec pérpulit.

- CH. Quis homo istuc? PA. Dauos. CH. Quam óbrem?
PA. Nescio, nisi mihi
- 40 DEOS sátis fuisse irátos, qui auscultáuerim.
- CH Factum hóc est, Daue? DA. Fáctum. CH. Hem, quid
ais, scelus? 665
- At tibi di dignum fáctis exitiúm duint.
Eho, díe mihi, si omnes hunc coniectum in núp-
tias
- Inimíci uellent, quód nisi consiliúm hóc darent?
- 45 DA. Decéptus sum, at non défetiátús. CH. Scio.
- DA. Hac nón successit, ália adgrediemúr uia: 670
Nisi sí íd putas, quía prímo processít parum,
Non pósse iam ad salútem conuorti hóc malum.
- PA. Immo étiam: nam satis crédo, si aduigiláueris,
- 50 DA. Ego, Pámphile, hoc tibi pró seruitio débeo, 675
Conári manibus pédibus noctisque ét dies,
Capítis periclum adíre, dum prosím tibi:
Tuomst, síquid praeter spem éuenit, mí ignóscere.
- 55 PARúm succedit quód ago: at facio sédulo. 680
Vel mélius tute réperi, me missúm face.
- PA. Cupió: restitue quem á me accepistí locum.
- DA. Faciam. PA. Át iam hoc opus est. DA. St', mane:
crepuit hinc a Glycerio óstium.
- PA. Nil ád te. DA. Quaero. PA. Hem, núncin demum?
DA. At iam hóc tibi inuentúm dabo.

MYSIS. PAMPHILVS. CHARINVS. DAUOS.

- IV 2 MY. Iam ubi úbi erit, inuentúm tibi curábo et mecum
addúctum
- Tuom Pámphilum: modo tu, ánime mí, nolí te ma-
ceráre. 685

- PA. *Mysis*. *My*. Quis est? ehem Pámphile, optumé mihi
te offers. PA. Quid *id* est?
- My*. Oráre iussit, sí se ames, era, íám ut ad sese uénias:
Vidére aüt te cúpere. PA. Vah, perii: hóc malum s
integráscit.
- Sicín me atque illam operá tua nunc míseros sol-
licitári!
- Nam idcirco arcessor, núptias quod mi ádparari
sénsit. 690
- CH. Quibus quídem quam facile pótnerat quiesci, si híc
quléssset!
- DA. Age, sí híc non insanít satis sua spónte, instiga.
My. Atque édepol
- Ea rés est: proptereaúque nunc mísera ín macrorest. 10
- PA. *Mysis*,
- Per omnis tibi adiuró deos, numquam eám me de-
sertúrum,
- Non, sí capiundos míhi sciam esse inimícos omnis
hómínes. 695
- Hanc mi éxpetiui, cóntigit: conuéniunt mores: ué-
leant
- Qui intérr nos discidiúm uolunt: hanc nísi mors mi
adimet némo.
- My*. Resipísco. PA. Non Apóllinis magis uérum atque 15
hóc respónsumst.
- Si póterit fieri, ut né pater per mé stetisse crédat,
Quo mínus haec fierent núptiae, uoló. sed sí id
non póterit, 700
- Id fáciám, in procliui quod est, per mé stetisse ut
crédat.
- Quis uideor? CH. Miser, aeque átque ego. DA. Con-
sílíum quaero. PA. Forti's,

- 20 PA. Scio, quód conere. DA. Hoc égo tibi profécto effectum réddam.
- PA. Iam hoc ópus est. DA. Quin iam habeo. CH. Quid est?
DA. Huic, nón tibi habeo, ne érres.
- CH. Sat hábeo. PA. Quid faciés? cedo. DA. Dies híc mi
ut satis sit uéreor 705
- Ad agéndum: ne uacuom ésse me nunc ád narrandum crédas:
- Proinde hínc uos amolímíni: nam mi ímpedimento éstis.
- 25 PA. Ego hanc uísam. DA. Quid tu? quo hínc te agís?
CH. Verúm uís dicam? DA. Immo étiam
Narrátionis incipit mi íntium. CH. Quid me fiet?
- DA. Eho tu ínpudens, non sátis habes, quod tñbi dieculam áddo, 710
Quantum huíc promoueo núptias? CH. Daue, át tamen DA. Quid érgo?
- CH. Vt dúcam. DA. Ridículum. CH. Húc face ad me ut uénias, síquid póteris.
- 30 DA. Quid uéniam? níl habeo. CH. Át tamen síquíd. DA. Age, ueniam. CH. Síquíd,
Domi éro. DA. Tu, Mysis, dum éxéo, parúmper opperíre híc.
- MY. Quaprópter? DA. Ita factó ópus est. MY. Át matúra.
DA. Iam inquam híc ádero. 715

MYSIS. DAVOS.

- IV 3 MY. Nilne ésse proprium quoíquam! di uostrám fidem:
Summúm bonum esse eraé putauí hunc Pámphilum,
Amícum, amatorém, uírum in quouís loco
Parátum: uerum ex eó nunc mísera quém capít
5 Labórem! facile híc plús malíst quam illíc boni. 720

- Sed Dáuos exit. mí homo, quíd istuc óbsecrost?
 Quo pórtas puerum? DA. Mýsis, nunc opus ést tua
 Mihi ad hánc rem exprompta málitia atque astútia.
- MY. Quid nam incepturu's? DA. Áccipe a me hunc ócius
 Atque ánte nostram iánuam adpone. MY. Óbsecro, ¹⁰
 Humíne? DA. Ex ara hinc súme uerbenás tibi 726
 Atque eás substerne. MY. Quam óbrem id tute nó n
 facis?
- DA. Quia, sí forte opus sit ád erum iurató mihi
 Non ádposisse, ut líquido possim. MY. Intéllego:
 Noua núnc religio unde istaec incessit? cedo. 730 ¹⁵
- DA. Moue ócius te, ut quíd agam porro intéllegas.
 Pro Iúppiter. MY. Quid est? DA. Spónsae pater in-
 téruenit.
 Repúdio quod consílium primum inténderam.
- MY. Nesció quid narres. DA. Égo quoque hinc ab déxtera
 Veníre me adsimulábo: tu ut subséruias 735 ²⁰
 Orátioni, ut quómque opus sit, uerbís uide.
- MY. Ego quíd agas nil intéllego: sed síquid est,
 Quod méa opera opus sit uóbis, ut tu plús uídes,
 Manébo, nequod uóstrum remorer cómmodum.
- CHREMES. MYSIS. DAVOS.
- CA. Reuórtor, postquam quae ópus fuere ad núptias 740 ^{IV 4}
 Gnataé parauí, ut líbeam arcessi. séd quíd hoc?
 Puer hérclest. mulier, tu ádposisti hunc? MY. Vbí
 illic est?
- CA. Non míhi respondes? MY. Núsquam est. uae mise-
 raé mihi,
 Relíquit me homo atque ábiit. DA. Dí uostrám fidem, ⁵
 Quíd túrbaest apud forúm? quíd illi homínium líti-
 gant? 745

Tum annóna carast. quíd dicam aliud, néschio.

MY. Quor tu óbsecro hic me sólam? **DA.** Hem, quae haec est fábla?

Eho Mýsis, puer hic úndest? quisue huc áttulit?

10 **MY.** Satin sánu's, qui me id rógites? **DA.** Quem igitúr rogem,

Qui hic néminem alium uídeam? **CH.** Miror, únde sit. 750

DA. Dictúra es quod rogo? **MY.** Aú. **DA.** Concede ad dexteram.

MY. Delíras: non tute ípse? **DA.** Verbum sí mihi Vnúm praeter quam quód te rogo . . faxís caue.

15 **MALE** dícis? undest? díc. **MY.** A nobis. **DA.** Háhahae: Mirúm uero, inpu dénter mulier sí facit 755 Meretríx? **CH.** Ab Andriást haec, quantum intéllego.

DA. Adeón uidemur uóbis esse idónei, In quíbus sic inludátis? **CH.** Veni in témpore.

20 **DA.** Propera ádeo puerum tóllere hinc ab íanua: Mané: caue quoquam ex ístoc excessís loco. 760

MY. Di te éradícent: íta me miseram térritas.

DA. Tibi égo dico an non? **MY.** Quíd uis? **DA.** At etiám rogas?

Cedo, quóium puerum hic ádposísti? díc mihi.

25 **MY.** Tu néschis? **DA.** Mitte id quód scio: dic quód rogo.

MY. Vostrí. **DA.** Quoíus nostri? **MY.** Pámphili. **CH.** Hem. **DA.** Quid? Pámphili? 765

MY. Eho, an nó n est? **CH.** Recte ego sémpér fugi has núptias.

DA. O fácinus animaduórtendum. **MY.** Quid clámitas?

DA. Quemne égo heri uídí ad uós adferri uésperi?

30 **MY.** O hóminem audacem. **DA.** Vérum: uídí Cántharam Suffárcinatam. **MY.** Dís pol habeo grátiam, 770

Quom in pártundo aliquot ádfuerunt líberae.

DA. Ne illa íllum haud nouít, quóius causa haec ín-
cipít:

‘Chremés si *adpositum* púerum ante aedis uiderit,
Suam gnátam non dabit’: tanto hercle mágis dabit. 35

CH. Non hércle faciet. DA. Núnc adeo, ut tu síis sci-
ens, 775

Nísi púerum tollis, íám ego hunc in mediám uiam
Prouóluiam teque íbídem peruoluam ín luto.

MY. Tu pól homo non es sóbrius. DA. Fallácia
Alia áliam trudit. íám susurrari áúdio, 40
Ciuem Átticam esse hanc. CH. Hém. DA. ‘Coactus
légibus 780

Eam uxórem ducet.’ MY. Óbsecro, an non ciuis
est?

CH. Ioculárium in malum ínsциens paene incidi.

DA. Quis hic lóquitur? o Chremés, per tempus áduenis:
Auscúlta. CH. Audíui íam ómnia. DA. Anne haec 45
tu ómnia?

CH. Audíui, inquam, a princípío. DA. Audistin, óbse-
cro? hem 785

Scelera, hánc íam oportet ín cruciatum hinc ábripi.
Hic est ílle: non te crédas Dauom lúdere.

MY. Me míseram: nil pól fálsi dixi, mí senex.

CH. Nouí ómnem rem. est Simo íntus? DA. Est. MY. 50
/ Ne me áttigas,

Sceléste. sí pól Glýcerio non ómnia haec . . 790

DA. Eho ínépta, nescis quíd sit actum? MY. Quí sciam?

DA. Hic sócer est. alio pácto haud poterat fieri,
Vt scíret haec quae uóluius. MY. Praedíceres.

DA. Paulum ínter esse cénse, ex ánimo ómnia, 55
Vt fért natura, fácias an de índústria? 795

CRITO. MYSIS. DAVOS.

- IV 6 CR. In hác habitasse plátea dictumst Chrýsidem,
 Quae sése inhoneste optáuit parere hic díttas
 Potiús quam in patria honéste pauper uíueret:
 Eius móрте ea ad me lége redierúnt bona. 799
- 5 Sed quós perconter uideo. saluete. MY. Óbsecro,
 Quem uideo? estne hic Critó sobrinus Chrýsidis?
 Is ést. CR. O Mysis, salue. MY. Saluos síis, Crito.
- CR. Itan Chrýsis? hem. MY. Nos quídem pol miserás
 pérdidit.
- CR. Quid uós? quo pacto hic? sátine recte? MY. Nónne?
 sic 804
- 10 Vt químus, aiunt, quándo ut uolumus nón licet.
- CR. Quid Glycérium? iam hic suós parentis répperit?
 MY. Vtinam. CR. Án non dum etiam? haud aúspicato
 huc me áttuli:
 Nam póll, si id scissem, núnquam huc tetulissém
 pedem:
- Sempér enim dictast ésse haec atque habitást soror:
 15 Quae illíus fuerunt, póssidet: nunc me hóspitem
 Litís sequi, quam id míhi sit facile atque útile, 811
 Aliórum exempla cómmonent: simul árbitor,
- Iam aliquem ésse amicum et défensorem ei: nám fere
 Grandícula iam proféctast illinc. clámitent
- 20 Me sýcophantam, heréditatem pérsequi 815
 Mendícum: tum ipsam déspoliare nón lubet.
- MY. O óptume hospes, póll Crito antiquom óbtines.
- CR. Duc me ád eam, quando huc uéni, ut uideam. MY.
 Máxume.
- DA. Sequar hós: me nolo in témpore hoc uideát senex.

ACTVS V.

CHREMES. SIMO.

CH. Satis iam satis, Simó, spectata ergá te amicitias V 1
mea: 820

Satis pericli incépi adire: oránda iam finém face.

Dúm studeo obsequi tibi, paene inlúsi uitam filiae.

SI. Immo enim nunc quom máxume abs te póstulo atque
oró, Chremes,

Út beneficium uérbis inítum dúdum nunc re cóm- 5
probes.

CH. Vide quam iniquos sis prae studio: dúm id efficias
quód cupis, 825

Néque modum benignitatis néque quid me ores có-
gitas:

Nám si cogités, remittas iam me onerare iniúriis.

SI. Quibus? CH. At rogitas? pérpulistí me, út homini
adulescéntulo

In alio occupáto amore, abhórrénti ab re uxória, 10

Filiam ut darem in seditionem atque in incertas
núptias, 830

Efús labore atque efús dolore gnáto ut medicarér
tuo:

Inpetrastí: incépi, dum res tétulit. nunc non fért:
feras.

Illam hinc cliem esse aiunt: puer est nátus: nos
missós face.

TERENTIUS.

4

- 15 **SI.** Pér ego te deos óro, ut ne illis ánimum inducas
crédere,
Quibus id maxime útilest, illum ésse quam detér-
rumum. 835
Núptiarum grátia haec sunt fácta atque incepta
ómnia.
Vbi ea causa, quam óbrem haec faciunt, érit adempta
his, désinent.
- CH.** Érras: cum Dauo égomet uidi iúrgantem ancillám.
Si. Scio.
- 20 **CH.** Véro uoltu, quom sibi me adesse neúter tum prae-
sénserat.
- SI.** Crédo, et id factúras Dauos dúdum praedixít mihi:
Ét nescio qui tibi sum oblitus hódie, ac uolui, dí-
cere. 841

DAVOS. CHREMES. SÍMO. DROMO.

- V 2 **DA.** Ánimo nunciam ótioso esse ínpero **CH.** En Dauóm
tibi.
- SI.** Vnde egreditur? **DA.** meó praesidio atque hóspitis.
Si. Quid illúd malist?
- DA.** Égo commodiorem hómínem aduentum témpus non
uidí. Si. Scelus,
Quém nam hic laudat? **DA.** Ómnis res est iam ín
uado. Si. Cesso ádloqui? 845
- 5 **DA.** Érus est: quid agam? Si. O sálue, bone uir. **DA.**
Éhem Simo, o nostér Chremes,
Ómnia adparáta iam sunt íntus. Si. Curastí probe.
- DA.** Vbi uolés, arcésse. Si. Bene sane: íd enim uero
hinc núnc abest.
Étiam tu hoc respóndes, quid ístic tibi negotíast?
DA. Míhin? Si. Ita.

- DA. Mihin? SI. Tibi ergo. DA. Múdo *ego* intro iui. SI.
Quási *ego* quam dudúm rogem.
- DA. Cúm tuo gnato una. SI. Ánne est intus Pámphilus? 10
cruciór miser. 851
- Ého, non tu dixi ésse inter eos inimicitias, cár-
nufex?
- DA. Súnt. SI. Quor igitur híc est? CH. Quid illum cén-
ses? cum illa litigat.
- DA. Ímmo uero indígnum, Chremes, iam fácinus faxo
ex me audies.
- Néscio qui senéx modo uenit: éllum, confidéns, ca-
tus: 855
- Quóm faciem uideás, uidetur ésse quantiús preti: 15
Tristís seueritás inest in uóltu atque in uerbís fides.
- SI. Quid nam adportas? DA. Níl equidem, nisi quód
illum audiui dicere.
- SI. Quid aít tandem? DA. Glýcerium se scíre ciuem
esse Átticam. SI. Hem,
- Dromó, Dromo. DA. Quid ést? SI. Dromo. DA. Audi.
SI. Vérbum si addideris . . Dromo.
- DA. Audi óbsecro. DR. Quid ús? SI. Sublimén intro hunc 20
rape, quantúm potes!. 861
- DR. Quem? SI. Dáuom. DA. Quam obrem? SI. Quía lu-
bet. rape ínquam. DA. Quid feci? SI. Rape.
- DA. Si quícquam inuenies mé mentitum, occídito. SI.
Níl aúdio:
- Égo iam te commótum reddam. DA. Támen etsi hoc
uerúmst? SI. Tamen.
- Cura ádseruandum únctum, atque audín? quádru-
pedem constringito. 865
- Age núnciam: *ego* pol hódie, si uiuó, tibi 25
Osténdam, erum quid sít pericli fállere,

Et illi patrem. CH. Ah ne saeui tanto opere. SI.
Ó Chremes,

Pietátem gnati! nóne te miserét mei?

Tantúm laborem cápere ob talem fílium? 870

30 Age Pámphile, exi Pámphile: ecquid té pudet?

PAMPHILVS. SIMO. CREMES.

V 3 PA. Quis mé uolt? perii, páter est. SI. Quid aís, óm-
nium ..? CH. Ah,

Rem pótius ipsam dic, ac mitte mále loqui.

SI. Quasi quícquam in hunc iam gráuius dici póssiet.

Ain tándem, cuius Glýceriumst? PA. Ita praédicant.

5 SI. 'Ita praédicant'? o ingéntem confidéntiam! 876

Num cógitat quid dícat? num facti píget?

Vide num eius color pudóris signum usquam ín-
dicat.

Adeo ínpotenti esse ánimo, ut praeter cúium

Morem áque legem et suí uoluntátém patris 880

10 Tamen hánc habere stúdeat cum summó probro!

PA. Me miserum! SI. Hem, modone id démum sensi,
Pámphile?

Olim ístuc, olim, quom íta animum índuxti tuom,

Quod cúperes aliquo pácto efficiundúm tibi:

Eodém die ístuc uérbum uere in te áccidit. 885

15 Sed quíd ego? quor me excrúcio? quor me máceró?

Quor meám senectutem huius sollicito améntia?

An ut pro huius peccatis égo supplicium súfferam?

Immo hábeat, ualeat, úsuat cum illa. PA. Mí pater.

SI. Quid 'mí pater'? quasi tu huius indigeás patris. 890

20 Domus, úxor, liberi ínuenti ínuitó patre.

Addúcti qui illam cúem hinc dicant: úceria.

PA. Patér, licetne páuca? SI. Quid dicés mihi?

CH. Tamén, Simo, audi. Si. Ego aúdiam? quid aúdiam, Chremés? CH. At tandem dícat. Si. Age, dicát sino.

PA. Égo me amare hanc fáteor: si id peccárest, fateor ²⁵
id quoque. 896

Tíbi, pater, me dédo. quiduis óneris impone, ínpera.
Vís me uxorem dúcere? hanc uis mittere? ut po-
teró, feram.

Hóc modo te obsecro, út ne credas á me adlega-
tum hunc senem:

Síne me expurgem atque illum huc coram addúcam.
Si. Adducas? PA. Síne, pater.

CH. Aéquom postulát: da ueniam. PA. Síne te hoc exo- ³⁰
rém. Si. Sino. 901

Quiduis cupio, dúm ne ab hoc me fálli comperíar,
Chremes.

CH. Pró peccato mágno paulum súpplici satis ést patri.

CRITO. CHREMES. SIMO. PAMPHILVS.

CR. Mítte orare. una hárum quacuis caúsa me ut faciám V 4
monet,

Vél tu uel quòd uérumst uel quod ípsi cupio Glý-
cerio. 905

CH. Ándrium ego Critónem uideo? cérte is est. CR. Sal-
uos sís, Chremes.

CH. Quíd tu Athenas insolens? CR. Euénit. sed hinc ést
Simo?

CH. Híc. CR. Simo, men quáeris? Si. Eho tu, Glýce- ⁵
ríum hinc ciuem ésse aís?

CR. Tú negas? Si. Itane húc paratus áduenis? CR. Qua
ré? Si. Rogas?

Túne inpune haec fácias? tune híc hómines adules-
céntulos 910

Ínperitos rérum, eductos líbere, in fraudem íllicis?

Sóllicitando et póllicitando eorum ánimos lactas?

CR. Sánun es?

10 SI. Ác meretriciós amores núptiis conglútnas?

PA. Périi, metuo ut súbstet hospes. CR. Sí, Simo, hunc norís satis,

Nón ita arbitrére: bonus est híc uir. SI. Hic uir síst bonus? 915

Ítane attemperáte euenit, hódie in ipsis núptiis

Út ueniret, ántehac numquam? est uéro huic credundúm, Chremes.

15 PA. Ní metuam patrem, hábeo pro illa re íllum quod moneám probe.

SI. Sýcophanta. CR. Hem. CH. Sic, Crito, est hic: mitte. CR. Videat quí siet.

Sí mihi pergit quae uolt dicere, éa quae non uolt áudiet. 920

Égo istaec moueo aut cúro? non tu tuóm malum aequo animó feres?

Nam égo quae dico uéra an falsa audíerim, iam scirí potest.

20 Átticus quidam ólim nauí frácta ad Andrum eiéctus est

Ét istaec una párua uirgo. túm ille egens forte ádplicat

Prímum ad Chrysidís patrem se. SI. Fábulam inceptát. CH. Sine. 925

CR. Ítane uero obtúrbat? CH. Perge tu. CR. Ís míhi cognatús fuit,

Qui eúm recepit. sibi ego audíui ex íllo sese esse Átticum.

- Is ibi mortuúst. CH. Eius nomen? CA. Nómen tam 25
 citó tibi? PA. Hem,
 Perí. CA. Verum hercle opínor fuisse Phániam: hoc
 certó scio,
 Rhamnúsium se aiébat esse. CH. O Iúppiter. CA.
 Eadem haéc, Chremes, 930
 Multi álii in Andro audíuere. CH. Vtinam id sit,
 quod spero. eho, díe mihi,
 Quid eám tum? suamne esse albat? CA. Non. CH.
 Quoiám igitur? CA. Fratris fíliam.
 CH. Certé meast. CA. Quid ais? SI. Quid tu ais? PA. 30
 Árrige auris, Pámphile.
 SI. Qui crédis? CH. Phania illic frater méus fuit. SI.
 Noram ét scio.
 CH. Is béllum hinc fugiens méque in Asiam pérsequens
 proficiscitur: 935
 Tum illám relinquare híc est ueritus. póst ibi nunc
 primum audíó
 Quid illó sit factum. PA. Vix sum apud me: ita áni-
 mus commotúst metu
 Spe gaúdio, mirándo hoc tanto tám repentinó 35
 bono.
 SI. Ne istám multimodis tuam ínueniri gaúdeo. PA. Cre-
 dó, pater.
 CH. At mi unus scrupulus étiam restat, quí me male
 habet. PA. Dignus es 940
 Cum tuá religione, ódium . . nodum in scírpo quae-
 ris. CA. Quid istuc est?
 CH. Nomén non conuenít. CA. Fuit hercle huic áliud
 paruae. CH. Quód, Crito?
 Numquíd meministi? CA. Id quaéro. PA. Egon hu- 40
 ius mémoríam patíar meae

Voluptáti obstare, quóm ego possim in hác re medicari mihi?

Non pátiar. heus, Chremés, quod quaeris, Pási-
phílast. CH. Ipsást. CR. East.

PA. Ex ipsa miliéns audiui. Si. Omnis nos gaudere hóc,
Chremes, 946

Te crédo credere. CH. Íta me di ament, crédo
PA. Quid restát, pater?

45 SI. Iam dúdum res reddúxit me ipsa in grátiam. PA.
O lepidúm patrem!

De uxóre, ita ut possédi, nil mutát Chremes? CH.
Causa óptumast:

Nisi quíd pater aít aliud. PA. Nempe id? SI. Scfi
cet. CH. Dos, Pámphile, est

Decém talenta. PA. Accípio. CH. Propero ad ff-
liam. eho mecúm, Crito: 951

Nam illám me credo haud nósse. SI. Quor non sllam
huc transferrí iubes?

50 PA. Recte ádmones: Dauo égo istuc dedam íam negoti.
SI. Nón potest.

PA. Qui? SI. Quía habet aliud mágis ex sese et máius.
PA. Quid nam? SI. Víctus est.

PA. Patér, non recte únctust. SI. Haud ita lússi. PA.
Iube solui óbsecro. 955

SI. Age fiat. PA. At matúra. SI. Eo intro. PA. O faús-
tum et felicém diem!

CHARINVS. PAMPHILVS.

V 5 CH. Prouiso quid agat Pámphilus: atque éccum. PA. All-
quis me fórsitan

Putet nón putare hoc uérum: at mihi nunc sic esse
hoc uerúm lubet.

- Égo deorum vitam eapropter sempiternam esse arbitror,
 Quod voluptates eorum propriae sunt: nam mi immortálitás 960
 Partast, si nulla aegritudo huic gaudio intercesserit. 5
 Sed quem ego mihi potissimum optem, quom nunc
 haec narrem, dari?
 CH. Quid illud gaudist? PA. Daum uideo. nemost, quem
 malim omnium:
 Nam hunc scio mea solide solum gaudisurum gaudia.

DAVOS. PAMPHILVS. CHARINVS.

- DA. Pamphilus ubi nam hic est? PA. Daue. DA. Quis v 6
 homost? PA. Ego sum. DA. O Pamphile.
 PA. Nescis quid mi obtigerit. DA. Certe: sed quid mi
 obtigerit scio. 966
 PA. Et quidem ego. DA. More hominum evenit, ut quod
 sum nactus mali
 Prius rescisceres tu, quam ego illud quod tibi eue-
 nit boni.
 PA. Mea Glycerium suos parentis repperit. DA. Factum s
 bene. CH. Hem.
 PA. Pater amicus summus nobis. DA. Quis? PA. Chre-
 mes. DA. Narras probe. 970
 PA. Nec mora ullast, quin iam uxorem ducam. CH. Num
 ille somniat
 Ea quae uigilans uoluit? PA. Tum de puero, Daue..
 DA. Ah desine.
 Solus est quem diligant di. CH. Saluos sum, si haec
 uera sunt.
 Conloquar. PA. Quis homost? Charine, in tempore 10
 ipso mi aduenis.

CH. Béne factum. PA. Audisti? CH. Ómnia, age, me in
tuis secundis réspice. 975

Túos est nunc Chremés: facturum quae uoles scio
esse ómnia.

PA. Mémini: atque adeo lóngumst illum me éxpectare
dum éxeat.

Séquere hac me intus ad Glycerium núnc tu. tu,
Daue, ábi domum,

15 Própera, arcesse hinc qui auferant eam. quid stas?
quid cessás? DA. Eo.

Ne éxpectetis dum éxeant huc: intus despondébi-
tur: 980

Íntus transigétur, siquid ést quod restet. CANTOR.
Pláudite.

ALTER EXITVS ANDRIAE.

PA. Mémini: atque adeo *ut uólui commodum húc senex
exít foras.* (977)

Secede illuc áuquantisper. CH. *Dáue, sequere me
hác.* DA. *Sequor.*

PAMPHILVS. CHARINVS. CHREMES. DAVOS.

PA. Te éxpectabam: est de tua re, quód agere ego te-
cúm uolo.

Óperam dedi, ne me ésse oblitum dicas tuae gna-
tae álterae:

Tíbi me opinor inuenisse dignum te atque illá uirum.

CHA. Péril, Daue: de meo amore ac uíta sortis tól-
litur. 985

CHR. Nón noua istaec mihi condiciost, si uoluisssem, Pám-
phile.

CHA. Óccidi, Daue. DA. *Áh* mane. CHA. Peril. CHR. Id
quam óbrem non uolui, éloquar.

Nón idcirco, quód eum omnino adfinem mihi nol-
lem: CHA. Hém. DA. Tace.

CHR. séd amicitia nóstra, quae est a pátribus nobis trá dita,
Eíus non aliquam pártém studii abdúctam tradi lí-
beris. 990

Núnc quom copia ac fortuna utriúque ut obsequerér
dedit,

Détur. PA. Bene factum. DA. Ádi atque age homini
grátias. CHA. Salué, Chremes,

Meórum amicorum ómnium mí acquíssime:

Quid *dícam?* nam *illud* mihi non minus est gaúdio,

Quam *mi éuenire núnc* id quod *ego* abs te éxpeto:

Me répperisse, ut hábitus antehac fui tibi, 996 15

Eundém tuom animum. PA. Quom ad eum te ad-
plicáueris,

Studiúm éxinde ut erit, túte existumáueris.

CHR. Aliénus abs te, támen qui tu esses nóueram.

PA. Id ita ésse facere cóniecturam ex mé licet. 1000

CHR. Ita rés est. gnatam tibi meam Philúmenam 20

Vxórem et dotis séx talenta spóndeo.

Agátur iníus, síquid restet. ω Pláuidíte.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 174 iambici senarii
 - 175 et 177 iambici octonarii
 - 176 iambicus quaternarius
 - 178 et 179 trochaici septenarii
 - 180 ad 195 iambici octonarii
 - 196 ad 198 iambici senarii
 - 199 ad 214 iambici octonarii
 - 215 ad 226 iambici senarii
 - 227 iambicus octonarius
 - 228 ad 233 trochaici septenarii
 - 234 ad 239 iambici octonarii
 - 240 et 244 iambici quaternarii
 - 241 et 242 trochaici septenarii
 - 243 iambicus octonarius
 - 245 et 247 trochaici octonarii
 - 246 trochaicus dimeter catalecticus
 - 248 ad 251 trochaici septenarii
 - 252 iambicus quaternarius
 - 253 ad 255 iambici octonarii
 - 256 ad 260 trochaici septenarii
 - 261 ad 269 iambici octonarii
 - 270 ad 298 iambici senarii
 - 299 et 300 iambici septenarii
 - 301 et 305 et 307 trochaici octonarii
 - 302 et 306 et 308 trochaici septenarii
 - 303 et 304 309 ad 316 iambici octonarii
 - 317 trochaicus septenarius
 - 318 iambicus senarius
 - 319 ad 383 trochaici septenarii
 - 384 ad 393 iambici senarii

- V. 394 ad 403 iambici octonarii
 - 404 ad 480 iambici senarii
 - 481 ad 484 bacchiaci tetrametri catalecti
 - 485 iambicus dimeter catalecticus
 - 486 iambicus senarius
 - 487 ad 496 iambici octonarii
 - 497 et 498 iambici senarii
 - 499 ad 505 iambici octonarii
 - 506 iambicus septenarius
 - 507 ad 509 iambici octonarii
 - 510 ad 515 trochaici septenarii
 - 517 trochaicus dimeter catalecticus
 - 518 ad 523 trochaici septenarii
 - 524 ad 532 iambici senarii
 - 533 ad 536 iambici octonarii
 - 537 iambicus quaternarius
 - 538 ad 574 iambici senarii
 - 575 ad 581 iambici septenarii
 - 582 ad 604 et 606 iambici octonarii
 - 605 iambicus quaternarius
 - 607 et 608 trochaici octonarii
 - 609 trochaicus septenarius
 - 610 ad 620 iambici octonarii
 - 621 ad 624 trochaici septenarii
 - 625 dactylicus tetrameter acatalectus
 - 626 ad 634 cretici tetrametri acatalecti
 - 635 compositus ex duabus trochaicis tripodis catalecticis
 - 636 iambicus quaternarius
 - 637 et 638 bacchiaci tetrametri acatalecti
 - 639 et 640 trochaici septenarii
 - 641 et 642 iambici octonarii
 - 643 ad 649 trochaici septenarii
 - 650 ad 654 iambici octonarii
 - 655 ad 681 iambici senarii
 - 682 et 683 iambici octonarii
 - 684 ad 715 iambici septenarii
 - 716 ad 819 iambici senarii
 - 820 ad 856 trochaici septenarii

V. 857 iambicus octonarius

- 858 et 859 trochaici septenarii
 - 860 ad 863 iambici octonarii
 - 864 trochaicus septenarius
 - 865 iambicus octonarius
 - 866 ad 895 iambici senarii
 - 896 ad 928 trochaici septenarii
 - 929 ad 958 iambici octonarii
 - 959 ad 992 trochaici septenarii
 - 993 ad 1003 iambici senarii
-

E V N V C H V S

P. TERENTI.

GRAECA · MENANDRV · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
L · POSTVMIO · ALBINO · L · CORNELIO · MERVLA · AED · CVR
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · TIBIIS · DVABVS · DEXTRIS
FACTA · SECVNDA · M · VALERIO · C · FANNIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA

Sorórem falso dicitatam Tháidis
 Id ípsum ignorans miles aduexit Thraso
 Ipsique donat. érat haec cuius Ática.
 Efdem eunuchum, quem émerat, tradi iubet
 Tháidis amator Phaédria ac rus ipse abit 5
 Thrasóni oratus bíduum concéderet.
 Ephébus frater Phaédriae puéllulam
 Cum déperiret dóno missam Tháidi,
 Ornátu eunuchi indúitur (suadet Pármeno),
 Intro iuit, uitiat uírginem. sed Áticus 10
 Cuiús repertus fráter eius cónlocat
 Vitiátam ephebo: Phaédriam exorát Thraso.

 PERSONAE.

PHAEDRIA ADVLESCENS
 PARMENO SERVOS
 THAIS MERETRIX
 GNATHO PARASITVS
 CHAEREA ADVLESCENS
 THRASO MILES
 PYTHIAS ANCILLA
 CHREMES ADVLESCENS
 ANTIPHO ADVLESCENS
 DORIAS ANCILLA
 DORVS EVNVCHVS
 SANGA SERVOS
 SOPHRONA NVTRIX
 LACHES SENEX.

P R O L O G V S.

Si quisquamst, qui placére se studeát bonis
Quam plúrimis et mínime multos laédere,
In his poëta hic nómen profitetúr suom.
Tum síquis est, qui dictum in se incleméntius
Existumabit ésse, sic existumet, 5
Respónsum, non dictum ésse, quia laesit prior,
Qui béne uortendo et eásdem scribendó male
Ex Graécis, bonis Latfnas fecit nón bonas.
Idém Menandri Phásma nunc nupér dedit
Atque in Thensauro scrípsit, causam dícere 10
Prius únde petitur, aúrum qua re sít suom,
Quam illíc qui petit, unde ís sit thensaurús sibi
Aut únde in patrium mónumentum peruénerit.
Dehinc né frustretur ipse se aut sic cógitet
'Defúctus iam sum, níl est quod dicát mihi': 15
Is ne érreret moneo et désinat lacéssere.
Habeo ália multa, quae nunc condonábitur,
Quae próferentur póst, si perget laédere,
Ita ut fácere instituit. quám nunc acturí sumus
Menándri Eunuchum, póstquam aediles émerunt, 20
Perfécit sibi ut inspiciundi esset cópia.
Magistrátus quom íbi adésset, occéptást agi.
Exclámat, furem, nón poëtam fábulam
Dedíisse et nil dedíisse uerborúm tamen:
Colacem ésse Naeui et Plaúti, ueterem fábulam, 25
Parasfti personam índe ablatam et mílitis.

Si id ést peccatum, péccatum inprudéntiast
 Poëtae, non quo fúrtum facere stúduerit.
 Id ita ésse uos iam iúdicare póteritis.
 Coláx Menandrist: in east parasitús colax 30
 Et míles gloriósus: eas se nón negat
 Persónas transtulisse in Eunuchúm suam
 Ex Graéca: sed eas *áb aliis* factás prius
 Latínas scisse sése, id uero pérnegat.
 Quod sí personis ísdem huic uti nón licet: 35
 Qui mágis licet curréntem seruom scribere,
 Bonás matronas fácere, meretricís malas,
 Parasítum edacem, glóriolum mílitem,
 Puerúm supponi, fálli per seruóm senem,
 Amáre, odisse, súspicari? dénique 40
 Nullúmst iam dictum, quód non sit dictúm prius.
 Qua re aéquomst uos cognóscere atque ignóscere,
 Quae uéteres factítarunt si faciúnt noui.
 Date óperam, cum siléntio animum atténdite,
 Vt pérnoscatís, quíd sibi Eunuchús uelit. 45

ACTVS I.

PHAEDRIA. PARMENO.

- PH. Quid igitur faciam? nón eam? ne núnc quidem 11
 Quom arcéssor ultro? an pótius ita me cómparem,
 Non pérpeti meretricum contumélias?
 Exclúsit: reuocat: rédeam? non, si me óbsecret.
- PA. Siquidem hércle possis, níl prius neque fórtius: 50 5
 Verúm si incipies néque pertendes náuiter
 Atque, úbi pati non póteris, quom nemo éxpetet,
 Infécta pace ultro ad eam uenies, índicans
 Te amáre et ferre nón posse: actumat, flicet,
 Pérstí: eludet, úbi te uictum sénsert. 55 10
 Proin tú, dum est tempus, étiam atque etiam cógita,
 Ere: quae res in se néque consilium néque modum
 Habet úllum, eam consilio regere nón potes.
 In amóre haec omnia ínsunt uitia: iniúriæ,
 Suspítiones, ínimicitia, indútia, 60 15
 Bellúm, pax rursum: incérta haec si tu póstules
 Ratióne certa fácere, nilo plús agas,
 Quam sí des operam ut cúm ratione insánias.
 Et quód nunc tute técum iratus cógitas
 'Egone íllam, quae illum, quae me quae non! síne 20
 modo, 65
 Morí me malim: séntiet qui úir siem':
 Haec uérba *illa* una me hércle falsa lácrimula,
 Quam oculós terendo míseré uix uí expréssert,
 5*

- Restingnet, et te ultro accusabit, ét dabis
 25 Vltro ef supplicium. PH. O indignum facinus: núnc
 ego 70
 Et illám scelestam esse ét me miserum séntio
 Et taédet: et amore árdeo: et prudéns sciens,
 Viuós uidensque péreo: nec quid agám scio.
 PA. Quid agás? nisi ut te rédimas captum quám queas
 30 Minumó: si nequeas paúlulo, at quantí queas: 75
 Et né te adffictes. PH. Ítane suades? PA. Sí sapís.
 Neque praéter quam quas ípse amor moléatías
 Habet áddas, et illas quas habet recté feras.
 Sed eccam ípsa egreditur, nóstri fundi cálamitas:
 35 Nam quód nos capere opórtet, haec intércipit. 80

THAIS. PHAEDRIA. PARMENO.

- 12 TH. Miserám me, uereor ne illud grauius Phaédria
 Tulerít neue aliorsum átque ego feci accéperit,
 Quod heri íntro missus nón est. PH. Totus, Pármeno,
 Tremo hórreoque, póstquam aspexi hanc. PA. Bóno
 animo es:
 5 Accéde ad ignem hunc, íám calesces plús satis. 85
 TH. Quis hic lóquitur? ehem, tun híc eras, mi Phaédria?
 Quid stábas hic? quor nón intro íbas? PA. Cé-
 terum
 De exclúsióne uérbum nullum? TH. Quid taces?
 PH. Sané quia uero hae míhi patent sempér fores
 10 Aut quia sum apud te prímus. TH. Missa istaéc
 face. 90
 PH. Quid 'missa'? o Tháís, Tháís, utinam essét míhi
 Pars aéqua amoris técum ac pariter fieret,
 Vt aut hoc tibi doléret ítidem ut míhi dolet,
 Aut égo istuc abs te fáctum nili pénderem!

TH. Ne crúcia te obsecro, ánime mi, mi Phaédria. 95 15

Non pól, quo quemquam plús amem aut plus dí-
ligam,

Eo féci: sed ita erát res, faciundúm fuit.

PA. Credo, út fit, misera praé amore exclusi húnc
foras.

TH. Sicíne agis, Parmeno? áge: sed huc qua grátia

Te arcéssi iussi, auscúlta. **PH.** Fiat. **TH.** Díc 20
mihi 100

Hoc prímum, potín est híc tacere? **PA.** Egone?
óptume.

Verum heús tu, hac lege tibi meam astringó fidem:

Quae véra audiui, táceo et contineo óptume:

Sin fálsum aut vanum aut fíctumst, continuó pa-
lamst:

Plenús rimarum sum, hác atque illac pérfluo. 106 25

Proin tú, tacere sí uis, uera dícito.

TH. Samiá mihi mater fúit: ea habitabát Rhodi.

PA. Potést taceri hoc. **TH.** Íbi tum matri páruolam

Puél lam dono quídám mercatór dedit

Ex Áttica hinc abréptam. **PH.** Ciuemne? **TH.** Ár- 30
bitror: 110

Certúm non scimus: mátris nomen ét patris

Dicébat ipsa: pátriam et signa cétera

Neque scíbat neque per aétatem etiam pótis erat.

Mercatór hoc addébat: e praedónibus,

Vnde émerat, se audísse abreptam e Súnio. 115 35

Matér ubi accepit, coépít studiose ómnia

Docére, educere, íta uti si esset fília.

Sorórem plerique ésse credebánt meam.

Ego cum illo, quocum tum úno rem habebam
hóspite,

- 40 Abii húc, qui mihi reliquit haec quae habeo
 ómnia. 120
- PA. Vtrúmque hoc falsumst: écfluet. TH. Qui istúc?
 PA. Quia
 Neque tu úno eras conténta neque solús dedit:
 Nam hic quóque bonam magnámque partem ad te
 áttulit.
- TH. Itást; sed sine me péruenire quó uolo.
- 45 Intérea miles, qui me amare occéperat, 125
 In Cáriamst proféctus: te intereá loci
 Cognóui. tute scís postilla quam íntumum
 Habeám te et mea consilia ut tibi credam ómnia.
- PA. Ne hoc quídem tacebit Pármeno. TH. Oh dubiúmne
 id est?
- 50 Hoc ágite, amabo. máter mea illic mórtuast 130
 Nupér: eius frater áliquantum ad remst áuidior.
 Is ubi *esse* hanc forma uidet honesta uirginem
 Et fidibus scire, prétium sperans sílico
 Producit, uendit. fórte fortuna ádfuit
- 55 Hic méus amicus: émit eam donó mihi, 135
 Inprúdens harum rérum ignarusque ómniúm.
 Is uénit: postquam sénsit me tecúm quoque
 Rem habére, fingit causas ne det sédulo:
 Ait, sí fidem habeat se íri praepositúm tibi
- 60 Apúd me, ac non id métuat, ne, ubi accéperim, 140
 Sesé relinquam, uéllé se íllam mihi dare:
 Verum íd uereri. séd ego quantum súspicor,
 Ad uirginem animum adiéct. PH. Etíamne ám-
 plius?
- TH. Nil: nám quaesiui. núnc ego eam, mi Phaédria,
 65 Multae sunt causae quam óbrem cupio abdúcere: 145
 Primúm quod soror est dícta, praeterea út suis

Restítuam ac reddam. sóla sum: habeo híc né-
minem

Neque amícum neque cognátum. quam obrem,
Phaédria,

Cupio áliquos parere amícos benefició meo.

Id amábo adiuta mé, quo id fiat fácilius. 150 70

Sine illúm priores pártis hosce aliquót dies

Apúd me habere. níl respondès? PH. Péssuma,

Egon quícquam cum istis fáctis tibi respóndeam?

PA. Eu nóster, laudo: tándem perdoluit: uir es.

PH. At égo nescibam, quórsum tu íres: 'páruola 155 75

Hinc ést abrepta: edúxit mater pró sua:

Soror díctast: cupio abdúcere, ut reddám suis:'

Nempe ómnia haec nunc uérba huc redeunt déni-
que:

Exclúdor, ille récipitar. qua grátia?

Nisi si illum plus quam mé amas et istam núnc so-
tímes, 160

Quae aduécstast, ne illum tálem praecripiát tibi.

TH: Ego id tímeo? PH. Quid te ergo áliud sollicitát?
cedo.

Num sólus ille dóna dat? numcúbi meam

Benígnitatem sénsisti in te cláudier?

Nonne úbi mi dixi cúpere te ex Aethíopia 165 85

Ancíllulam, relictis rebus ómnibus

Quaesuí? porro eunúchum dixi uélle te,

Quia sólae utuntur hís reginae: répperi,

Herí minas uíginti pro ambobús dedi.

Tamén contemptus ábs te haec habui in mé- 90
moria: 170

Ob haéc facta abs te spérnor! TH. Quid istie,
Phaédria?

Quamquam illam cupio abducere atque hac re arbitror

Id fieri posse maxime: uerum tamen

Potius quam te inimicum habeam, faciam ut iusseris.

95 PH. Vtinam istuc uerbum ex animo ac uere diceres 175
‘Potius quam te inimicum habeam’: si istuc crederem

Sincere dici, quiduis possem perpeti.

PA. Labascit, uictust, uno uerbo, quam cito!

TH. Ego non ex animo misera dico? quam ioco

100 Rem uoluisti a me tandem, quin perfeceris? 180

Ego inpetrare nequeo hoc abs te, biduom

Saltem ut concedas solum. PH. Siquidem biduom:

Verum ne fiant isti uiginti dies.

TH. Profecto non plus biduom aut.. PH. Aut? nil moror.

105 TH. Non fiet: hoc modo sine te exorem. PH. Scilicet 185

Faciundumst quod uis. TH. Merito te amo, bene facis.

PH. Rus ibo: ibi hoc me macerabo biduom:

Ita facere certumst: mos gerundust Thaidi.

Tu, Parmeno, huc fac illi adducantur. PA. Maxime.

110 PH. In hoc biduom Thais uale. TH. Mi Phaedia, 190

Et tu: numquid uis aliud? PH. Egone quid uelim?

Cum milite isto praesens absens ut sis:

Dies noctisque me ames, me desideres,

Me somnies, me expectes, de me cogites,

115 Me speres, me te oblectes, mecum tota sis: 195

Meus fac sis postremo animus, quando ego sum tuos.

TH. Me miseram, forsan hic mihi paruam habeat fidem

Atque ex aliarum ingeniiis nunc me iudicet.

Ego pó1, quae mihi sum cónschia, hoc certó scio,
Neque mé finxisse fálsi quicquam néque meo 200 120
Cordi ésse quemquam cáriorem hoc Phaédria:
Et quídquid huius féci, causa uirginis
Feci: nam me eius spéro fratrem própemodum
iam répperisse, aduléscentem adeo nóbilem:
Et is hódie uenturum ad me constitúit domum. 205 125
Concédam hinc intro atque éxpectabo, dúm uenit.

ACTVS II.

PHAEDRIA. PARMENO.

- Π 1 PH. Fác, ita ut iussi, déducantur ísti. PA. Faciam.
 PH. At díligenter.
- PA. Fíet. PH. At matúre. PA. Fíet. PH. Sátin hoc
 mandatúmst tibi? PA. Ah
- Rogítare, quasi díffícile sit.
 Vítinam tam aliquid ínvenire fáctle possis, Phaé-
 dria, 210
- 5 Quam hóc períbit. PH. Égo quoque una péreo,
 quod míhíst cárius:
- Ne istúc tam íniquo pátiare ánimo. PA. Mínime:
 qui effectúm dabo.
- Sed númquid aliud ínperas?
- PH. Mínus nostrum ornáto uerbis, quód poteris: et il-
 lum aémulum,
- Quod póteris, ab ea péllito. PA. Au, 215
- 10 Mémini, tam etsi núllus moneas. PH. Égo rus ibo
 atque sibi manebo.
- PA. Cénseo. PH. Sed heús tu. PA. Quid uis? PH.
 Cénsen posse me óffirmare
- Pérpeti, ne rédeam ínterea? PA. Téne? non hercle
 árbítror:
- Nam aut íám reuortere, aút mox noctu te ádíget
 horsum ínsómnia.
- PH. Opus fáctam, ut defetígér usque, íngrátis ut dór-
 miam. 220

PA. Vigilábis lassus: hóc plus facies. PH. Ábi, nil di- 15
cis, Pármeno.

Eïciunda hercle haec ést mollities ánimi: nimis me
indúlgeo.

Tandém non ego illam cáream, si sit ópus, uel to-
tum tríduom? PA. Hui,

Vntuorsum tríduom? uide quíd agas. PH. Stat sen-
téntia.

PA. Df boni, quíd hoc mórbist? adeon hómínes inmu-
tárier 225

Éx amore, ut nón cognoscas eúndem esse! hoc 20
nemó fuit

Mínus ineptus, mágis seuerus quisquam nec magis
cóntinens.

Séd quis híc est, qui huc pérgit? attat, híc qui-
demst parasitús Gnatho

Mílitis: ducít secum una uírginem dono huíc: pa-
pae,

Fácie honesta. mírum ni ego me túrpiter hodie híc
dabo 230

Cúm meo decrepito hóc eunucho. haec súperat 25
ípsam Tháidem.

GNATHO. PARMENO.

GN. Di inmortales, hómíni homo quíd praestat? stulto II 2
intéllegens,

Quíd inter est? hoc ádeo ex hac re uénit in men-
tém mihi:

Cónueni hodie aduéníens quendam mef loci hinc
atque órdis

Hómínem haud impurum, ítidem patria qui ábligur-
rierát bona: 235

- 5 Video sentum squálidum aegrum, pánnis annisque
 óbsitum.
 ‘Quíd istuc’ inquam ‘ornátist?’ “quoniam miser quod
 habui pérdidi, en
 Quó redactus sum. ómnes notí me átque amici dé-
 serunt.”
 Híc ego illum contémpsi prae me; ‘quíd homo’ in-
 quam ‘ignauíssime?
 Ítan parasti te, út spes nulla rélicua in te sít tibi? 240
 10 Símul consíllium cúm re amísti? uíden me ex eodem
 ortúm loco?
 Quí color, nitór, uestitus, quae habitudo est córporis!
 Ómnia habeo, néque quícquam habeo: níl quom est,
 níl defít tamen.’
 “Át ego infelix néque ridiculus ésse neque plagis
 pati
 Póssum.” ‘quíd? tu his rébus credis fieri? tota
 errás uia. 245
 15 Ólim isti fuit géneri quondam quaéstus apud sae-
 clúm prius:
 Hóc nouomst aucúpium: ego adeo hanc primus in-
 uení uiam.
 Ést genus hominum, qui ésse primos se ómnium
 rerúm uolunt,
 Néç sunt: hos conséctor: hisce ego nón paro me
 ut rídeant,
 Séd eis ultro adrídeo et eorum íngenia admirór
 simul: 250
 20 Quídquid dicunt, laúdo: id rursum sí negant, laudo
 íd quoque:
 Négat quis: nego; aít: áio; postremo ínperant ego-
 mét míhi

Ómnia adsentári. is quaestus núnc est multo ubérumus.'

PA. Scítum hercle homínem: hic hómínes prorsum ex stúltis insanós facit.

GN. Dum haec lóquimur, ínterea loci ad macéllum ubi aduentámus, 255

Concurrunt laeti mi óbuiam cuppédinarii ómnes: 25
Cetárii, laní, coqui, fartóres, piscatóres,
Quibus ét re salua et pérđita profúeram et prosum
saépe:

Salútant, ad cenám uocant, aduéntum gratulántur.
Ille úbi miser famélicus uidet me ésse tanto honóre, 260

Tam fáçile uictum quaérere: [ibi] homo coépit me 30
obsecráre,

Vt sibi liceret díscere id de mé: sectari iússi,
Si pótis est, tamquam phílosophorum habent díscíplinae ex ípsis

Vocábula, parasíti ita ut Gnathónici uocéntur.

PA. Viden ótium et cibus quíd facit aliénus? GN. Sed ego céssó 265

Ad Tháidem hanc dedúcere et rogáre ad cenam ut 35
uéniat?

Sed Pármenonem ante óstium †Thaidis tristem uideo,
Riuális seruom: sálua res. ni mírum, hisce homínes frígent.

Nebulónem hunc certumst lúdere. PA. Hisce hoc múnere arbitrántur

Suam Tháidem esse. GN. Plúrima salúte Parmenónem 270

Summúm suom inpertít Gnatho. quíd ágitur? PA. 40
Statur. GN. Vídeo.

- Numquid nam hic quod nolis uides? PA. Te. GN.
Crédo: at numquid aliud?
- PA. Qui dúm? GN. Quia tristi's. PA. Níl quidem. GN.
Ne sis: sed quid uidétur
- Hoc tibi mancupium? PA. Nón malum hercle. GN. Vro
hóminem. PA. Vt falsus ánimist.
- GN. Quam hoc múnus gratum Tháidi arbitráre esse?
PA. Hoc nunc dícis, 275
- 45 Eiectos hinc nos: ómnium rerum, heús, uicissitúdo est.
- GN. Sex égo te totos, Pármeno, hos mensís quietum
réddam,
Ne súrsum deorsum cúrsites neue úsque ad lucem
uígiles:
Ecquid beo te? PA. Mén? papae. GN. Sic sóleo
amicos. PA. Laúdo.
- GN. Detíneo te: fortásse tu proféctus alio fúeras. 280
- 50 PA. Nusquám. GN. Tum tu igitur paúlulum da mi ópe-
rae: fac ut admítta
Ad illam. PA. Age modo, nunc tibi patent fores
haé, quia istam dúcis.
- GN. Numquem éuocari hinc ús foras? PA. Sine bíduom
hoc praetéreat:
Qui míhi nunc uno dígitulo foris áperis fortu-
nátus,
Ne tu ístas faxo cálcibus saepe insultabis frús-
tra. 285
- 55 GN. Etiám nunc hic stas, Pármeno? [eho] num nan
híc relictu's cústos,
Nequís forte internúntius clam a mílite ad istan
cúrset?
- PA. Facéte dictum: míra uero míliti quae pláceant.
Sed uídeo erilem fílium minórem huc adueníre.

Mirór, qui ex Piraeo ábierit: nam ibi cústos pu-
blicést nunc. 290
Non témerest: et properáns uenit: nesció quid cir- 60
cumpéctat.

CHABREA. PARMENO.

- CH. Óccidi. II 3
Neque úrgost usquam néque ego, qui illam e cón-
spectu amisí meo.
Vbi quaéram, ubi inuestígem, quem percónter, quam
insistám uiam,
Incértus sum. una haec spés est: ubi ubi est, diú
celari nón potest. 295
O fáciem pulchram: déleo omnis dehínc ex animo 5
múlieres:
Taedét cotidiánarum harum fórmarum. PA. Ecce
autem álterum,
Nescio quid de amóre loquitur: o infortunatúm senem!
Hic uérost, qui si occéperit,
Ladúm iocumque dícet fuisse illum álterum, 300
Praeut húius rabies quae dabit. 10
CH. Vt illúm di deaeque sénium perdant, qui hódie me
rémorátus est:
Meque ádeo qui restíterim: tum autem qui illum
flocci fécerim.
Séd eccum Parmenónem. salue. PA. Quid tu es tris-
tis? quídue es alacris?
Vnde is? CH. Egone? nescio hercle, néque unde
eam neque quórsum eam: 305
Ita prórsum oblitus súm mei. 15
PA. Qui quaéso? CH. Amo. PA. Hem. CH. Nunc, Pár-
meno, te osténderis qui úr sies.

Scis té mihi saepe póllicitum esse 'Chaérea, ali-
quid ínueni

Modo quód ames: in ea re útilitatem ego fáciam ut
cognoscás meam',

Quom in cèllulam ad te pátris penum omnem cón-
gerebam clánculum. 310

20 PA. Age, inépte. CH. Hoc hercle fáctumst. fac sis núnc
promissa adpáreant:

Sic ádeo digna rés est, ubi tu néruos intendás tuos
Haud símilis uirgost uirginum nostrárum, quas ma-
trés student

Demíssis umeris ésse, uincto péctore, ut graciláe
sient.

Siquást habitior paúlo, pugilem esse áiunt, dedu-
cúnt cibum: 315

15 Tam etsi bonast nátura, reddunt cúratura iúnceam:
Itaque érgo amantur. PA. Quid tua istaec? CH.

Noua figura orís. PA. Papae.

CH. Color uérus, corpus sólídum et suci plénum.

PA. Anni? CH. Anni? sédecim.

PA. Flos ípsus. CH. Hance tú mihi uel ui uél clam uel
precário

Fac trádas: mea nil ré fert, dum potiár modo. 320

30 PA. Quid? uirgo quoiast? CH. Néscio hercle. PA. Vn-
dést? CH. Tantundem. PA. Vbí
hábitat?

CH. Ne id quidem. PA. Vbí uidisti? CH. Ín uia. PA.
Qua rátióne amisisti?

CH. Id équidem adueniens mécum stomachabár modo:
Neque quémquam ego hominem esse árbitror, quol
mágis bonae

Felicitates ómnes auorsae sient. 325

Quid hóc est sceleris! périi. PA. Quid factúmst? 35
 CH. Rogas?

Patris cognatum atque aequalem Archidémidem
 Nouístin? PA. Quid ni? CH. Is, dum hanc sequor,
 fit mi óbuiam.

PA. Incómmode hercle. CH. Immo énim uero infelíciter:
 Nam incómmoda alia súnť dicenda, Pármeno. 330
 Illúm liquet mihi déierare his ménsibus 40
 Sex séptem prorsus nón uidisse próxumis,
 Nisi núnc, quom minume uellem minumeque ópus
 fuit.

Eho nóñne hoc monstri símilest? quid ais? PA.
 Máxume.

CH. Contínuo adcurrit ad me, quam longé quidem, 336
 Incúruos, tremulus, lábiis demissís, gemens: 45
 ‘Heus heús, tibi dico, Chaérea’ inquit. réstiti.
 ‘Scin quíd ego te uolébam?’ ‘dic.’ ‘cras ést mihi
 Iudícium.’ ‘quid tum?’ ‘ut dfligenter núnťies
 Patri, áduocatus máne mi esse ut méminerit.’ 340
 Dum haec dicit, abiit hóra. rogo numquíd uelit. 50
 ‘Recte’ inquit. abeo. quom húc respicio ad uřginem,
 Illa sése interea cómmodum huc aduórterat
 In hanc nóstram plateam. PA. Mírur ni hanc di-
 cýt, modo
 Huic quae datast dono. CH. Húc quom aduenio,
 núlla erat. 345

PA. Comités secuti scilicet sunt uřginem? 55

CH. Verúm: parasitus cum ancilla. PA. Ipsast: flicet:
 Desíne: iam conclamátumst. CH. Alias rés agis.

PA. Istúc ago equidem. CH. Nóstin quae sit? díc mihi,
 Vidístin? PA. Vidi, nóui: scio quom abdúcta sit. 350

CH. Eho Pármeno mi, nóstin et scis úbi siet? 60
 TERENTIUS. 6

- PA. Húc deductast ád meretricem Tháidem: ei donó datast.
- CH. Quís is est tam poténs cum tanto múnere hoc? PA.
Milés Thraso,
Phaédriæ riualis. CH. Duras frátris partis praédicas.
- PA. Immo si sciás quod donum huic dono contra cómparet, 355
- 65 MÁgis id dicas. CH. Quód nam quaeso hercle? PA.
Eúnuchum. CH. Illumne óbsecro
Ínhonestum hominem, quém mercatus ést heri, se-
nem múlierem?
- PA. Ístunc ípsum. CH. Homó quatietur cérte cum donó
foras.
Séd istam Tháidem non sciui nóbis uicinam. PA.
Haúd diust.
- CH. Périi, numquamne étiam me illam uídísse! eho dum
díc mihi: 360
- 70 Éstne, ut fertur, fóрма? PA. Sane. CH. At níl ad
nostram hanc. PA. Álía res.
- CH. Óbsecro hercle, Pármeno, fac ut pótiar. PA. Fa-
ciam sédulo:
Dábo operam, adiuaábo: numquid me áliud? CH.
Quo nunc ís? PA. Domum,
Vt mancupia haec, íta uti iussit fráter, ducam ad
Tháidem.
- CH. Ó fortunatum ístum eunuchum, quí quidem in hanc
detúr domum! 365
- 75 PA. Quid ita? CH. Rogitas? súmma forma sémper con-
seruám domi
Vidébit, conloquétur, aderit úna in unis aédibus.
Cibúm non numquam cápíet cum ea: intérdum prop-
ter dórmíet.

PA. Quid si nunc tute fortunatus fias? CH. Qua re, Pármeno?

Respónde. PA. Capias tu illius uestem. CH. Véstem? quid tum póstea? 370

PA. Pro illó te deducam. CH. Aúdio. PA. Te esse illum dicam. CH. Intéllego.

PA. Tu illius fruare cómmodis, quibus tú illum dicebás modo:

Cibum úna capias, ádsis, tangas, lúdas, propter dórmiás:

Quandóquidem illarum néque te quisquam nóuit neque scít qui sies.

Praetérea forma et aétas ipsast, fácte ut pro eunuchó probea. 375

CH. Dixí probe, nec úmquam uidi mélius consillúm sá dari.

Age eámus intro núnciam: orna me, ábduc, duc, quantúm potest.

PA. Quid agís? iocabar équidem. CH. Garris. PA. Péril, quid ego egí miser?

Quo trúdis? perculerís iam tu me. tñbi equidem dicó, mane.

CH. Eámus. PA. Pergin? CH. Cértumst. PA. Vide ne nímium calidum hoc sí modo. 380

CH. Non ést profecto: sine. PA. At enim istaec ín me ócudetúr faba. CH. Ah.

PA. Flagítium facimus. CH. An id flagitiumst, si ín domum meretríciam

Dedúcar et illis crúcibus, quae nos nóstramque adulescéntiam

Habent déspicatam et quae nos semper ómnibus cruciánt modis,

Nunc réferam gratiam átque eas itidem fállam, ut
ab illis fállimur? 385

95 An pótius hoc patri aéquomst fieri, ut á me iuda-
túr dolis?

Quod qui rescierint, cúlpent; illud mérito factum
omnés putent.

PA. Quid istic? si certumst fácere, faciam: uérum ne
post cónferas

Culpam ín me. CH. Non faciám. PA. Iubeane? CH.
Iúbeam? cogo atque ínpero;

Numquám defugio auctóritatem. PA. Séquere: di
uortánt bene. 390

ACTVS III.

THRASO. GNATHO. PARMENO.

- TH. Magnás uero agere grátias Thaís mihi? III 1
 GN. Ingéntis. TH. Ain tu, laétast? GN. Non tam ipsó
 quidem
 Donó, quam abs te datum ésse: id uero sério
 Triúmpbat. PA. Hoc prouíso ut, ubi tempús siet,
 Dedúcam. sed eccum mlitem. TH. Est istúc da- 3
 tum 395
 Profécto, ut grata mñi sint quae facio ómnia.
 GN. Aduórti hercle animum. TH. Vél rex semper má-
 xumas
 Mihi agébat quidquid féceram: aliis nóñ item.
 GN. Labóre alieno mágnó partam glóriam
 Verbís saepe in se trásmouet, qui habét salem, 400 10
 Quod in tést. TH. Habes. GN. Rex te érgo in
 oculis TH. Scilicet.
 GN. gestáre? TH. Vero: crédere omnem exércitum,
 Consilia. GN. Mirum. TH. Túm sicubi eum sátietas
 Hominum aut negoti síquando odium céperat,
 Requíescere ubi uolébat, quasi: nostín? GN. Scio: 405 15
 Quasi ubi illam expueret míseriam ex animó. TH.
 Tenes.
 Tum mé conuiuam sólum abducebát sibi. GN. Hui,
 Regem élegantem nárras. TH. Immo sic homost:
 Perpaúcorum hominum. GN. Ímmo nullorum ár-
 bitror,

- 20 Si tēcum uiuit. TH. Inuidere omnes mihi, 410
 Mordere clanculum: ego non flocci pendere:
 Illi inuidere misere: uerum unus tamen
 Impense, elephantis quem Indicis praefecerat.
 Is ubi molestus magis est, 'quaeso' inquam 'Strato,
- 25 Eone es ferox, quia habes inperium in beluas?' 415
 GN. Pulcherrume hercle dictum et sapienter. papae,
 Iugularas hominem. quid ille? TH. Mutus sico.
 GN. Quid ni esset? PA. Di uostram fidem: hominem
 perditum
 Miserumque: et illum sacrilegum. TH. Quid illud,
 Gnatho,
- 30 Quo pacto Rhodium tetigerim in conuiuio, 420
 Nunquam tibi dixi? GN. Numquam: sed narra ob-
 secro.
 Plus mliens audui. TH. Vna in conuiuio
 Erat hic, quem dico, Rhodius adulescentulus.
 Forte habui scortum: coepit ad id adludere
- 35 Et me inridere. 'quid aī' inquam homini 'inpu-
 dens? 425
 Lepus tute es et pulmentum quaeris?' GN. Hahaha.
 TH. Quid est? GN. Facete, lepide, laute, nil supra.
 Tuomne, obsecro te, hoc dictum erat? uetus cre-
 didi.
 TH. Audieras? GN. Saepe, et fertur in primis. TH
 Meumst.
- 40 GN. Dolet dictum inprudenti adulescenti et libero. 430
 PA. At te di perdant. GN. Quid ille quaeso? TH. Per-
 ditus:
 Risu omnes qui aderant emoriri: denique
 Metuebant omnes iam me. GN. Non iniuria.
 TH. Sed heus tu, purgon ego me de istac Thaidi,

Quod eám me amare súspicatas? GN. Níl minus. 435 45

Immo aúge magis suspitionem. TH. Quór? GN. Rogas?

Scin, síquando illa méntionem Phaédriae

Facit aút sí laudat, te út male urat? TH. Séntio.

GN. Id út ne fiat, haéc res solast rémedio.

Vbi nóminabit Phaédriam, tu Pámphilam 440 50

Contínuo. síquando illa dícet 'Phaédriam

Intró mittamus cómmisatum': Pámphilam

Cantátum prouocémus. sí laudábit haec

Illíus formam: tu híus contra. déniqúe

Par pró pari reférto, quod eam mórdeat. 445 55

TH. Síquidém me amaret, tum ístuc prodessét, Gnatho.

GN. Quándo íllud quod tu dás expectat átqúe amat,

Iam dúdum te amat: íám dudum illi fácte fit

Quod dóleat: metuit sémpér, quem ipsa núnc capít

Fructúm, nequando irátus tu alio cónferas. 450 60

TH. Bene díxti: ac míhi ístuc nóñ in mentem uénerat.

GN. Rídiculum: non enim cógítaras: céterum

Ídem hoc túte melius quáuto íaenissés, Thraso!

THAIS. THRASO. PARMENO. GNATHO.

PYTHIAS.

TH. Audíre uocem úisa sum modo mílitis.

III 2

Átqúe éccum. salue, mí Thraso. TH. O Tháís

mea, 455

Meum saúium, quíd ágítur? ecquíd nós amas

De fidícina ístac? PA. Quám uenuste: quód dedit

Príncípium adueniens! TH. Plúrimum meritó tuo. 5

GN. Eámus ergo ad cénam: quíd stas? PA. Hem ál-

terum:

Ex hómíne hunc natum dícas? TH. Vbi úis, nóñ

moror. 460

- PA. Adfbo atque adsimulábo quasi nunc éxeam.
 Itúran, Thais, quópiam es? TH. Ehem, Pármeno,
 10 Bene fécisti: hodie itúra. PA. Quo? TH. Quid,
 hunc nón uides?
- PA. Video ét me taedet. úbi uis, dona adsúnt tibi
 A Phaédria. TH. Quid stámus? quor non ímus
 hinc? 465
- PA. Quaeso hércle ut liceat, páce quod fiát tua,
 Dare huic quae uolumus, cónuenire et cónloqui.
- 15 TH. Perpúlchra credo dóna aut nostri símilia.
- PA. Res indicabit. heús iubete istós foras
 Exíre, quos iussí, ócius. procéde tu huc. 470
 Ex Aéthiopiast úsque haec. TH. Hic sunt trés
 minae.
- GN. Vix. PA. Vbi tu es, Dore? accéde. en eunuchúm
 tibi,
- 20 Quam líberali fácie, quam aetate íntegra!
- TH. Ita mé di ament, honéstust. PA. Quid tu aís,
 Gnatho?
- Numquíd habes quod contémnas? quid tu autém
 Thraso? 475
- Tacént: satis laudant. fác periculum in lítteris,
 Fac ín palaestra, in músicis: quae líberum
- 25 Scire aéquomst adulescéntem, sollertém dabo.
- TH. Ego illum eunuchum, si ópus siet, uel sóbrius.
- PA. Atque haéc qui misit, nón sibi soli póstulat 480
 Te úuere et sua caúsa excludi céteros,
 Neque púgnas narrat néque cicatricís suas
- 30 Osténtat neque tibi óbstat, quod quidám facit:
 Verum úbi molestum nón erit, ubi tú uoles,
 Vbi témpus tibi erit, sát habet, si tum récipitur. 485
- TH. Adpáret seruom hunc ésse domini paúperis

Miserique. GN. Nam hercle nemo posset, sat scio,
Qui haberet qui pararet alium, hunc perpeti. 35

PA. Tace tu, quem ego esse infra infumos omnis puto
Hominés: nam qui huic adsentari animum indu-
xeris, 490

E flamma petere te cibum posse arbitror.

THR. Iamne imus? TH. Hos prius intro ducam et quae
uolo

Simul imperabo: poste continuo exeo. 40

THR. Ego hinc abeo. tu istanc opperire. PA. Haud con-
uenit

Vna ire cum amica imperatorem in uia. 495

THR. Quid tibi ego multa dicam? domini simiv's.

GN. Hahahaé. THR. Quid rides? GN. Istuc quod dixit
modo:

Et illud de Rhodio dictum quom in mentem uenit. 45

Sed Thais exit. THR. Abi prae, cura ut sint domi
Parata. GN. Fiat. TH. Diligenter, Pythias, 500

Fac cures, si Chremes hoc forte aduererit,

Vt ores, primum ut redeat: si id non commodumst,
Vt maneat: si id non poterit, ad me adducito. 50

PY. Ita faciam. TH. Quid? quid aliud uolui dicere?

Ehem: curate istam diligenter uirginem: 505

Domu adsitis facite. THR. Eamus. TH. Vos me se-
quimini.

CHREMES. PYTHIAS.

CH. Profecto quanto magis magisque cogito, III 8

Ni mirum, dabit haec Thais mihi magnum malum:

Ita me uideo ab ea astute labefactarier.

Iam tum quom primum iussit me ad se accersier, 510

Roget quis 'quid tibi cum illa?' ne noram quidem. 5

- Vbi ueni, causam, ut ibi manerem, répperit:
 Ait rém diuinam fécisse et rem sériam
 Velle ágere mecum. iám tum erat suspítio,
 Doló malo haec fieri ómnia. ipsa adcúmbere 515
- 10 Mecúm, mihi sese dáre, sermonem quaérere.
 Vbi fríget, huc euásit, quam pridém pater
 Mihi et máter mortui éssent. dico, iám diu.
 Rus Súnii ecquod hábeam et quam longe á mari.
 Credo et placere hoc, spérat se a me auéllere. 520
- 15 Postrémo, ecqua inde párua perfissét soror;
 Ecquis cum ea una; quíd habuisset, quóm perit;
 Ecquis eam posset nóscere. haec quor quaéritet?
 Nisi si illa forte quae ólim perlit páruola,
 Eam sese intendit ésse, utist audácia. 525
- 20 Verum éa si uulit, ánnos natast sédecim,
 Non máior: Thaïs, quám ego sum, maiúsculast.
 Misit porro orare, út uenirem, sério.
 Aut dícat quod uolt aut molesta né siet.
 Non hércle ueniam tértio. heus heus, écquis
 hic? 530
- 25 Ego súm Chremes. Px. O cápítulum lepidíssimum.
 Ch. Dico égo mi insidias fieri? Px. Thaïs máximo
 Te orábat opere, ut crás redires. Ch. Rús eo.
 Px. Fac amábo. Ch. Non possum, inquam. Px. At tu
 apud nos híc mane,
 Dum rédeat ipsa. Ch. Níl minus. Px. Quor, mí
 Chremes? 535
- 30 Ch. Malám rem hinc ibis? Px. Si istuc ita certúmsit
 tibi,
 Amábo ut illuc tránseas ubi illást. Ch. Eo.
 Px. Abi, Dórias, cito húnc deduce ad mílitem.

ANTIPHO.

AN. Heri aliquot adulescētuli cōimus in Piraëo, III 4
 In hūc diem ut de sūmbolis essēmus. Chaeream
 et rei 540
 Praefēcimus: dati anulī: locus, tēpūs constitū-
 tumst.
 Praetērit tempus: quo in loco dictūmst, parati nīl
 est.
 Homo ipse nusquamst: néque scio quid dicam aut s
 quid cōiēctem.
 Nunc mi hōc negoti ceteri dedere, ut illum quaeram,
 Idque adeo uisam, si domist. quis nam hīc ab
 Thaidē exit? 545
 Is est an non est? ipse est. quid hoc hōminis?
 quid hoc ornātist?
 Quid illūd malist? nequeō satis mirāri neque cōi-
 cere:
 Nisi, quidquid est, procul hīc lubet prius quid sit 10
 sciscitāri.

CHABREA. ANTIPHO.

CH. Numquid hic est? nēmost. numquid hīc me se- III 5
 quitur? nēmo homost.
 Iamne rumpere hōc licet mi gāudium? pro Iūp-
 piter, 550
 Nunc est profecto, interfici quom pēpeti me pōs-
 sum,
 Ne hoc gāudium contāmet uita aēgritudine aliqua.
 Sed nēminemne cūriosum intēruenire nūc mihi, s
 Qui mē sequatur quōquo eam, rogātando obtundat,
 enicet,

Quid géstiam aut quid laétus sim, quo pérgam, unde
emergam, úbi siem 555
Vestítum hunc nactus, quíd mihi quaeram, sánus
sim anne insániam!

AN. Adíbo atque ab eo grátiam hanc, quam uideo uelle,
iníbo.

10 **Chaérea,** quid est quód sic gestis? quíd sibi híc
uestítus quaerit?

Quid ést quod laetus és? quíd tibi uis? sátine sa-
nu's? quíd me

Aspéctas? quid tacés? **CH.** O festus díes! amice,
sálue: 560

Nemóst, quem ego nunciám magis cuperém uidere
quám te.

AN. Narra ístuc quaeso quíd siet. **CH.** Immo égo te
oro hercle ut aúdias.

15 **Nostín** hanc, quam amat fráter? **AN.** Noui; némpe,
opinor, Tháidem.

CH. Istam ípsam. **AN.** Sic commémneram. **CH.** Hodie
quaédamst ei donó data

Virgó: quid ego eius tibi nunc faciem praédicem
aut laudém, Ántípho, 565

Quom ipsús me noris quam élegans formárum spec-
tatór siem?

In hác commotus sum. **AN.** An tu? **CH.** Primam
díces, scio, si uíderis.

20 **Quid** múlta uerba? amáre coepi. fórte fortuná
domi

Erat quídam eunuchus, quém mercatus fúerat fra-
ter Tháidi,

Neque ís deductus étiam tum ad eam. súbmonuit
me Pármeno 570

Ibi séruos, quod ego arrípi. AN. Quid id est? CH.
Táctus citius aúdiēs:

Vt uéstem cum eo mútem et pro illo iúbeam me
illoc dúcier.

g. Pro eunúchon? CH. Sic est. AN. Quid ex ea re 25
tándem ut caperes cómmodi?

h. Rogás? uiderem, audírem, essem una quácum cu-
piebam, Ántipho.

Num párua causa aut práua ratio? tráditus sum
múlieri. 575

Illa ilico ubi me accépit, laeta uéro ad se abducit
domum:

Comméndat uirginém. AN. Quoi? tibine? CH. Míhi.
AN. Satis tutó tamen.

h. Edícit ne uir quísqum ad eam adeat, ét mihi ne 30
abscedam ínperat:

In interiore párte ut maneam sólus cum sola. ádnuo
Terram íntuens modéste. AN. Miser. CH. 'Ego' ín-
quit 'ad cenam hínc eo': 580

Abducit secum ancíllas: paucae, quae circum illam
essént, manent

Nouíctiae puéllae. continuo haéc adornant út lauet.
Adhórtor properent. dum ádparatur, uírgo in con- 35
clauí sedet

Suspéctans tabulam quándam pictam; ibi ínerat
pictura haéc, Iouem

Quo pácto Danaae mísisse aiunt quóndam in gre-
mium ímbrem aúreum. 585

Egomét quoque id spectáre coepi: et quía consi-
mílem lúserat

Iam olim ílle ludum, ínpéndio magis ánimus gau-
debát mihi,

- 40 Deum sēse in hominem cōnuortisse atque in alle-
nas tégulas
Venisse clanculúm per pluuium fúcum factum mú-
lieri.
At quém deum! qui témpa caeli súmma sonitu cón-
cutit. 590
Ego homúncio hoc non fácerem? ego illud uére
item feci ac lubens.
Dum haec mécum reputo, arcéssitur lauátum in-
terea uirgo:
- 45 lit, láuit, rediit; deinde eam in léctulo locárunť.
Sto expéctans, siquid mi ínperent. uenit úna,
'heus tu' inquit 'Dóre,
Cape hóc flabellum, uéntulum huic sic fácito, dum
lauámur: 595
Vbi nós lauerimus, si uoles, lauáto'. accipio trístis.
AN. Tum equidem ístuc os tuom ínpudens uidére ni-
mium uéllém,
- 50 Qui essét status, flabéllum tenére te asinum tán-
tum.
CH. Vix élocutast hóc, foras simul ómnes proruónt se,
Abeúnt lauatum, pérstrepunt, ita út fit, domini ubi
ábsunt. 600
Intérea somnus uirginem opprímít. ego limis spécto
Sic pér flabellum clánculum: simul ália circum-
spécto
- 55 Satin éplorata sít. uideo esse. péssulum ostio
óbdó.
AN. Quid túm? CH. Quid 'quid tum' fáture? AN. Fateor.
CH. An ego occasiónem
Mi osténtam, tantam, tám breuem, tam optátam,
tam ínsperátam 605

ACTVS III.

DORIAS.

- IV 1 Ita me di ament, quántum ego illum uídi, non níl
tíneo misera, 615
Néquam ille hodie insánus turbam fáciat aut uim
Tháidi.
Nam póstquam iste aduenít Chremes aduléscens,
frater uírginis,
Mílitem rogat út illum admitti iúbeat: ille contínuo
irasci,
5 Néque negare audére: Tháís pórró instare ut hó-
minem inuitet.
Id faciebat rétinendi illius caúsa: quia illa quæ
cupiebat 620
Dé sorore eius índicare ad eám rem tempus nón
erat.
Inuítat tristis: mánsit. ibi illa cum illo sermonem
slico.
Míles uero sibi putare addúctum ante oculos aé-
mulum,
10 Fácere contra huic aégre: 'heus' inquit 'púer, ar-
cesse Pámphilam,
Ut delectet híc nos.' illa exclámat 'minume gén-
tium: 625
In conuiuium illam?' míles téndere, inde ad iúr-
gium.

Interea aurum sibi clam mulier démit, dat mi ut
aúferam.

Hóc est signi: ubi primum poterit, se illinc sub-
ducét scio.

PHAEDRIA. (DORIAS.)

Dum rús eo, coepi égomet mecum intér uias, IV 2

Ita út fit, ubi quid in animos moléstiae, 630

Aliám rem ex alia cógitare, et ea ómnia

Peiorem in partem. quid opust uerbis? dum haéc
puto,

Praetéril inprudens uflam. longe iam ábieram, 5

Quom sénsi: redeo rúrsum, male ueró me habens:

Vbi ad ipsum ueni déuorticulum, cónstiti: 635

Occépi mecum cógitare 'hem, bíduom hic

Manéndumst soli sine illa? quid tum póstea?

Nil ést. quid? nil? si nón tangendi cópiast, 10

Eho né uidendí quídem erit? si illud nón licet,

Saltem hóc licebit. cérte extrema línea 640

Amáre haud nil est.' uflam praetereó sciens.

Sed quíd hoc, quod timida súbito egreditur Pýthias?

PYTHIAS. PHAEDRIA. DORIAS.

I. Vbi ego illum scelerósum misera atque supium in- IV 3
ueniam? aut ubi quaeram?

Hócine tam audax fácinus facere esse aúsum! Ph.

Perii: hoc quíd sit uereor.

II. Quín etiam insupér scelus, postquam lúdificatust
uírginem, 640

Vestem ómnem miserae díscidit, tum ipsám capillo
cónscidit.

Ph. Hem. Py. Quí nunc si detúr mihi,

TERENTIUS.

Vt ego úngulbus facile illi in oculos inuolem uenéfico!

PH. Néscio quid profécto absente nóbis turbatúmat domi. Adibo. quid istuc? quid festinas? aút quem quæris, Pýthias? 650

PY. Ehem Phaédria, ego quem quæram? in' hinc quo dígnu's cum donis tuis

10 Tam lépidis? PH. Quid istuc ést rei?

PY. Rogás me? eunuchum quem dedisti nóbis quas turbás dedit!

Virginem, erae quam dóno dederat mles, uitlauit.

PH. Quid ais?

PY. Périi. PH. Temulénta's. PY. Vtinam sic sint qui mihi mále uolunt. 655

Do. Au óbsecro, mea Pýthias, quod istuc nam monstrúm fuit?

15 PH. Insánis: qui istuc fácere eunuchus pótuít? PY. Ego illum néscio

Qui fúerit: hoc quod fécit, res ipsa indicat.

Virgo ipsa lacrumat néque, quom rogites, quid sit audet dícere.

Ille aútem bonus uir núsquam adparet. étiam hoc misera súspicor, 660

Aliquid domo abeuntem ábstulisse. PH. Néqueo mirarí satis,

20 Quo illéc abire ignáuos possit lóngius, nisi sí domum Forte ad nos rediit. PY. Víse amabo, núm sit. PH. Iam faxó scies.

Do. Perit, óbsecro, tam infándum facinus, méa tu, ne audiú quidem.

PY. At pól ego amatorés eos mulierum ésse audieram máximos, 665

Sed níl potesse: uérum miserae nón in mentem
uénerat:

Nam illum áliquo conclusissem neque illi cómmi- 25
sissem uírginem.

PHAEDRIA. DORVS. PYTHIAS. DORIAS.

PH. Exí foras, sceléste: at etiam réstítas, IV 4
Fugítíne? prodi, mále conciliate. Do(RVS). Ób-
secro. PH. Oh,

Illúd uide, os ut síbi distorsit cárnufex. 670

Quíd huc tibi reditíost? uéstis quíd mutátíost?

Quíd nárras? paulum sí cessassem, Pýthias, 5

Domi nón offendissem, ita iam adornarát fugam.

PY. Habén hóminem, amabo? PH. Quíd ní habeam?
PY. Factúm bene.

DO(IA)S. Istúc pol uero béne. PY. Vbist? PH. Ro-
gítas? nón uides? 675

PY. Videam? óbsecro quem? PH. Hunc scílicet. PY.
Quis hic ést homo?

PH. Qui ad nós deductus hódíest. PY. Hunc oculís suis 10
Nostrárum numquam quísqum uidít, Phaédria.

PH. Non uidít? PY. An tu hunc crédidísti esse, ób-
secro,

Ad nós deductum? PH. Námque alium habuí né-
minem. PY. Au, 680

Ne cómparandus híc quídem ad illumst: ille erat

Honésta facie et líberali. PH. Ita uísus est 15

Dudúm, quia uaria uéste exornátus fuit:

Nunc tibi uidetur foédus, quia illam nón habet.

PY. Tace óbsecro: quasi uéro paulum intér siet. 685

Ad nós deductus hódíest adulescéntulus,

Quem tú uidere uéro uelles, Phaédria. 20

Hic ést uletus uétus ueternosús senex,
 Colóre mustelíno. PH. Hem, quae haec est fábulá?
 Eo rédiges me, ut quid égerim egomet nésciam? 690
 Eho tu, émin ego te? Do. Emísti. PY. Iube mi dénuo
 25 Respóndeat. PH. Roga. PY. Vénisti hodie ad nós?
 negat.

At ille álter uenit ánnos natus sédecim:

Quem sécum adduxit Pármeno. PH. Age dum hoc
 mi épedi

Primum: ístam quam habes únde habes uestém?
 taces? 695

Monstrum hómínis, non dictúru's? Do. Venit
 Chaérea.

30 PH. Fratérne? Do. Ita. PH. Quando? Do. Hódie. PH.
 Quam dudúm? Do. Modo.

PH. Quicúm? Do. Cum Parmenóne. PH. Norasne eúm
 prius?

Do. Non: néc quis esset úmquam audieram dícier.

PH. Vnde igitur fratrem méum esse scibas? Do. Pár-
 meno 700

Dicébat eum esse. is mñi dedit hanc. PH. Óccidi.

Do. Meam ípse induit: post úna ambo abierúnt foras.

35 PY. Iám satis credis sóbriam esse me ét nil mentítám
 tibi?

Iám satis certumst uírginem uitiátam esse? PH. Age
 nunc, bélua,

Crédís huic quod dícat? PY. Quid ísti crédam?
 res ipsa índicat. 705

PH. Cóncede ístuc paúlulum: audin? étiam paululum:
 sat est.

Díc dum hoc rursum, Chaérea tuam uéstém detra-
 xít tibi?

Do. Fáctum. PH. Et eamst indútus? Do. Factum. PH. Et ⁴⁰
 pró te huc deductúst? Do. Ita.

PH. Iúppiter magne, ó scelestum atque audacem homi-
 nem. PY. Vaé mihi:

Étiam non credás indignis nós esse inrisás modis? 710

PH. Mírurum ní credás quod iste dícat. quid agam néscio.

Heús negato rúrsum. possumne égo hodie ex te
 excúlpere

Vérum? uidistíne fratrem Chaéream? Do. Non. ⁴⁵

PH. Nón potest

Síne malo fatéri, uideo: séquere hac: modo aít
 módo negat.

Óra me. Do. Obsecró te uero, Phaédria. PH. I
 intro núnciam. ⁷¹⁵

Do. Oíei. PH. Alio pácto honeste hinc quó modo ab-
 eam néscio.

Áctumst, síquidem tú me hic etiam, nébulo, ludi-
 ficábere.

PH. Pármenonis tám scio esse hanc téchinam quam me ⁵⁰
 úfuere.

OR. Síe est. PY. Inueniam édepol hodie, párem ubi re-
 feram grátiam.

Séd nunc quíd faciéndum censes, Dórias? Dor. De
 istác rogas ⁷²⁰

Vírgine? PY. Ita, utrum praédicemne an táceam?

DOR. Tu pol, sí sapis,

Quód scis nescis, néque de eunucho néque de uitio
 uírginis.

Hác re et te omni túrba euolues ét illi gratum fé- ⁵⁵
 ceris.

Íd modo díe, abísse Dorum. PY. Ita fáciam. Dor.
 Sed uideón Chremem?

Tháís iam adérit. PY. Quid ita? DOB. Quia, quom inde ábeo, iam tum incéperat 725
Túrba inter eos. PY. Áufer aurum hoc: égo scibo ex hoc, quíd siet.

CHREMES. PYTHIAS.

IV 5 CH. Attát data hercle uérba mihi sunt: uicit uinum quód bibi.

Ac dum ádcubabam, quám uidebar mihi pulchre esse sóbrius!

Postquám surrexi, néque pes neque mens sátis suom officiúm facit.

PY. Chremés. CH. Quis est? ehem Pýthias: uah, quánto nunc formósior 730

8 Vidére mihi quam dúdum! PY. Certo tú quidem pol multo hílarior.

CH. Verbum hércle hoc uerum erit 'sine Cerere et Líbero frigét Venus'.

Sed Tháís multon ánte uenit? PY. Án abiit iam a mílite?

CH. Iam dúdum, aetatem. lítes factae súnť inter eos máxumae.

PY. Níl díxit, tu ut sequerére sese? CH. Níl, nísí abiens mí innuít. 735

10 PY. Eho, nóne id sat erat? CH. Áť nescibam id dícere illam, nísí quia

Corréxit míles, quód intellexi mínus: nam me extrusit foras.

Sed eccam ípsam: míror úbi ego huic anteuórterim.

THAIS. CHREMES. PYTHIAS.

IV 6 TH. Crédo equidem illum iam ádfuturum esse, út illam a me eripiát; sine ueniat:

Qui si illam digito úno attigerit, óculi *ill* ilico é-
fodientur. 740

Vsque adeo illius férre possum inéptiam et magní-
fica uerba,

Vérba dum sint: uérum enim si ad rem cónferen-
tur, uápulabit.

CH. Tháís, ego iam dúdum hic adsum. TH. O mí Chre-
mes, te ipsum éxpectabam.

Scín tu turbam hanc própter te esse fáctam? et adeo
ad te áttinere hanc

Ómnem rem? CH. Ad me? qui quaeso istuc? TH. Quísa,
dum tibi sorórem studeo 745

Rédde ac restítuere, haec atque hufus modí sum
múlta passa.

CH. Vbi east? TH. Domi apud me. CH. Hém. TH. Quid est?
Éducta ita uti téque illaque dignumst. CH. Quid¹⁰
aís? TH. Íd quod res est.

Hanc tibi dono dó neque repeto pro illa quicquam
abs té preti.

CH. Et habétur et referétur, Tháís, tibi ita ut meri-
ta's grátia. 750

TH. Át enim caue, ne prius quam hanc a me accípias
amittás, Chremes:

Nam haéc east, quam mles a me úi nunc ereptúm
uenit.

Abi tú, cistellam, Pýthias, domo écfer cum monu-
méntis. 15

CH. Viden ta illum, Tháís PY. Vbi sitast? TH. In
risco: odiosa céssas.

CH. *militem* secum ád te quantas cópias addúcere? 755
Áttat. TH. Num formídulosus óbsecro es, mí homo?

CH. Ápage sis:

Égon formidulósus? nemost hómínium qui uiuát minus.
 20 TH. Átque ita opust. CH. Ah, métno qualem tú me
 esse hominem exístumes.

TH. Ímmo hoc cogitáto: quicum rés tibist, peregrínus est:
 Mínus potens quam tú, minus notus, mínus amico-
 rum híc habens. 760

CH. Scío istuc. sed tu quód cauere póssis, stultum ad-
 mitterest.

Málo ego nōs prospícere quam hunc ulcisci accepta
 iniúria.

25 TÚ abi atque obsera óstium intus, dúm ego hinc
 transcurro ad forum:

Vólo ego adesse hic áduocatos nóbis in turba hác.

TH. Mane.

CH. Mélius est. TH. Mane. CH. Omítte, iam adero. TH.

Níl opus est istís, Chremes. 765

Hóc modo dic, sorórem esse illam tuam ét te par-
 uam uírginem

Ámisisse, núnc cognosse. sígna ostende. PR. Ad-
 súnť. TH. Cape.

30 SÍ uim faciet, in ius ducito hómínem: intellexťn?
 CH. Probe.

TH. Fác animo haec praesénti dicas. CH. Fáciam. TH.
 Attolle pállium.

Pérť, huíc ipsist ópus patrono, quém defensorém
 paro. 770

THEASO. GNATHO. SANGA. CREMES.

THAIS.

IV 7 THA. Hancíne ego ut contuméliam tam insignem in me
 accipiám, Gnatho?

Mori me satiust. Símalio, Donáx, Syrisce, séquimin

Primum aedis expugnabo. GN. Recte. THR. Virginem eripiám. GN. Probe.

THR. Male málcabo ipsam. GN. Púlchre. THR. In medium huc ágmen cum uectí, Donax;

Tu, Símalio, in sinístrum cornum; tú, Syrisce, in déxterum. 776

Cedo álios: ubi centúriost Sanga et mánipulus furum? SA. Éccum adest.

THR. Quid ignáue? peniculón pugnare, qui ístum huc portes cógítas?

SA. Egone? ínperatorís uirtutem noueram et uim mílitum:

Sine sánguine hoc non pósse fieri: qui ábstergerem uólnera?

THR. Vbi álii? SA. Qui malum 'álii'? solus Sánnio seruat domi. 780

THR. Tu hosce ínstrue: ego ero póst principia: inde ómnibus signúm dabo.

GN. Illúc est sapere: ut hóscé ínstruxit, ípsus sibi cauit loco.

THR. Idem hóc iam Pyrrus fáctitauit. CH. Viden tu, Thaís, quam híc rem agit?

Ni mírum, consílium illud rectumst de óccludendis aédibus.

TH. Sané quod tibi nunc úfr uideatur ésse hic, nebulo mágnus est: 786

Ne métuas. THR. Quid uidétur? GN. Fundam tibi nunc nimis uellém dari,

Vt tu illos procul hinc éx occulto caéderes: face-rént fugam.

THR. Séd *eccam* Thaídem ípsam uideo. GN. Quám mox ínruimús? THR. Mane:

- Omnia prius experiri quam armis sapientem decet.
- 20 Qui scis an quae lúbeam sine ui faciat? GN. Di
uostrám fidem, 790
- Quántist sapere! núnquam accedo, quín abs te ab-
eam dóctior.
- THR. Tháis, primum hoc míhi responde: quóm tibi do
istam uírginem,
- Dixtin hos míhi dñes solí dáre te? TH. Quid tum
póstea?
- THR. Rógitas? quae mi ante éculos coram amátorem ad-
duxtí tuom
- 25 TH. Quid cum illoc agás? THR. et cum eo clám te sub-
duxtí míhi? 795
- TH. Lúbuit. THR. Pamphilam érgo huc redde, nísi si
mauis ui érípi.
- CH. Tibi illam reddat aut tu eam tangas, ómnium . . ?
GN. Ah quid agís? tace.
- THR. Quid tu tibi uis? égo non tangam meám? CH. Tuam
autem, fúrcifer?
- GN. Cáue sis: nescis quóí male dicas núncc uiro. CH.
Non tu híncc abis?
- 30 Scín tu ut tibi res se hábeat? si quicquam hódie
hic turbæ coéperis, 800
- Fáciam ut huius locí dieique meíque semper mé-
mineris.
- GN. Miseret tui me, qui húncc tantum hominem faciás
inimicúm tibi.
- CH. Dímminuam ego tibi caput hodie, nísi abis. GN. Ain
ueró, canis?
- Sícine agís? THR. Quis tú homo es? quid uis tibi? —
quid cum illa res tibi? 80

- CH. Sc̄bis: principio éam esse dico líberam. THR. Hem. 35
 CH. Ciuem Átticam. THR. Hul.
- CH. Meám sororem. THR. Os dúrum. CH. Miles, núnc
 adeo edicó tibi,
 Né uim facias úllam in illam. Tháís, ego eo ad
 Sóphronam
 Nútricem, ut eam addúcam et signa osténdam haec.
 THR. Tun me próhibeas,
 Meám me tangam? CH. Próhibebo inquam. GN. Au-
 dín tu? hic furti se ádligat:
 Sát hoc tibiát. THR. Idem hóc tu, Tháís? TH. 40
 Quaére qui respóndeat. 810
- THR. Quid nunc agimus? GN. Quín redeamus: iam haéc
 tibi aderít súpplicans
 Últro. THR. Credín? GN. Ímmo certe: nóui inge-
 nium múlterum:
 Nólunt ubi uelís, ubi nolís cúpiunt ultro. THR. Béne
 putas.
- GN. Iám dimitto exércitum? THR. Vbi uis. GN. Sánga,
 ita ut fortís decet
- Mílites, domí focique fác uicissim ut mémineris. 815 45
- SA. Iám dudum animus ést in patinis. GN. Frúgi es.
 THR. Vos me hac séquimini.

ACTVS V.

THAIS. PYTHIAS.

- V 1 TH. Pergín, scelesta, mécum perplexé loqui?
 ‘Scio, néscio, abiit, aúdiui, ego non ádfui.’
 Non tu ístuc mihi dictúra aperte es, quídquid est?
 ‘Virgó conscissa uéste lacrumans óbticet; 820
- 5 Eunúchus ablit:’ quam óbrem? quíd factúmst? taces?
 PY. Quid tibi ego dicam mísera? illum eunuchúm negant
 Fuisse. TH. Quis fuit ígitur? PY. Iste Chaérea.
 TH. Qui Chaérea? PY. Iste ephébus frater Phaédriae.
 TH. Quid aís, uenefica? PY. Átqui certo cómperi. 825
- 10 TH. Quid ís óbsecro ad nos? quam óbrem adductust?
 PY. Néscio:
 Nisi amásse credo Pámphilam. TH. Hem, mísera
 óccidi,
 Infélix, síquidem tu ístaec uera praédicas.
 Num íd lácrumat úrigo? PY. Id opínor. TH. Quid
 aís, sácrilega?
- Istúcline intermináta sum hinc abiéns tibi? 830
- 15 PY. Quid fácerem? ita ut tu iústi, soli crédítast.
 TH. Scelésta ouem lupó commisti. díspudet
 Sic míhi data esse uérba. quíd illuc hómínis est?
 PY. Era méa, tace tace óbsecro, saluaé sumus:
 Habémus homínem ípsum. TH. Vbi ís est? PY. Hem
 ad sínísteram. 835
- 20 Viden? TH. Vídeo. PY. Compréndí iube, quan-
 túm potest.

TH. Quid illó faciemus, stúlta? PY. Quid faciás, ro-
gas?

Vide amábo, si non, quom áspicias, os inpudens
Vidétur: tum *autem* quae éius confidéntiast!

CHABREA. THAIS. PYTHIAS.

CH. Apud Ántiphonem utérque, mater ét pater, 840 V 2

Quasi dédita opera dómi erant, ut nulló modo

Intro ire possem, quín uiderent me. interim

Dum ante óstium sto, nótus mihi quidam óbuiam

Venit. ubi uidi, ego me in pedes quantúm queo 5

In ángiportum quóddam desertum; inde item 845

In áliud, inde in áliud: ita misérrimus

Fuí fugitando, néquis me cognósceret.

Sed éstne haec Thais, quám uideo? ipsast. haérco

Quid faciám. quid mea áutem? quid faciét mihi? 10

TH. Adeámus. bone uir Dóre, salue: díe mihi, 850

Aufúgistin? CH. Era, fáctum. TH. Satin id tibi
placet?

CH. Non. TH. Crédin te inpune hábiturum? CH. Vnam
hanc nóxiam

Amítte: si aliam admísero umquam, occídito.

TH. Num meám saeuítiam uéritu's? CH. Non. TH. Non? 15
quíd igitur?

CH. Hanc métui ne me críminaretúr tibi. 855

TH. Quid féceras? CH. Paulúm quiddam. PY. Eho 'pau-
lum' inpudens?

An paulum hoc esse tibi uidetur, uírginem

Vitiáre ciuem? CH. Cónseruam esse crédidi.

PY. Conséruam? uix me cóntineo quin inuolem 20

Monstro in capillum: etiam últro derisum ádue-
nit. 860

- TH.** Abin hñc, insana? **PR.** Quid ita? uero debeam,
 Credo, isti quicquam furcifero, si id fecerim:
 Praesertim quom se seruom fateatur tuom.
- 25 **TH.** Missa haec faciamus. non te dignum, Chaerea,
 Fecisti: nam si ego digna hac contumelia 865
 Sum maxime, at tu indignus qui faceres tamen.
 Neque edepol quid nunc consilii capiam scio
 De uirgine istac: ita conturbasti mihi
- 30 **Rationes** omnis, ut eam non possim suis
 Ita ut aequom fuerat atque ut studui tradere, 870
 Ut solidum parerem mi hoc beneficium, Chaerea.
- CH.** At nunc dehinc spero aeternam inter nos gratiam
 Fore, Thais. saepe ex hufus modi re quamplam
- 35 **Maló** principio magna familiaritas
 Conflatast. quid si hoc quispiam uoluit deus? 875
- TH.** Equidem pol in eam partem accipioque et uolo.
- CH.** Immo ita quaeso. unum hoc scito, contumeliae
 Non me fecisse causa, sed amoris. **TH.** Scio,
 40 **Et pol** propterea magis nunc ignosco tibi.
 Non adeo inhumano ingenio sum, Chaerea, 880
 Neque ita inperita, ut quid amor ualeat nesciam.
- CH.** Te quoque iam, Thais, ita me di bene ament,
 amo.
- PR.** Tum pol tibi ab istoc, era, cauendum intello.
- 45 **CH.** Non ausim. **PR.** Nil tibi quicquam credo. **TH.** De-
 sinas.
- CH.** Nunc ego te in hac re mi oro ut adiutrix sies, 885
 Ego me tuae commendo et committó fide:
 Te mihi patronam capio, Thais, te obsecro:
 Emoriar, si non hanc uxorem duxero.
- 50 **TH.** Tamen si pater quid.. **CH.** Ah uolet, certo scio,
 Cuius modo haec sit. **TH.** Paululum opperirier 890

Si uís, iam frater ipse hic aderit uírginis;
Nutricem arcessitum sít, quae illam aluit páruo-
lam:

In cógnoscendo túte ipse aderis, Chaérea.

CH. Ego uéro maneo. TH. Vín interea, dúm uenit, 55

Domi ópperiamur pótius quam hic ante óstium? 895

CH. Immó percúpio. PY. Quám tu rem actura óbse-
cro es?

TH. Nam quíd ita? PY. Rogitas? hunc tu in aedis có-
gitas

Recípere posthac? TH. Quór non? PY. Crede hoc
meae fide,

Dabit híc pugnam aliquam dénuo. TH. Au, tace 60
óbsacro.

PY. Parúm perspexisse efus uidere audáciam. 900

CH. Non fáciam, Pythías. PY. Non credo, Chaérea,
Nisi sí commissum nóa erit. CH. Quin, Pýthias,
Tu mé seruato. PY. Néque pol seruandúm tibi
Quicquám dare ausím néque te seruare. ápage te. 65

TH. Adest óptime ipse fráter. CH. Perii hercle: ób-
secro 905

Abeámus íntro, Tháís: nolo me ín uia

Cum hac uéste uideat. TH. Quam óbrem tandem?
an quía pudet?

CH. Id ípsam. PY. Id ípsum? uírgo uero! TH. I praé,
sequor.

Tu istíc mane, ut Chremem íntro ducas, Pýthias. 70

PYTHIAS. CHREMES. SOPHRONA.

PY. Quid, quíd uenire in méntem nunc possít mihi, 910 V 3
Quid nám, qui referam sác-rilego illi grátiam,
Qui hunc súpposuit nóbis? CH. Moue te oro ócius,

Mea nūtrix. So. Moueo. CH. Vídeo, sed nīl pró-
moues.

5 PY. Iamne óstendisti sígna nutrícī? CH. Ómnia.

PY. Amábo, quíd aít? cógnoscítne? CH. Ac mémori-
ter. 915

PY. Bene édepol narras: nam illi faueo uírgini.

Ite íntro: iam dudum éra uos expectát domi.

Virúm bonum eccum Pármenonem incédere

10 Vídeo: uide ut otlósus it, sí dís placet.

Speró me habere, qui hunc meo exeruciém modo. 920

Ibo íntro, de cógnítione ut certúm sciam:

Post éxibo atque hunc pérterrebo sácrilegum.

PARMENO. PYTHIAS.

7 4 PA. Reuísso, quíd nam Chaérea hic rerúm gerat.

Quod sí ástu rem tractáuit, dí uostrám fidem,

Quantam ét quam ueram laúdém capiet Pármeno! 925

Nam ut mítam, quod eī amórem difficíllumum

5 Caríssumum, ab meretríce auara uírginem

Quom amábat, eum conféci sine moléstia,

Sine súmptu, sine dispéndio: tum hoc álterum,

Id uérost quod ego míhi puto palmárium 930

Me répperisse, quó modo adulescéntulus

10 Meretrícum ingenia et móres posset nóscere,

Matúre ut quom cognórit perpetuo óderit.

Quae dúm foris sunt, nīl uidetur mún dius,

Nec mágis compositum quícquam nec magis éle-
gans: 935

[Quae cum amatore suo cum cenant ligurriunt]

15 Harúm uidere inliúilem sordes inopiam,

Quam inhonéstae solae sínt domi atque auidaé cibi,

Quo pácto ex iure hestérno panem atrúm uorent,

Nosse ómnia haec salús est adulescéntulis. 940

Py. Ego pól te pro istis díctis et factís, scelus,
Vlcíscar, ut ne ímpíne in nos inlúseris. 20
Pró deum fidem, fácinus foedum! o infélicem adu-
lescéntulum!

Ó scelestum Pármenonem, qui ístum huc adduxít!

PA. Quid est?

Py. Míseret me: itaque ut né uiderem, mísera huc ec-
fugi foras, 945

Quaé futura exémpa dicunt ín eum indigna. **PA.** O
Iúppiter,

Quaé illaec turbast? nún nam ego perii? adíbo. 25
quid ístuc, Pýthias?

Quíd aís? in quem exémpa fient? **Py.** Rógitas, au-
dacíssume?

Pérdidísti ístúm quem adduxít pro eúnucho adu-
lescéntulum,

Dúm studes dare uérba nobis. **PA.** Quid ita? aut
quid factúmat? cedo. 950

Py. Dícam: uirginem ístam, Tháidi hódie quae donó
datat,

Scís eam ciuem hinc ésse? et fratrem eius ésse ad-
prime nóblem?

PA. Néscio. **Py.** Atqui sic inuentat: éam iste uitiauit
miser.

Ílle ubi id rescíuit factum fráter uioléntissumus,

PA. Quíd nam fecít? **Py.** cónligauit prímum eum mise-
ris modis. 955

PA. Cónligauit? **Py.** Átque quidem orante, út ne id
faceret, Tháide.

PA. Quíd aís? **Py.** Nunc minátur porro sése id quod
moechís solet: 35

- Quód ego numquam uídi fieri néque uelim. PA. Qua
audácia
- Tántum facinus aúdet? PY. Quid ita 'tántum'? PA.
An non hoc máximumst?
- Quís homo pro moecheo úmquam uidit ín domo me-
retrícia 960
- Préndi quemquam? PY. Néscio. PA. At ne hoc
nésciatis, Pýthias:
- 40 Dico, edico uóbis, nostrum esse illum erilem filium.
PY. Hem,
- Óbsecro, an is est? PA. Néquam in illum Tháís
uim fieri sinat!
- Átque adeo autem quór non egomet íntro eo? PY.
Vide, Pármeno,
- Quíd agas, ne neque illi prosis ét tu pereas: nam
hóc putant, 965
- Quídquid factumst, á te esse ortum. PA. Quíd igitur
faciám miser?
- 45 Quídue incipiam? ecce autem uideo rúre redeun-
tém senem:
- Dícam huic an non *dícam*? dicam hercle: étai mihi
magnúm malum
- Scío paratum: séd necessest, huic ut subueniát.
PY. Sapis.
- Égo abeo íntro: tú isti narra omne órdine, ut fac-
túm siet. 970

LACHES. PARMENO.

- V 5 LA. Ex meó propínquo rúre hoc capio cómmodi:
Neque agrí neque urbis ódium me umquam pécipit.
Vbi sátias coepit fieri, commutó locum.
Sed estne ille noster Pármeno? et certe ípsus est

Quem praestolare, Pármeno, hic ante ostium? 975 5

PA. Quis homóst? ehem, saluom te áduenire, ere, gaúdeo.

LA. Quem praestolare? PA. Périi: lingua haerét metu. LA. Hem,

Quid ést quod trepidas? sátine saluae? díe mihi.

PA. Ere, primum te arbitrári id quod res ést uelim:

Quidquid huius factumst, culpa non factumst mea. 980 10

LA. Quid? PA. Récte sane intérogasti: opórtuit Rem praenarrasse me. émit quendam Phaédria Eunúchum, quem dono huic daret. LA. Quoi? PA.

Tháidi.

LA. Emit? perii hercle. cuánti? PA. Viginti minis.

LA. Actumst. PA. Tum quandam fidicinam amat hinc 15 Chaérea. 985

LA. Hem, quid? amat? an scit iam ille quid meretríx siet?

An in ástu uenit? aliud ex alió malum.

PA. Ere, né me spectes: me impulsore haec nón facit.

LA. Omítte de te dícere. ego te, fúrcifer,

Si ufuo.. sed istuc, quidquid est, primum expedi. 990 20

PA. Is pro illo eunucho ad Tháidem dedúctus est.

LA. Pro eunúchon? PA. Sic est. hunc pro moeche póstea

Compréndere intus ét constrínxere. LA. Óccidi.

PA. Audáciam meretrícum specta. LA. Númquid est

Aliúd mali damnúe quod non díxeris 995 25

Relícuom? PA. Tantumst. LA. Césso huc intro rumpere?

PA. Non dúbiumst quin mihi mágnum ex hac re sít malum:

Nisi quía necessus fúit hoc facere. id gaúdeo

Proptér me hisce aliquid ésse euenturúm mali:

- 30 Nam iam diu aliquam causam querebat senex, 100C
 Quam obrem insigne aliquid faceret, eis: nunc reperit.

PYTHIAS. PARMENO.

- V 6 Py. Numquam edepol quicquam iam diu quod magis uellem euenire
 Mi euenit, quam quod modo senex intro ad nos uenit errans.
 Mihi solae ridiculo fuit, quae quid timeret scibam.
 PA. Quid hoc autemst? Py. Nunc id prodeoque ut conueniam Parmenonem. 1005
 5 Sed ubi obsecro est? PA. Me quaerit haec. Py. Atque eccum uideo: adibo.
 PA. Quid est, inepta? quid uis tibi? quid rides? pergin? Py. Perii:
 Defessa iam sum misera te ridendo. PA. Quid ita? Py. Rogitas?
 Numquam pol hominem stultiore uidi nec uidebo
 ah,
 Non possum satis narrare, quos ludos praebueris intus. 1010
 10 At etiam primo callidum et disertum credidi hominem.
 Quid? sicone credere [ea] quae dixi oportuit te?
 An paenitebat flagiti, te auctore quod fecisset
 Adulescens, ni miserum insuper etiam patri indicares?
 Nam quid illi credis tum animi fuisse, ubi uestem uidit 1015
 15 Illam esse eum indutum pater? quid? iam scis te perisse?

PA. Hem quid dixisti, péssuma? an mentita's? etiam rides?

Itan lépidum tibi visumst, scelus, nos inridere?
 PY. Nímium.

PA. Siquidem istuc inpune hábueris. PY. Verúm. PA. Reddam hercle. PY. Crédo:

Sed in diem istuc, Pármeno, est fortásse, quod mináre. 1020

Tu iam pendebis, qui stultum adulescéntulum nobí-
 litas

Flagítiis et eundem indicas: utérque in te exempla édent.

PA. Nullus sum. PY. Hic pro illo múnere tibi honós est habitus: ábeo.

PA. Egomét meo indicio miser quasi sórex hodie périi.

GNATHO. THRASO. (PARMENO.)

GN. Quid nunc? qua spe aut quó consilio huc ímus? V 7
 quid coeptás, Thraso? 1025

TH. Égone? ut Thaidí me dedam et fáciam quod iubeát.
 GN. Quid est?

TH. Quí minus quam Herculés seruiuit Ómphalæ? GN.
 Exemplúm placet.

Vtínam tibi commítigari uideam sandalió caput!

Séd fores crepuérunt ab ea. TH. Périi: quid hoc?
 autémst mali?

Húnc ego numquam uideram etiam: quid nam hic properans prósilít? 1030

CHABREA. PARMENO. GNATHO. THRASO.

CH. Ó populares, écquis me hodie uíit fortunátior? V 8
 Nemo hercle quisquam: nam in me plane dí potes-
 tatém suam

Omnem ostendere: quod tam subito tot congruerint
commoda.

PA. Quid hic laetus est? CH. O Pármeno mi, o mearum
voluptatum omnium

5 Inuentor inceptor perfector, scin me in quibus sim
gaudis? 1035

Scis Pámphilam meam inuentam ciuem? PA. Audui.
CH. Scis sponsam mihi?

PA. Bene, ita me di ament, factum. GN. Audin tu, hic quid
ait? CH. Tum autem Phaédriae
Meo fratri gaudeo esse amorem omnem in tranquillo:
unast domus;

Thais patri se commendauit, in clientelam et fidem
10 Nobis dedit se. PA. Fratris igitur Thais totast? CH.
Scilicet. 1040

PA. Iam hoc aliud est quod gaudeamus: miles pelletur
foras.

CH. Tu frater ubi ubi est fac quam primum haec audiat.
PA. Visam domum.

TH. Numquid, Gnatho, tu dubitas quin ego nunc per-
petuo perierim?

GN. Sine dubio opinor. CH. Quid commemorem primum
aut laudem maxime?

15 Illumne qui mihi dedit consilium ut facerem, an
me qui ausus siem 1045

Incipere, an fortunam conlaudem, quae gubernatrix
fuit,

Quae tot res tantas tam opportune in unum con-
clusit diem,

An mei patris festiuitatem et facilitatem? o Iuppiter,
Serua obsecro haec bona nobis.

PHAEDRIA. CHAEREA. THRASO. GNATHO.

- PH. Di nostram fidem, incredibilia
Pármeno modo quae narrauit, sed ubist frater? CH. 20
Praesto adest. 1050
- PH. Gaudeo. CH. Satis credo. nil est Tháide hac, fratér, tua
Dignius quod amétur: ita nostrae ómnist fautrix fá-
miliae.
- PH. Míhi illam laudas? TH. Périi, quanto mínus spei
est, tanto mágis amo.
Óbsecro, Gnatho, in te spes est. GN. Quid uis fa-
ciam? TH. Périfice hoc
Précibus pretio, ut haeream in parte áliqua tandem 25
apud Tháidem. 1055
- GN. Difficilest. TH. Siquid conlubitumst, nóui te. hoc
si efféceris,
Quóduis donum praémium a me optáto, id optátum
feres.
- GN. Ítane? TH. Sic erit. GN. Si efficio hoc, póstulo ut
míhi túa domus
Té praesente absente pateat, inuocato ut sít locus
Sémper. TH. Do fidem futurum. GN. Adcingar. PH. 30
Quem ego hic aúdio? 1060
- Ó Thraso. TH. Saluete. PH. Tu fortásse quae facta
híc sient
Néscis. TH. Scio. PH. Quor érgo in his te cónspi-
cor regiónibus?
- TH. Vóbis fretus. PH. Scín quam fretus? míles, edicó tibi,
Sí te in platea offéndero hac post úmquam, quod
dicás míhi
Állum quaerebam, íter hac habui, péristi. GN. 35
Heia, haud síc decet. 1065

PH. Dictumst. GN. Non cognosco uostrum tam superbum. PH. Sic ago.

GN. Prius audite paucis: quod quom dixerō, si placuerit, facitote. PH. Audiamus. GN. Tu concede paulum istuc, Thraso.

Principio ego uos credere ambos hoc mihi uentur uelim,

40 Me huius quidquid facio id facere maxime causam
mea: 1070

Verum si idem uobis prodest, uos non facere inscitiast.

PH. Quid id est? GN. Militem ego riualem recipiendum censeo. PH. Hem,

Recipiendum? GN. Cogita modo. tu hercle cum illa, Phaedria,

45 Ut lubenter uiuis (etenim bene lubenter uictitas),
Quod des paulumst, et necesses multum accipere
Thaidem. 1075

Ut tuo amori suppeditare possint sine sumptu tuo
Omnia haec, magis opportunus nec magis ex usu tuo
Nemo. principio et habet quod det, et dat nemo largius.

60 Fatuos est, insulans, tardus, stertit noctis et dies:
Neque istum metuas ne amet mulier: facile pellas
ubi uelis. 1080

CH. Quid agimus? GN. Praeterea hoc etiam, quod ego uel primum puto,

Accipit homo nemo melius prorsus neque prolixius.

CH. Mirum ni illoc homine quoquo pacto opust. PH. Idem ego arbitror.

GN. Recte facitis. unum etiam hoc uos oro, ut me in uostrum gregem

Réciplatis: sáttis diu iam hoc sáxum uorso. PH. Ré- 55
cipimus. 1085

CH. Ác lubenter. GN. At ego pro isto, Phaédria et tu
Chaérea,

Húnc comedendum et ébibendum uóbis propinó.
CH. Placet.

PH. Dígnum est. GH. Thraso, úbí uís accede. TH. Ób-
secro te, quíd agimus?

GN. Quíd? Isti te ignorábant: postquam eis móres ostendí
tuos

Ét conlaudauí secundum fácta et uirtutés tuas, 60
Ímpetrauí. TH. Béne fecisti: grátiam habeo máxu-
mam. 1091

Númquam etiam fui úsquam, quin me amárent omnes
plúrimum.

GN. Díxín ego in hoc ésse uobis Átticam elegántiam?

PH. Níl praeter promíssum est. ite hac. CANTOR. Vós
ualete et plaúdíte.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 206 iambici senarii
- 207 trochaicus octonarius
- 208 trochaicus septenarius
- 209 iambicus quaternarius
- 210 et 211 trochaici septenarii
- 212 iambicus octonarius
- 213 et 215 iambici quaternarii
- 214 et 218 trochaici septenarii
- 216 et 217 trochaici octonarii
- 219 ad 223 iambici octonarii
- 224 ad 254 trochaici septenarii
- 255 ad 291 iambici septenarii
- 292 clausula
- 293 ad 297 iambici octonarii
- 298 trochaicus septenarius
- 299 et 301 iambici quaternarii
- 300 iambicus senarius
- 302 et 303 iambici octonarii
- 304 trochaicus octonarius
- 305 trochaicus septenarius
- 306 iambicus quaternarius
- 307 ad 319 iambici octonarii
- 320 iambicus senarius
- 321 et 322 iambici septenarii
- 323 ad 351 iambici senarii
- 352 ad 366 trochaici septenarii

- V. 367 ad 390 iambici octonarii
- 391 ad 538 iambici senarii
- 539 ad 548 iambici septenarii
- 549 et 550 trochaici septenarii
- 551 et 552 iambici septenarii
- 553 ad 556 iambici octonarii
- 557. 559 ad 561 iambici septenarii
- 558 trochaicus octonarius
- 562 ad 591 iambici octonarii
- 592 ad 614 iambici septenarii
- 615. 618 ad 620 trochaici octonarii
- 616 et 621 trochaici septenarii
- 617 et 622 iambici octonarii
- 623 ad 628 trochaici septenarii
- 629 ad 642 iambici senarii
- 643 et 644 trochaici octonarii
- 645 trochaicus septenarius
- 646 et 648 iambici octonarii
- 647 et 652 iambici quaternarii
- 649 et 655 trochaici septenarii
- 650. 651. 653 iambici octonarii
- 654 trochaicus octonarius
- 656 et 657 iambici octonarii
- 658 iambicus senarius
- 659 ad 667 iambici octonarii
- 668 ad 702 iambici senarii
- 703 ad 726 trochaici septenarii
- 727 ad 737 iambici octonarii
- 738 iambicus senarius
- 739 ad 746. 748 trochaici octonarii
- 747 trochaicus dimeter catalecticus
- 749. 751. 752 trochaici septenarii
- 750 iambicus octonarius
- 753 et 754 iambici septenarii
- 755 ad 770 trochaici septenarii
- 771 ad 787 iambici octonarii
- 788 ad 816 trochaici septenarii

- V. 817 ad 942 iambici senarii
- 943 ad 970 trochaici septenarii
- 971 ad 1001 iambici senarii
- 1002 ad 1024 iambici septenarii
- 1025 ad 1031 trochaici septenarii
- 1032 ad 1049 iambici octonarii
- 1050 ad 1094 trochaici septenarii.
-
-
-

HEAVTON TIMORVMENOS

P. TERENCEI.

GRAECA · MENANDRVS · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
L · CORNELIO · LENTVLO · L · VALERIO · FLACCO · AED · CVR
EGIT · AMBIVIVS · TVRPIO · MODOS · FECIT · FLACCVS
CLAVDI · ACTA · PRIMVM · TIBIIS · INPARIBVS
DEINDE · DVABVS · DEXTRIS · FACTAST · TERTIA
MA · IVVENTIO · TI · SEMPRONIO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

In militiam proficisci gnatum Clíniam
Amántem Antiphilam cómpulit durús pater,
Animíque sese angébat facti paénitens.
Mox út reuersust, clám patrem deuórtitur
Ad Clítiphonem: is amábat scortum Bécchidem.
Cum arcésseret cupítam Antiphilam Clínia,
Vt éius Bacchis uénit amica ac séruolae
Habitúm gerens Antiphila: factum id quó patrem
Suúm celaret Clítipho. hic technís Syri
Decém minas meretrículae aufert á sene.
Antiphila Clítiphónis reperitúr soror:
Hanc Clínia, aliam Clítipho uxorem áccipit.

P E R S O N A E.

CHREMES SENEX
MENEDEMVS SENEX
CLITIPHO ADVLESCENS
CLINIA ADVLESCENS
SYRVS SERVOS
DROMO SERVOS
BACCHIS MERETRIX
ANTIPHILA MVLIER
SOSTRATA MATRONA
NVTRIX
PHRYGIA ANCILLA.

PROLOGVS.

Nequof sit vostrum mirum, quor partis seni
Poëta dederit, quae sunt adulescētium:
Id primum dicam, deinde quod ueni eloquar.
Ex integra Graeca integram comoediam
Hodié sum acturus Heaúton timoriúmenon. 5
[Duplex quae ex argumento facta est simplicl.]
Nouam esse ostendi et quae ésset: nunc qui scrípsit
Et quóia Graeca sít, ni partem máxumam
Existumarem scíre vostrum, id dicerem.
Nunc quam óbrem has partis didicerim paucis dabo. 10
Orátorem esse uóluit me, non prólogum:
Vostrúm iudiciú fecit: me actorém dedit,
Sí hic áctor tantum póterit a facúndia,
Quantum ille potuit cógitare cómmode,
Qui orátionem hanc scrípsit, quam dictúrus sum. 15
Nam quód rumores distulerunt máliuoli,
Multás contaminásse Graecas, dúm facit
Paucás Latinas: fáctum id esse hic nón negat,
Neque sé pigere et deinde facturum aúumat.
Habét bonorum exéplum, quo exépló sibi 20
Licére id facere quód illi fecerúnt putat.
Tum quód maliuolus uétus poëta dicitat,
Repénte ad studium hunc se ádplicasse músicum,
Amícum ingenio frétum, haud naturá sua:
Arbitríum vostrum, uóstra existumátio 25
Valébit. qua re orátos uos omnis uolo,
Ne plús iniquom póssit quam aequom orátio.

Facite aequi sitis: date crescendi copiam,
 Nouarum qui spectandi faciunt copiam,
 Sine utilis: ne ille pro se dictum existimet, 30
 Qui nuper fecit seruo currenti in uia
 Decesse populum: quor insano seruiat?
 De illius peccatis plura dicet, quom dabit
 Alias nouas, nisi finem maledictis facit.
 Adeste aequo animo: date potestatem mihi 35
 Statariam agere ut liceat per silentium;
 Ne semper seruos currrens, iratus senex,
 Edax parasitus, sycophanta autem impudens,
 Auarus leno, adsidue agendi sint mihi
 Clamore summo, cum labore maximo. 40
 Mea causa causam hanc iustam esse animum inducite,
 Vt aliqua pars laboris minuatür mihi.
 Nam nunc nouas qui scribunt, nil parcunt seni:
 Si qua laboriosast, ad me curritur:
 Si lenis est, ad alium defertur gregem. 45
 In hac est pura oratio. experimini,
 In utramque partem ingenium quid possit meum.
 Si numquam auare pretium statui arti meae
 Et eum esse quaestum in animum induxi maximum,
 Quam maxime seruire uostris commodis: 50
 Exemplum statuite in me, ut adulescentuli
 Vobis placere studeant potius quam sibi.

ACTVS I.

CHREMÉS. MENEDÉMVS.

- CH. Quamquam haec inter nos nuper notitia admodumst I 1
 (Inde adeo quom agrum in proximo hic mercatus es)
 Nec rei fere sane amplius quicquam fuit: 55
 Tamén uel uirtus tua me uel uicinitas,
 Quod ego in propinqua parte amicitiae puto, 5
 Facit ut te audacter moueam et familiariter,
 Quod mihi uidere praeter actatém tuam
 Facere et praeter quam res te adhortatur tua. 60
 Nam pro deum atque hominum fidem, quid uis tibi?
 Quid quaeris? annos sexaginta natus es, 10
 Aut plus eo, ut conficio; agrum his regionibus
 Meliorem neque pretii maioris nemo habet;
 Seruos compluris: profunde quasi nemo siet, 65
 Ita tute attente illorum officia fungere.
 Numquam tam mane egrédior neque tam uesperis 15
 Domum reuortor, quin te in fundo conspicer
 Fodere aut arare aut aliquid ferre. denique
 Nullum remittis tempus neque te respicis. 70
 Haec non uoluptati tibi esse satis certo scio.
 'Enim' dices 'quantum hic operis fiat paenitet.' 20
 Quod in opere faciundo operae consumis tuae,
 Si sumas in illis exercendis, plus agas.
- ME. Chremés, tantumne ab re tuast otí tibi, 75
 Aliena ut curas eaque nil quae ad te attinent?

TERENTIUS.

9

- 25 CH. Homó sum: humani nŕl a me allenúm puto.
 Vel mé monere hoc uél percontarí puta:
 Rectúmst, ego ut faciam; nón est, te ut detérream.
 ME. Mihi sic est usus: tibi ut opus factóst, face. 80
 CH. An quóiquamst usus hóm̄ini, se ut cruciét? ME. Mihi.
- 30 CH. Siquid laborist, nóllem: sed quid istúc malist?
 Quaesó, quid de te tántum *commeruísti*? ME. Eheu.
 CH. Ne lácruma, atque istuc, quídquid est, fac me út
 sciam:
 Ne rétice, ne uerére, crede inquám mihi: 85
 Aut cónsolando aut cónsillio aut re iúuero.
- 35 ME. Scire hóc uis? CH. Hac quidem caúsa, qua dixí tibi.
 ME. Dicétur. CH. At istos rástros intereá tamen
 Adpóne, ne labóra. ME. Minume. CH. Quám rem agis?
 ME. Sine mé, uociuom témpus nequod dém mihi 90
 Labóris. CH. Non sinam, inquam. ME. Ah, non ae-
 quóm facis.
- 40 CH. Hui, tám grauis hos, quaésó? ME. Sic meritúmst
 meum.
 CH. Nunc lóquere. ME. Filium únicum adulescéntulum
 Habeo. áh, quid dixi? habére me? immo habuí,
 Chremes:
 Nunc hábeam necne incértumst. CH. Quid ita istúc?
 ME. Scies. 95
- Est é Corintho hic áduena anus paupércula:
 45 Eius ffiliam ille amáre coepit pérđite,
 Prope iam út pro uxore habéret: haec clam me ómnia.
 Vbi rém rescui, coépi non humánitus
 Neque ut ánimu decuit aégrotu adulescéntuli 100
 Tractáre, sed ui et uiá peruolgatá patrum.
 50 Cotídie accusábam: 'hem, tibine haec diútius
 Licére speras fácere me uiuó patre,

- Amicam ut habeas própe iam in uxoris loco?**
Errás, si id credis, ét me ignoras, Clínia. 106
Ego té meum esse díci tantispér uolo,
Dum quód te dignumst fácies: sed si id nón facis, 85
Ego quód me in te sit fácere dignum inuénero.
Nulla ádeo ex re istuc fít nisi ex nimio ótio.
Ego istúc aetatis nón amorí operám dabam, 110
Sed in Ásiam hinc abii própter pauperíem átque ibi
Simúl rem et gloriám ármis bellí répperi.’ 6
Pestrémo adeo res rédiit: adulescéntulus
Saepe eadem et grauíter aúdiendo uíctus est:
Aetáte me putáuit et sapiéntia 115
Plus scíre et prouidére quam se ipsúm sibi:
In Ásiam ad regem mílitatum abiít, Chremes. 65
CH Quid aís? **Ms.** Clam me proféctus mensis trís abest.
CH. Ambo áccusandi: etsi illud inceptúm tamen
Animist pudentis sígnum et non instrénui. 120
Ms Vbi cómperi ex eis, quí fuere ei cónscii,
Domúm reuortor maéstus atque animó fere 70
Pertúrbato atque incérto prae aegritúdine.
Adsído: adcurrunt sérui, soccos détrahunt:
Inde álli festináre, lectos stérnere, 125
Cenam ádparare: pró se quisque sédulo
Faciébant, quo illam míhi lenirent míseriam. 75
Vbi uídeo, haec coepi cógitare ‘hem, tót mea
Solús solliciti snt causa, ut me unum éxpleant?
Ancíllae tot me uéstiant? sumptús domi 130
Tantós ego solus fáciam? sed gnatum únicum,
Quem páriter uti his décuit aut etiam ámplius, 80
Quod illa aetas magis ad haéc utenda idóneast,
Eum ego hinc eieci míserum iniustitiá mea.
Maló quidem me quóuis dignum députem, 135
 9*

- Si id fáciam. nam usque dum ille uitam illám colet
 85 Inopém, carens patria ób meas iniúrias,
 Intérea usque illi dé me supplicíum dabo,
 Labórans, quaerens, párcens, illi sérulens.
 Ita fácio prorsus: níl relinquo in aédibus, 140
 Nec uás nec uestiméntum: conrasi ómnia.
- 90 Ancíllas, seruos, nlsi eos qui opere rústico
 Faciúndo facile sumpptum exercirént suom,
 Omnis produxi ac uéndidi. inscripsi sílico
 Aedís: mercedem quási talenta ad quíndecim 145
 Coēgi: agrum hunc mercátus sum: híc me exerceo.
- 95 Decréui tantispér me minus iniúriae,
 Chremés, meo gnato fácere, dum fiám miser:
 Nec fás esse, ulla mé uoluptate híc frui,
 Nisi ubi ille huc saluos rédierit meus párticeps. 150
- CH. Ingénio te esse in líberos lení puto,
 100 Et illum óbsequentem, síquis recte aut cómmode
 Tractáret. uerum néque illum tu satis nóueras,
 Nec te ille; hoc quom fit, sibi non uere ufuitur.
 Tu illum numquam ostendisti quanti pénderes, 155
 Nec tibi illest credere aúsus quae est aequóm patri.
- 105 Quod si ésset factum, haec núnquam euenissént tibi.
- ME. Ita rés est, fateor: péccatum a me máxumest.
- CH. Menedéme, at porro récte spero et illum tibi
 Saluom ádfuturum esse híc confido própeditem. 160
- ME. Vtinam ita di faxint. CH. Fácient. nunc sí cómmo-
 dumst,
- 110 Dionýsia híc sunt hódie: apud me síis uolo.
- ME. Non póssum. CH. Quor non? quaéso tandem aliquán-
 tulum
- Tibi párcé: idem absens fácere te hoc uolt fílius.
- ME. Non cónuenit, qui illum ád laborem hinc pépulerim, 165

Nunc me ipsum fugere. CH. Scinest sententia?

Æ. Sic. CH. Bene uale. MÆ. Et tu. CH. Lâcrumas excus- 115

sit mihi,

Miseretque me eius: sed ut diei tempus est,

Tempus monere me hunc uicinum Phaniam,

Ad cenam ut ueniat: ibo, uisam si domist. 170

Nil opus fuit monitore: iam dudum domi

Praesto apud me esse aiunt; egomet conuuias moror. 120

Ibo adeo hinc intro. sed quid crepuerunt fores

Hinc a me? quis nam egreditur? huc concessero.

CLITIPHO. CHRÆMBS.

1. Nunc adhuc est quod uereare, Clinia: haud quaquam 1 2

etiam cessant: 175

Est illam simul cum nuntio tibi hic ad futuram hodie scio.

Proin tu sollicitudinem istam falsam, quae te excruciat, mittas.

2. Quicum loquitur filius?

1. Pater adest, quem uolui: adibo. pater, opportune s
aduenis.

2. Quid id est? CL. Hunc Menedemum nostin nostrum
uicinum? CH. Probe. 180

1. Huic filium scis esse? CH. Audiui esse: in Asia.

CL. Non est, pater:

Apud nos est. CH. Quid ais? CL. Aduenientem, e nauis
egredientem sico

Abduxi ad cenam: nam mihi magna cum eo iam inde
a puertia

Fuit semper familiaritas. CH. Voluptatem magnam 10
nuntias.

Quam uellem Menedemum inuitatum, ut nobiscum
esset amplius, 185

Vt hanc laetitiam nec opinanti primus obicerem
domi!

Atque *hércle* etiam nunc tempus est. CL. Caue fáxis:
non opus est, pater.

CH. Quaprópter? CL. Quia enim incertumst etiam, quid
se faciat. módo uenit.

15 Timet ómnia: patris fram, et animum amícae se erga
ut sit suae.

Eam misere amat: proptér eam haec turba atque
ábitio euenít. CH. Scio. 190

CL. Nunc séruolum ad eam in úrbem misit, ét ego nostrum
uná Syrum.

CH. Quid nárrat? CL. Quid ille? míserum se esse. CH. Mí-
serum? quem minus créderes?

Quid rélicuist quin hábeat, quae quidem in hómine
dicuntúr bona?

20 Paréntis, patriam incólumem, amicos, génus, cogna-
tos, díctias:

Atque haec perinde súnť ut illiust ánimus qui ea
póssidet: 195

Qui uti scit, ei bona; illi, qui non útitur recté,
mala.

CL. Immo ille fuit senex inportunus sémper; et nunc
nil magis

Vereór quam nequid in illum iratus plús satis faxít,
pater.

25 CH. Illécine? sed reprimám me: nam in metu ésse hunc
illist útile.

CL. Quid túte tecum? CH. Dícam. ut ut erat, mánsum
tamen opórtuit. 200

Fortásse aliquantum iníquior erat praéter eius lu-
bídinem:

Paterétur: nam quem férret, si paréntem non férret suom?

Huncóne erat aequom ex illius more an illum ex huius ufuere?

Et quód illum insimulat dúrum, id non est: nám parentum iniúriæ

Vnius modi sunt férme; paulo qui ést homo tolerábilis, 205

Scortári crebro nólunt, nolunt crébro conuúrier, **Præbént** exigue sumpum: atque hæc sunt tamen ad uirtutem ómnia.

Verum ánimus ubi semél se cupiditáte deuinxít mala, **Necessest**, Clitiphó, consilia cónsequi consímilia. 35

Scitúmst periculum ex áliis facere, tibi quid ex usú siet. 210

CL. Ita crédo. **CH.** Ego ibo hinc íntro, ut uideam cénæ quid nobís siet.

Tu, ut témpus est diéi, uide sis néquo hinc abeas lóngius.

CL. **Quam** iníqui sunt patrés in omnis ádulescentis iúdíces! II 1
Qui aequom ésse censent nós a pueris flico nasci senes

Neque illárum adfines ésse rerum, quas fert adulescéntia. 215

Ex suá lubidine *et* moderantur, nunc quæ est, non quæ olím fuit.

Mihi si úmquam filiús erit, ne ille fáci me utetúr 5
patre:

Nam et cónoscendi et ignoscendi dábitur peccatí locus:

Non út meust, qui mihi per alium osténdit suam senténtiam.

Perii: is mi, ubi abbibit plus paulo, sua quae narrat
facinora! 220

Nunc ait 'periculum ex aliis facito, tibi quid ex usu
siet.'

10 Astutus: ne ille hau scit, quam mihi nunc surdo nar-
ret fabulam.

Magis nunc me amicae dicta stimulant 'da mihi' at-
que 'adfere mihi':

Quoi quod respondeam nil habeo: neque me quis-
quamst miserior.

Nam hic Clinia, etsi is quoque suarum rerum sat agit,
tamen habet 225

Bene et pudice eductam et artis ignaram mere-
triciae.

15 Meast impotens, prociis, magnifica, sumptuosa, no-
bilibis.

Tum quod dem ei, 'recte' est: nam nil esse mihi
religiosius dicere.

Hoc ego mali non pridem inveni: neque etiam dum
scit pater.

ACTVS II.

CLINIA. CLITIPHO.

CLIN. Si mihi secundae res de amore meo essent, iam II 2
dudum scio 230

Venissent: sed vereor, ne mulier me absente hic
corrupta sit.

Concurrunt multa eam opinionem quae mihi animo
exaueant:

Occasio, locus, aetas, mater quosus sub imperiost mala,
Quoi nil iam praeter pretium dulceat. CLIN. Clinia. 5

CLIN. Ei miseró mihi.

CLIT. Etiam caues, ne uideat forte hic te á patre aliquis
exiens? 235

CLIN. Faciam: sed nescio quid profecto mi animus prae-
sagit mali.

CLIT. Pergin istuc prius diiudicare, quam scis quid uerf
siet?

CLIN. Si nil mali esset, iam hic adessent. CLIT. Iam áderunt.

CLIN. Quando istuc 'iam' erit?

CLIT. Non cogitas hinc longule esse? et nosti mores mú- 10
lierum:

Dum móliuntur, dum conantur, ánnus est. CLIN. O
Clitipho, 240

Timeó. CLIT. Respira: eccum Dromonem cum Syro
una: adsunt tibi.

SYRVS. DROMO. CLINIA. CLITIPHO.

- II 3 SY. Aín tu? DR. Sic est. SY. Vérum interea, dúm sermo-
nes caédimus,
íllae sunt relictae. CLIT. Mulier tñbi adest: audin,
Clínia?
- CLIN. Égo uero audió nunc demum et uideo et ualeo, Clí-
tipho.
- DR. Mínume mirum: adeo ínpeditae súnt: ancillarúm
gregem 245
- 5 Dúcunt secum. CLIN. Périt, unde illi súnt ancillae?
CLIT. Mén rogas?
- SY. Nón oportuít relictas: pórtant quíd rerum! CLIN. Eí
míhi.
- SY. Aúrum, uestem: et uésperscit, ét non nouerúnt uiam.
Fáctum a nobis stúltest. abi dum tú, Dromo, illis
óbuíam:
- Própera: quíd stas? CLIN. Vaé misero mí, quánta de
spe décidi! 250
- 10 CLIT. Quí istuc? quae res té sollicitat autém? CLIN. Ro-
gítas quíd siet?
- Víden tu? ancillas aúrum uestem, quám ego cum
una ancíllula
- Híc reliqui, unde éi esse censes? CLIT. Váh, nunc
demum intélligo.
- SY. Dí boni, quíd túrbaest! aedes nóstrae uix capiént,
scío.
- Quíd comedent! quíd ébibent! quíd séne erit nostro
miserius? 255
- 15 Séd ecoos uideo quós uolebam. CLIN. O Iúppíter, ubi
námst fides?
- Dum ego própter te errans pátria careo démens, tu
intereá loci

Conlócupletasti te, *Ántiphila*, et me in *hís* deseruisti
malis,

Proptér quam in summa infámia sum et meó patri mi-
nus sum óbsequens,

Quoius núnc pudet me et míseret, qui harum móres
cantabát mihi, 260

Monúisse frustra, néque eum potuisse úmquam ab 20
hac me *aspéllere*.

Quod támen nunc faciam: túm, quom gratum míhi
esse potuit, nólui.

Nemóst miserior me. *Sx.* Híc de nostris uérbis errat
údelicet,

Quae hic súmus locuti. *Clínia*, aliter túom amorem
atque est áccipis:

Nam et uítast eadem et ánimus te erga idem ác fuit, 265

Quantum *éx* ipsa re *cóniecturam* fécimus. 26

CLIN. Quid est óbsecro? nam míhi nunc nil rerum ómniúmst
Quod málim quam me hoc fálsó *suspícarier*.

Sx. Hoc prímum, ut nequid hufus rerum ignorés: anus,
Quae est dicta mater *éssé* ei antehac, nó n fuit: 270

Ea óbiit mortem: hoc ipsa in itinere álterae 36

Dum nárrat, forte audíui. *CLIT.* Quae namst áltera?

Sx. Mane: hóc quod coepi prímum enarrem, *Clítípho*:
Post istuc ueniam. *CLIT.* Própera. *Sx.* Iam prímum

ómnium,

Vbi uéntum ad aedis *ést*, *Dromo* pultát foris: 275

Anus quaedam prodit: haéc ubi aperuit óstium, 35

Contínuo hic se coniéctit intro, ego *cónsequor*:

Anus fóribus obdit *péssulum*, ad lanám redit.

Hic *scíri* potuit aut nusquam alibi, *Clínia*,

Quo stúdio uitam suám te absente *exégerit*, 280

Vbi de *ínproisost* *ínteruentum* *múlieri*: 40

- Nam ea res dedit tum existumandi copiam
 Cotidianae vitae consuetudinem,
 Quae quousque ingenium ut sit declarat maxime.
 Textentem telam studiose ipsam offendimus, 285
- 45 Mediocriter uestitam ueste lugubri
 (Eius anuis causa opinor quae erat mortua)
 Sine auro: tum ornata ita uti quae ornantur sibi,
 Nulla mala re esse expositam muliebri
 * * * * *
- Capillus passus prolixè et circum caput 290
- 50 Relictus negligenter, pax. CLIN. Syre mi, obsecro,
 Ne me in laetitiam frustra conicias. SY. Anus
 Subtamen nebat: praeterea una ancillula
 Erat; ea texebat una, pannis obsita,
 Neglecta, immunda inluvie. CLIT. Si haec sunt,
 Clinia, 295
- 55 Vera, ita uti credo, quis test fortunatior?
 Scin hanc quam dicit sordidatam et sordidam?
 Magnum hoc quoque signumst, dominam esse extra
 noxiam,
 Quom eius tam negliguntur internuntii.
 Nam disciplinast eis, demunerarier 300
- 60 Ancillas primum, ad dominas qui adfectant uiam.
 CLIN. Perge, obsecro te, et caue ne falsam gratiam
 Studeas inire. quid aut, ubi me nominas?
 SY. Vbi dicimus redisse te et rogare uti
 Veniret ad te, mulier telam desinat 305
- 65 Continuo et lacrimis opplet os totum sibi,
 Ut facile scires desiderio id fieri.
 CLIN. Prae gaudio, ita me di ament, ubi sim nescio:
 Ita timui. CLIT. At ego nil esse scibam, Clinia.
 Age dum uicissim, Syre, dic quae illast altera? 310 .

SY. Addúcimus tuam Baccídem. **CLIT.** Hem, quid? Baccídem?

Eho sceleste, quó illam ducís? **SY.** Quó ego illam? ad nos scilicet.

CLIT. Ad patremne? **SY.** Ad eum ípsum. **CLIT.** O hominis ípudentem audáciam. **SY.** Heus tu,

Nón fit sine periclo facinus mágnum nec memorábile.

CLIT. Hóc uide: in mea uíta tu tibi laúdem is quaesítum, scelus? 315

Úbi sí paululúm modo quid te fúgerit, ego périerim. 75

Quíd illo facias? **SY.** At enim.. **CLIT.** Quíd 'enim'?

SY. Sí sinas, dicám. **CLIN.** Sine.

CLIT. Síno. **SY.** Ita res est haec nunc, quasi quom.. **CLIT.**

Quás malum ambagés mihi

Nárrare occipít? **CLIN.** Syre, uerum hic dicit: mitte, ad rém redi.

SY. Énim uero reticére nequeo: múltimodis iniúriu's, 320

Clítípho, neque férrí potis es. **CLIN.** Aúdiundum herclést, tace.

SY. Vís amare, uís potiri, uís quod des illi éffici:

Túom esse in potiundó periclum nón uis: haud stulté sapis:

Síquidem id saperest, uélle te id quod nón potest contingere.

Aút haec cum illis súnt habenda, aut illa cum his mitténda sunt. 325

Hárum duarum cóndicionum núnc utram malís uide, 85

Étsi consillíum quod cepi réctum esse et tutúm scio.

Nam ápud patrem tua amíca tecum sine metu ut sit cópiast:

Túm quod illi argentum és pollicitus, eádem hac inueniám uía,

- Quód ut efficerem orándo surdas iam aúris reddi-
derás mihi. 330
- 90 Quid aliud tibi uís? CLIT. Siquidem hoc fit. SY. Sí-
quidem? experiundó scies.
- CLIT. Áge age, cedo istuc tuóm consilium: quíd id est?
SY. Adsimulábimus
- Túam amicam huius ésse. CLIT. Pulchre: cédo, quid
hic faciét sua?
- Án ea quoque dicétur huius, si úna haec dedecoríst
parum?
- SY. Ímmo ad tuam matrem ábducetur. CLIT. Quid eo?
SY. Longumst, Clítpho, 335
- 95 Sí tibi narrem, quam óbrem id faciam: uéra causast
CLIT. Fábulae:
- Níl satis firmi uideo, quam obrem accíperé hunc mi
expediát metum.
- SY. Máne, habeo aliud, si istuc metuis, ámbo quod *fa-*
teámini
- Síne periclo esse. CLIT. Húius modi obsecro álliquid
reperi. SY. Máxume:
- Ibo óbuiam huic, dicam út reuertatúr domum. CLIT.
Hem, 340
- 100 Quid díxisti? SY. Ademptum tibi iam faxo omném
metum,
- In aúrem utramuis ótiose ut dórmias.
- CLIT. Quid ágo nunc? CLIN. Tune? quód boni CLIT.
Syre, dic modo
- Verum. SY. Áge modo: hodie séro ac nequiquám
uoles.
- CLIN. datúr, fruare dúm licet: nam néscias 345
- 105 CLIT. Syre inquam. SY. Perge pórró, tamen istúc ago.
- CLIN. eius sít potestas pósthac an numquám tibi.

- CLIT.** Verum hércle istuc est. Syre, Syre inquam, heus
heús, Syre.
- Sx.** Concédait. quid uis? **CLIT.** Rédi, redi. **Sx.** Adsum:
díc quid est?
- Iam hoc quóque negabis tibi placere. **CLIT.** Immó,
Syre: 350
- Et mé et meum amorem et fámam permittó tibi. 110
Tu es iúdex: nequid áccusandus sis uide.
- Sx.** Ridículumst te istuc me ádmonere, Clítipho:
Quasi istic mea res mínor agatur quám tua.
Hic síquid nobis fóрте aduorsi euénerit, 355
Tibi erúnt parata uérba, huic homini uérbera: 115
Quaprópter haec res ne útiquam neglectúst mihi.
Sed istúnc exora, ut súam esse adsimulet. **CLIN.** Sci-
licet
- Factúrum me esse: in eúm iam res rediít locum,
Vt sít necessus. **CLIT.** Mérito te amo, Clínia. 360
- CLIN.** Verum illa nequid títubet. **Sx.** Perdoctást probe. 120
CLIT. At hóc demiror, quí tam facile pótuéris
Persuádere illi, quae solet quos spérnere!
- Sx.** In témpore ad eam uení, quod rerum ómniúms
Primúm: nam quendam míseré offendi mflitem 365
Eius nóctem orantem: haec áрте tractabát uirum, 125
Vt fílius animum cúpidum inopia incénderet:
Eadémque ut esset ápud te hoc quam gratíssimum.
Sed heús tu, uide sis néquid inprudéns ruas.
Patrém nouísti ad hás res quam sít pérspicax: 370
Ego te autém noui quam ésse soleas inpotens: 130
Inuérsa uerba, euérsas ceruicis tuas,
Gemitús, screatus, tússis, risus ábstine.
CLIT. Laudábis. **Sx.** Vide sis. **CLIT.** Tútímet mirábere.
Sx. Sed quám cito sunt cónsecutae mülíeres! 375

136 CLIT. Vbi sũnt? quor retines? SY. Iám nunc haec non
est tua.

CLIT. Scio, apud patrem: at nunc interim. SY. Niló magis.

CLIT. Sine. SY. Nón sinam inquam. CLIT. Quaéro pau-
lispér. SY. Veto.

CLIT. Saltém salutem. SY. Ábeas si sapiás. CLIT. Eo:
Quid istic? SY. Manebit. CLIT. Hóminem felicem.
SY. Ámbula. 380

BACCHIS. ANTIPHILA. CLINIA. SYRVS.

11 4 BA. Édepol te, mea Antíphila, laudo et fórtunatam iú-
dico,

Íd tu quom studuisti, formae ut móres consimilés
forent:

Mínumeque, ita me dí ament, miror sí te sibi quis-
que éxpetit.

Nám mihi, quale ingénium haberes, fúit indicio orátio:
Ét quom egomet nunc mécum in animo últam tuam
considero 385

Ómniumque adeó uostrarum, uólgus quae ab se sé-
gregant,

Ét uos esse istíus modi et nos nón esse haud mi-
rábilest:

Nam éxpedít bonas esse uobis; nós, quibuscum est
res, nón sinunt:

Quíppe forma inpúlsi nostra nós amatorés colunt:
Haéc ubi inminútat, illi súom animum alio cónfe-
runt; 390

Nísi si prospectum ínterea aliquid ést, desertae ú-
uimus.

Vóbis cum uno sémel ubi aetatem ágere decretúmat
ulro:

Quofus mos maxumést consimilis uóstrum, hi se ad
uos ádplícant.

Hóc beneficio utríque ab utrisque uéro deuincímíni,
Vt numquam ulla amóri uostro incídere possit cála-¹⁵
mitas. 395

AN. Nécio alias: mé quídem semper scío fecisse sédulo,
Vt ex illius cómmo meum cómpararem cómmo-
dum. CL. Ah,

Ergó, mea Antíphila, tú nunc sola réducem me in
patriám facis:

Nam dum ábs te absum, omnes mñhi labores fuére
quos cepí leues,

Praetér quam tui caréndum quod erat. SY. Crédo. 20
CL. Syre, uix súffero: 400

Hocín me míserum nón licere meó modo ingeníum
fruí!

SY. Immo út patrem tuom uídí esse habitum, díu etíam
turbás dabit.

BA. Quis nam híc adulescens ést, qui intuítur nós? AN.
Ah, retine me, óbaecro.

BA. Amábo quíd tíbíst? AN. Disperii, péríli mísera. BA.
Quíd stupes?

CL. Antíphila. AN. Videon Clíniam an non? BA. Quém²⁵
uides? 405

CL. Salue, ánime mí. AN. O mí Clínia, salue. CL. Vt
uales?

AN. Saluóm uenisse gaúdeo. CL. Teneóne te,
Antíphila, maxume ánimo exoptatám meo?

SY. Ite íntro: nam uos íám dudum expectát senex.

ACTVS III.

CHREMES. MENEDEMVS.

- III 1 CH. Luciscit hoc iam. oēsso pultare óstium 410
 Vicini, primo ex me út sciat sibi ffilium
 Redisse? etsi adulescētem hoc nolle intéllego.
 Verúm quom uideam miserum hunc tam ex cruciárier
 5 Eius ábitu, celem tam insperatum gáudium,
 Quom illí pericli níl ex indicío siet? 415
 Haud faciám: nam quod pótero adiutabó senem.
 Item ut filium meum amíco atque aequalí suo
 Video inseruire et sócium esse in negótis,
 10 Nos quóque senes est aéquom senibus óbsequi.
 ME. Aut égo profecto ingénio egregio ad míserias 420
 Natús sum, aut illud fálsumst, quod uolgo aúdio
 Dici, diem adimere aégritudinem hóminibus:
 Nam míhi quidem cotidie augescit magis
 15 De ffilio aegritúdo, et quanto diútius
 Abést, magis cupio tánto et magis desidéro. 425
 CH. Sed ípsam foras egréssum video: ibo, ádloquar.
 Menedéme, salue: núnctium adportó tibi,
 Quoíus máxime te fieri participém cupis.
 20 ME. Numquíd nam de meo gnáto audiuiatí, Chremes?
 CH. Valet átque uiuit. ME. Vbi namst quaeso? CH. Apud
 mé domi. 430
 ME. Meus gnátus? CH. Sic est. ME. Vénit? CH. Certe.
 ME. Clínia

Meus uénit? CH. Dixi. ME. Eámus: duc me ad eum,
óbsecro.

CH. Non uólt te scire sé redisse etiam, ét tuóm
Conspéctum fugitat: própter peccatum hóc timet, 25
Ne túa duritía antíqua illa etiam adaúcta sit. 435

ME. Non tu eí dixisti ut ésem? CH. Non ME. Quam
obrém, Chremes?

CH. Quia péssume istuc ín te atque in illum cónsulla,
Si té tam leni et uícto esse animo osténderis.

ME. Non póssum: satis iam, sátis pater durís fui. CH. Ah, 30
Veméns in utramque pártem, Menedeme, és nimis, 440
Aut largitate nímia aut parsimónia.

In eándem fraudem ex hác re atque ex illa íncides.

Primum ólim potius quá́m paterere filium
Commétare ad muliérculam, quae paúlulo 35

Tum erát contenta quoíque erant grata ómnia, 445

Protérruisti hinc. éa coacta ingrátis

Postílla coepit uíctum uolgo quaérere.

Nunc quóm sine magno intérrimento nón potest

Habéri, quiduis dáre cupis. nam ut tú scias, 40

Quam ea núnc instructa púlchre ad perniciém siet, 450

Primúm iam ancillas sécum adduxit plús decem,

Onerátas ueste atque aúro: satrapa sí siet

Amátor, numquam súfferre eius sumptús queat:

Nedúm tu possis. ME. Éstne ea intus? CH. Sí rogás? 45

Sensí: nam unam eí cénam atque eius cómitibus 455

Dedí: quod si iterum míhi sit danda, actúm siet.

Nam ut ália omittam, pýtisando módo míhi

Quid úni absumpsit 'sic hoc,' dicens 'ásperum,

Pater, hóc est: aliud lénius sodés uide' : 50

Reléuí dolia ómnia, omnis sérias: 460

Omnis sollicitos hábuk: atque haec úna nox.

- Quid té futurum cénset, quem adsidue éxedent?
 Sic mé di amabunt, út me tuarum míseritumst,
 55 **Me.** Menédéme, fortunárum. **Me.** Faciat quídlibet:
 Sumát consumat pérdat, decretúmst pati, 465
 Dum illúm modo habeam mécum. **Ch.** Si certúmst tibi
 Sic fácere, illud permágni re ferre árbitror,
 Vt né scientem séntiat te id síbi dare.
- 60 **Me.** Quid fáciam? **Ch.** Quiduis pótius quam quod cógitas:
 Per álium quemuis út des: falli té sinas 470
 Techínis per seruolum: étsi subsensi id quoque,
 Illós ibi esse, id ágere inter se clánculum.
 Syrus cum illo uostro cónsusurrant, cónferunt
 65 **Consília ad adulescéntis: et tibi pérdere**
 Taléntum hoc pacto sátius est quam illó minam. 475
 Non nunc pecunia ágitur, sed illud quó modo
 Mínimó periclo id démus adulescéntulo.
 Nam sí semel tuom ánimum ille intelléxerit,
 70 **Prius próditurum té tuam uitam ét prius**
Pecúniám omnem, quam ábs te amittas fílium: hui, 480
Quantám fenestram ad néquitiam pateféceris,
Tibi áutem porro ut nón sit suaue úfuere!
Nam déteriores ómnes sumus lícéntia.
- 75 **[Quod quoique quomque incidit in mentém, uolet,**
Neque id putabit práuomne an rectúm siet.] 485
Tu rém perire et ípsum non poteris pati.
Dare dénegaris: íbit ad illud flico,
Quo máxime apud te sé ualere séntiet:
 80 **Abitúrum se abs te esse flico minábitur.**
- Me.** Vidére uera atque íta uti res est dícere. 490
Ch. Somnum hércle ego hac nocte óculis non uidí meis,
 Dum id quaéro, tibi qui fílium restítuerem.
Me. Cedo déxtram: porro té idem oro ut faciás, **Chremes.**

CH. Parátus sum. ME. Scin quíd nunc facere té uolo? 85

CH. Dic. ME. Quód sensisti illós me incipere fállere, 495

Id út maturent fácere: cupio illí dare

Quod uólt, cupio ipsum lám uidere. CH. Operám dabo.

Paulúm negoti mi óbstat: Simus ét Crito

Vicíní nostrí hic ámbigunt de finibus: 90

Me cépere arbitrum: fbo [ac] dicam, ut díxeram 500

Operám daturum mé, hódie non posse eis dare.

Continuo hic adsum. ME. Ita quaéso. di uostrám
fidem!

Ita cómparatam esse hóminum naturam ómnium,

Aliéna ut melius uídeant et dilúdicent 95

Quam súa? an eo fit, quía re in nostra aut gaúdio 505

Sumus praépediti nímio aut aegritúidine?

Hic míhi nunc quanto plús sapit quam egométi míhi!

CH. Dissólui me, otiósus operam ut tibi darem.

Syrus ést prendendus átque adhortandús míhi. 100

A mé nescio quis éxit: concede hinc domum, 510

Ne nósmet inter nós congruere séntiant.

S Y R V S. C H R E M E S.

SY. Hac illac circumcúrsa: inueniundum és tamen, III 2

Argentúm; intendenda in senemst fallácia.

CH. Num mé fefellit hósce id struere? uídelicet,

Quia Clíniae ille séruos tardiúsculust, 515

Ideirco huic nostro tráditast prouíncia. 5

SY. Quis hic lóquitur? perii. nún nam haec audiuit?

CH. Syre. SY. Hem.

CH. Quid tu ístic? SY. Recte. equidém te demirór,

Chremes,

Tam máne, qui heri tántum biberis. CH. Níl nimis.

SY. 'Níl' nárras? uisa uérost, quod díci solet, 520

- 10 **Aquilaé senectus.** CH. Héia. **Sy.** Mulier cómmoda,
Facéta haec meretrix. CH. Sáne. **Sy.** Idem uisást tibi?
Et quídem, ere, forma lúculenta. CH. Síe satis.
- Sy.** Ita nóñ ut olim, séd uti nunc, sané bona:
Minuméque miror, Clínia hanc si déperit: 525
- 15 **Sed habét patrem quendam áuidum, miserum atque**
áridum,
Vicínum hunc: nouisti? át quasi is non dítilis
Abúndet, gnatus efus profugit inopia.
Scis ésse factum ut díco? CH. Quid ego ní sciam?
Hominém pistrino dígnum. Sy. Quem? **CH.** Istunc
sérnuolum 530
- 20 **Dico ádulescentis, Sy.** Syre, tibi timuí male.
CH. qui pássus est id fieri. **Sy.** Quid facerét? **CH.** Rogas?
Aliquíd reperiret, fingerét fallácias,
Vnde éssét adulescénti, amicae quód daret,
Atque hunc díffícilem inuítum seruaret senem. 535
- 25 **Sy.** Garrís. **CH.** Haec facta ab illo oportebát, Syre.
Sy. Eho quaéso laudas, quí eros fallunt? **CH.** In loco
Ego uéro laudo. Sy. Récte sane. **CH.** Quíppe qui
Magnárum saepe id rémediúm aegritúdinumst:
Vel iam huíc mansisset únicus gnátus domi. 540
- 30 **Sy.** Iocón an serio ille haec dicat néscio,
Nisi míhi quídem addit ánimúm, quo lubeat magis.
CH. Et núnc quid expectát, Syre? an dum hinc dénuo
Abeát, quom tolerare íllius sumptus nóñ queat?
Nonne ad senem aliquam fábricam fingit? Sy. Stó-
lidus est. 545
- 35 **CH.** At te ádiutare opórtet adulescéntulí
Causá. Sy. Facile equidem fácere possum, sí iubes:
Etením quo pacto id fieri soleat, cálleo.
CH. Tanto hércle melior. **Sy.** Nóñ est mentírí meum.

- CH.** Fac érgo. **Sy.** At heus tu, fácito dum eadem haec
 mémneris, 550
 Siquíd huius simile fórte allquando euénerit, 40
 Vt súnt humana, túos ut faciat fílius.
- CH.** Non úsus ueniet, spéro. **Sy.** Spero hercle égo quoque·
 Neque eó nunc dico, quó quicquam illum sénserim:
 Sed síquid, nequid; quae sit eius aetás, uides: 555
 Et ne égo te, si usus uéniat, magnificé, Chremes, 45
 Tractáre possim. **CH.** De istoc, quom usus uénerit,
 Vidébitus quíd ópus sit: nunc istúc age.
- Sy.** Numquám commodius úmquam erum audiui loqui,
 Nec quóm male facere créderem mi inpúnus 560
 Licére. quis nam a nóbis egreditúr foras? 50

CHREMES. CLITIPHO. SYRVS.

- CH.** Quid istuc quaeso? qui istic mos est, Clítipho? itane III 3
 fferi oportet?
- CL.** Quid ego feci? **CH.** Vidin ego te módo manum in
 sinum huic meretrici
 Ínserere? **Sy.** Acta haec rés est: perii. **CL.** Méne?
CH. Hisce oculis, né nega.
- Facis ádeo indigne iniúriam illi, qui non abstineás
 manum: 565
- Nam istaéc quidem contuméliast, 5
 Hóminem amicam récipere ad te atque esus amicam
 súbigitare.
- Vél heri in uino quam ínmodestus fuísti, **Sy.** Factum.
CH. quám molestus!
- Vt equidem, ita me dí ament, metui, quíd futurum
 déniqne esset!
- Nóui ego amanti: ánimu aduortunt gráulter quae
 non cénseas. 570

10 **CL.** *At fides mi apud hunc est, nil me istius facturum,
pater.*

CH. *Esto: at certe ut hinc concedas aliquo ab ore eorum
aliquantisper.*

*Multa fert lubido: ea facere prohibet tua prae-
sentia.*

*De me facio coniecturam: nemost meorum amicorum
hodie,*

*Apud quem expromere omnia mea occulta, Clitipho,
audeam.* 575

15 **Apud alium prohibet dignitas; apud alium ipsius
facti pudet,**

*Ne ineptus, ne protéruos uidear: quod illum facere
credito.*

*Sed nostrumst intelligere, ut quomque atque ubi
quomque opus sit obsequi.*

Sy. *Quid iste narrat! CL. Périi. Sy. Clitipho, haec ego
praecipio tibi?*

*Hominis frugi et temperantis functus officium. CL.
Tace sodes.* 580

20 **Sy.** *Récte sane. CH. Syre, pudet me. Sy. Crédo: neque
id iniuria: quin*

*Mihi molestumst. CL. Périgin? Sy. Hercle uerum dico
quod uidetur.*

CL. *Nón accedam ad illos? CH. Eho quaeso, una acce-
dendí uiast?*

Sy. *Actumst: hic prius se indicarit quam ego argentum
effécero.*

*Chremés, uin tu homini stulto mi auscultare? CH.
Quid faciám? Sy. Iube hunc* 585

25 **Abire hinc aliquo. CL. Quó ego hinc abeam? Sy. Quó
lubeat: da illis locum:**

Abi deambulatum. CL. Deambulatum, quó? SY. Vah,
quasi desit locus.

Abi sáne istac, istórsu, quouis. CH. Récte dicit,
cénseo.

CL. Di te éradicent, quí me hinc extrudís, Syre.

SY. At tú pol tibi istas pósthac comprimító ma-
nus. 590

Cénsen uero? quíd illum porro crédis facturúm, 30
Chremes,

Nísi eum, quantum tibi opis dí dant, séruas casti-
gás mones?

CH. Égo istuc eurabo. SY. Atqui nunc, ere, tibi istic
adseruándus est.

CH. Fíet. SY. Si sapiás: nam mihi iam mínus minusque
obtémperat.

CH. Quíd tu? ecquid de illó quod dudum técum egi
egistí, Syre? 595

Aút est tibi quod pláceat an non dum étiam? SY. De 35
fallácia

Dícis? est: inuéní nuper quándam. CH. Frugi es. cédo
quid est?

SY. Dícam, uerum ut áliud ex alio incidit. CH. Quid nám,
Syre?

SY. Péssuma haec est méretrix. CH. Ita uidétur. SY. Immo
sí scias:

Váh, uide quod incéptat facinus. fúit quaedam anus
Corinthia: 600

Huíce drachumarum haéc argenti mílle dederat 40
mútuom.

CH. Quíd tum? SY. Ea mortuást: reliquit fíliam adu-
lescéntulam.

Éa relicta huic árabanist pro illo argento. CH. In-
téllego.

Sy. Hanc secum huc adduxit, ea quae est nunc apud
uxorem tuam.

Ch. Quid tum? **Sy.** Cliniam orat, sibi uti id nunc det:
illam illi tamen 605

45 **Póst daturam: mille nummum poscit. Ch.** Et poscit
quidem? **Sy.** Hui,

Dúbium id est? ego sic putavi. **Ch.** Quid nunc facere
cogitas?

Sy. Égone? ad Menedemum íbo: dicam hanc esse captam
ex Cária,

Dítem et nobilém: si redimat, mágnum ínesse in eá
lucrum.

Ch. Érras. **Sy.** Quid ita? **Ch.** Pró Menedemo nunc tibi
ego respóndeo 610

50 'Nón emo': quid ágis? **Sy.** Optata lóquere. **Ch.** Atqui
non ést opus.

Sy. Nón opust? **Ch.** Non hércle uero. **Sy.** Qui istuc, mi-
ror. **Ch.** Íam scies.

Sy. Máne, mane, quid est quód tam a nobis gráuitér
crepuerúnt fores?

SOSTRATA. CREMES. NVTRIX. SYRVS.

IV 1 **So.** Nisi me ánimus fallit, híc profectost ánulus, quem
ego súspicor,

Is quícum expositast gnáta. **Ch.** Quid uolt sibi, Syre,
haec orátio? 615

So. Quid est? ísne tibi uidétur? **Nv.** Dixi equidem, úbi
mi ostendisti, ílico

Eum esse. **So.** At satis ut cóntemplata módo sis, mea
nutríx. **Nv.** Satis.

6 **So.** Abi núnciam intro, atque ílla si iam láuerit, mihi
núntia.

Hic ego uirum interea opperibor. **Sy.** Té uolt: uideas
quid uelit:

Nescio quid tristis ést: non temerest: timeo quid sit.

Ch. Quid siet? 620

Ne ista hércle magno iam conatu mágnas nugas
dixerit.

So. Ehem mí uir. **Ch.** Ehem mea úxor. **So.** Te ipsum
quaéro. **Ch.** Loquere quid uelis.

So. Primum hoc te oro, nequid credas me áduorsum 10
edictum tuum

Fácere esse ausam. **Ch.** Vín me istuc tibi, etsi in-
credibilest, crédere?

Crédo. **Sy.** Nescio quid peccati pórtat haec pur-
gátio. 625

So. Méministin me gráuidam, et mihi te máxumo opere
edícere,

Sí puellam párerem, nolle tólli? **Ch.** Scio quid fé-
ceris:

Sústulisti. **Sy.** Sic est factum: minor ergo erus dam- 15
no aúctus est.

So. Míname: sed erat híc Corinthia ánus haud impura:
eí dedi

Éxponendam. **Ch.** O Iúppiter, tantam ésse in animo
insctiam! 630

So. Périi: quid ego féci? **Ch.** Rogitas? **So.** Sí peccaui,
mí Chremes,

Ínsiens feci. **Ch.** Íd equidem ego, si tú neges, certó
scio,

Te inscientem atque imprudentem dícere ac facere 20
ómnia;

Tót peccata in hác re ostendis. nám iam primum,
sí meum

- Inperium exequi uoluisses, interemptam oportuit, 635
 Non simulare mortem uerbis, re ipsa spem uitae dare.
 At id omitto: misericordia, animus maternus: sino.
- 25 Quam bene uero abs te prospectumst, quod uoluisti,
 cogita:
 Nemp̄e anui illi prodita abs te fliast planissime,
 Per te uel uti quaestum faceret uel uti ueniret pa-
 lam. 640
 Credo, id cogitasti: 'quiduis satis est, dum uiuat
 modo.'
- Quid cum illis agas, qui neque ius neque bonum at-
 que aequum sciunt?
- 30 Melius peius, prosit obsit, nil uident nisi quod lubet.
- So. Mi Chremes, peccavi, fateor: uincor. nunc hoc te
 obsecro,
 Quando tuos est animus natu grauior, ignoscen-
 tior, 645
 Ut meae stultitiae in iustitia tua sit aliquid praesidi.
- Ch. Scilicet equidem istuc factum ignoscam: uerum,
 Sostrata,
- 35 Male docet te mea facilitas multa. sed istuc quid-
 quid est,
 Quae hoc octeptumst causa, loquere. So. Ut stultae et
 miserae omnes sumus
 Religiosae, quom exponendam do illi, de digito
 anulum 650
 Detraho et eum dico ut una cum puella exponeret,
 Si moreretur, ne expers partis esset de nostris bonis.
- 40 Ch. Istuc recte: conseruasti te atque illam. So. Is hic
 est anulus.
- Ch. Unde habes? So. Quam Bacchis secum adduxit adu-
 lescuntulam, Sr. Hem,

Quid illa narrat? So. éa lauatum dum ít, seruan-
dum mihi dedit. 655

Ánimum non aduórti primum: séd postquam aspexi,
flico

Cógnoui, ad te exflui. CH. Quid nunc súspicare aut
ínuenis

De illa? So. Nescio, nísi ut ex ipsa quaéras, unde 45
hunc hábuerit,

Sí potis est reperíri. SX. Interii: plús spei uideo
quám uolo.

Nóstrast, si itast. CH. Víuitne illa, quof tu dederas?
So. Néscio. 660

CH. Quid renuntiáuit olim? So. Fécisse id quod iússe-
ram.

CH. Nómen mulieris cedo quod sit, út quaeratur. So.
Phíltera.

SX. Ípsast. mirum ní illa saluast ét ego perii. CH. Sós- 50
trata,

Séquere me intro hac. So. Vt praeter spem euénit.
quam timuí male,

Né nunc animo ita ésses duro, ut ólim in tollendó,
Chremes! 665

CH. Nón licet hominem ésse saepe ita út uolt, si res
nón sinit.

Núnc ita tempus fért, mi ut cupiam fliam: olim
níl minus.

SX. Nísi me ánimus fallit, háud multum a me áberit IV 2
infortúnium:

Ita hác re in angustum óppido nunc meaé coguntur
cópiae:

Nísi áliquid uideo, ne ésse amicam hanc gnáti re-
sciscát senex. 670

- Nam quód de argento spérem aut posse póstulem
me fállere,
- 5 Nil ést: triumpho, sí licet me látere tecto abscédere
Cruciór bolum mihi tántum ereptum tám desubito
e faúicibus.
- Quid agam? aút quid comminíscar? ratio de ínte-
gro ineundást mihi.
- Nil tám difficilest, quín quaerendo inuéstigari pós-
siet. 675
- Quid si hóc nunc sic incípíam? nil est. quíd, sic?
tantundem égero.
- 10 At sic opinor. nón potest. immo óptume. eugae ha-
beo óptumam.
- Retraham hércle opinor ad me idem illud fúgituom
argentúm tamen.

CLINIA. SYRVS.

- IV 3 CL. Nullá mihi res posthác potest iam intéruenire tánta,
Quae mi aégritudinem ádferat: tanta haéc laetitia
obórtast. 680
- Dedó patri me núnciam, ut frugállor sim quám uolt.
- Sy. Nil mé fefellit: cógnitast, quantum aúdio huius
uérba.
- 5 Istúe tibi ex senténtia tua óbtigisse laétor.
- CL. O mí Syre, audisti óbsecro? Sy. Quid ní? qui usque
una adfúerim.
- CL. Quoiquam aéque audisti cómmode quicquam éue-
nisse? Sy. Núlli. 685
- CL. Atque íta me di ament, út ego nunc non tám meapte
caúsa
Laétor quam illius: quam égo scio esse honóre quo-
uis dígnam.

- Sy.** Ita crédo: sed nunc, Clínia, age, dá te mihi uicéssim: 10
 Nam amíci quoque res ést uidenda in túto ut con-
 locétur,
 Nequíd de amíca núnc senex. **Cl.** O Iúppiter. **Sy.**
 Quiésce. 690
- Cl.** Antíphila mea nubét mihi. **Sy.** Sicú mihi interló-
 quere?
- Cl.** Quid fáciám? **Syre** mi, gaúdeo: fer mé. **Sy.** Fero
 hercle uéro.
- Cl.** Deórum uitam aptí sumus. **Sy.** Frustra óperam opi- 15
 nor súmo.
- Cl.** Loquere: aúdio. **Sy.** At iam hoc nóñ agis. **Cl.** Agám.
Sy. Videndumst, ínquam,
 Amíci quoque res, Clínia, tui in túto ut conlo-
 cétur. 695
 Nam sí nunc a nobís abis et Bácschídem hic relínquis,
 Senéx resciscet s'lico esse amícam hanc Clitiphónis:
 Si abdúxeris, celábitur, itídem út celata adhúc est. 20
- Cl.** At enim ístoc nil est mágis, **Syre**, meis núptiis ad-
 uórsum.
 Nam quo óre appellabó patrem? tenés quid dícam?
Sy. Quid ní? 700
- Cl.** Quid dícam? quam causam ádferam? **Sy.** Quin nólo
 mentiáre:
 Apérte ita ut res sése habet narráto. **Cl.** Quid ais?
Sy. Iúbeo:
 Illám te amare et uélle uxorem, hanc ésse Cliti-
 phónis.
- Cl.** Bonam átque iustam rem óppido inperás et factu
 fáciem.
 Et scílicet iam me hóc uoles patrem éxorare ut
 célet 705

Senem uóstrum? **Sy.** Immo ut rectá uia rem nárret
ordine ómnem. **Cl.** Hem,
Satin sánus es aut sóbrius? tu quídem illum plane
pérdís.

³⁰ [Nam qui ille poterit esse in tuto, dic mihi.]

Sy. Huíc equidem consílio palmam do: híc me magní-
fice éífero,

Quí uim tantam in me ét potestatem hábeam tantae
astútiae, 710

Véra dicendo út eos ambos fállam: ut quom narrét
senex

Vóster nostro esse ístam amicam gnáti, non credát
tamen.

³⁵ **Cl.** Át enim spem istoc pácto rursus núptiarum omnem
éripis:

Nám dum amicam hanc méam esse credet, nón com-
mittet fíliam.

Tú fors quid me fiat parui péndís, dum illi cón-
sulas. 715

Sy. Quíd malum me aetátem censes uélle id adsimu-
lárius?

Vnus est diés, dum argentum erípío: pax: nil ám-
plius.

⁴⁰ **Cl.** Tántum sat habes? quíd tum quaeso, si hóc pater
rescúerit?

Sy. Quíd si redeo ad illos qui aiunt 'quíd si nunc cae-
lúm ruat?'

Cl. Métuo quid agam. **Sy.** Métuis? quasi non éa potes-
tas sít tua, 720

Quó uelis in témpore ut te exóluas, rem faciás
palam.

Cl. Áge age, traducátur Bacchis. **Sy.** Optume ipsa exít
foras.

BACCHIS. CLINIA. SYRVS. PHRYGIA. DROMO.

BA. Satis pól proterue mé Syri premíssa hue induxérunt, IV 4

Decém minas quas míhi dare pollicítust. quod si is
nunc me

Decéperit, saepe óbsecrans me ut uéniam frustra
uéniet: 725

Aut quóm uenturam díxero et constítuero, quom is
cérte

Renúntiarit, Clítipho quom in spé pendebit ánimi: 5

Decípíam ac non ueniám, Syrus míhi térgo poenas
péndet.

CL. Satis scíte promittít tibi. SY. Atqui tu hánc iocari
crédís?

Faciét nisi caueo. BA. Dórmíunt: ego pól istos com-
mouébo. 730

Mea Phrygia, audístin, módo iste homo quam uíllam
demonstráuit

Charíni? PH. Audiui. BA. Próxumam esse huic fúndo 10
ad dextram? PH. Mémini.

BA. Currículo percurrere: ápuđ eum milés Dionysia ágitat:

SY. Quid incéptat? BA. dic me híc óppido esse inuítam
atque adseruári:

Verum áliquo pacto uérba me his datúram esse et
uentúram. 735

SY. Perli hércle. Bacchis, máne, mane: quo míttis istanc
quaéso?

Iube máneat. BA. I. SY. Quin ést paratum argéntum. 15
BA. Quin ego máneo.

SY. Atquí iam dabitur. BA. Vt lubet. num ego ínsto? SY.
At scin quid sódes?

BA. Quid? SY. Tránseundumst nunc tibi ad Ménedemum
et tua pómpa

Eo tráducendast. BA. Quám rem agis, scelus? SY.

Égon? argentum cúdo, 740

Quod tibi dem. BA. Dignam mé putas, quam inlúdas?

SY. Non est témere.

20 BA. Etiámne tecum híc rés mihist? SY. Minumé: tuom
tibi réddo.

BA. Eátur. SY. Sequere hac. heús, Dromo. DR. Quis mé
uolt? SY. Syrus. DR. Quid ést rei?

SY. Ancillas omnis Baccchidis tradúce huc ad uos própere.

DR. Quam obrém? SY. Ne quaeras: écferant quae sécum
huc attulérunt. 745

Sperábit sumptum sibi senex leuátum esse harune
ábitu:

25 Ne ille háuscit, hoc paulúm lucrí quantum éi damni
adpórtet.

Tu néscis id quod scís, Dromo, si sápies. DR. Mutum
úices.

ACTVS III.

CHREMES. SYRVS.

- CH. Ita mé di amabunt, út nunc Menedemí uicem IV 5
 Miserét me: tantum déuenisse ad eúm mali. 750
 Illáncine mulierem álere cum illa fámilia!
 Etsí scio, hosce aliquót dies non séntlet:
 Ita mágno desidério fuit ei fílius. 5
 Verum úbi uidebit tántos sibi sumptús domi
 Cotídianos fieri nec fierí modum, 755
 Optábit rursum ut ábeat ab se fílius.
 Syrum óptume eccum. SY. Césso hunc adorírí? CH.
 Syre. SY. Hem.
- CH. Quid ést? SY. Te mi ipsum lám dudum optabám dari. 10
 CH. Vidére egisse lám nescio quid cúm sene.
 SY. De illó quod dudum? díctum ac factum réddidi. 760
 CH. Bonán fide? SY. Bona. CH. Hércle non possúm pati,
 Quin tibi caput demúlceam: accede húc, Syre:
 Faciám boni tibi állquid pro ista re, ác lubens. 15
 SY. At sí scias quam scíte in mentem uénerit.
 CH. Vah, glóriare euénisse ex senténtia? 765
 SY. Non hércle uero, uérum dico. CH. Díc quid ést?
 SY. Tui Clítiphonis ésse amícam hanc Bécchidem
 Menedémo dixit Clínia, et ea grátia 20
 Secum ádduxisse, né tu id persentísceres.
 CH. Probé. SY. Díc sodes. CH. Nímfum, inquam. SY. Immo
 sí scias, 770

Sed próro auscultá, quód super est falláciae.

Sese ipse dicit tuám uidisse fíliam:

25 Eius sibi complacitam fórmam, postquam aspéxerit:
Hanc cúpere uxorem. CH. Módone quae inuentást?

SY. Eam:

Et quídem iubebit pósci. CH. Quam obrem istúc,
Syre? 775

Nam prórsum nil intéllego. SY. Vah, tárdus es.

CH. Fortásse. SY. Argentum dábitur eĩ ad núprias,

30 Aurum átque uestem qui.. tenesne? CH. Cómparet?

SY. Id ípsum. CH. At ego illi néque do neque despóndeo.

SY. Non? quam óbrem? CH. Quam obrem? mé rogas?
homini? SY. Vt lubet. 780

Non égo dicebam in pérpetuom ut illam illí dares,
Verum út simulares. CH. Nón meast simulátio:

35 Ita tu istaec tua miscéto, ne me admisceas.

Ego quof daturus nón sum, ut ei despóndeam?

SY. Credébam. CH. Minume. SY. Scíte poterat fíeri: 785

Et ego hóc, quia dudum tú tanto opere suáseras,
Eo coépi. CH. Credo. SY. Céterum equidem istúc,
Chremes,

40 Aequí bonique fácio. CH. Atquí quam máxume
Volo té dare operam ut fiat, uerum aliá uia.

SY. Fiát, quaeratur áliiquid. sed illud quód tibi 790

Dixí de argento, quód ista debet Bácschidí,
Id núnc reddendumst illi: neque tu sclicet

45 Illúc confugies: 'quíd mea? num míhi datumst?

Num iússi? num illa oppígnere fíliam

Meám me inuito pótuit?' uerum illúd, Chremes, 795

Dicúnt: 'ius summum saépe summast málitia.'

CH. Haud fáciam. SY. Immo aliis sí licet, tibi nón licet:

50 Omnés te in lauta esse ét bene aucta ré putant.

- CH. Quin égomet iam ad eam déferam. SY. Immo filium
Iube pótius. CH. Quam obrem? SY. Quia enim in
eum suspítios 800
Transláta amoris. CH. Quid tum? SY. Quia uidébitur
Magis uéri simile id ésse, quom hic illí dabit:
Et símul conficiam fácilius ego quód uolo. 85
Ipse ádeo adest: abi, écfer argentum. CH. Écfero.

CLITIPHO. SYRVS.

- CL. Nullást tam facilis rés, quin difficílis siet, 805 IV 6
Quom inuitus facias. uél me haec deambulátio,
Quam nón laboríosa, ad languorém dedit.
Nec quícquam magis nunc métuo quam ne dénuo
Miser áliquo extrudar hinc, ne accedam ad BÁCCHI-
dem.
Vt té quidem di deaeque ómnes quantumst cúm tuo,
Syre, istóc inuento cúmque incepto pérduint! 811
Huiús modi mihi res sémper comminiscere,
Vbi me éxcarnufices. SY. Íbin hinc quo dignus es?
Quam paéne tua me pérdidit protéruitas! 10
CL. Vellem hércle factum, ita méritu's. SY. Meritus?
quó modo? 815
Ne istúc ex te prius aúdiuisse gaúdeo,
Quam argéntum haberes, quód daturus iám fui.
CL. Quid igitur dicam tíbi uis? abis istinc? míhi
Amícam adduxti, quám non licitumst tángere. 15
SY. Iam nén sum iratus. séd scin ubi nunc sít tibi 820
'Tua BÁCCHIS? CL. Apud nos. SY. Nón. CL. Vbi ergo?
SY. Apud Clíniam.
CL. Perí. SY. Bono animo es: iam argéntum ad eam dé-
feres,
Quod ef pollicítu's. CL. Gárris. unde? SY. A tuó patre.

- 20 CL. Ludis fortasse me? SY. Ipsa re experibere.
 CL. Ne ego homo sum fortunatus: deamo te, Syre. 825
 SY. Sed pater egreditur. caue quicquam admiratus sis,
 Qua causa id fiat: obsecundato in loco:
 Quod imperabit facito: loquitur paucula.

CHREMES. CLITIPHO. SYRVS.

- IV 7 CH. Vbi Clitipho hic est? SY. 'Eccum me' inque. CL.
 Eccum hic tibi.
 CH. Quid rei esset dixi huic? SY. Dixi pleraque omnia. 830
 CH. Cape hoc argentam ac defer. SY. I: quid stas, lapis?
 Quin accipis? CL. Cedo sane. SY. Sequere hac me ocius:
 5 Tu hic nos, dum eximus, interea opperibere:
 Nam nil est illic quod moremur diutius.
 CH. Minus quidem iam decem habet a me filia, 835
 Quas pro alimentis esse nunc ducó datas:
 Hasce ornamentis consequentur alterae:
 10 Porro haec talenta dotis adposcunt duo.
 Quam multa, iusta iniusta, fiunt moribus!
 Mihi nunc relictis rebus inueniendus est 840
 Aliquis, labore inuenta mea quoi dem bona.

MENEDEMVS. CHREMES.

- IV 8 ME. Multo omnium nunc me fortunatissimum
 Factum puto esse, gnate, quom te intellego
 Resipisse. CH. Vt errat. ME. Te ipsum quaerebam,
 Chremes:
 Serua, quod in te est, filium et me et familiam. 845
 5 CH. Cedo quid vis faciam? ME. Inuenisti hodie filiam.
 CH. Quid tum? ME. Hanc uxorem sibi dari uult Clinia.
 CH. Quaeso quid tu hominis? ME. Quid namst? CH. Iamne
 oblitus es,

- Intér nos quid sit dictum de fallácia,
 Vt eá uia abs te argéntum auferretúr? ME. Scio. 850
- CH. Ea rés nunc agitur ipsa. ME. Quid narrás, Chremes? 10
 Immo haéc quidem quae apúd me est, Clitiphónis est
 Amíca. CH. Ita aiunt: ét tu credis ómnia:
 Et illam áiunt uelle uxórem, ut quom despónderim
 Des qui aúrum ac uestem atque ália quae opus sunt
 cómparet. 855
- ME. Id ést profecto: id amícae dabitur. CH. Scilicet 15
 Datúrum. ME. Ah, frustra sum igitur gauisús miser.
 Quidús tamen iam málo quam hunc amittere.
 Quid núnc renuntiem ábs te responsúm, Chremes,
 Ne sentiat me sénsisse atque aegré ferat? 860
- CH. Aegré? nímium illi, Ménedeme, indulgés. ME. Sine: 20
 Incéptumst: perfice hóc mihi perpetuó, Chremes.
- CH. Dic cónuenisse, egísse te de núptiis.
- ME. Dicám. quid deinde? CH. Mé facturum esse ómnia,
 Generúm placere; póstre mo etiam, sí uoles, , 865
 Despónsam quoque esse dícto. ME. Em, istuc uó- 25
 lueram.
- CH. Tanto ócius te ut póscat et tu, id quód cupis,
 Quam ocíssime ut des. ME. Cúpio. CH. Ne tu pró-
 pediem,
 Vt istám rem uideo, istíus obsaturábere.
 Sed haéc uti sunt, caútím et paulatím dabis, 870
 Si sápies. ME. Faciam. CH. Abí íntro: uide quid pós- 30
 tulet.
- Ego dómí ero, siquid mé uoles. ME. Sané uolo:
 Nam té scientem fáciam, quidquid égero.

ACTVS V.

MENEDEMVS. CHREMES.

V 1 ME. Égo me non tam astútum neque ita pérspicacem
esse íd scio:

Séd hic adiutor méus et monitor ét praemonstratór
Chremes 875

Hóc mihi praestat: ín me quíduis hárum rerum cón-
uenit,

Quaé sunt dicta ín stúlto, caudex, stípes, asinus,
plúmbeus:

5 Ín illum nil potést: exuperat eíus stultitia haec
ómnia.

CH. Óhe, desiste inquam deos, uxor, grátulando obtún-
dere,

Túam esse inuentam gnátam: nisi illos éx tuo in-
genio iúdicas, 880

Út nil credas íntellegere, nísi ídem dictumst cén-
tiens.

Séd ínterim quíd íllíc íam dudum gnátus cessat cúm
Syro?

10 ME. Quós aís homínés, Chremes, cessáre? CH. Ehem,
Menedeme, áduenis?

Díc mihi, Cliniaé quae dixi núntiastín? ME. Ómnia.

- CH. Quid ait? ME. Gaudere ádeo coepit, quási qui cupiunt nuptias. 885
- CH. Háhahae. ME. Quid risisti? CH. Serui uénere in mentém Syri
- Cálliditates. ME. Ítane? CH. Voltus quóque hominum fingit scelus.
- ME. Gnátus quod se adsímulat laetum, id dícis? CH. Id. 15
- ME. Idem istíc mihi
- Vénit in mentém. CH. Veterator. ME. Mágis, si magis noris, putes 889
- Íta rem esse. CH. Ain tu? ME. Quín tu auscultas.
- CH. Máne *dum*, hoc prius scire éxpeto, Quíd perdideris. nam úbi desponsam nuntlasti filio, Cóntinuo iniecisse uerba tibi Dromonem scilicet, Spónsae uestem aurum átque ancillas ópus esse: ar- 20
- gentum út dares.
- ME. Nón. CH. Quid? non? ME. Non inquam. CH. Neque ipse gnátus? ME. Nil prorsúm, Chremes.
- Mágis unum etiam instáre, ut hodie cónficiantur nuptiae. 895
- CH. Míra narras. quíd Syrus meus? ne is quidem quicquám? ME. Nihil.
- CH. Quam óbrem, nescio. ME. Équidem miror, qui ália tam plané scias.
- Séd ille tuom quoqué Syrus idem míre finxit filium, 25
- Út ne paululúm quidem subolat ésse amicam hanc Clíniae.
- CH. Quid ais? ME. Mitto iam ósculari atque ámplexari: id níl puto. 900
- CH. Quid est quod ampliús simuletur? ME. Váh. CH. Quid est? ME. Audí modo.
- Ést mihi ultimís conclaue in aédibus quoddám retro:

- 80 Húc est intro látus lectus, uéstimentis strátus est.
 CH. Quid postquam hoc est fáctum? ME. Dictum fáctum
 huc abiit Clítípho.
- CH. Sólus? ME. Solus. CH. Tímeo. ME. Bacchis cónse-
 cutast flico. 905
- CH. Sóna? ME. Sola. CH. Péríi. ME. Vbi abiere íntro,
 operuere óstium. CH. Hem,
 Clínia haec fierí uidebat? ME. Quid ní? mecum uná
 simul.
- 85 CH. Filíst amica Bácschis: Menedeme, óccidi.
 ME. Quam obrém? CH. Decem díerum uix mihist fámilia.
 ME. Quid? istúc times quod ille óperam amico dát suo? 910
 CH. Immó quod amicae. ME. SÍ dat. CH. An dubium íd
 tibiast?
- Quemquámne tam comí ánimo esse aut lení putas,
 40 Qui sé uidente amícam patiatúr suam?
 ME. Quid ní? quo uerba fácius dentúr mihi.
 CH. Derídes mérito. míhi nunc ego suscénseo: 915
 Quot rés dedere, ubi póssem persentíscere,
 Ní essém lapis! quae uídi! uae miseró mihi.
- 45 At né illud haud inúltum, sí uiuó, ferent:
 Nam íám.. ME. Non tu te cóhibes? non te réspicis?
 Non tibi ego exempli sátis sum? CH. Prae fra-
 cúndia, 920
 Menedeme, non sum apúd me. ME. Tene istúc loqui!
 Nonne íd flagitiumst, te áliis consiliúm dare,
- 50 Foris sápere, tibi non potís esse auxiliárier?
 CH. Quid fáciam? ME. Id quod me fécissee aiebás parum.
 Fac té patrem esse sentiat: fac ut aúdeat 925
 Tibi crédere omnia, abs te petere et póscere:
 Nequam áliam quaerat cópíam ac te déserat.
- 55 CH. Immo ábeat potíus málo quouis géntium,

- Quam hic p̄r flagitium ad inopiam redigát patrem:
 Nam si illi pergo súppeditare súmptibus, 930
 Menedéme, mihi illaec uero ad rastros rés redit.
- ME. Quot incómoditates hác re accipies, nísi caues!
 Diffícilem ostendes té esse et ignoscés tamen 60
 Post, ét id ingratum. CH. Ah néscis, quam doleam.
 ME. Vt lubet.
- Quid hoc quód rogo, ut illa núbat nostro? nísi quid
 est 935
- Quod mágis uis. CH. Immo et géner et adfinés placent.
- ME. Quid dótis dícam té dixisse filio?
 Quid óbtinuisti? CH. Dótis? ME. Ita dico. CH. Áh. 65
 ME. Chremes,
- Nequíd uereare, sí minus: nil nos dós mouet.
- CH. Dúo talenta pró re nostra ego ésse decreuí satis: 940
 Séd ita dictu opus ést, si me uis sáluom esse et rem
 et filium,
 Mé mea omniá bona doti díxisse illi. ME. Quám
 rem agis?
- CH. Íd mirari té simulato et illum hoc rogitató simul, 70
 Quam óbrem id faciam. ME. Quín ego uero quam
 óbrem id facias néscio. 944
- CH. Égone? ut eius ánimum, qui nunc lúxuria et lascíuia
 Diffluit, retúndam, redigam, ut quó se uortat nésciat.
- ME. Quid agis? CH. Mitte: sine me in hac re gérere mihi
 morém. ME. Sino:
- Ítane uis? CH. Ita. ME. Fíat. CH. Ac iam uxórem ut 75
 arcessát paret.
- Híc ita ut liberós est aequom díctis confutábitur.
 Séd Syrum quidem égo si uiuo ádeo exornatúm
 dabo, 950
- Ádeo depexum, út dum uiuat méminerit sempér mei.

Quí sibi me pro dérídículo ac délectamentó putat.
 80 Nón, ita me di amént, auderet fácere haec uiduae
 mulleri,
 Quae in me fecit.

CLITIPHO. MENEDEMVS. CHREMES. SYRVS.

V 2 CL. Ítane tandem quaéso est, Menedeme,
 út pater
 Tam in breui spatío ómnem de me eiécerit animúm
 patris? 955
 Quód nam ob factum? quíd ego tantum scéleris ad-
 misí miser?
 Vólgo faciunt. ME. Scío tibi esse hoc gráuius multo
 ac dúrius,
 5 Quófit: uerum ego haúd minus aegre pátiór, id qui
 néscio
 Nécc rationem cápio, nisi quod tibi bene ex animó
 uolo.
 CL. Híc patrem astare aibas. ME. Eccum. CH. Quid me
 incusas, Clítipho? 960
 Quidquid ego huius féci, tibi prospéxi et stultitiáe
 tuae.
 Vbi te uidi animo ésse omisso et suáua in praeséntia
 10 Quae éssent prima habére neque consúlere in longi-
 túdinem:
 Cépi rationem, út neque egeres néque ut haec pos-
 ses pérdere.
 Vbi quoi decuit prímo, tibi non lícuit per te míhi
 dare, 965
 Ábii ad proximúm, tibi qui erat: et commisi et créd-
 didi.
 Vbi tuae stultitiáe semper érit praesídium, Clítipho,

Víctus, uestitús, quo in tectum té receptes. CL. Et 15
mihi.

CH. Sátius est quam te ípso herede haec póssidere Bács-
chidem. 969

Sy. Dísperii: sceléstus quantas túrbas conciui ínciens!

CL. Émori cupió. CH. Prius quaeso díscce, quid sit úuere.

Ýbi scies, si dísplicebit úita, tum istoc útitor.

Sy. Ére, licetne? CH. Lóquere. Sy. At tuto. CH. Lóquere. 20

Sy. Quae istat práuitas

Quaéue amentíast, quod peccauí égo, id obesse huic?

CH. Ílicet.

Né te admisce: némo accusat, Síyre, te: nec tu arám
tibi 975

Néc precatorém pararis. Sy. Quid agis? CH. Nil sus-
cénseo

Néc tibi nec tibi: nec nos est aéquom quod fació
mihi.

Sy. Ábit? uah, rogásse uellem CL. Quid? Sy. unde 25
peterem míhi cibum:

Íta nos alienáuit. tibi iam esse ad sororem intélego.

CL. Adeón rem rediisse, út periculum etiam á fame mihi
sít, Syre! 980

Sy. Modo líceat uiuere, ést spes CL. Quae? Sy. nos
ésuriturós satis.

CL. Inrídes in re tánta neque me quícquam consilio ad-
iuuas?

Sy. Immo ét ibi nunc sum et úsque id egi dúdum, dum 30
loquitúr pater:

Et cuántum ego intéllégere possum, CL. Quid? Sy.
non aberit lóngius.

CL. Quid id érgo? Sy. Sic est: nón esse horum te árbi-
tror. CL. Qui istúc, Syre? 985

Satin sánus es? Sy. Ego dícam, quod mi in méntemst:
tu diiúdice.

Dum istís fuísti sólus, dum nulla ália delectátio
35 Quae própior esset, te indulgebant, tibi dabant:
nunc filia

Postquámst inuenta uéra, inuentast caúsa qua te
expéllerent.

Cl. Est uéri simile. Sy. An tu ób peccatum hoc ésse
illum iratúm putas? 990

Cl. Non árbítror. Sy. Nunc áliud specta: mátres omnes
filiis

In péccato adiutrices, auxilio in paterna iniúria
40 Solent ésse: id non fit. Cl. Vérum dicis: quíd ego
nunc faciám, Syre?

Sy. Suspítionem istánc ex illis quaére: rem profér palam.
Si nónc est uerum, ad mísericordiam ámbos adducés
cító, 995

Aut scíbis quofus sis. Cl. Récte suades: faciám. Sy.
Sat recte hóc mihi

In méntem uenit: nám quam maxume huíc uana haec
suspítio

45 Erit, tám facillumé patris pacem in léges conficiét
suas.

Etiam háusclo anne uxórem ducat ac Syro nil grátiae.
Quid hoc áutem? senex exít foras: ego fúgio. adhuc
quod fáctumst, 1000

Mirór non iusse me flico adripi: ad Menedemum
hunc pérgam.

Eum mihi precatorém paro: seni nóstro nil fidei
hábeo.

S O S T R A T A. C H R E M E S.

So. Profécito nisi caués tu homo, aliquid gnáto conficléa V 3
mali:

Idque ádeo miror, quó modo

Tam inéptum quicquam tñbi uenire in méntem, mi
uir, pótuerit. 1005

Ch. Oh, pérgin mulier ésse? nullamne égo rem unquam
in uitá mea

Voluf, quin tu in ea ré mihi fueris áduorsatrix, Sós- 5
trata?

At sí rogem iam, quíd est quod peccem, aut quam
óbrem hoc faciam: néscias,

In quá re nunc tam cónfidenter réstas, stulta. So. Ego
néscio?

Ch. Immó scis potius, quám quidem redeat *de íntegro*
haec orátio. So. Oh, 1010

Iníquos es, qui mé tacere dé re tanta póstules.

Ch. Non póstulo iam: lóquere: nilo mínus ego hoc fa- 10
clám tamen.

So. Fácies? Ch. Verum. So. Nón uides quantúm mali ex
ea re éxcites?

Súbditum se súspicatur. Ch. 'Súbditum' ain tu? So.
Síc erit,

Mí uir. Ch. Confitére. So. Au te obsecro, ístuc ini-
micís siet. 1015

Égon confitear meúm non esse filium, qui sit meus?

Ch. Quid? métuís ne non, quóm uelis, conuincas esse 15
illúm tuom?

So. Quod ffiliaf inuénta? Ch. Non: sed quód [magis
credundum siet

Id quod est consimilis moribus

Conuincēs facile ex te natum: nam] tui similis est
probe. 1020

- Nám illi nil uttíst relictum, quín siet itidém tibi.
20 Túm praeterea tálem nisi tu núlla pareret fílium.
Séd ipse egreditur, quám seuerus: rém quom uideas,
cénseas.

CLITIPHO. SOSTRATA. CHREMES.

V 4 CL. Si úmquam ullum fuit témpus, mater, quom égo uo-
luptatí tibi

Fúerim, dictus fílius tuos uóstra uoluntate: óbse-
cro, 1025

Efús ut meminérís atque inopis núnct te miserescát
mei;

Quód peto aut uoló, parentis meós ut commonstrés
mihí.

- 5 So. Óbsecro, mí gnáte, ne istuc ín animum inducás tuom,
Álienum esse té. CL. Sum. So. Miseram me, hócine
quaesísti óbsecro?

Íta mihí atque huic síis superstes, út tu ex me atque
hoc nátus es: 1030

Ét caue posthac, sí me amas, umquam ístuc uerbum
ex te aúdiam.

CH. Át ego, si me métuis, mores cáue ín te esse istos
séntiam.

- 10 CL. Quós? CH. Si scire ús, ego dicam: gérro, iners,
fraus, hélluo,

Gáneo, damnósus: crede, et nóstrum te esse crédito.

CL. Nón sunt haec paréntis dicta. CH. Nón, sí ex capite
síis meo 1035

Nátus, ítem ut afúnt Mineruam esse éx loue, ea causá
magis

Pátiar, Clitiphó, flagítiis tuís me infamem fieri.

So. Dí istaec prohibeánt. CH. Deos nescio: égo quod po-
tero, sédulo.

Quaerís id quod habés, parentis: quód abest non
quaerís, patri

Quó modo obsequáre et ut serues quód labore inué-
nerit. 1040

Nón mihi per fallácias addúcere ante oculós.. pudet
Dícere hac praesénte uerbum túrpe: at te id nulló
modo

Fácere puduit. CL. Éheu, quam nunc tótus displiceó 20
mihi,

Quám pudet: neque quód principium cápiam ad pla-
candúm scio.

MENEDEMVS. CHREMES. SOSTRATA. CLITIPHO.

ME. Énim uero Chremés nimis grauiter crúciat adulescén- V 5
tulum 1045

Nímisque inhumane: éx eo ergo ut pácem conciliem.
óptume

Ípsos uideo. CH. Ehém, Menedeme, quór non arcessí
iubes

Fíliam et quod dótis dixi firmas? So. Mi uir, te
óbsecro

Né facias. CL. Pater, óbsecro mi ignóscas. ME. Da 5
ueniám, Chremes:

Síne te exorent. CH. Méa bona ut dem Bácschidi donó
sciens? 1050

Nón faciam. ME. At id nos nón sinemus. CL. Sí me
uluom uís, pater,

Ígnosce. So. Age, Chremés mi. ME. Age quaeso, né
tam offirma té, Chremes.

- CH.** Quíd istic? uideo nón licere ut coéperam hoc per-
téndere.
- 10 **ME.** Fácís, ut te decét. **CH.** Ea lege hoc ádeo faciam, sí
facit
Quód ego hunc aequom cénseo. **CL.** Pater, ómnia fa-
ciam: ípera. 1055
- CH.** Vxorem ut ducás. **CL.** Pater. **CH.** Nil aúdio. **So.** Ad
me récipio:
Fáciet. **CH.** Nil etiam aúdio ipsum. **CL.** Péril. **So.** An
dubitas, Clítipho?
- CH.** Ímmo utrum uolt. **So.** Fáciet omnia. **ME.** Haéc dum
incipias, gráua sunt,
- 15 **Dúmque ignores: úbi cognoris, fácilia. CL.** Faciám,
pater.
So. Gnáte mi, ego pol tibi dabo illam lépidam, quam tu
fácile ames, 1060
Fíliam Phanócratae nostri. **CL.** Rúfamne illam uírgi-
nem,
Caésiam, sparso óre, adunco náso? non possúm, pater.
- CH.** Héia, ut elegans est: credas ánimum ibi esse. **So.**
Aliám dabo.
- 20 **CL.** Ímmo, quandoquidém ducendast, égomét habeo pró-
pemodum
Quám uolo. **So.** Nunc laúdo, gnate. **CL.** Archónidi
hufus fíliam. 1065
- So.** Sátis placet. **CL.** Pater, hóc nunc restat. **CH.** Quíd?
CL. Syro ignoscás uolo
Quae mea causa fécit. **CH.** Fiat. **CANTOR.** Vós ualete
et plaúдите.
-

METRA HVIVS FABVLAE HÆC SVNT

- V. 1 ad 174 iambici senarii
 - 175 et 177 trochaici octonarii
 - 176 trochaicus septenarius
 - 178 trochaicus dimeter catalecticus
 - 179 et 180 trochaici septenarii
 - 181 ad 241 iambici octonarii
 - 242 ad 256 trochaici septenarii
 - 257 ad 264 iambici octonarii
 - 265 ad 311 iambici senarii
 - 312 trochaicus septenarius
 - 313 trochaicus octonarius
 - 314 ad 339 trochaici septenarii
 - 340 ad 380 iambici senarii
 - 381 ad 397 trochaici septenarii
 - 398 ad 404 iambici octonarii
 - 405 ad 561 iambici senarii
 - 562 et 563 trochaici octonarii
 - 564 trochaicus septenarius
 - 565 iambicus octonarius
 - 566 iambicus quaternarius
 - 567 ad 569 trochaici octonarii
 - 570. 571. 573 trochaici septenarii
 - 572 et 574 trochaici octonarii
 - 575 ad 578 iambici octonarii
 - 579 trochaicus septenarius
 - 580 ad 582 trochaici octonarii

- V. 583 et 584 trochaici septenarii
- 585 ad 588 iambici octonarii
- 589 et 590 iambici senarii
- 591 ad 613 trochaici septenarii
- 614 ad 622 iambici octonarii
- 623 ad 667 trochaici septenarii
- 668 ad 678 iambici octonarii
- 679 ad 707 iambici septenarii
- 709 ad 722 trochaici septenarii
- 723 ad 748 iambici septenarii
- 749 ad 873 iambici senarii
- 874 ad 907 trochaici septenarii
- 908 ad 939 iambici senarii
- 940 ad 979 trochaici septenarii
- 980 ad 999 iambici octonarii
- 1000 ad 1002 iambici septenarii
- 1003 iambicus octonarius
- 1004 iambicus quaternarius
- 1005 ad 1012 iambici octonarii
- 1013 ad 1016 trochaici septenarii
- 1017 et 1018 iambici octonarii
- 1021 ad 1067 trochaici septenarii.
-

P. TERENTI

P H O R M I O.

**GRAECA · APOLLODORV · EPIDICAZOMENOS
ACTA · LYDIS · ROMANIS · L · POSTVMIO · ALBINO
L · CORNELIO · MERVLA · AEDILIBVS · CVRVLIBVS
EGERE · L · AMBIVIVS · TVRPIO · L · ATILIVS · PRAEN
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · INPARIBVS
TOTA · FACTAST · III · C · FANNIO · M · VALERIO · COS**

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Chremétis frater áberat peregre Démipho
Relicto Athenis Ántiphone filio.
Chremés clam habebat Lémni uxorem ac filiam,
Athénis aliam cóniugem et amantem únice
Gnatúm fidicinam. máter e Lemno áduenit 5
Athénas: moritur: uírgo sola (aberát Chremes)
Funús prosurat. íbi eam cum uisam Ántipho
Amáret, opera párasiti uxorem áccipit.
Pater ét Chremes reuérsti fremere. dein minas
Trigínta dant parasíto, ut illam cóniugem 10
Habéret ipse. argénto hoc emitur fidicina.
Vxórem retinet Ántipho a patruo ágnitam.

P E R S O N A E.

DAVOS SERVOS
GETA SERVOS
ANTIPHO ADVLESCENS
PHAEDRIA ADVLESCENS
DEMIPHO SENEX
PHORMIO PARASITVS
HEGIO
CRATINVS } ADVOCATI
CRITO }
DORIO LENO
CHREMES SENEX
SOPHRONA NVTRIX
NAVSISTRATA MATRONA.

PROLOGVS.

Postquám poëta uetus poëtam nón potest
Retráhere ab studio et tránsdere homínem in ótium,
Maledíctis deterrére ne scribát parat:
Qui ita díctitat, quas ántehac fecit fábulas,
Tenui ésse oratióne et scripturá leui: 5
Quia núsquam insanum scrípsit adulescéntulum
Ceruám uidere fúgere et sectari canes
Et eám plorare, oráre ut subueniát sibi.
Quod si íntellegeret, quóm stetit olím noua,
Actóris opera mágis stetisse quám sua, 10
Minus múlto audacter, quám nunc lædit, læderet.
Nunc síquis est, qui hoc dícat aut sic cógitet:
'Vetus sí poëta nón lacessissét prior,
Nullum ínuenire prólogum possét nouos:'
[Quem diceret, nisi haberet cui male diceret:] 15
Is sibi responsum hoc hábeat, in medio ómnibus
Palmam ésse positam, qui ártem tractant músicam.
Ille ad famem hunc ab stúdio studuit rescere:
Hic rêspondere uóluit, non lacéssere.
Benedíctis si certásset, audissét bene: 20
Quod ab illo adlatumst, fíd sibi rellatúm putet.
De illó iam finem fáciam dicundí mihi,
Peccándi quom ipse dé se finem nón facit?
Nunc quíd uelim animum atténdite. adportó nouam
Epídicaçomenon quám uocant comoédiam 25
Graeci, Latini Phórmionem nóminant:
Quia prímas partis quí agat, is erit Phórmio

Parásitus, per quem rés geretur máxume,
Volúntas nostra si ád poëtam accésserit.
Date óperam, adeste aequo ánimo per siléntium, 30
Ne símili utamur fórtuna, atque usí sumus
Quom pér tumultum nóster grex motús locost:
Quem actóris uirtus nóbis restituít locum
Bonitáaque uóstra adiútans atque aequánimitas.

ACTVS I.

DAVOS.

Amicus summus meus et popularis Geta 35 I 1
 Hæri ad me uenit, erat ei de rattuncula
 Iam pridem apud me relicuom pauillulum
 Nummorum: id ut conficerem. confeci; adfero
 Nam epilem filium eius duxisse audio 5
 Vxorẽ: ei credo minus hoc conraditur. 40
 Quam inique comparatumst, ei qui minus habent
 Vt semper aliquid addant ditioribus!
 Quod ille unciatim uix de demenso suo
 Suom defrudans genium compersit miser, 10
 Id illa uniuorsum abripit, haud existumans 45
 Quanto labore partum. porro autem Geta
 Ferietur alio munere, ubi era pepererit:
 Porro autem alio, ubi erit puero natalis dies:
 Vbi initiabunt. omne hoc mater auferet: 15
 Puer causa erit mittendi. sed uideon Getam? 50

GETA. DAVOS.

GR. Siquis me quaeret rufus.. DA. Praestost, desine. GR. I 2

Oh,

At ego obuam conabar tibi, Daue. DA. Accipe, en:
Lectumst; conueniet numerus quantum debuĩ.

GR. Amõ te: et non neglexisse habeo gratiam.

- 5 DA. Praesértim ut nunc sunt móres: adeo rés ređit: 55
 Siquís quíd ređdit, mágna habendast grátia.
 Sed quíd tu es tristís? GR. Égone? nescis quo ín metu,
 Quanto ín periclo símus. DA. Quid istuc ést? GR. Scies,
 Modo út tacere pössis. DA. Abi sis, insciens:
- 10 Quolus tú fidem ín pecúnia perspéxeris, 60
 Verére uerba ej crédere? ubi quíd mñhi lucríst
 Te fállere? GR. Ergo ausculta. DA. Hanc operam tñbi
 dico.
- GR. Senis nóstri, Daue, frátrem maiorém Chremem
 Nostín? DA. Quid ní? GR. Quid? éius gnatum Phaédriam?
- 15 DA. Tam quá m te. GR. Euenit sénibus ambobús simul 65
 Iter illi ín Lemnum ut ésset, nostro ín Cíliciam
 Ad hóspitem antiquom: ís senem per epístulas
 Pelléxit, modo non móntis auri póllicens.
- DA. Quoi tánta erat res ét super erat? GR. Désinas:
- 20 Sic ést ingenium. DA. Oh, régem me esse opórtuit. 70
 GR. Abeúntes ambo hinc túm senes me fñliis
 Relínquont quasi magístrum. DA. O Geta, prouínciam
 Cepísti duram. GR. Mí úsus uenit, hóc scio:
 Memíní relínqui mé deo irató meo.
- 25 Coepi áduorsari prímo: quíd uerbís opust? 75
 Sení fidelis dúm sum, scapulas pérdidi.
 Venére ín mentem mí ístaec: 'nam quae inscítlast,
 Aduórsus stimulum cálcēs!' coepi eis ómnia
 Facere, óbsequi quae uéllent. DA. Scísti utí foro.
- 30 GR. Nostér mali nil quícquam prímo: híc Phaédria 80
 Contínuo quandam náctus est puéllulam
 Cítharístriam: hanc amáre coepit pérdite.
 Ea séruiebat lénoni ímpuríssumo:
 Neque quód daretur quícquam: id curaránt patres.

Restábat aliud níl nisi oculos páscere, 85 35
 Sectári, in ludum dúcere et reddúcere.
 Nos ótiosi operám dabamus Phaédriæ.
 In quo hæc discebat lúdo, exaduorsum ef loco
 Tostrína erat quaedam, híc solebamús fere
 Plerúmque eam opperfiri, dum inde irét domum. 90 40
 Intérea dum sedémus illi, intéruent
 Aduléscens quidam lácrumans. nos mirárier.
 Rogámus quid sit: 'númquam æque' inquit 'ác modo
 Paupértas mihi onus úsumst et miserum ét graue. ↓
 Modo quándam uidi úrginem híc uicínia 95 45
 Miserám, suam matrem lámmentari mórtuam:
 Ea síta erat exaduórssum neque illi hénuolens
 Neque nótus neque cognátus extra unam ániculam
 Quisquam áderat, qui adiutáret funus. miseritumst.
 Virgo ipsa facie egrégia.' quid uerbis opust? 100 50
 Commórat omnis nós. ibi continuo Ántipho
 'Vóltísne eamus úsere?' alius 'cénseo:
 Eámus: duc nos sódes.' imus, uéuimus,
 Vidémus: uirgo púlchra: et quo magis díceres,
 Níl áderat adiumentí ad pulchritúdinem: 105 55
 Capíllus passus, núdus pes, ipsa hórrida,
 Lacrumaé, uestitus túrpis: ut, ni ús boni
 In ipsa inesset fóрма, hæc formam extínguerent.
 Ille qui íllam amabat fidícinam tantúm modo
 'Satis' inquit 'scítast': nóster uero . . DA. Íám scío: 110 60
 Amáre coepit. GE. Scín quam? quo euadát uide.
 Postrídne ad anum récta pergít: óbsecrat,
 Vt sibi eius faciat cópiam. illa enim sé negat
 Neque eum æquom aít facere: íllam ciuem esse Át-
 ticam
 Bonám bonis prógnátam· si uxorem uelit 115 65

Lege id licere facere: sin aliter, negat.
 Noster quid ageret nescire: et illam ducere
 Cupiebat et metuebat absentem patrem.

DA. Non, si redisset, et pater ueniam daret?

70 GE. Ille indotatam uirginem atque ignobilem 120
 Daret illi? numquam faceret. DA. Quid fit denique?

GE. Quid fiat? est parasitus quidam Phormio,
 Homó confidens: qui illum di omnes perdiunt.

DA. Quid is fecit? GE. Hoc consilium quod dicam dedit:

75 'Lex est ut orbae, qui sunt genere proximi, 125
 Eis nubant, et illos ducere eadem haec lex iubet.

Ego te cognatum dicam et tibi scribam dicam:

Paternum amicum me adsimulabo uirginis:

Ad iudices uenimus: qui fuerit pater,

80 Quae mater, qui cognata tibi sit, omnia haec 130
 Constringam: quod erit mihi bonum atque commodum,

Quom tu horum nil refelles, uincam scilicet.

Pater aderit. mihi paratae lites: quid mea?

Illá quidem nostra erit.' DA. Iocularém audáciam.

85 GE. Persuasumst homini: factumst: uentumst: uincimur: 135

Duxit. DA. Quid narras? GE. Hoc quod audis. DA. Ó

Geta,

Quid te futurumst? GE. Nescio hercle: unum hoc
 scio,

Quod fors feret, feremus aequo animo. DA. Placet:

Hem istuc uirist officium. GE. In me omnis spes mihi est.

90 DA. Laudo. GE. Ad precatorem adeam credo, qui mihi 140

Sic orat: 'nunc amitte quaeso hunc: ceterum

Posthac si quicquam, nil precor.' tantum modo

Non addit: 'ubi ego hinc abiero, uel occidito.'

DA. Quid paedagogus ille, qui citharistram?

Quid rei gerit? GE. Sic, tenuiter. DA. Non multum ⁹⁵
habet 145

Quod det fortasse? GE. Immo nil nisi spem meram.

DA. Pater eius rediit an non? GE. Non dum. DA. Quid?
senem

Quoad expectatis nostrum? GE. Non certum scio:

Sed epistulam ab eo adlatam esse audiui modo

Et ad portitores esse delatam: hanc petam. 150 100

DA. Numquid, Geta, aliud me vis? GE. Ut bene sit tibi.

Puer heus. nemon huc prouidit? cape, da hoc Doro.

ACTVS II.

ANTIPHO. PHAEDRIA.

- 1 3 AN. Adeon rem redisse, ut qui mihi consultum optumē
 uelit esse,
 Phaédria, patrem ut éxtimescam, ubi uéniat in men-
 tem eius aduenti!
 Quód ni fuisset incógitans, ita [eum] éxpectarem, ut
 par fuit. 155
- PH. Quid istuc? AN. Rogitas? qui tam audacis facinoris
 mihi cóscius sis?
- 5 Quód utiuam ne Phórmioni id suádere in mentem
 incidisset
 Neú me cupidum eo ímpulisset, quód mihi princi-
 piúmst mali!
 Nón potitus ésssem: fuisset tum filios mi aegre aliquót
 dies:
 At nón cotidiána cura haec ángeret animum, PH.
 Aúdio. 160
- AN. dum expécto quam mox uéniat qui hanc mihi ádímat
 consuetúdinem.
- 10 PH. Alíis quia defit quód amant aegrest: tibi quia super
 ést dolet.
 Amóre abundas, Antípho.
 Nam túa quidem hercle cértó ulta haec éxpetenda
 optándaquest.

Ita mé di bene ament, út mihi liceat tám diu quod
amó frui, 166

Iam dépecisci mórte cupio; tú conicito cétera,
Quíd ego éx hac inoplá nunc capiam, et quíd tu ex is
istac cópia,

Vt ne áddam, quod sine sumptu ingenuam, liberalem
nactus es,

Quod habés, ita ut voluistí, uxorem sine mala famá
palam:

Beátus, ni unum désit, animus quí modeste istaéc
ferat. 170

Quod sí tibi res sit cum eó lenone quócum mihist,
tum séntias.

Ita plérique omnes súnus ingenio, nóstri nosmet 20
paénitet.

AN. At tú mihi contra núnc uidere fórtunatus, Phaédria,
Quoi de íntegro est potéstas etiam cónsulendi, quíd
uelis:

Retinére amorem an míttere: ego in eum incidi in-
felix locum, 175

Vt néque mihi eius sít mittendi néc retinendi cópia.
Sed quíd hoc est? uideon égo Getam curréntem huc 25
adueníre?

Is est ípsus: ei, timeó miser, quam hic núnc mihi
nuntiét rem.

GETA. ANTIPHO. PHAEDRIA.

GB. Núllu's, Geta, ni iam áliquod tibi consílium celere 1 4
réperies:

Íta nunc inparátum subito tánta te inpendént mala: 180
Quae néque uti deuitém scio neque quó modo me inde
éxtraham:

- 4 Nam nón potest celári nostra diútius iam audácia.
- 6 AN. Quid nam ille commotús uenit?
- GE. Tum témporis mihi púnctum ad hanc rem est: érus adest. AN. Quid istúc malist?
- GE. Quód quom audierit, quód eius remedium inueniam iracúndiae? 185
- Lóquar? incendam: táceam? instigem: púrgem me? laterém lauem.
- 10 Heú me miserum: quóm mihi paueo, tum Ántipho me excrúciat animi:
- Eíus me miseret, ei nunc timeo, is núnc me retinet: nam ábsque eo esset,
- Récte ego mihi uísissem et senis essem últus iracúndiam:
- Álquid conuasássem atque hinc me cónicerem pro- tinam in pedes. 190
- AN. Quam nam híc fugam aut furtúm parat?
- 15 GE. Sed ubi Ántiphonem réperiam? aut qua quærere in- sistám uiam?
- PH. Te nóminat. AN. Nesció quod magnum hoc núntio ex- pectó malum.
- PH. Ah, sánun es? GE. Domum ire pergam: ibi plúri- mumst.
- PH. Renocémus hominem. AN. Sta slico. GE. Hem, satís pro inperio, quisquís es. 195
- AN. Geta. GE. Ípsest quem uolui óbuiam.
- AN. Cédo quid pórtas, óbsecro, atque id, sí potes, uerbo éxpedi.
- 20 GE. Fáciam. AN. Eloquere. GE. Módo apud portum.. AN. Meúmne? GE. Intellexti. AN. Óccidi. PH. Hem.
- AN. Quid agam? PH. Quid ais? GE. Huius patrem uidísse me, patruóm tuom.

- AN. Nám quod ego huic nunc súbito exitio rémediúm in-
ueniám miser? 200
Quód si eo meae fortúnae redeunt, Phánium, abs te
ut dístrahar,
Núllast mihi uita éxpetenda. GE. Ergo istaec quom
ita sint, Ántipho,
Tánto magis te aduígilare aequomst: fórtis fortuna 25
ádiuuat.
- AN. Nón sum apud me. GE. Atqui ópus est nunc quom
máxime ut sis, Ántipho:
Nám si senserit te timidum páter esse, arbitrá-
bitur 205
Cómmeruisse cúlpan. PH. Hoc uerumst. AN. Nón pos-
sum inmutárier.
- GE. Quíd faceres, si aliúd quid grauius tibi nunc faciun-
dúm foret?
- AN. Quom hóc non possum, illúd mínus possem. GE. Hoc 30
níl est, Phaedria: sicut.
Quíd hic conterimus óperam frustra? quíu abeo? PH. *Phaedria*
Et quidem ego? AN. Óbsecro,
Quíd si adsimulo, sátine est? GE. Garris. AN. Vóltum
contemplámini: en, 210
Sátine sic est? GE. Nón. AN. Quíd si sic? GE. Própe-
modum. AN. Quíd sic? GE. Sat est:
Em, istuc serua: et uérbum uerbo, pár pari ut re-
spóndear,
- Né te iratus suis saeuicidis díctis protelét. AN. Scio. 35
- GE. Vt coactum te ésse inuítum, lége, iudició: tenes?
Séd quis hic est senéx, quem uideo in última platéa? *Phaedria*
AN. Ípsus est. 215
Non póssum adesse. GE. Ah quíd agis? quo abis, Án-
tipho?

Mané, mane inquam. AN. Ego me nóui et peccatúm
meum:

- 40 Vobis commendo Phánium et ultám meam.
PH. Geta, quíd nunc fiet? GE. Tú iam litis áudies:
Ego pléctar pendens, nési quid me fefellerit. 220
Sed quód modo hic nos Ántiphonem mónuimus,
Id nósmet ipsos fácere oportet, Phaédria.
45 PH. Aufér mi 'oportet': quín tu quíd faciam ínpera.
GE. Memínistin, olim ut fúerit uostra orátio
In re ínicipiunda ad défendendam nóxiam, 225
Iustam illam causam, fácilem, uincibilem, óptumam?
PH. Memini. GE. Ém, nunc ipsast ópus ea, aut, síquid
potest,
50 Melióre et callidióre. PH. Fiet sédulo.
GE. Nunc prior adito tu, égo in insidiis híc ero
Subcénturiatus, síquid deficiás. PH. Age. 230

DEMIPHO. GETA. PHAEDRIA.

- II 1 DE. Ítane tandem uxórem duxit Ántipho ínussú meo?
Néc meum ínperium: ac mítto ínperium: nón simul-
tatém meam
Reueréri saltem! nón pudere! o fácinus audax, ó Geta
Monitó! GE. Vix tandem. DE. Quíd mihi dicent aut
quam causam réperient?
5 Demíror. PH. Atqui réperiam: aliud cúra. DE. An hoc
dicét mihi: 235
'Inúitus feci. léx coëgit?' áudio, fateór. GE. Places.
DE. Verúm scientem, táctum causam trádere aduorsáriis,
Etiámne id lex coëgit? PH. Illud dúrum. GE. Ego ex-
pediám: sine.
DE. Incértumst quíd agam, quía praeter spem atque ín-
credibile hoc mi óbtigit:

- Ita sum inritatus, ánimum ut nequeam ad cógitandum 10
 Instítuere. 240
- Quam obrem ómnis, quom secúndae res sunt máxume,
 tum máxume
- Meditári secum opórtet, quo pacto áduorsam aerum-
 nám ferant.
- Perícła, damna péregre rediens semper secum cógitet
 Aut fili peccatum aut uxoris mórtem aut morbum
 filiae,
- Commúnia esse haec, néquid horum unquam áccidat 15
 animó nouom: 245
- Quidquíd praeter spem euéniat, omne id députare
 esse in lucro.
- GE. O Phaédria, incredibilest quantum erum ánte eo sa-
 piéntia.
- Meditáta mihi sunt ómnia mea incómmoda, erus si
 réderit:
- Moléndumst in pistríno, uapulándum, habendae cóm-
 pedes,
- Opus rúri faciundum: hórum nil quicquam áccidet 20
 animó nouom. 250
- Quidquíd praeter spem euéniet, omne id députabo
 esse in lucro.
- Séd quid cessas hómínem adire et blánde in princi-
 pio ádloqui?
- DE. Phaédriam mei frátris uideo filium mi ire óbulam.
- PH. Mi pátrúe, salue. DE. Sálué: sed ubist Ántipho?
- PH. Saluóm uenire.. DE. Crédo: hoc respondé mihi. 255 25
- PH. Valet, híc est: sed satin ómnia ex senténtia?
- DE. Vellém quidem. PH. Quid istúc est? DE. Rogitas,
 Phaédria?
- Bonás me absente hic cónfecistis núptias.

PH. Eho, an id suscenses nunc illi? GE. O artificem pro-
bum!

30 DE. Egon illi non suscensem? ipsum gestio 260
Dari mi in conspectum, nunc sua culpa ut sciat
Lenem patrem illum factum me esse acerrimum.

PH. Atque nil fecit, patre, quod suscenses.

DE. Ecce autem similia omnia: omnes congruunt:
35 Vnum cognoris, omnis noris. PH. Haud itast. 265

DE. Hic in noxiast, ille ad dicendam causam adest:
Quom illést, hic praestost: tradunt operas mutuas.

GE. Probe horum facta imprudens depinxit senex.

DE. Nam ni haec ita essent, cum illo haud stares, Phaé-
dria.

40 PH. Si est, patre, culpam ut Antipho in se admisit, 270
Ex qua re minus rei foret aut famae temperans,
Non causam dico quin quod meritis sit ferat.

Sed si quis forte malitia fretus sua
Insidias nostrae fecit adulescentiae

45 Ac uicit, nostram culpa east an iudicum, 275

Qui saepe propter inuidiam adimunt dñiti
Aut propter misericordiam addunt pauperi?

GE. Ni nossem causam, crederem uera hunc loqui.

DE. An quisquam iudex est, qui possit noscere
50 Tua iusta, ubi tute uerbum non respondeas, 280

Ita ut ille fecit? PH. Fungtus adulescentulist
Officium liberalis: postquam ad iudices
Ventumst, non potuit cogitata proloqui:

Ita eum tum timidum illic obstupefecit pudor.

55 GE. Laudo hunc: sed cesso adre quam primum se-
nem? 285

Ere, salue: saluom te aduenisse gaudeo. DE. Oh,
Bone custos, salue, columen uero familiae,

Quoi cōmmendauī fīlium hinc abiēns meum.

GE. Iam dūdum te omnis nōs accusare aūdīo.

Inmērito, et me horūq̄ omnium inmeritīssumo: 290 60

Nam quīd me in hac re fācere uoluistī tibi?

Seruom hōminem causam orāre leges nōn sinunt,

Neque tēstimoni dīctio est. DE. Mitto ōmnia.

Do istūc 'inprudens tūmuit adulescēns': sino.

'Tu seruō's': uerum sī cognatast māxume, 295 65

Non fuit necesse habēre: sed id quod lēx iubet,

Dotēm daretis; quaererēt aliūm uirum.

Qua rātiōne inopem pōtius ducebāt domum?

GE. Non rātiō, uerum argētum deerat. DE. Sūmeret

Alicūnde. GE. Alicunde? nīl est dictu fācilis. 300 70

DE. Postrēmo si nullo alio pacto, faēnore.

GE. Hui, dīxti pulchre: siquidem quisquam crēderet

Te uīuo. DE. Non, non sic futurumst: nōn potest.

Egon illam cum illo ut pātiar nuptam unūm diem?

Nīl suāue meritumst. hōminem commonstrārier 305 75

Mi istūm uolo aut ubi hābitet demonstrārier.

GE. Nempe Phōrmionem? DE. Istūm patronum mūlieris.

GE. Iam fāxo hic aderit. DE. Antīpho ubi nunc est? GE.

Foris.

DE. Abi, Phaédria, eum requīre atque adduce hūc. PH. Eo:

Rectā uia quidem illuc. GE. Nempe ad Pāmphilam. 310 80

DE. Ego deōs penatis hīnc salutātūm domum

Deuōrtar: inde ibo ad forum atque aliquōt mihi

Amīcos aduocābo, ad hanc rem qui adsient,

Vt ne inparatus sīm, si adueniat Phōrmio.

ACTVS III.

PHORMIO. GETA.

II 2 PH. Ítane patris aís aduentum uéritum hinc abiisse? GE.
 Ádmodum. 315

PH. Phánium relíctam solam? GE. Síc. PH. Et iratúm
 senem?

GE. Óppido. PH. Ad te súmma solum, Phórmio, rerúm
 redit:

Túte hoc intrísti: tibi omnest éxedendum: adcíngere.

6 GE. Óbsacro te. PH. sí rogabit.. GE. Ín te spes est. PH.
 éccere,

Quíd si reddet? GE. Tu ínpulisti. PH. síc opinor. GE.
 Súbueni. 320

PH. Cédo senem: iam instrúcta sunt mi in córde consilia
 ómnia.

GE. Quíd ages? PH. Quíd uis, nísi uti maneat Phánium
 atque ex crímine hoc

Ántiphonem erípíam atque in me omnem íram deri-
 uém senis?

10 GE. Ó uir fortis átque amicu's. uérum hoc saepe, Phórmio,
 Véreor, ne istaec fórtitudo in néruom erumpat déni-
 que. PH. Ah, 325

Nón itast: factúmst periclum, íám pedum uisást uia.
 Quót me censes hómínes iam deuérberasse usque ád
 necem,

Hóspites, tum cúis? quo magis nóui, tanto saépius.
Cédo dum, enumquam iniúriarum audísti mihi scrip- 15
tám dicam?

GE. Quí istuc? PH. Quia non réte accipitri ténnitur ne-
que mfluo, 330

Quí male faciunt nóbis: illis qui nil faciunt ténnitur,
Quía enim in illis frúctus est, in illis opera lúditur.
Áliis aliundést periculum, unde áliquíd abradí potest:
Míhi sciunt nil ésse. dices 'dúcent damnatúm domum': 20
Álere nolunt hóminem edacem, et sápiunt mea sen-
téntia, 335

Pró maleficio sí beneficium súmmum nolunt réddere.

GE. Nón pote satis pro mérito ab illo tibi referri grátia.

PH. Ímmo enim nemo sátis pro merito grátiam regí refert. 25
Téne asumbolúm uenire unctum átque lautum e bál-
neis,

Ótiosum ab ánimo, quom ille et cúra et sumptu ab-
súmitur! 340

Dúm tibi fit quod pláceat, ille ríngitur: tu rídeas,
Príor bibas, príor decumbas: céna dubia adpónitur..

GE. Quíd istuc uerbist? PH. Vbi tu dubites quíd sumas
potíssimum.

Haéc quom rationem íneas quam sint suáua et quam 30
cára sint,

Éa qui praebet, nón tu hunc habeas pláne praesentém
deum? 345

GE. Sénex adest: uide quíd agas: prima cóitíost acérruma:
Si eám sustinueris, postilla iam, út lubet, ludás licet.

DEMIPHO (CVM ADVOCATIS). GETA. PHORMIO.

DE. Enúmquam quoíquam cóntumeliósius

Audístis factam iniúriam quam haec ést mihi?

II 3

Adéste quaeso. **GR.** Irátus est. **PH.** Quin tu hóc
ages? 350

Iam ego hunc agitabo. pró deum inmortalium,
6 **NEGAT** Phánium esse hanc sibi cognatam Démipho?
Hanc Démipho negat esse cognatam? **GR.** Negat.

DE. Ipsum esse opinor dé quo agebam. séquimini.

PH. Neque eius patrem se scire qui fuerit? **GR.** Negat. 355

[**PH.** Nec Stilponem ipsum scire qui fuerit? **GR.** Negat.]

10 **PH.** Quia egéns relictast mísera, ignoratúr parens,
Neglégitur ipsa: uíde auaritia quíd facit.

GR. Si erum insimulabis málitiae, male audies.

DE. O audáciam, etiam me últro accusatum áduenit. 360

3 **PH.** Nam iam ádulescenti níl est quod suscénseam,

15 **Si** illúm minus norat: quíppe homo iam grándior,

Paupér, quói in opere uíta erat, rurí fere

Se cóntinebat: sibi agrum de nostró patre

Coléndum habebat: saepe interea mihí senex 365

Narrábat se hunc neglégere cognatúm suom:

20 **At** quém uírum! quem ego uíderim in uíta óptumum.

GR. Videás te atque illum; ut nárras. **PH.** I in malám cru-
cem.

Nam ni ita eum existumássem, numquam tam grauis

Ob hanc inimicitias cáperem in uostram fámiliam, 370

Quam is áspérnatur nunc tam inliberalíter.

25 **GR.** Pergín ero absentí mále loquí, inpuríssume?

PH. Dignum autém hoc illost. **GR.** Aín tamen, carcér?

DE. Geta.

GR. Bonórum extortor, légum contortór. **DE.** Geta.

PH. Respónde. **GR.** Quis homost? éhem. **DE.** Tace. **GR.**

Absentí tibi 375

Te indígnas seque dígna contumélias

30 Numquám cessauit dícere. **DE.** Ohe désine.

Adulscens, primum abs te hóc bona ueniá peto,
 Si tibi placere pótis est, mi ut respónd eas:
 Quem amicum tuom ais fuisse istum, explaná mihi, 380
 Et qui cognatum mé sibi esse diceret.

PH. Prólnde éxpiscare quási non nosses. DE. Nóssem? 385

PH. Ita.

DE. Ego mé nego: tu qui ais redige in mémoriam.

PH. Eho tú, sobrinum tuóm non noras? DE. Énicas. 390

Dic nómen. PH. Nomen? máxime. DE. Quid núnc
 taces? 385

PH. Perii hércle, nomen pérdidi. DE. Hem, quid ais? PH.

Geta,

Si méministi id quod ólim dictumst, súbice. hem, 40

Non díco: quasi non nóris, temptatum áduenis.

DE. Egone áutem tempto? GE. Stílpo. PH. Atque adeo
 quid mea? 395

Stílpóst. DE. Quem dixti? PH. Stílponem inquam nó-
 uéras. 390

DE. Neque égo illum noram néque mi cognátus fuit

Quisquam ístoc nomine. PH. Ítane? non te horúm 45
 pudet?

At sí talentum rém reliquissét decem,

DE. Di tibi male faciant. PH. primus esscs mémoriter

Progéníem uostram usque áb auo atque atauo pró-
 ferens. 395

DE. Ita ut dícis. ego tum quom ádueníssem, qui mihi

Cognáta ea esset, dícerem: ítidem tú face: 50

Cedo qui ést cognata? GE. Eu nóster, recte: heus
 tú, caue.

PH. Dilúcidé expédíui quibus me opórtuit

Iudícibus: tum id sí fálsum fuerat, fílius 400

Quor nón refellit? DE. Fílium narrás mihi?

- 55 Quoius dé stultitia dici ut dignumst nón potest.
 PH. At tú qui sapiens és magistratús adi, *in v. d. Latin. "S."*
 Iudicium de ea causa álterum ut reddánt tibi:
 Quandóquidem solus régnas et solí licet 405
 Híc de eádem causa bís iudicium apísquier. *inf. = "scil"*
- 60 DE. Etsi mihi facta iniúriast, uerúm tamen
 Potiús quam litis sécter aut quam te aúdiam,
 Itidem út cognata sí sit, id quod léx iubet
 Dotis dare, abduce hánc, mínas quínque áccipe. 410
 PH. Hahahaé, homo suavis. DE. Quíd est? num iniquom
 póstulo?
- 65 An ne hóc quidem ego adipiscar, quod ius públicumst?
 PH. Itan tándem quaeso, ítem út meretricem ubi abúsus
 sis,
 Mercédem dare lex iúbet eí atque amíttere?
 An, ut néquid turpe ciuis in se admítteret 415
 Proptér egestatem, próxumo iussást dari,
 70 Vt cum únó aetatem dégeret? quod tú uetas.
- DE. Ita, próxumo quidem: át nos unde? aut quam óbrem?
 PH. Ohe,
 'Actum' áiunt 'ne agas.' DE. Nón agam? immo hauc
 désinam,
 Donéc perfecero hóc. PH. Ineptis. DE. Síne modo. 420
- PH. Postrémo tecum níl rei nobis, Démipho, est:
 75 Tuos ést damnatus gnátus, non tu: nám tua
 Praetérierat iam ad dúcendum aetas. DE. Ómnia
 haec
 Illúm putato, quae égo nunc dico, dícere:
 Aut quídem cum uxore hac ípsum prohibebó domo. 425
- GE. Irátus est. PH. Tu té idem melius féceris.
- 80 DE. Itane és paratus fácere me aduorsum ómnia,
 Infélix? PH. Metuit híc nos, tam etsi sédulo

Dissimulat. GE. Bene habent tibi principia. PH. Quin
quod est

Ferendum fers? tuis dignum factis feceris, 430

Vt amici inter nos simus. DE. Egon tuam expetam

Amicitiam? aut te usum aut auditum uelim? 85

PH. Si concordabis cum illa, habebis quae tuam

Senectutem oblectet: respice aetatem tuam.

DE. Te oblectet: tibi habe. PH. Minue uero iram. DE.

Hoc age. 435

Satis iam uerborumst: nisi tu properas mulierem

Abducere, ego illam eiciam: dixi, Phormio. 90

PH. Si tu illam attigeris secus quam dignumst liberam,

Dicam tibi inpingam grandem: dixi, Demipho.

Siquid opus fuerit, heus, domo me. GE. Intellego. 440

DEMIPHO. GETA. HEGIO. CRATINVS. CRITO.

DE. Quanta me cura et sollicitudine adficit II 4

Gnatius, qui me et se hisce impediuit nuptiis!

Neque mi in conspectum prouidit, ut saltem sciam,

Quid de hac re dicat quidue sit sententiae.

Abi, uise redieritne iam an non dum domum. 445 5

GE. Eo. DE. Videtis quo in loco res haec siet:

Quid ago? dic, Hegio. HE. Ego? Cratinum censeo,

Si tibi uidetur. DE. Dic, Cratine. CRA. Meue uis?

DE. Te. CRA. Ego quae in rem tuam sint ea uelim facias:

mih

Sic hoc uidetur: quod te absente hic filius 450 10

Egit, restitui in integrum aequomst et bonum:

Et id inpetrabis. dixi. DE. Dic nunc, Hegio.

HE. Ego sedulo hunc dixisse credo: uerum itast,

Quot homines tot sententiae: suos quoique mos.

Mihi non uidetur quod sit factum legibus 455 15

Rescindi posse: et turpe inceptust. DE. Dic, Crito.

CR. Ego amplius deliberandum censeo:

Res magnast. HE. Numquid nos vis? DE. Fecistis probe:

Incertior sum multo quam dudum. GE. Negant

20 Redisse. DE. Frater est expectandus mihi: 460

Is quod mihi dederit de hac re consilium, id sequar.

Percontatum ibo ad portum, quoad se recipiat.

Receperunt

GE. At ego Antiphonem quaeram, ut quae acta hic sint sciat.

V. εὐκαρίπῳ

Sed eccum ipsum uideo in tempore huc se recipere.

ANTIPHO. GETA.

III 1 AN. Enim uero, Antiphó, multimodis cum istoc animo es uituperandus: 465

Phaonius

Itane te hinc abisse et uitam tuam tutandam aliis dedisse!

Alios tuam rem credidisti magis quam tete animum aduersuros?

Nam ut ut erant alia, illi certe quae nunc tibi domist consuleres,

5 Néquid propter tuam fidem decépta poteretur mali:

Quidam in te miseram spes opesque sunt in te uno omnes sitae.

Quofus nunc miserae spes opesque sunt in te uno omnes sitae. 470

GE. Et quidem, ere, nos iam dudum hic te absentem incusamus, qui abieris.

AN. Te ipsum quaerebam. GE. Sed ea causa nro magis defecimus.

AN. Loquere obsecro, quo nam in loco sunt res et fortunae meae:

10 Numquid subolet patri? GE. Nil etiam. AN. Ecquid spei porrost? GE. Nescio. AN. Ah.

- GR.** Nisi Phaédria haud cessáuit pro te eníti. **AN.** Nil fecit noui. 475
- GR.** Tum Phórmio itidem in hác re ut [in] aliis strénuom ^{col. 474} hominem praebuit.
- AN.** Quid is fécit? **GR.** Confutáuit uerbis ádmodum iratúm senem.
- AN.** Eu, Phórmio. **GR.** Ego quod pótui porro. **AN.** Mí Geta, omnis uós amo.
- GR.** Síc habent princípia sese ut díco: adhuc tranqúilla ¹⁵ res est,
Mánsurusque pátruom pater est, dum húc adueniat.
AN. Quíd eum? **GR.** Vt aibat 480
De efus consilio sése uelle fácere quód ad hanc rem áttinet.
- AN.** Quántum metuíst míhi, uidere huc sáluom nunc pátruóm, Geta!
Nam efus per unam, ut aúdió, aut uiuam aut moriar senténtiam.
- GR.** Phaédria tibi adést. **AN.** Vbi nam? **GR.** Eccum ab suá ²⁰ palaestra exít foras.

PHAEDRIA. DORIO. ANTIPHO. GETA.

- PH.** Dório, 485 III 2
Audi óbsecro. **DO.** Non aúdió. **PH.** Parúmper. **DO.** Quin ³ omítte me.
- PH.** Aúdi quod dicam. **DO.** Át enim taedet iam aúdire eadem míliens.
- PH.** Át nunc dicam quód lubenter aúdias. **DO.** Loquere, aúdió.
- PH.** Néqueo te exoráre ut maneat tríduom hoc? quo núnc ⁴ abis?
- DO.** Mirábar si tu míhi quicquam adferrés noui. **AN.** Eí, 490 5

> *Handwritten notes:*
Handwritten notes:

notat. etc. Metuó lenonem néquid.. ^{et, etc.} GE. Suo suát capiti? idem ego uéreor.

PH. Non dúm mihi credis? Do. Háriolare. PH. Sín fidem do? Do. Fábulae.

PH. Faéneratum istúc beneficium púlchre tibi dicés. Do Logi.

PH. Créde mihi, gaudébis factó: uérum hercle hoc est. Do. Sómnia.

10 PH. Éxperire: nón est longum. Do. Cántilenam eandém canis. 495

PH. Tú cognatus, tú parens, tu amícus, tu.. Do. Garrí modo.

PH. Ádeon ingenio ésse duro te átque inexorábili, Vt neque misericórdia neque précibus mollirí queas!

Do. Ádeon te esse incógitantem atque inpudentem, Phaédria,

15 Vt phaleratis díctis ducas me ét meam ductes grātiis! 500

AN. Míseritumst. PH. Ei, uéris uincor. GE. Quám uterquest similís sui.

PH. Neque, Ántipho alia quom óccupatus ésset sollicitú-dine,

Tum hoc ésse mi obiectúm malum! AN. Ah, quid istuc autemst, Phaédria?

PH. Ó fortunatíssume Antipho. AN. Égone? PH. Quoi quod amás domist:

20 Néc cum huius modi umquam úsus uenit út conflicta-rés malo. 505

AN. Míhin domist? immo, íd quod aiunt, aúribus teneó lupum.

[Nam neque quo pacto a me amittam neque uti reti-neam scío.]

Do. Ípsum istuc mi in hóc est. AN. Heia, né parum lenó sies.

Númquid hic confécit? PH. Hicine? quód homo in-humaníssimus:

Pámphilam meam uéndidit. GR. Quid? uéndidit? AN. 25
Ain? uéndidit? 510

PH. Véndidit. Do. Quam indignum facinus, ancillam aere emptám meo!

PH. Néqueo exorare út me maneat ét cum illo ut mutét fidem

Tríduom hoc, dum id quód est promissum ab amicis argentum aúfero:

Sí non tum dederó, únám praeterea hóram ne oppertús sies.

Do. Óbtundes? AN. Haud lóngumst id quod órat: exorét 30
sine: 515

Ídem hic tibi, quod bóni promeritus fúeris, conduplicáuerit.

Do. Vérba istaec sunt. AN. Pámphilamne hac úrbe priuarí sines?

Túm praeterea horúnc amore m dístrahi poterín pati?

Do. Néque ego neque tu. GR. Dí tibi omnes id quod es dignús dunt.

Do. Égo te complurís aduorsum ingénium meum mensís 35
tuli, 520

Póllicitantem et níl ferentem, fléntem: nunc contra ómnia haec

Répperi qui dét neque lacrumet: dá locum mellóribus.

AN. Cérte hercle, ego si sátis commemini, tibi quidemst olím dies,

Quam ad dares huic, praestituta. PH. Factum. Do.
Num ego istuc nego?

40 AN. Iam ea praeteriit? Do. Non, uerum haec ei anteces-
sit. AN. Non pudet 525

Vanitatis? Do. Minime, dum ob rem. GR. Sterculi-
num. PH. Dorio,

Itane tandem facere oportet? Do. Sic sum: si placeo,
utere.

AN. Sic hunc decipi! Do. Immo enim uero, Antipho, hic
me decipit:

Nam hic me huius modi scibat esse: ego hunc esse
aliter credidi;

45 Iste me fefellit: ego isti nilo sum aliter ac fui. 530
Sed ut ut haec sunt, tamen hoc faciam: cras mane
argentum mihi

Miles dare se dixit: si mihi prior tu attuleris, Phaédria,
Mea lege utar, ut sit potior, qui prior ad dandumst.
uale.

III 3 PH. Quid faciam? unde ego nunc tam subito huic argen-
tum inueniam miser,

Quo minus nilo est, quod, hic si pote fuisset exora-
rier 535

Triduum hoc, promissum fuerat? AN. Itane hunc pa-
tiemur, Geta,

Fieri miserum, qui me dudum, ut dixi, adiuerit co-
mitter? nonne

5 Quis, quom opus est, beneficium rursus ei experi-
mur reddere?

GR. Scio equidem hoc esse aequom. AN. Age ergo, solus
seruare hunc potes.

GR. Quid faciam? AN. Inuenias argentum. GR. Cupio: sed
id unde, edoce. 540

- AN. Páter adest hic. GE. Scío: sed quid tum? AN. Ah, dictum sapientí sat est.
- GE. Ítane? AN. Ita. GE. Sane hércle pulchre suádes: etiam tu hinc abis? 95
- Nón triumpho, ex nuptiis tuis sí nil nanciscór mali, 10
Ni étiam nunc me huius cáusa quaerere in malo iubeás crucem?
- AN. Vérum hic dicit. PH. Quid? ego uobis, Géta, alienus sum? GE. Haúd puto: 545
- Séd parumne est, quod ómnibus nunc nóbis suscensét senex,
- Ni instigemus étiam, ut nullus lócus relinquatúr preci?
- PH. Álius ab oculis meis illam in ignotum abducét locum? hem: 15
- Tum igitur, dum licét dumque adsum, lóquimini mecum, Antípho,
- Cóntemplamini me. AN. Quam obrem? aut quíd nam facturú's, cedo? 550
- PH. Quóquo hinc asportábitur terrárum, certumst persequi
- Aút perire. GE. Dí bene uortant quód agas: pedemptím tamen.
- AN. Vide siquid opis pótes adferre huic. GE. 'Siquid'? 20
quid? AN. Quaere óbsecro:
- Néquid plus minúsue faxit, quód nos post pigeát, Geta.
- GE. Quaéro. AN. Saluos ést, ut opinor. GE. Vérum enim metuó malum. 555
- AN. Nóli metuere: úna tecum bóna mala tolerábimus.
- GE. Quántum opus est tibi argénti, loquere. PH. Sólae trigintá minae.
- GE. Tríginta? hui, percárast, Phaedria. PH. Ístaec uero 25
uillis est.

Age age, inuentas reddam.

Gr. *Áge age, inuentas réddam.* **Ph.** *O lepidum.* **Gr.** *Aufér te hinc.* **Ph.** *Iam opust.* **Gr.** *lám feres:*
Séd opus est mihi Phórmionem ad hánc rem adiu-
torém dari. 560

An. *Praéstost: audacíssume oneris quíd uis inpone, éc-*
feret:

Sólus est homo amíco amícus. **Gr.** *Eámus ergo ad eum ócius.*

³⁰ **An.** *Númquid est quod operá mea uobis ópus sit?* **Gr.**
Nil: uerum ábi domum

Ét illam miseram, quam égo nunc intus scío esse exanimatám metu,

Cónsolare. céssas? **An.** *Nil est aéque quod faciám lubens.* 565

Ph. *Quá uia istuc fácies?* **Gr.** *Dicam in ítinere: hinc modo te ámoue.*

ACTVS III.

DEMIPHO. CHREMES.

- DE. Quid? quâ profectus causâ hinc es Lemnûm, Chremes, IV 1
Addûxtin tecum fliam? CH. Non. DE. Quid ita non?
- CH. Postquâm uidet me eius mâter esse hic diûtius,
Simul autem non manébat aetas uirginis 570
Meam néglegentiam: ipsam cum omni fâmilîa 5
Ad mé profectam esse asbant. DE. Quid illic tã diu
Quaeso igitur commorâbare, ubi id audieras?
- CH. Pol mé detinuit mórbus. DE. Vnde? aut quí? CH.
Rogas?
- Senéctus ipsast mórbus. sed uenisse eas 575
Saluás audiui ex nauíta qui illas uéxerat. 10
- DE. Quid gnáto obtigerit me ábsente, audistín, Chremes?
- CH. Quod quídem me factum cónsili incertúm facit.
Nam hanc cónditionem síquoi tulero extrârio,
Quo pácto aut unde míhi sit dicundum órđinest. 580
Te míhi fidelem esse aéque atque egomet súm míhi 15
Scibam: ille sí me aliénus adfiném uolet,
Tacébit, dum intercédet familláritas:
Sin spréuerit me, plús quam opus est scitó sciet,
Vereórque ne uxor álíqua hoc resciscát mea: 585
Quod sí fit, ut me excútiam atque egrediár domo, 20
Id réstat: nam ego meórum solus súm meus.
- DE. Scio ita ésse: et istaec míhi res sollicitúdinist:
Neque défetiscar úsque adeo experírier,
Donéc tibi quod pollicítus sum id effécero. 590

GETA. (DEMIPHO. CHREMES.)

- IV 2 Ego hóminem callidiórem uidi néminem
 Quam Phórmíonem. uénio ad hominem, ut dícerem
 Argéntum opus esse et id quo pacto fíeret.
 Vix dúm dimidium díxeram, intelléxerat:
- 5 Gaudébat: me laudábat: quaerebát senem. 595
 Dis grátias agébat, tempus sibi dari,
 Vbi Phaédriae esse osténderet niló minus
 Amícum sese quam Ántiphoni. homínem ad forum
 Iussi ópperiri: eo me ésse adducturúm senem.
- 10 Sed eccum ípsam. quis est ultérior? áttat Phaé-
 driae 600
 Pater uénit, sed quid pértinui autem hélua?
 An quía quos fallam pro úno duo sunt mihi dati?
 Commódius esse opinor duplici spe útier.
 Petam hínc unde a primo ínstitui: is si dát, sat est:
- 15 Si ab eó nil fiet, tum hínc adoriar hóspitem. 605

ANTIPHO. GETA. CHREMES. DEMIPHO.

- IV 3 AN. Expécto quam mox réciplat sesé Geta.
 Sed pátruom uideo cúm patre astantem. ei mihi,
 Quam tímeo, aduentus húius quo inpellát patrem.
- GE. Adíbo: o salue, nóster Chremes. CH. Salué, Geta.
 5 GE. Venire saluom uólup est. CH. Credo. GE. Quid agi-
 tur? 610
 CH. Multa áduenienti, ut fit, noua hic complúria.
 GE. Ita. de Ántiphone audístin quae facta? CH. Ómnia.
 GE. Tun díxeras huic? fácinus indignúm, Chremes,
 Sic circúmiri! DE. Id cum hóc agebam cómodum.
- 10 GE. Nam hercle égo quoque id quidem ágitans mecum
 sédulo 615
 Inuéní, opinor, rémediúm huic rei. CH. Quíd, Geta?

DE. Quod rémedium? GE. Vt abhi ábs te, fit forte óbuam
Mihi Phórmio. CH. Qui Phórmio? GE. Is qui istám.
CH. Scio.

GE. Visúmst mi, ut eius téptarem senténtiam.
Prendo hómínem solum: 'quór non' inquam 'Phór- 15
mio, 620

Vidés, inter nos sic haec potius cúm bona
Vt cómpónamus grátia quam cúm mala?
Erus líberalis ést et fugitans lítium:
Nam céteri quidem hércle amici omnés modo
Vno óre auctores fuére, ut praecipitem hánc da- 20
ret.' 625

AN. Quid hic coéptat aut quo euádet hodie? GE. 'an lé-
gibus

Datúrum poenas díces, si illam eiécerit?
Iam id éploratumst: héia, sudabís satts,
Si cum illo inceptas hómíne: ea eloquéntiast.
Verúm pono esse úctum eum: at tandém tamen 630 25
Non cápitis ei res ágitur, sed pecúniae.
Postquam hómínem his uerbis séntio mollírier,
'Solí sumus nunc hic' inquam: 'eho, dic quid ús dari
Tibi in manum, ut erus hís desístat lítibus,
Haec hinc facessat, tú molestus né sies?' 635 30 3

AN. Satin illi di sunt própitii? GE. 'nam sát scio,
Si tu állquam partem aequi bonique díxeris,
Vt est ille bonus uir, tría non commutábittis
Verba hódie inter uos.' DE. Quis te istaec iussít loqui?

CH. Immó non potuit mélius peruenírier 640 35
Eo quó nos uolumus. AN. Óccidi. DE. Perge éloqui.

GE. A prímo homo insansbat. CH. Cedo quid póstulat?

GE. Quid? nímium quantum. CH. Quántum? dic. GE. Si-
quis daret

- Taléntum magnum. DE. Immó malum hercle: ut níl
pudet!
- 10 GE. Quod díxi ei adeo: 'quaéso, quid si fíliam 645
Suam únícám locáret? paruí ré tulit
Non súscepisse: inuéntast quae dotém petat.'
Vt ad paúca redeam ac mítam illius inéptias,
Haec dénique eius fúit postrema orátio:
- 45 'Ego' inquit 'a princípío amici fíliam, 650
Ita ut aéquom fuerat, uólui uxorem dúcere.
Nam míhi uenibat ín mentem eius incómmodum,
In sérúitatem paúperem ad dítem dari.
Sed mí ópus erat, ut apérte tibi nunc fábuler,
- 50 Aliquántulum quae adférret, qui dissóluerem 655
Quae débeo: et etiám nunc, si uolt Démípho
Dare quántum ab hac accépio, quae sponsást míhi,
Nullám míhi malim quam ístanc uxorem dari.'
- AN. Vtrúm stultitia fácere ego hunc an malítia
55 Dicám, scientem an ínprudéntem, incértus sum. 660
- DE. Quid si ánimam debet? GE. 'Áger opposítust pígnori
Decem ób minas' inquit. DE. Áge age, iam ducat: dabo.
- GE. 'Aedículae ítem sunt ób decem alias.' DE. Oíeí,
Nimiúmst. CH. Ne clama: répetito hasce a mé decem.
- 60 GE. 'Vxóri emunda ancíllulast: tum plúscula 665
Supelléctile opus est: ópus est sumptu ad núptias:
His rébus' inquit 'póne sane decem minas.'
- DE. Sescéntas proinde scríbito iam míhi dicas:
Níl do: ínpuratus me síle ut etiám ínfrídeat?
- 65 CH. Quaeso, égo dabo, quíesce: tu modo fílius 670
Fac ut íllam ducat, nós quam uolumus. AN. Eí míhi,
Geta, óccidísti mé tuis fallácíis.
- CH. Mea caúsa eícitur: mé hoc est aequom amíttere.
- GE. 'Quantúm potést me cértiorem' inquit 'face,

Si illám dant, hanc ut mítam: ne incertús siem: 675 70
 Nam illi mihi dotem íám constituerúnt dare.?

CH. Iam accípiat: illis répudium renúntiet:

Hanc dúcat. DE. Quae quidem illi res uortát male.

CH. Oppórtune adeo argéntum nunc mecum áttuli,

Fructúm quem Lemni uxóris reddunt praédia: 680 75

Inde súmam: uxori tibi opus esse díxero.

AN. Geta. GE. Héim. AN. Quid egisti? GE. Émunxi ar-IV 4
 gentó senes.

AN. Satin ést id? GE. Nescio hércle, tantum iússus sum.

AN. Eho, uérbero, aliud mihi respondes ac rogo?

GE. Quid érgo narras? AN. Quid ego narrem? operá tua 685

Ad réstim res redit mihi quidem planíssime. 5

Vt té quidem di deaque ómnes superi atque inferi

Malís exemplis pérđant! em, siquíd uelis,

Huic mándes, qui te ad scópulum e tranquillo aúferat.

Quid mínus utibile fúit quam hoc ulcus tángere 690

Aut nómnare uxórem? iniectast spés patri 10

Posse íllam extrudi. cédo nunc porro, Phórmio

Dotém si accípiet, úxor ducendást domum,

Quid fiet? GE. Non enim dúcet. AN. Noui. céterum

Quom argéntum repetent, nóstra causa scílicet 695

In néruom potius íbit? GE. Nil est, Ántipho, 15

Quin mále narrando póssit deprauárier.

Tu id quód bonist excérpis, dicis quód malist.

Audí nunc contra: íám si argéntum accéperit,

Ducendast uxor, út aís: concedó tibi: 700

Spatiúm quidem tandem áđparandis núptiis, 20

Vocándi, sacrificándi dabitur paúlulum.

Intérea amici quód polliciti súnť dabunt:

Inde íste reddet. AN. Quam óbrem? aut quid dicét?

GE. Rogas?

Quot res postilla monstra euenerunt mihi! 705

25 *Intro fit in aedis ater alienus canis:*

Anguis in impluuium decidit de tegulis: *Tullius, aliter*
Match.

Gallina cecinit: interdixit hariolus:

Aruspex uetuit: ante brumam autem noui

*Negoti incipere * * * * **

30 ** * * quae causast iustissima.* 710

Haec fient. AN. Vt modo fiant! GE. Fient: me uide.

Pater exit: abi, dic esse argentum Phaédriae.

DEMIPHO. GETA. CHERMES.

IV 5 DE. *Quiétus esto, inquam: ego curabo nequid uerborum duit.*

Hoc témere numquam amittam ego a me, quin mihi testis ádhibeam:

Quoi dem ét quam obrem dem, cómmemorabo. GE. Vt caútus est, ubi níl opust. 715

CH. *Atque ita opus factost: ét matura, dúm lubido eadem haéc manet:*

5 *Nam si áltera illaec mágis instabit, fórsitan nos réficiat.*

GE. *Rem ipsám putasti. DE. Dúc me ad eum ergo. GE. Nón moror. CH. Vbi hoc égeris,*

Transíto ad uxorém meam, ut conuéniat hanc prius quam hínc abit.

Dicát eam dare nos Phórmioni núptum, ne suscénseat: 720

Et mágis esse illum idóneum, qui ipsi sit familiárior:

10 *Nos nóstro officio nón digressos esse: quantum is uóluerit*

Datum esse dotis. DE. Quid tua malum id ré fert?

CH. *Magni, Démipho.*

Non sáttis est tuom te officium fecisse, id si non fama
áprobát :

Volo ipsúus [quoque] haec uoluntáte fieri, né se elec-
tam praedicet. 725

DE. Idem égo istuc facere póssum. CH. Mulier mülteri
magis cónuenit.

DE. Rogábo. CH. Vbi illas núnc ego reperíre possim, cógito. 15 *Ille*

SOPHRONA. CHREMES.

So. Quid agam? quem mi amicum inueniam mísera? aut V 1
quo consília haec referam?

Aút unde auxiliúm petam?

Nám uereor, era ne ób meum suasum indigna iniuria
ádficiatur: 730

Íta patrem adulescéntis facta haec tólerare audió
uiolenter.

CH. Nám quae haec anus est, éxanimata a frátre quae 5
egressát meo?

So. Quod ut fácerem egestas me ínpulit, quom scírem
infirmas núptias

Hasce ésse, ut id consúlerem, interea úfta ut in tutó
foret.

CH. Cérte edepol, nisi me ánimus fallit aút parum prop-
spíciunt oculi, 735

Meaé nutricem gnátae uideo. So. Néque ille inuesti-
gátur, CH. Quid ago?

So. qui ést eius pater. CH. Ádeo, maneo, dum haéc quae 10
loquitur mágis cognosco?

So. Quód si eum núnc reperíre possim, níl est quod ue-
reár. CH. East ipsa:

Cónloquar. So. Quis hic lóquitur? CH. Sophrona. So.
ét meum nomen nóminat?

- CH. Réspice ad me. So. Di óbsecro uos, éstne hic Stilpo?
CH. Nón. So. Negas? 740
- CH. Cóncede hinc a fóribus paulum istórsum sodes, Sóphrona.
Ne me istoc posthac nómine appellássis. So. Quid?
non óbsecro es
Quem sémpet te esse díctitasti? CH. St'. So. Quid
has metuís foris?
- CH. Conclúsam hic habeo uxórem saeuam. uérum istoc
me nómine
Eo pérperam olim díxi, ne uos fórtet imprudentés
foris 745
Effútiretis átque id porro aliqua úxor mea rescisceret.
- 20 So. Istóc pol nos te hic ínuenire míserae numquam pótuimus.
CH. Eho díe mihi, quid ref tibi est cum fámilia hac unde éxis?
Vbi illae sunt? So. Miseram me. CH. Hém, quid est?
uiuóntne? So. Viuit gnáta.
Matrem ípsam ex aegritúidine hac míserám mors consecútast. 750
- CH. Male fáctum. So. Ego autem, quae ésssem anus desérta egens ignóta,
25 Vt pótuí nuptum uírginem locáui huic adulescénti,
Harúm qui est dominus aédium. CH. Antiphónine?
So. Em, istic ípsi.
CH. Quid? duásne is uxorés habet? So. Au, únám ille
quidem hanc sólam.
CH. Quid illam álteram quae díctur cognáta? So. Haec ergost. CH. Quid aís? 755
So. Compósito factumst, quó modo hanc amáns habere pódset

Sine dôte. CH. Di nostrám fidem, quam saepe forte so
témere

Euéniant quae non aúdeas optáre! offendi aduéniens
Quocúm uolebam et út uolebam cónlocatam *gnátam*:
Quod nós ambo opere máximo dabámus operam ut
fieret, 760

Sine nóstra cura, máxima sua cúra haec sola fécit.

So. Nunc quíd opus facto sít uide: pater ádulescentis as
uénit

Eumque ánimo iniquo hoc óppido ferre áiunt. CH.
Nil periclist.

Sed pér deos atque hómines meam esse hanc cáue
resciscat quisquam.

So. Nemo éx me scibit. CH. Séquere me: intus aúdiés
quae réstant. 765

u

ACTVS V.

DEMIPHO. GETA.

- V 2 DE. Nostrápte culpa fáclmus ut malós expediat ésse,
 Dum nímiúm díci nós bonos studémus et bénígnos.
 Ita fúgias ne praetér casam, quod álunt. nonne id
 sát erat,
 Accépere ab illo infúriam? etiam argéntumst ultro
 obléctum,
- 5 Vt síť qui uluat, dum áliud aliquid flágti conficiat. 770
 GE. Planíssume. DE. Eis nunc praémiumst, qui récta praua
 fáciunt.
- GE. Veríssume. DE. Vt stultíssume quidem illí rem ges-
 serímus.
- GE. Modo ut hóc consilio póssiet discéđi, ut istam dúcat.
 DE. Etiámne id dubiumst? GE. Haúscio hercle, ut homóst,
 an mutet ánimum.
- 10 DE. Hem, mútet autem? GE. Néscio: uerúm, si forte,
 díco. 775
- DE. Ita fáciám, ut frater cénsuit, ut uxórem eius huc ad-
 dúcam,
 Cum ista út loquatur. tú, Geta, abi prae: núntia hanc
 uentúram.
- GE. Argéntum inuentumst Phaédriae: de iúrgio silétur:
 Prouísumst, ne in praeséntia haec hinc ábeat: quid
 nunc pórró?

Quid fiet? in eodém luto haesitás: uorsura sólues, 780 15
 Geta: praesens quod fuerát malum in diem ábiit: pla-
 gae créscunt,
 Nisi próspicis. nunc hinc domum ibo ac Phánium
 edocébo,
 Nequid uereatur Phórmionem aut huius oratiónem.

DEMIPHO. NAUSISTRATA.

- DE. Age dum, út soles, Nausístrata, fac illa út placetur nóbis, v 3
 Vt suá uoluntate id quod est faciúndum faciat. NA.
 Fáciam. 785
- DE. Paritér nunc opera me ádiuuas, ac ré dudum opitu-
 láta es.
- NA. Factúm uolo: ac pol mínus queo uiri cúlpa, quam me
 dígnumst.
- DE. Quid aútem? NA. Quia pol meí patris bene pártia in- 5
 díligénter
 Tutátur: nam ex eis praédiis talénta argenti bína
 Capiébat statim: hem, uír uiro quid praestat! DE.
 Binan quaéso? 790
- NA. Ac rébus uilióribus multó talenta bína. DE. Hui.
- NA. Quid haéc uidentur? DE. Scilicet. NA. Virúm me
 natum uellem:
- Ego osténderem, DE. Certó scio. NA. quo pácto.. DE. 10
 Parce sódes,
 Vt pós sis cum illa, né te adulescens múlier defetiget.
- NA. Faciam út iubes: sed meúm uirum abs te exíre uideo.

CHREMES. DEMIPHO. NAUSISTRATA. ✓

CH. Ehem, Démipho, 795
 iam illí datumst argéntum? DE. Curauí slico. CH. Nol-
 lé m datum. *de loco.*

- Ei, uideo uxorem: paene plus quam sat erat. ^{sc. dixi} DE. Quor nollés, Chremes?
- 15 CH. Iam récte. DE. Quid tu? ecquid locutus cum ista es, quam obrem hanc dúcimus?
- CH. Transégi. DE. Quid ait tándem? CH. Abduci nón potest. DE. Qui nón potest?
- CH. Quia utérque utriquest córdi. DE. Quid istuc nóstra? CH. Magni: praéter haec 800 Cognátam comperi ésse nobis. DE. Quíd? deliras. CH. Sic erit: Non témere dico: rédii mecum in mémoriam. DE. Satin sánus es?
- 20 NA. Au óbsecro, uide ne in cognatam pécces. DE. Non est. CH. Né nega: Patris nómen aliud díctumst: hoc tu errásti. DE. Non norát patrem?
- CH. Norát. DE. Quor aliud díxit? CH. Numquamne hódie concedés mihi 805 Neque intélleges? DE. Si tú nil narras? CH. Pérgis? NA. Miror quíd siet.
- DE. Equidem hércle nesció. CH. Vin scire? at ita me seruet Iúppiter,
- 25 ^{emp.} Ut própior illi, quam égo sum ac tu, homo némost. DE. Di uostrám fidem: Eámus ad ipsam: una ómnis nos aut scíre aut nescire hóc uolo. CH. Ah.
- DE. Quid ést? CH. Itan paruam míhi fidem esse apúd te! DE. Vin me crédere? 810 Vin sátis quaesitum mi istuc esse? age, fiat. quíd? illa filia
- Amíci nostri quíd futurumst? CH. Récte. DE. Hanc igitur míttimus?

- CH. Quid ni? DE. Illa maneat? CH. Sic. DE. Ire igitur so
tibi licet, Nausistrata.
- NA. Sic pól commodius ésse in omnis árbítror, quam ut
coéperas, *recus meae coépi = co.*
Manére hanc; nam perliberalis úisast, quom uidí,
mihi. 815
- DE. Quid istúc negotist? CH. Iámne operuit óstium? DE.
Iam. CH. O Iúppiter,
Di nós respiciunt: gnátam inueni núptam cum túo
fílio. DE. Hem,
Quo pácto id potuit? CH. Nón satis tutus ést ad nar-
randum híc locus.
- DE. At tu íntro abi. CH. Heus, ne fílii quidem hoc nóstri
resciscánt uolo.

ANTIPHO.

- Laetús sum, ut meae res sése habent, fratri óbtigisse V 4
quód uolt. 820
- Quam scítumst, eius modí parare in ánimo cupidí-
tátes,
Quas, quóm res aduorsaé sient, pauló mederi póssis!
Hic símul argentum répperit, curá sese expédíuit:
Ego nullo possum rémedío me euólueré ex his túrbis, s
Quin, si hóc celetur, in metu, sin pátefit, in próbró
sim. 825
- Neque mé domum nunc récíperem, ni mi éstet spes
osténta
- Huíúce habendae. séd ubi nam Getam ínuenire pós-
sim?
- [Vt rogem, quod tempus conueniundi patris me ca-
pere suadeat.]

PHORMIO. ANTIPHO.

V 5 PH. Argéntum accepi, trádidi lenóni: abduxi múlferem,
Curául propria ut Phaédria poterétur: nam emissást
manu. 830

Nunc úna mihi res étiam restat quae ést conficiunda,
ótium

Ab sénibus ad potándum ut habeam: nam áliquot hos
sumám dies.

AN. Sed Phórmio: quid áis? PH. Quid? AN. Quid nam
nunc facturust Phaédria?

Quo pácto satietátem amoris áit se uelle absúmere?

PH. Vicíssim partís tuás acturust. AN. Quás? PH. Vt fu-
gitet suóm patrem. 835

Te suás rogauit rúrsum ut ageres, cáusam ut pro se
díceres.

Nam pótaturus ést apud me. ego me ire senibus Sú-
nium

10 DICAM ád mercatum, ancíllulam emptum dúdum quam
dixit Geta:

Ne quom híc non uideant mé conficere crédant ar-
gentúm suom.

Sed óstium concrēpuit abs te. AN. Víde qui egre-
diatúr. PH. Getast. 840

GETA. ANTIPHO. PHORMIO.

V 6 GE. Ó fortuna, o fórs fortuna, cuántis commoditátibus;
Quám subito meo ero Antiphoni ope uóstra hunc
onerastís diem!

AN. Quid nam híc sibi uolt? GE. nósque amicos éfus
exonerastís metu!

Séd ego nunc mihi céssó, qui non úmerum hunc
onero pállio

- Atque hominem propero inuenire, ut haec quae con-
tigerint sciat. 845
- AN. Nám tu intellegis, híc quid narret? PH. Nám tu? AN.
Nil. PH. Tantúndem ego.
- GE. Ad lenonem hinc ire pergam: ibi núnc sunt. AN. Heus,
Geta. GE. Ém tibi.
- Nám mirum aut nouómsst reuocari, cúrsus quom
institeris? AN. Geta.
- GE. Pérgit hercle: núncquam tu odio tuó me uínces. AN.
Nón manes?
- GE. Vápula. AN. Id quidem tibi iam fiet, nísi resistis, uér- 10
bero. 850
- GE. Fámiliariórem oportet esse hunc: minitatur malum.
Séd isne est quem quaero án non? ipsust. cóngredere
actutúm. AN. Quid est?
- GE. O ómnium, quantum ést qui uiuont, hómínium homo
ornatíssime:
- Nám sine controuérsia ab dis sólus diligere, Án-
tipho.
- AN. Íta uelim: sed quí istuc credam ita esse mihi dici 15
uelim. 855
- GE. Sátin est si te délibutum gaúdio reddo? AN. Énicas.
- PH. Quín tu hinc pollicitátiones aúfer et quod férs cedo.
GE. Oh,
- Tú quoque aderas, Phórmio? PH. Aderam: séd tu
cessas? GE. Áccipe, en:
- Út modo argentúm tibi dedimus ápod forum, rectá
domum
- Súmms profecti: intérea mittit érus me ad uxorém 20
tuam. 860
- AN. Quam óbrem? GE. Omitto próloqui: nam níl ad hanc
remst, Ántipho:

- Úbi in gynaeceum ire occipio, púer ad me adcurrít
 Mida,
 Póne adprendít pállio, resupínat: respició, rogo
 Quam óbrem retineát me: ait esse uétitum intro ad
 eram accédere.
- 25 'Sóphrona modo frátrem huc' inquit 'sénis introduxít
 Chremem' 865
 Eúmque nunc esse íntus cum illis: hóc ubi ego au-
 diui, ad foris
 Súspenso gradú placide ire pérrexi, accessi, ástiti,
 Ánimam compressi, aúrem admoui: ita ánimum coepi
 atténdere,
 Hóc modo sermónem captans. AN. Eú, Geta. GÆ. Hic
 pulchérrumum
- 30 Fácinus audiui: itaque paene hercle éxclamaui gaú-
 dio. 870
 AN. Quód? GÆ. Quod nam arbitráre? AN. Nescio. GÆ. Át-
 qui mirificíssimum:
 Pátruos tuos est páter inuentus Phánio uxori tuae.
 AN. Hem,
 Quid ais? GÆ. Cum eius consuéuit olim mátre in
 Lemno clánculum.
- PH. Sómniū: utin haec ignoraret suóm patrem? GÆ.
 Aliquid crédito,
- 35 Phórmio, esse caúsa: sed me cénsen potuisse
 ómnia 875
 Íntelligere extra óstium, íntus quae ínter sese ipsi
 égerint?
- AN. Átque hercle ego quoque íllam audiui fábulam. GÆ.
 Immo etiám dabo
 Quó magis credas: pátruos interea inde huc egredi-
 túr foras:

Haúd multo post cúm patre idem récipit se intro
dénuo:

Áit uterque tibi potestatem éius adhibendaé dari: 880 40

Dénique ego sum míssus, te ut requirerem atque ad-
dúcerem. AN. Em,

Quín ergo rape mé: quid cessas? GÆ. Févero. AN.

O mi Phórmio,

Vále. PH. Vale, Antiphó. bene, ita me dí ament,
factum. gaúdeo

Tantám fortunam de inproúiso esse hís datam. V 7

Summa éludendi occasiost mihi núnc senes 885

Et Phaédriae curam ádimere argentáriam,

Ne quoiquam suorum aequállum suppléx siet.

Nam idem hóc argentum, ita út datumst, ingrátis 5

Ei dátum erit: hoc qui cógam, re ipsa répperi.

Nunc géstus mihi uoltúsque est capiundús nouos. 890

Sed híncc concedam in ángiportum hoc próximum,

Inde hísce ostendam me, úbi erunt egressí foras.

Quo me ádsimularam ire ad mercatum, nónc eo. 10

DEMIPHO. CHREMES. PHORMIO. S. a

DE. Dis mágnas merito grátias habeo átque ago, V 8

Quando éuenere haec nóbis, frater, prospere. 895

CH. Estne ita uti dixi liberalis? DE. Óppido. 12

Quantúm potest, nunc cónueniundus Phórmios,

Prius quám dilapidat nóstras trigintá minas

Vt aúferamus. PH. Démiphonem sí domist 5

Visam, út quod.. DE. At nos ad te ibamus, Phórmio. 900

PH. De eadem hác fortasse caúsa? DE. Ita hercle. PH.

Crédidi:

Quid ad me ibatis? rídículum: uerebámini

Ne nónc id facerem quód recepissém semel?

10 Heus, quánta quanta haec méa paupertas ést, tamen
 Adhúc curavi unum hóc quidem, ut mi essét fides. 905
 Idque ad uos uenio núntiatum, Démipho,
 Parátum me esse: ubi uóltis, uxorem date.

15 Nam omnis posthabui míhi res, ita uti pár fuit,
 Postquám tanto opere id uós uelle animum aduór-
 teram.

DE. At híc dehortatus ést me, ne illam tibi darem: 910
 'Nam qui erit rumor' inquit, 'id si féceris?
 Olím quom honeste pótuit, tum non ést data:

20 Nunc uíduam extrudi túrpest': ferme eadem ómnia
 Quae túte dudum córam me incusáueras.

PH. Satis superbe inlúditis me. DE. Qui? PH. Rogas? 915
 Quia ne álteram quidem illam potero dúcere:
 Nam quó redibo ore ad eam quam contémpserim?

25 CH. 'Tum autem Ántiphonem uídeo ab sese amíttre
 Inúitum eam' inque. DE. Tum autem uideo fílium
 Inúitum sane múlterem ab se amíttre. 920
 Sed tránsi sodes ad forum atque illúd mihi
 Argéntum rursus iúbe rescribi, Phórmio.

30 PH. Quodne égo discripsi pórró illis quibus débui?

DE. Quid igitur fiet? PH. Sí uis mi uxorem dare,
 Quam déspondisti, dúcam: sín est út uelis 925
 Manére illam apud te, dós híc maneat, Démipho.
 Nam nón est aequom mé propter uos decipi,

35 Quom ego uóstri honoris cáusa repudium álterae
 Remiserim, quae dótis tantundém dabat.

DE. In' in malam rem hinc cum istac magnificéntia, 930
 Fugítíue? etiam nunc crédis te ignorárier
 Aut túa facta adeo? PH. Inrítor. DE. Tune hanc dú-
 ceres,

40 Sí tibi daretur? PH. Fác periclum. DE. Vt fílius

- Cum illa hábitet apud te, hoc uóstrum consiliúm fuit.
 PH. Quaesó quid narras? DE. Quín tu mi argentúm
 cedo. 935
- PH. *Mihi* uéro uxorem tú cedo. DE. In ius ámbula.
 PH. Ením uéro si porro ésse odiosi pérgitis..
 DE. Quid fácies? PH. Egone? uós me indotatis modo 45
 Patrócinari fórtasse arbitrámini:
 • Etiám dotatis sóleo. CH. Quid id nostrá? PH. Nihil. 940
 Hic quándam noram, quofus uir uxorem CH. Héu.
 DE. Quid est?
- PH. Lemni hábuit aliam: CH. Núllus sum. PH. ex qua
 filiam
 Suscépit: et eam clam éducat. CH. Sepúltus sum. 50
- PH. Haec ádeo ego illi lám denarrabo. CH. Óbsecro,
 Ne fácias. PH. Oh, tune is eras? DE. Vt ludós facit. 945 *a*
- CH. Missúm te facimus. PH. Fábulae. CH. Quid uís tibi?
 Argentum quod habes cóndonamus te. PH. Aúdio.
 Quid uós malum ergo mé sic ludificámini 55
 Inépti uostra púerilli *inconstántia*?
 Noló uolo: uolo nólo rursum: cápe cedo: 950
 Quod díctum, indictumst: quód modo erat ratum,
 ínritumst.
- CH. Quo pácto aut unde haec híc rescíuit? DE. Néscio,
 Nisi mé dixisse némini certó scío. 60
- CH. Monstri, ita me di ament, símile. PH. Inieci scrúpu-
 lum. DE. Hem,
 Hicíne ut a nobis hóc tantum argenti aúferat 955
 Tam apérte inridens? émori hercle sátius est.
 Anímó uirili praésentique ut sis para.
 Vidés tuom peccátum esse elatúm foras 65
 Neque iam íd celare pósse te uxorem tuam:
 Nunc quód ipsa ex aliis aúditura sít, Chremes, 960

Id nōsmet indicāre placābilis est.

Tum hunc inpuratum poterimus nostrō modo

70 Vlāscī. PH. Attat, nīsi mi prospicio, haereo.

Hi glādiatorio ānimo ad me adfectānt uiam.

CH. At uereor ut placāri possit. DE. Bōno animo es: 965

Ego rēdigam uos in grātiam, hoc fretūs, Chremes,

Quom e mēdio excessit unde haec susceptāst tibi.

75 PH. Itane āgitis mecum? sātis astute adgrēdimini.

Non hērcle ex re istius me instigasti, Dēmiphō.

Ain tu? ūbi quae Iubitum fūerit peregre fēceris 970

Neque hūsus sis ueritus fēminae primāriae,

Quin nōuo modo eī fāceres contumēliam,

80 Veniās nunc precibus laūtum peccatūm tuom?

Hisce ēgo illam dictis ita tibi incensām dabo,

Vt nē restringuas, lācrumis si extillaueris. 975

DE. [Malūm quod isti dī deaeque omnēs duint.]

Tantāne adfectum quēmquam esse hominem audācia!

85 Non hōc publicitus scēlus hinc asportāriest

In solās terras! CH. In id redactus sūm loci,

Vt quid agam cum illo nēsciam prorsum. DE. Égo

scio: 980

In iūs eamus. PH. In ius? huc, siquid lubet.

DE. Adsequere, retine, dūm ego huc seruos ēuoco.

90 CH. Enim nēqueo solus: ādcurre. PH. Vna iniūriast

Tecūm. CH. Lege agito ergo. PH. Álterast tecūm,

Chremes.

DE. Rape hūnc. PH. Sic agitis? enim uero uocēst opus: 985

Nausīstrata, exi. CH. Os ópprime. DE. Inpurūm uide

Quantūm ualet. PH. Nausīstrata, inquam. CH. Nōn

taces?

95 PH. Taceām? DE. Nisi sequitur, pūgnos in uentrem īngere.

PH. Vel óculum exlīde: est ūbi uos ulciscār probe.

NAVSISTRATA. CHREMES. PHORMIO. DEMIPHO.

NA. Qui nómínat me? CH. Hem. NA. Quid istuc turbaest, V 9

óbsecro, 990

Mi uír? PH. Ehem, quid nunc óbstituisti? NA. Quis
hic homost?

Non míhi respondes? PH. Hícine ut tibi respóndeat,
Qui hercle úbi sit nescit? CH. Cáue isti quicquam
créduas.

PH. Abi, tänge: si non tótus friget, me énica. 5

CH. Nil ést. NA. Quid ergo? quid ístic narrat? PH. Iám
scles: 995

Auscúlta. CH. Pergin crédere? NA. Quid ego óbsecro
Huic crédam, qui nil díxit? PH. Delirát miser
Timóre. NA. Non pol témerest, quod tu tám times.

CH. Egon tímeo? PH. Recte sáne: quando níl times, 10

Et hoc níl est quod ego díco, tu narrá. DE. Scelus, 1000
Tibi nárret? PH. Ohe tu, fáctumst abs te sédulo
Pro frátre NA. Mi uír, nón mihi díces? CH. Át..
NA. Quid 'at'?

CH. Non ópus est dícto. PH. Tíbi quidem: at scito huic
opust.

In Lémno CH. Hem, quid ais? DE. Nón taces? PH. 15
clam te CH. Eí mihi.

PH. uxórem duxit. NA. Mí homo, di meliús duint. 1005

PH. Sic fáctumst. NA. Perii mísera. PH. Et inde fíliam
Suscépit iam unam, dúm tu dormis. CH. Quid agimus?

NA. Pro di ínmortales, fácinus miserandum ét malum.

DE. Hoc áctumst. PH. An quicquam hódíest factum in- 20
dígnius?

Qui mi, úbi ad uxores uéntumst, tum fiúnt senes. 1010

NA. Démipho, te appélló; nam cum hoc ípso dístaedét
loqui:

Haécine erant itiónes crebrae et mánsiones diútinae
Lémni? haecine erat éa quae nostros mínuit fructus
úflitas?

25 **DE** Égo, Nausistrata, ésse in hac re cúlpan merítum nón
nego:

Séd ea quin sit ignoscenda. **PH.** Vérba fiunt mór-
tuo. 1015

DE. Nám neque neglegéntia tua néque odio id fecít tuo.
Vínolentus fére abhinc annos quíndecim muliér-
culam

Eám compressit, únde haec natást: néque postilla
umquam áttigit.

30 Éa mortem obiit, é medio abiit: quí fuit in re hac
scrúpus.

Quam óbrem te oro, ut ália facta túa sunt, aequo
animo hóc feras. 1020

††) **NA.** Quíd ego aequo animo? cúpio misera in hác re iam
defúngier.

Séd qui id sperem? aetáte porro mínus peccaturúm
putem?

Iám tum erat senéx, senectus sí uerecundós facit.

35 Án mea forma atque aétas nunc magis éxpetendast,
Démipho?

Quíd mi híc adfers, quam óbrem expectem aut spé-
rem porro nón fore? 1025

PH. Éxequias Chreméti quibus est cómodum ire, em
témus est.

Síc dabo: age nunc, Phórmionem quí uolet lacéssito:
Fáxo tali eúm mactatum atque híc est infortúnio.

40 Rédeat sane in grátiam: iam súplici satis ést mihi.

Hábet haec eĩ quód, dum uiuat, úsque ad aurem og-
gánniat. 1030

- NA. *At meo merito crédo: quid ego nunc commemorem,
Démipho,
Singularim, qualis ego in hunc fuerim? DE. Noui ae-
que omnia
Técum. NA. Merito hoc meó uidetur factum? DE. Mi-
nume gentium:
Verum quando iam accusando fieri infectum non 45
potest,
Ignosce: orat confitetur purgat: quid uis amplius? 1035*
- PH. *Enim uero prius quam haec dat ueniam, mihi prospiciam et Phaédriae.*
- HEUS *Nausistrata, prius quam huic respondeas temere,
audi. NA. Quid est?*
- PH. *Ego minas triginta ab illo per fallaciam abstuli:
Eas dedi tuo gnato: is pro sua amica lenoni dedit. 50*
- CH. *Hem, quid ais? NA. Adeon indignum hoc tibi uide-
tur, filius 1040
Homo adulescens si habet unam amicam, tu uoxeres
duas?
Nil pudere? quo ore illum obiurgabis? responde mihi.*
- DE. *Faciet ut uoles. NA. Immo ut meam iam scias sen-
tentiam,
Neque ego ignosco neque promitto quicquam neque 55
respondeo
Prius quam gnatum uidero: eius iudicio permitto
omnia. 1045
Quod is iubebit faciam. DE. Mulier sapientis es, Nau-
sistrata.*
- NA. *Satin tibi? CH. Mihi? Immo uero pulchre discedo
et probe
Et praeter spem. NA. Tu tuom dic nomen quod sit.
PH. Phormio:*

- 60 **V**ostrae familiae hércle amicus ét tuo summus Phaédriae.
- NA.** Phórmio, at ego ecástor posthac tibi quod potero et
 quae uoles 1050
- F**áciamque et dicám. **PH.** Benigne dícis. **NA.** Pol meritúmsst tuom.
- PH.** Vín primum hodie fácere quod ego gaúdeam, Nau-
 sístrata,
 Ét quod tuo uiro óculi doleant? **NA.** Cúpio. **PH.** Me
 ad cenám uoca.
- 65 **NA.** Pól uero uoco. **DE.** Eámus intro hinc. **CH.** Fíat: sed
 ubist Phaédria
 Iúdex noster? **PH.** Iam híc faxo aderit. **CANTOR.** Vós
 ualete et plaúdfite. 1055
-

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 152 iambici senarii
 - 153 et 154 trochaici octonarii
 - 155 trochaicus septenarius
 - 156 et 157 trochaici octonarii
 - 158 et 159 trochaici septenarii
 - 160 ad 162 iambici octonarii
 - 163 iambicus quaternarius
 - 164 ad 176 iambici octonarii
 - 177 et 178 iambici septenarii
 - 179 et 180 trochaici septenarii
 - 181. 182. 184 iambici octonarii
 - 183 iambicus quaternarius
 - 185 et 186 trochaici septenarii
 - 187 et 188 trochaici octonarii
 - 189 et 190 trochaici septenarii
 - 191 iambicus quaternarius
 - 192. 193. 195 iambici octonarii
 - 194 iambicus senarius
 - 196 iambicus quaternarius
 - 197 ad 215 trochaici septenarii
 - 216 ad 230 iambici senarii
 - 231 et 232 trochaici septenarii
 - 233 ad 251 iambici octonarii
 - 252 et 253 trochaici septenarii
 - 254 ad 314 iambici senarii
 - 315 ad 347 trochaici septenarii
 - 348 ad 464 iambici senarii

- V. 465 ad 468 trochaici octonarii
- 469 et 470 trochaici septenarii
- 471 ad 478 iambici octonarii
- 479 et 480 trochaici octonarii
- 481 ad 484 trochaici septenarii
- 485 clausula
- 486 iambicus octonarius
- 487 ad 489 trochaici septenarii
- 490 iambicus senarius
- 491 iambicus septenarius
- 492 iambicus octonarius
- 493 ad 501 trochaici septenarii
- 502 et 503 iambici octonarii
- 504 ad 506 trochaici septenarii
- 507 ad 712 iambici senarii
- 713 ad 727 iambici octonarii
- 728. 730. 731 trochaici octonarii
- 729 trochaicus dimeter catalecticus
- 732 trochaicus septenarius
- 733 et 734 iambici octonarii
- 735 ad 738 trochaici octonarii
- 739 ad 741 trochaici septenarii
- 742 ad 747 iambici octonarii
- 748 ad 794 iambici septenarii
- 795 ad 819 iambici octonarii
- 820 ad 827 iambici septenarii
- 829 ad 840 iambici octonarii
- 841 ad 883 trochaici septenarii
- 884 ad 1010 iambici senarii
- 1011 ad 1055 trochaici septenarii.
-

P. TERENCE

H E C Y R A.

GRAECA · MENANDRVS · ACTA · LVDIS · MEGALENSIBVS
S · IVLIO · CAESARE · CN · CORNEL · DOLABELLA · AED · CVR
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIBIIS · PARIB · TOTA
ACTA · PRIMO · SINE · PROLOGO · CN · OCTAVIO · T · MANLIO
COS · RELATA · EST · ITERVM · LVCIO · AEMILIO · PAVLO
LVDIS · FVNERALIBVS · NON · EST · PLACITA
TERTIO · RELATA · EST · Q · FVLVIO · L · MARCIO · AED · CVR
EGIT · LVCIVS · AMBIVIVS · TVRPIO · LVCIVS · SERGIVS
FACTA · EST · QVINTA

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Vxórem ducit Pámphilus Philúmenam,
Cui quóndam ignorans uírgini uitium óbtulit,
Cuiúsque per uim quém detraxit ánulum
Dederát amicae BÁCchidi meretriculae.
Dein ést profectus Ímbrum: nuptam haud áttigit. 5
Hanc máter utero gráuidam, ne id sciát socrus,
Vt aégram ad sese tránsfert. reuenit Pámphilus:
Depréndit partum: célat: uxorém tamen
Recípere non uolt. páter incusat BÁCchidis 10
Amórem. dum se púrgat Bacchis, ánulum
Matér uitiatæ fórte agnoscit Myrrina.
Vxórem recipit Pámphilus cum filio.

PERSONAE.

PHILOTIS MERETRIX
SYRA ANVS
PARMENO SERVOS
LACHES SENEX
SOSTRATA MATRONA
PHIDIPPVS SENEX
PAMPHILVS ADVLESCENS
MYRRINA MATRONA
SOSIA SERVOS
BACCHIS MERETRIX.

PROLOGVS.

Hecyrae huic nomen fábulæ est: hæc quom datat
Noua, ei nouom interuenit uitium et calamitas,
Vt neque spectari neque cognosci potuerit:
Ita populus studio stupidus in funambulo
Animum occupat. nunc hæc planest pro noua: 5
Et is qui scripsit hanc ob eam rem noluit
Iterum referre, ut iterum posset uendere,
*Sed * * * * **
Alias cognostis eius: quaeso hanc noscite.

L. AMBIVIVS PROLOGVS.

Orator ad nos uenio ornatu prologi:
Sinite exorator sim, eodem ut iure uti senem 10
Liceat, quo iure sum usus adulescentior,
Nouas qui exactas feci ut inueterascerent,
Ne cum poeta scriptura euanesceret. 5
In eis, quas primum Caecili didici nouas,
Partim sum earum exactus, partim uix steti. 15
Quia scbam dubiam fortunam esse scaenicam,
Spe incerta certum mihi laborem sustuli.
Easdem agere coepi, ut ab eodem alias discerem 10
Nouas, studiose, ne illum ab studio abducerem.
Perfeci ut spectarentur: ubi sunt cognitae, 20
Placitae sunt. Ita poetam restitui in locum
Prope iam remotum iniuria aduersarium
Ab studio atque ab labore atque arte musica. 15
Quod si scripturam spreuissem in praesentia
Et in deterrendo uoluissem operam sumere, 25
Ut in otio esset potius quam in negotio:

- Detérruissem fácle, ne alias scriberet.
 20 Nunc quíd petam, mea caúsa aequo animo atténdite.
 Hecyram ad uos refero, quam mihi per siléntium
 Numquam ágere licitumst: ita eam oppressit cála-
 mitas. 30
- Eam cálamitatem uóstra intellegéntia
 Sedábit, si erit adiútrix nostrae indústriae.
 25 Quom prímum eam agere coépi, pugilum glória,
 [Funámbuli eodem accéssit expectátio]
 Comitúm conuentus, strépitus, clamor múlierum 35
 Fecére ut ante témpus exirém foras.
 Vetere in noua coepi úti consuetúdi-
 30 ne, In éxperiundo ut éssem: refero dénuo.
 Primo áctu placeo: quom intérea rumór uenit
 Datum fri gladiatóres, populus cónuolat, 40
 Tumúltuantur clamant pugnant de loco:
 Ego intérea meum non pótuí tutarí locum.
 35 Nunc túrba non est: ótium et siléntium est:
 Agéndi témpus mihi datumst: uobis datur
 Potéstas condecorándi ludos scaénicos. 45
 Nolíte sinere pér uos artem músicam
 Recidere ad paucos: fácite ut uostra auctóritas
 40 Meae auctóritati faútrix adiutríxque sit.
 [Si núnquam auare prétium statuí artí meae
 Et eum ésse quaestum in ánimum induxi máximum, 50
 Quam máxime seruire uostris cómmodis:]
 Siníte ímpetrare mé, qui in tutelám meam
 45 Studiúm suum et se in uóstram commisit fidem,
 Ne eum circumuentum inique iniqui iurideant.
 Mēa caúsa causam accípíte et date siléntium, 55
 Ut líbeát scribere álíis mihi que ut discere
 Nouás expediat pósthac pretío emptás meo.

ACTVS I.

PHILOTIS. SYRA.

- PH. Per pól quam paucos réperias meretrícibus 11
 Fidélis eueníre amatorés, Syra.
 Vel hic Pámphilus iurábat quotiens Bécchidi, 60
 Quam sáncte, ut quiuis fácte posset crédere,
 Numquam illa uiua dúcturum uxorém domum! 5
 Em dúxit. SY. Ergo própterea te sédulo
 Et móneo et hortor, né quouisquam mísereat,
 Quin spólies mutiles láceres, quemquem nácta sis. 65
- PH. Vtín eximíum néminem habeam? SY. Néminem:
 Nam némo illorum quisquam, scito, ad té uenit, 10
 Quin íta paret sese, ábs te ut blandítis suis
 Quam múnimo pretio suám uoluptatem épleat.
 Hiscíne tu amabo nón contra insidiábere? 70
- PH. Tamén pól eandem iniúriumst esse ómnibus.
 SY. Iniúrium autemst úlcisci aduorsários? 15
 Aut quá uia te cáptent eadem ipsós capi?
 Eheú me miseram, quór non aut istaéc mihi
 Actás et formast aut tibi haec senténtia? 75

P. PARMENO. PHILOTIS. SYRA.

- PA. Senéx si quaeret mé, modo isse dícto 12
 Ad pórtum percontátum aduentum Pámphili.
 Audín quid dicam, Scírte? si quaerét me, uti
 Tum dicas: si non quaerét, nullus díxeris,

- 5 Aliás ut uti póssim causa hac íntegra. 80
Sed úrdeon ego Philótium? unde haec áduenit?
Philótis, salue múltum. PH. O salue, Pármeno.
- SY. Salué mecastor, Pármeno. PA. Et tu edepól, Syra.
Dic mi, úbl, Philotis, te óblectasti tám diu?
- 10 PH. Minume équidem me oblectáui, quae cum mílite 85
Corínthum hinc sum profécta inhumaníssumo:
Biénnium ibi perpétuom misera illúm tuli.
- PA. Edepól te desidériu:n Athenarum árbitror,
Philótium, cepisse saepe et té tuom
- 15 Consílium contempsisse. PH. Non dici potest, 90
Quam cúpida eram huc redeúndi, abeundi a mílite
Vosque híc uidendi, antíqua ut consuetúdine
Agitárem inter uos líbere conuuium:
Nam illi haúd licebat nísi praefinitó loqui
- 20 Quae illi placerent. PA. Haúd opinor cómmode 95
Finém statuísse orátioni mílitem.
- PH. Sed quíd hoc negotist, módo quod narrauit mihi
Hic íntus Bacchis? quód ego numquam crédidi
Fore, ut ille hac uíua pósset animum indúcere
- 25 Vxórem habere. PA. Habére autem? PH. Eho tu, an
nón habet? 100
- PA. Habét: sed firmae hae uéreor ut sint nuptiae.
- PH. Ita dí deaeque fáxint, si in rem est Bácschidis.
Sed quí istuc credam ita ésse, dic mihi, Pármeno.
- PA. Non ést opus proláto: hoc percontárier
- 30 Desíste. PH. Nempe ea caúsa, ut ne id fiát palam? 105
Ita mé dí amabunt, haúd propterea té rogo,
Vt hoc próferam, sed ut tácita mecum gaúdeam.
- PA. Numquám tam dices cómmode, ut tergúm meum
Tuam ín fidem committam. PH. Ah noli, Pármeno:
- 35 Quasi tú non multo mális narrare hóc mihi 110

Quam ego quæ percontor scire. PA. Vera haec prædicat,

Et illud mihi uitiumst maximum. si mihi fidem
Das té tacituras, dicam. PH. Ad ingeniúm redis.
Fidém do: loquere. PA. Ausculta. PH. Istic sum. PA.

Hanc Bâcchidem

Amábat, ut quom máxume, tum Pámphilus, 115 40
Quom páter uxorem ut dúcat orare óccipit
Et haec communia ómnium quae sùnt patrum,
Sesé senem esse dícere, illum autem únicum:
Praesídium uelle sé senectutí suae.

Ille primo se negáre: sed postquam ácrius 120 45
Pater ínstat, fecit ánimi ut incertús foret,
Pudórin anne amóri obsequeretúr magis.
Tundéndo atque odio dénique effecit senex:

Despóndit ei gnatam hufus uicini próximi.
Vsque illud uisumst Pámphilo ne utiquám graue, 125 50
Donéc iam in ipsis núptiis, postquám uidet
Parátas nec moram úllam quin ducát dari,
Ibi démum ita aegre túlit, ut ipsam Bâcchidem,
Si adésset, credo ibi éius commiserésceret.

Vbi quómque datum erat spátium solitúdinis, 130 55
Vt cónloqui mecum úna posset: 'Pármeno,
Perí, quid ego egi? in quód me coniecí malum!
Non pótero hoc ferre, Pármeno: perí miser.'

PH. At té di deaque fáxint cum isto odio, Laches.

PA. Vt ad paúca redeam, uxórem deducít domum. 135 60
Nocte illa prima uirginem non áttigit:
Quae cónsecutast nóx eam, niló magis.

PH. Quid aís? cum uirgine úna adulescens cúbuerit
Plus pótus, sese illa ábstinere ut pótuerit?
Non uéri simile dícis nec uerum árbitror. 140 66

- PA. Credo ita uideri tibi: nam nemo ad té uenit
Nisi cúpiens tui: ille inústus illam dúxerat.
- PH. Quid deinde fit? PA. Diébus sane paúculis
Post Pámphilus me sólum seducit foras
- 70 Narrátque, ut uirgo ab se íntegra etiam túm siet, 145
Seque ánte quam eam uxórem duxissét domum
Sperásse eas toleráre posse núptias.
'Sed quám decrerim mé non posse diútius
Habére, eam ludíbrío haberi, Pármeno,
- 75 Quin íntegram itidem réddam, ut accepi áb suis, 150
Neque honéstum mihi neque útile ipsi uirginist.'
- PH. Pium ác pudicum ingénium narras Pámphili.
- PA. 'Hoc égo proferre incómmodum mi esse árbitror:
Reddí patri autem, quóí tu nil dicás uiti,
- 80 Supérbumst: sed illam spéro, ubi hoc cognóuerit 155
Non pósse se mecum ésse, abituram dénique.'
- PH. Quid? intérea íbatne ad BÁCchidem? PA. Cotídie:
Sed út fit, postquam hunc álienum ab sesé uidet,
Máligna et multo mágis procax facta sícost.
- 35 PH. Non édepol mirum. PA. Atque éa res multo máxime 160
Diiúnxit illum ab illa, postquam et ípse æ
Et illam et hanc quae dómi erat cognouít satis.
[Ad exemplum ambarum mores earum existímans]
Haec, ita uti líberáli esse ingenió decet,
- 90 Pudéns modesta, incómmoda atque iniúrias 165
Viri ómnis ferre et tégere contumélias.
Hic ánimus partim uxóris misericórdia
Deuinctus, partim uictus huius iniúriis
Paulátim elapsust BÁCchidi atque huc tránstulit
- 95 Amórem, postquam pár ingenium náctus est. 170
Intérea in Imbro móritur cognatús senex
Horúnce. ea ad hos redierat lege heréditas.

- Eo amántem inuitum Pámphilum extrudít pater.
 Relínquit cum matre híc uxorem: nám senex
 Rus ábdidit se, huc ráro in urbem cómmeat. 175 100
- PH.** Quid adhúc habent infirmitatis núptiae?
PA. Nunc aúdiēs. primós dies complúsculos
 Bene cónueniebat sáne inter eas. ínterim
 Mirís modis odísse coepit Sóstratam:
 Neque lítes ullae intér eas, postulátio 180 105
 Numquám. **PH.** Quid igitur? **PA.** Síquando ad eam
 accésserat
 Confábulatum, fúgere e conspectu flico,
 Vidére nolle: déniq̄ue ubi non quít pati,
 Simulát se ad matrem arcessí ad rem diuinam, abít.
 Vbi illíc dies est complúris, arcessí iubet: 185 110
 Dixére causam túm nescio quam. iterúm iubet:
 Nemó remisit. póstquam arcessunt saépius,
 Aegram ésse simulant mülíerem. nostra flico
 It úsere ad eam: admísit nemo. hoc úbi senex
 Rescúit, heri ea cáusa rure huc áduenit, 190 115
 Patrém continuo cónuenit Philúmenae.
 Quid égerint intér se, non dum etiám scio:
 Nisi sáne curaest, quórsam euenturum hóc siet.
 Habés omnem rem: pérgam quo coepi hóc iter.
PH. Et quídem ego: nam constítui cum quodam hóspite 195 120
 Me esse íllum conuentúram. **PA.** Di uortánt bene
 Quod agás. **PH.** Vale. **PA.** Et tu béne uale, Philóttium.

Quae me ét te et familiám dedecoras, flíio luctúm
paras. 210

Tum autem éx amicis ínimici ut sint nóbis adfínés
facis,

Qui illúm decrerunt dígnum, suos quoi líberos com- 15
mitterent.

Tu sóla exorere, quae perturbes haéc tua ínpudéntia.
So. Egon? LA. Tu ínquam mulier, quae me omnino lápi-
dem, non hominém putas.

An, quía ruri esse crébro soleo, néscire arbitrá-
mini 215

Quo quísq; pacto hic últam uostrorum éxigat?

Múlto melius híc quae fiunt quam illi ubi sum adsi- 20
dué scio:

Ídeo quia, uti dómi uos mi eritis, próinde ego ero
famá foris.

Iám pridem equidem audíui cepisse ódium tui Philú-
menam:

Mínumeque adeo mírum; et ni id fecísset, magis
mirúm foret. 220

Séd non credidi ádeo, ut etiam tótam hanc odissét
domum:

Quód si scissem, illa híc maneret pótius, tu hinc 25
issés foras.

Át uide, quam ínmerito aégritudo haec óritur mi abs
te, Sóstrata:

Rús habitatum abíí, concedens uóbis et rei séruens,
Meó labori haud párcens praeter aéquom atque aeta- 29
tém meam, 225

Súmptus uostros ótiumque ut nóstra res possét pati. 28
Nón te pro his curásse rebus, néquid aegre essét 30
míhi!

- So. Nón mea opera néque pol culpa euénit. LA. Immo máxume:
Sóla hic fuisti: in te ómnis haeret cúlpa sola, Sós-
trata.
Quae híc erant curáres, quom ego uos cúris solui
céteris. 230
- Cúm puella anúm suscepisse inímicítias nón pudet?
35 Íllius dices cúlpa factum? So. Haud équidem dico,
mí Laches.
- LA. Gaúdeo, ita me dí ament, gnati caúsa: nam de té
quidem
Sátis scio peccándo fieri détrimenti níl potest.
- So. Quí scis an ea caúsa, mi uir, me ódisse adsimulá-
uerit, 235
Út cum matre plús una esset? LA. Quid ais? non
signi hóc sat est,
- 40 Quód heri nemo uóluit uisentem ad eam te intro ad-
míttere?
- So. Énim lassam oppido afbant tum esse: eo ad eam non
admíssa sum.
- LA. Tuós esse ego illi móres morbum mágis quam ullam
aliam rem árbítror,
Ét merito adeo: nám uostrarum núllo est, quin gna-
túm uelit 240
- Dúcere uxorem: ét quae uobis plácitat condició
datur:
- 45 Úbí duxere inpúlsu uostro, uóstro inpúlsu easdem
éxigunt.

PHIDIPPVS. LACHES. SOSTRATA.

II 2 PH. *Etsi* scio ego, Philúmena, meum iús esse, ut te
cógam

Quae ego inperem facere: égo tamen patrio ánimo
uictus fáciam,

Vt tibi concedam, néque tuae lubídini aduorsabor. 245

L.A. Atque éccum Phidippum óptume uideo: hñc iam
scibo hoc quíd sit.

Phidíppe, etsi ego meis me ómnibus scio esse ad-
prime obsequéntem,

Sed nón adeo ut mea fácilitas corrúmpat illorum
ánimos:

Quod tú si idem facerés, magis in rem ét uostram et
nostram ésset.

Nunc uideo in illarúm potestate ésse te. P.H. Heia
uéro. 250

L.A. Adif te heri de filia: ut ueni, itidem incertum amísti.
Haud ita decet, si pérpetuam hanc uis ésse adfinitá-
tem,

Celáre te iras. síquid est peccátum a nobis, prófer:

Aut éa refellendo aut purgando uóbis corrigémus

Te iúdice ipso. sín east retinéndi causa apúd uos, 255

Quia aégrast: te mi iniúriam facere árbitror, Phí-
díppe,

Si métuis satis ut meae domi curétur diligénter. 15

At ita me di ament, haúd tibi hoc concédo, etsi illi
páter es,

Vt tú illam saluam mágis uellis quam ego: id ádeo
gnati caúsa,

Quem ego íntellexi illam haúd minus quam se ípsum
magnificáre. 260

Neque ádeo clam me est, quam ésse eum grauitér
laturum crédam,

Hoc sí rescierit: eó domum studeo haéc prius quam 20
ille ut rédeat.

PH. Lachés, et diligéntiam uostram ét benignitátem
 Noui ét quae dicis ómnia esse ut dicis animum indúco,
 Et te hóc mihi cupio crédere: illam ad uós redire
 stúdeo, 265

Si fácere possim ulló modo. **LA.** Quae rés te id fa-
 cere próhibet?

25 **Eho, núnquid nam accusát uirum? PH.** Minumé: nam
 postquam atténdi

Magis ét ui coepi cógere ut redíret, sancte adiúrat
 Non pósse apud uos Pámphilo se absénte perduráre
 Aliúd fortasse alíi uítí est: ego sum ánimo leni ná-
 tus: 270

Non póssum aduorsarí meis. **LA.** Hem, Sóstrata. **So.**
 Heu me míseram.

30 **LA.** Certúmnest istuc? **PH.** Núncc quidem ut uidétur: sed
 numquíd uis?

Nam est quód me transire ád forum iam opórtet. **LA.**
 Eo tecum úna.

II 3 So. Édepol ne nos súmus inique aequé ómnes inuisaé uiris
 Própter paucas, quae ómnes faciunt dígnae ut uidea-
 múr malo. 275

Nam ita me di ament, quód me accusat núncc uir,
 sum extra nóxiam.

Séd non facilest éxpurgatu: ita ánimum induxerúnt,
 socrus

5 **Ómnis esse iníguas: haud pol mé quidem: nam num-
 quám secus .**

Hábuí illam ac si ex mé esset nata: néc qui hoc mí
 eueniát scio:

Nisi pol filiúm multimodis iam éxpeto ut redeát do-
 mum. 280

ACTVS III.

PAMPHILVS. PARMENO. MYRBINA.

PAM. Némini ego plura ésse acerba crédo ex amore homini III 1
úmquam oblata

Quám mi. heu me infelicem, hancine ego útam parsi
pérdere!

Háncine causa ego erám tanto opere cúpidus redeundí
domum! hui,

Quánto fuerat praéstabilius úbiuis gentium ágere
aetatem

Quam húc redire atque haéc ita esse miserum me s
resciscere! 285

Nám nos omnes quibus est alicunde áliquis obiectús
labos,

Ómne quod est intérea tempus prius quam id rescí-
túmst lucrost.

PAB. Át sic citius qui te expedias his aerumnis réperias.
Sí non rediissés, haec irae fáctae essent multo ám-
pliores:

Séd nunc aduentúm tuom ambas, Pámphile, scio 10
réueríturas. 290

Rém cognosces: fram expedies: rúrsum in gratiám
restitues.

Léuia sunt, quae tú pergrauia esse ín animum in-
duxít tuom.

PAM Quid cónsolare me? án quisquam usquam géntiumst
aequé miser?

Prius quam hánc uxorem dúxi, habebam alibi áni-
mum amorí deditum:

16 Tamén numquam ausus súm recusare eám quam mí
obtrudít pater: 295

16 Iam in hác re, ut taceam, quofuis facile scítust quam
fuerím miser.

Vix me sllim abstraxi atque inpedítum in ea éxpediui
animúm meum,

Vixque húc contuleram: em nóua res ortast, pórró
ab hac quae me ábstrahat.

Tum mátrém ex ea re me aut uxorem in cúlpa in-
uenturum árbitror:

20 Quod quom ita esse inueneró, quíd restat nísi porro
ut flám miser? 300

Nam mátris ferre inlúrias me, Párimeno, pietás
iubet:

Tum uxóri obnoxíus sum: ita olim suó me ingenio
pértulit,

Tot meás iniuriás quae numquam in úllo patefecít
loco.

Sed mágnum nescio quíd necessest éuenisse, Pár-
meno,

25 Vnde ira inter eas intercessit, quae tam permansít
diu. 305

PAB. Aut hércle paruom, sí uis nero uéram rationem
éxequi.

Non máxumae, quae máxumae sunt interdum irae,
inlúriae

Faciunt: nam saepe est, quibus in rebus alius ne
iratus quidemat,

Quom de eadem causast iracundus factus inimicis-
sumus.

Pueri inter sese quam pro leuibus noxiis iras ge-
runt! 310

Quapropter? quia enim qui eos gubernat animus in-
firmum gerunt.

Itidem illae mulieres sunt ferme ut pueri leui sen-
tentia:

Fortasse unum aliquod uerbum inter eas fram hanc
conciuisse, ere.

PAM. Abi, Parmeno, intro ac me uenisse nuntia. PAR. Hem,
quid hoc est? PAM. Tace.

Trepidari sentio et cursari rursum prorsum. PAR. 35
Age dum, ad foris 315

Accedo propius. hem, sensistin? PAM. Noli fabularier.
Pro Iuppiter, clamorem audiui. PAR. Tute loqueris,
me uetas.

MY. Tace obsecro, mea gnata. PAM. Matris uox uisast
Philumenae.

Nullus sum. PAR. Qui dum? PAM. Perii. PAR. Quam
obrem? PAM. Nescio quod magnum malum

Profecto, Parmeno, me celas. PAR. Vxorem Philu-
menam 320

Pauitäre nescio quid dixerunt: id si forte est nescio.

PAM. Interii: quor id mihi non dixisti? PAR. Quis non po-
teram una omnia.

PAM. Quid morbi est? PAR. Nescio. PAM. Quid? nemon
medicum adduxit? PAR. Nescio.

PAM. Cesso hinc ire intro, ut hoc quam primum, quid-
quid est, certo sciam?

- 45 Quo nám modo, Philúmena mea, núnc te offendam
 adféc tam ? 325
 Nam sí periclum ullum ín te inest, perísse me una
 haud dúbiumst.
- PAB. Non úsus factost míhi nunc hunc intró sequi:
 Nam inuísos omnis nós esse illis séntio:
 Heri némo uoluit Sóstratam intro admíttere.
- 50 Si fórte morbus ámplior factús siet, 330
 Quod sáne nolim, máxume eri causá mei:
 Seruom sílico intro *iú*ssse dicent Sóstratae,
 Aliquíd tulisse cómmiscentúr mali
 Capiti átque aetati illórum, morbus qui aúctus sit.
- 55 Era in crímen ueniet, égo uero in magnúm malum. 335

SOSTRATA. PARMENO. PAMPHILVS.

- III 2 So. Nesció quid iam dudum aúdio hic tumúltuari mísera:
 Male métuo ne Philúmenae magis mórbus adgra-
 uéscat:
 Quod te, Aésculapi, et té, Salus, nequíd sit huius
 óro.
 Nunc ád eam uisam. PAB. Heus, Sóstrata. So. Hem.
 PAB. Iterum ístine excludére.
- 5 So. Ehem Pármeno, tun híc eras? perís, quid faciam
 mísera? 340
 Non úsam uxorem Pámphili, quom in próxumo híc
 sit aégra?
- PAB. Non úsas? ne mittás quidem uiséndi causa quém-
 quam.
 Nam qui amat quói odio ípsus est, bis fácere stulte
 dúco:
 Labórem inanem ipsús capit et illí molestiam ádfert.
- 10 Tum filius tuos íntro lít uidére, ut uenit, quíd agat. 345

So. Quid ais? an uenit Pámphilus? PAR. Venít. So. Dis gratiam hábeo.

Hem, istóc uerbo animus míhi redit et cúra ex corde excéssit.

PAR. Iam eá te causa máxime nunc húc intro ire nólo:

Nam sí remittent quídpíam Philúmenae dolóres,
Omném rem narrabít, scio, contínuo sola sóli, 350 15
Quae intér uos interuenerit, unde órtaest initium írae.

Atque éccum uideo ipsum égredi: quam trístist! So.
O mi gnáte.

PAM. Mea máter, salue. So. Gaúdeo uenísse saluom. sáluam Philúmenast? PAM. Meliúsculast. So. Vtinam ístuc ita di fáxint.

Quid tu igitur lacrumas? aut quid es tam trístis? 20
PAM. Recte, máter. 355

So. Quid fuit tumulti? díe míhi: an dolór repente inuásit?

PAM. Ita fáctumst. So. Quid morbi ést? PAM. Febris. So. Cotídiana? PAM. Ita áiunt.

I sódes intro, cónsequar iam té, mea mater. So. Fíat.

PAM. Tu púeris curre, Pármeno, obuiam átque eis onera adiúta.

PAR. Quid? nón sciunt ipsí uiam, domúm qua ueniant? 25
PAM. Céssas? 360

Néqueo mearum rérum initium ullum ínuenire idó-III 3
neum,

Únde exordiár narrare, quae nec opinanti áccidunt;

Pártim quae perspéxi his oculis, pártim quae accepi aúribus:

Quá me propter éxanimatum cítius eduxí foras.

- 5 Nám modo intro ut mé corripui tímíduſ, alio súſpi-
 cans 365
 Mórbo me uisúrum adfectam ac ſénsi eſſe uxorem:
 eí mihi.
 Póſtquam me aſpexére ancillae aduéniſſe, omnes fílico
 Laétae exclamant ‘uénit’, id quod mé repente aſpé-
 xerant.
- 10 Séd continuo uóltum earum ſénsi inmutari ómniũ,
 Quia tam incommode illis forſ obtúlerat aduentũ
 meum. 370
 Vna illarum intérea propere praécucurrit nún-
 Mé ueniſſe: ego eſus uidendi cúpiduſ recta cónſe-
 quor.
 Póſtquam intro adueni, éxtemplo eiuſ mórbum co-
 gnouí miſer:
 Nám neque ut celári poſſet témpuſ ſpatium ullũ
 dabat,
- 15 Néque uoce alia ac réſ monebat ipſa poterat cón-
 queri. 375
 Póſtquam aſpexi, ‘o fácinuſ indignuſ’ inquam et
 corripui fílico
 Me inde lacrumans, increíble re átque atroci pér-
 cítuſ.
 Máter conſequitúr: iam ut limen éxirem, ad genua
 áccidit
 Lácrumans miſera: miſeritumſt. profécto hoc ſic eſt,
 út puto.
- 20 Ómniſbuſ nobiſ út reſ dant ſeſe, íta magni atque hu-
 miléſ ſumuſ. 380
 Hánc habere orátionem mécum principio ínſtitit:
 ‘Ó mi Pamphíle, ábſ te quam obrem haec ábierit
 cauſám uideſ:

Nám uttumst oblátum uirgini ólim ab nescio quo in-
 probo.
 Núnc huc confugít, te atque alios pártum ut celarét
 suom.’
 Séd quom orata eiús reminiscor, néqueo quin lacru- 25
 mém miser. 385
 ‘Quaéque fors fortunast’ inquit ‘nóbis quae te hodie
 obtulit,
 Pér eam te obsecrámus ambae, sí ius, sí fas ést, uti
 Áduorsa eius pér te tecta táctitae apud omnis
 sient.
 Si úmquam erga te animo ésse amico sénsisti eam,
 mi Pámphile,
 Síne labore hanc grátiam te ut sibi des pro illa núnc 30
 rogat. 390
 Céterum de rédducenda id fácias, quod in rem sit
 tuam.
 Párturire eám nec grauidam esse éx te, solus cón-
 sciu’s:
 Nam áiunt tecum pósit duobus cóncubuisse ménsibus.
 Tum, postquam ad te uénit, mensis ágitur hic iam
 séptimus:
 Quód te scire ipsa índicat res. núnc si potis est, 35
 Pámphile, 395
 Máxume uoló doque operam, ut clam éueniat partús
 patrem
 Átque adeo omnis. séd si id fieri nón potest quin
 séntiant,
 Dícam abortum essé: scio nemini áliter suspectúm
 fore,
 Quín, quod ueri símilest, ex te récte eum natúm
 putent.

- 40 Cóntinuo exponétur: hic tibi nll est quicquam in-
cómmodi, 400
Ét illi miserae indígne factam inlúriam contéxeris.
Póllicitus sum, et séruare in eo cértumst quod dixi
fidem.
Nám de redducénda, id uero ne útiquam honestum
esse árbitror:
Néc faciam, etsi amór me grauiter cónsuetudoque
eíus tenet.
- 45 Lácrumo, quae posthác futurast uíta quom in men-
tém uenit 405
Sólitudoque. ó fortuna, ut núnquam perpetuo és
data!
Séd iam prior amór me ad hanc rem exércitatum red-
didit,
Quém ego tum consílio missum féci: idem hunc ope-
rám dabo.
Adest Pármeno cum púeris: hunc minumést opus
50 In hác re adesse: nam ólim soli crédidi, 410
Eá me abstinuísse ín principio, quóm datast:
Vereór, si clamorem eíus hic crebro aúdiat,
Ne párturire intéllegat. aliquó mihist
Hinc áblegandus, dúm parit Philúmena.

PARMENO. SOSIA. PAMPHILVS.

- III 4 PAR. Ain tú tibi hoc incómmodum euenísse iter? 415
So. Non hércle uerbis, Pármeno, dicí potest
Tantúm, quam re ipsa náulgare incómmodumst.
PAR. Itanést? So. O fortunáte, nescis quíd mali
5 Praetérieris, qui núnquam es ingressús mare.
Nam aliás ut mittam misérias, unam hanc uide: 420
Diés triginta aut plús eo in nauí fui,

Quom Intérea semper mórtem expectabám miser:
Ita úsque aduorsa tēpestate usí sumus.

PAR. Odiósum. So. Haud clam me est: dénique hercle au- 10
fúgerim

Potíus quam redeam, si eó mihi redeundúm sciam. 425

PAR. Olím quidem te causae impellebánt leues,
Quod núnc minitare fácere ut faceres, Sósia.
Sed Pámphilum ipsum úideo stare ante óstium:

Ite íntro: ego hunc adibo, siquid mé uelit. 15
Ere, étiam tu hic stas? PAM. Équidem te expectó.

PAR. Quid est? 430

PAM. In árcem transcurso ópus est. PAR. Quoi hominí?

PAM. Tibi.

PAR. In árcem? quid eo? PAM. Cállidemidem hóspitem
Mycónium, qui mecum úna uectus, cónueni.

PAR. Perí. uouisse hunc dícam, si saluós domum 20
Redisset unquam, ut me ámbulando rúmperet. 435

PAM. Quid césas? PAR. Quid uis dícam? an conueniám
modo?

PAM. Immó quod constitui hódie conuentúrum eum,
Non pósse, ne me frástra illi expectét. uola.

PAR. At nón noui hominis fácíem. PAM. At faciám ut nó- 25
ueris:

Magnús, rubicundus, críspus, crassus, caésus, 440
Cadáuerosa fácíe. PAR. Di illum pérduint.

Quid, sí non ueniet? máneamne usque ad uéperum?

PAM. Manéto: curte. PAR. Nón queo: ita deféssus sum.

PAM. Ille áblit. quid agam infélix? prorsus néscio 30

Quo pácto hoc celem, quód me orauit Mýrrina, 445
Suae gnátae partum: nám me miseret múlteris.

Quod pótero faciám, tamen ut pietatém colam:

Nam mé parentí pótius quam amorí óbsequi

- 35 Opórtet. attat éccum Phidippum ét patrem
Video: hórsu[m] pergunt. quíd dicam hia[re], incértus
sum. 450

LACHES. PHIDIPPVS. PAMPHILVS.

- III 5 LA. Dixtin dudum illám dixisse, se éxpectare filium?
PH. Fáctum. LA. Venisse aiunt: redeat. PA. Quám cau-
sam dicám patri,
Quam óbrem non reddúcam, nescio. LA. Quém ego
hic audiú[er] loqui?
PA. Cértum offirmare ést uiam me quám decreui pérsé-
qui.
5 LA. Ípsus est de quo hóc agebam técum. PA. Salue, mí
pater. 455
LA. Gnáte mí, salué. PH. Bene factum te áduenisse, Pám-
phile:
Átque adeo, quod máximumst, saluom átque uali-
dum. PA. Crédtur.
LA. Áduenis modo? PA. Ádmodum. LA. Cedo, quíd re-
liquit Phánia
Cónsobrinus nóster? PA. Sane hercle hómo uoluptati
óbsequens
10 Fúit, dum uixit: ét qui sic sunt, haúd multum he-
redém iuant, 460
Síbi uero hanc laudém relinquent 'uixit, dum uixit,
bene.'
LA. Túm tu igitur nil áttulisti huc plús una *hac* sentén-
tia?
PA. Quídquid est id, quód reliquit, prófuit. LA. Immo
óbfruit:
Nám illum uiuom et saluom uellem. PH. Inpúne optare
istú[us] licet:

Ille reuiscét iam numquam, et tamen utrum malis is
scio. 465

LA. Héri Philumenam ad se arcessi hic iussit. dic ius-
sisse te.

PH. Nólí fodere. iússi. LA. Sed eam iam remittet. PH.
Scilicet.

PA. Ómnem rem scio út sit gesta: aduéniens audiui modo.

LA. Át istos inuidós di perdant, qui haec lubenter nún-
tiant.

PA. Égo me scio causse, ne ulla mérito contumélia 470
Fieri a uobis pösset: idque si nunc memorare hic
uelim,

Quám fideli animo ét benigno in illam et clementí fui,
Vére possum: ní te ex ipsa haec magis uelim reac-
cere:

Námque eo pacto máxime apud te méo erit ingenió
fides,

Quóm illa, quae nunc in me iniquast, aequa de me
dixerit. 475

Néque mea culpa hóc discidium euénisse, id testór-
deos.

Séd quando sese esse indignam députat, matrí meae
Quae concedat hufusque mores tóleret sua modéstia,
Néque alio pacto potest compóni inter eas grátia:

Ségreganda aut máter a me est, Phídippe, aut Phi- 480
lúmena.

Núnc me pietas matrís potius cómmodum suadét se-
qui.

LA. Pámphile, haud inuíto ad auris sérmo mi accessit
tuos,

Quóm te postputásse omnis res praé parente intél-
lego:

- Vérum uide ne inpulsus ira praeue insistas, Pámphile.
- 35 PA. Quibus iris impulsus *tandem* núnc in illam iuquos
siem? 485
- Quae núquam quicquam ergá me commeritást, pater,
Quod nóllem, et saepe méritam quod uellém scio:
Amóque et laudo et uémenter desídero:
Nam fuisse erga me míro ingenio expértus sum,
- 40 Illíque exopto ut rélicuam uitam éxigat 490
Cum eó uíro, me quí sit fortunátior,
Quandóquidem illam a me dístrahit necéssitas.
- PH. Tibi id in manust ne fiat. LA. Si sanús sies,
Iube illám redíre. PA. Nón est consiliúm, pater:
- 45 Matris serulbo cómodis. LA. Quo abís? mane, 495
Maue, inquam: quo abís? PH. Quae haec est perti-
nácia?
- LA. Dixín, Phidippe, hanc rem aégre laturum esse eum?
Quam obrém te orabam, fíliam ut remítteres.
- PH. Non crédidi edepol ádeo inhumanúm fore:
- 50 Ita núnc is sibi me súpplicaturúm putat. 506
Si est út uelit reddúcere uxorém, licet:
Sin áliost animo, rénumeret dotem húc, eat
- LA. Ecce autem tu quoque próterue iracúndus es.
- PH. Percóntumax redísti huc nobis, Pámphile.
- 55 LA. Decédet iam ira haec, étsi mérito irátus est. 505
- PH. Quia paúlum uobis áccessit pecúniae,
Sublátí animi sunt. LA. Étiam mecum lítigas?
- PH. Delíberet renúntietque hodie mihi,
Velítne an non: ut álii, si huic non ést, siet.
- 60 LA. Phidippe, ades, audi paúcis. abíit. quíd mea? 510
Postrémo inter se tránsigant ipsi, út lubet,
Quandó nec gnatus néque hic mi quicquam obtémpe-
rant,

Quae dico parui pēndunt. porto hoc iūrgium
 Ad uxórem, quolus haec fiunt consilio ómnia,
 Atque in eam hoc omne quód mihi aegrest éuo-
 mam. 515

MYRRINA. PHIDIPPVS.

MY. Périi, quid agam? quó me uortam? quíd uiro meo IV 1
 réspondebo

Misera? nam audiuisse uocem púeri uisust uágentis:
 Íta corripuit dérepente táctus sese ad ffiliam.
 Quód si rescierit peperisse eam, íd qua causa clám
 me habuisse

Dícam, non edepól scio. 520
 Sed óstium concrépuit. credo ipsum ad me exire:
 núlla sum.

PH. Vxor ubi me ad ffiliam ire sēnsit, se duxit foras:
 Atque éccam. quid ais, Mýrrina? heus tibi díco. MY.
 Mihine, mí uir?

PH. Vír ego tuos sim? tú uirum me aut hómīnem deputás
 adeo esse?

Nám si utrumuis hórūm, mulier, úmquam tibi uisús 10
 forem, 525

Nón sic ludibrió tuis factis hábitus essem. MY. Qui-
 bus? PH. At rogitas?

Péperit filia? hém, taces? ex quo? MY. Istúc patrem
 rogáre est aequom?

Pérfi: ex quo censés nisi ex illo quóí datast nuptum
 óbsecro?

PH. Crédo: neque adeo árbitrari pátris est aliter. séd
 demirror,

Quíd sit quam obrem tánto opere omnis nós celare 15
 uólueris 530

Pártum, praesertím quom et recte et témporí suo
pépererit.

Ádeon peruícáci esse ánimo, ut púerum praeoptarés
perire,

Éx quo firmiórem inter nos fóre amicitiam pósthac
scires,

Pótius quam adorsum ánimi tui lubídinem esset cum
illo nupta!

20 Égo etiam illorum ésse hanc culpam crédidi, quae te
ést penes. 535

My. Mísera sum. **Ph.** Vtinam sciam ita esse istuc. séd
nunc mi in mentém uenit

De hác re quod locúta es olim, quom illum generum
cépimus:

Nám negabas núptam posse fíliam tuam té pati

Cúm eo qui meretricem amaret, qui pernoctarét
foris.

25 **My.** Quámuis causam hunc súspicari quam ípsam ueram
mauolo. 540

Ph Múlto prius sciuí quam tu illum amícam habere,
Mýrrina:

Vérum id uitium núnquam decreuí ésse ego adu-
lescéntiae:

Nám id innatumst. át pol iam aderit, sé quoque etiam
quom óderit.

Sed ut ólim te ostendísti, eadem esse níl cessauísti
úsque adhuc,

30 Vt fíliam ab eo abdúceres neu quód ego egissem es-
sét ratum. 545

Id nún res iudícium háec facit, quo pácto factum
uólueris.

My. Ádeon me esse péruicacem cénsees, quí matér siem,

Ūt eo essem animo, si ex usu esset nostro hoc ma-
trimonium?

PH. Tūn prospicere aut iudicare nostram in rem quod sit
potes?

Audisti ex aliquo fortasse, qui uidisse eum diceret 550 35
Exeuntem aut intro euntem ad amicam. quid tum
postea?

Si modeste ac raro hoc fecit, nonne dissimulare nos
Magis humanumst quam dare operam id scire, qui
nos oderit?

Nam si is posset ab ea sese de repente auellere,
Quacum tot consuisset annos, non eum hominem du- 40
cerem 555

Nec uiram satis firmum gnatae. MY. Mitte adolescen-
tem obsecro

Et quae me peccasse ais. ah!, solum solus conueni,
Roga uelitne an non uxorem: si est ut dicat uelle se,
Redde: sin est autem ut nolit, recte ego consului
meae.

PH. Siquidem ille ipse non uolt et tu senti esse in eo, 45
Myrrina, 560

Peccatum: aderam, quofus consilio par ea fuerat
prospici.

Quam obrem incendor ira, esse ausam facere haec te
iniussu meo:

Interdico ne extulisse extra aedis puerum usquam
uelis.

Sed ego stultius, meis dictis parere hanc qui pos-
tulem.

Ibo intro atque edicam seruis, ne quoquam efferri 50
sinant. 565

MY. Nullam pol credo mulierem me miseriorem uiuere:

Nam ut híc laturus hóc sit, si ipsam rem út siet re-
scíuerit,

Non édepol clam me est, quom hóc quod leuvas tám
animo irató tulit:

Nec quá uia senténtia eius póssit mutarí scio.

55 Hoc mi únium ex plurímis miseris rélicuom fuerát
malum, 570

Si púerum ut tollam cógit, quóius nos quí sit nesci-
mús pater:

Nam quóm compressast gnáta, forma in ténebris nosci
nón quitast:

Neque détractum eĩ est quícquam, qui post póssit
nosci quí siet:

Iipse éripuit ui, in dígito quem habuit, uírgini abiens
ánulum.

60 Simul uéreor Pamphilúm ne orata nóstra nequeat
diútius 575

Celáre, quom sciét alienum púerum tollí pró suo.

ACTVS IIII.

SOSTRATA. PAMPHILVS.

- So. Non clám me est, gnate mí, tibi esse súspectum, IV 2
 uxorém tuam
 Proptér meos mores hinc abisse, et sí éa dissimulas
 sédulo:
 Verum ita me di ament itaque obtingant éx te quae
 exoptó mihi,
 Vt númquam sciens comméruí, merito ut cáperet
 odium illám mei: 580
 Teque ánte quod me amáre rebar, eí rei firmastís
 fidem:
 Nam mi íntus tuos patér narrauit módo, quo pacto
 me hábueris
 Praepósitam amori tuó: nunc tibi me cértumst con-
 tra grátiam
 Reférre, ut apud me praémium esse pósitum pietatís
 scias.
 Mi Pámphile, hoc et uóbis et meae cómmodum fa-
 mae árbitor: 585
 Ego rús abituram hinc cúm tuo me [esse] céрто de- 10
 creuí patre,
 Ne méa praesentía óbset neu causa úlla restet ré-
 licua,

Quin tua Philumena ad te redeat. PA. Quaeso quid
istuc consilium?

Illius stultitia uicta ex urbe tu rus habitatum migres?
Haud facies, neque sinam ut qui nobis, mater, male
dictum uelit, 590

15 Mea pertinacia esse dicat factum, haud tua modestia.
Tum tuas amicas te et cognatas deserere et festos
dies

Mea causa nolo. So. Nil pol iam istaec mihi res ue-
luptatis ferunt:

Dum aetatis tempus tulit, perfuncta satis sum: satias
iam tenet

Studiorum istorum: haec mihi nunc curast maxima,
ut nequos mea 595

20 Longinquitas aetatis obstet, mortemue expectet
meam.

Hic uideo me esse inuisam inmerito: tempus est con-
cedere.

Sic optime, ut ego opinor, omnis causas praecidam
omnibus:

Et me hac suspitione exoluam et illis morem ges-
sero.

Sine me obsecro hoc ecfugere, uolgens quod male au-
dit mulierum. 600

25 PA. Quam fortunatus ceteris sum rebus, absque una hac
foret,

Hanc matrem habens talem, illam autem uxorem!
So. Obsecro, mi Pamphile,

Non tute incommodam rem, ut quaequest, in animum
inducis pati?

Si cetera ita sunt ut uis itaque ut esse ego illa exis-
tamo,

Mi gnáte, da ueniam hánc mihi, reddúce illam. PA.

Ei miseró mihi. 605

So. Et mñhi quidem: nam haec réa non minus me mále³⁰
habet quam te, gnáte mi.

LACHES. SOSTRATA. PAMPHILVS.

LA. Quem cum ístoc sermonem hábueris, procul hinc IV 3
stans accépi, úxor.

Istúc est sapere, qui úbi quomque opus sit ánimu
possis fléctere.

[Quod faciendum sit post fortasse, idem hoc nunc si
feceris]

So. Fórs fua pol. LA. Ábi rus ergo hinc: fbi ego te et
tu mé feres. 610

So. Spéro ecastor. LA. Í ergo intro et compóne quae te-
cúm simul

Ferántur: dixi. So. Ita út iubes faciám. PA. Pater.

LA. Quid uis, Pamphile? PA. Hinc abire mátre? mi-
nume. LA. Quid ita istuc uis?

PA. Quia de uxore incértus sum etiam quíd sim facturús.
LA. Quid est?

Quíd uis facere nísi redducere? PA. Équidem cupio
et uix contineor: 615

Séd non minua meúm consílium: ex úsu quod est,¹⁰
id pésequar:

Crédo ea gratiá concordes mágis, si redducám, fore.

LA. Néscias: uerúm tua re fért nil, utrum illaec fé-
cerint,

Quándo haec aberit. ódiosa haec est aétas adulescén-
tulis.

É medio aequom excédere est; postrémo nos iam
fábula 620

- 15 Sumus, Pámphile, 'senex átque anus.'
Sed uídeo Phidippum égređi per témpus: accedámus.

PHIDIPPVS. LACHES. PAMPHILVS.

- IV 4 PH. Tibí quoque edepol sum íratus, Philúmena,
Grautér quidem. nam hercle ábs te factumst túr-
piter:

Etsí tibi causa est de hác re: mater te ínpulit: 625

Huic uéro nulla est. LA. Ópportune té mihi,

- 5 Phidíppe, in ipso témpore ostendís. PH. Quid est ?

PA. Quid répondebo his? aut quo pacto hoc óperiam?

LA. Dic filiae rus cóncessuram hinc Sóstratam:

Ne réuereatur, mínus iam quo redeát domum. PH

Ah:

630

Nullám de his rebus cúlpan commeruít tua:

- 10 A Mýrrina haec sunt méa uxore exorta ómnia:

PA. Mutátio fit. PH. éa nos perturbát, Laches.

PA. Dum né redducam: túrbent porro quám uelint.

PH. Ego, Pámphile, esse intér nos, si flerí potest, 635

Adfinitatem hanc sáne perpetuám uolo:

- 15 Sin ést ut aliter túa siet senténtia,

Accípias puerum. PA. Sénsit peperisse: óccidi.

LA. Puerúm? quem puerum? PH. Nátus est nobís nepos:

Nam abdúcta a uobis praégnas fuerat filia, 640

Neque fuisse praegnatem úmquam ante hunc sciui
diem.

- 20 LA. Bene, íta me di ament, núntias: et gaúdeo
Natum illum et tibi illam sáluam. sed quid múlferis
Vxórem habes aut quíbus moratam móribus!

Nosne hóc celatos tám diu! nequeó satis, 645

Quam hoc míhi uidetur fáctum praue, próloqui.

- 25 PH. Non tibi illud factum mínus placet quam míhi, Laches.

- PA. Etiám si dudum fúerat ambiguom hóc mihi,
Nunc nó n est, quom eam séquitur alienús puer.
- LA. Nullá tibi, Pamphile, híc iam consultátio est. 650
- PA. Perii. LA. Húnc uidere saepe optabamús diem,
Quom ex te ésset aliquis, qui te appellarét patrem: 30
Euénit: habeo grátiam dis. PA. Núllus sum.
- LA. Reddúc uxorem ac nóli aduorsari mihi.
- PA. Patér, si ex me illa líberos uellét sibi 655
Aut sé esse mecum núptam, satis certó scio,
Non clam me haberet quód celasse intéllego. 35
Nunc quom éius alienum á me esse animum séntiam
(Nec cónuenturum intér nos posthac árbitor),
Quam obrém redducam? LA. Mátér quod suasit sua,
Adulésceus mulier fécit. mirandúmne id est? 661
Censén te posse réperire ullam múlierem, 40
Quae cáreat culpa? an qui non delincúnt uiri?
- PH. Vosmét uidete iam, Laches et tu Pámphile,
Remissan opus sit uóbis reductán domum: 665
Neutra in re uobis difficoltà á me erit. 45
Vxór quid faciat, in manu non ést mea. 44
Sed quid faciemus púero? LA. Ridiculé rogas:
Quidquid futurumst, huic suom reddas scilicet,
Vt alámus nostrum. PA. Quem ipse neglexit pater, 670
Ego alám? LA. Quid dixti? cho an nó n alemus, Pám-
phile?
Prodémus quaeso pótius? quae haec améntiast? 50
Enim uéro prorsus iam tacere nó n queo.
Nam cógis ea quae nó lo ut praesente hóc loquar.
Ignárum censes tuárum lacrumarum ésse me? 675
Aut quid sit id quod sólicitere ad húno modum?
Primum hánc ubi dixti cáusam, te proptér tuam 55
Matrém non posse habére hanc uxorem domi:

Pollícitat ea se cóncessuram ex aédibus.

Nunc póstquam adeptam hanc quóque tibi causám
uides, 680

Puér quia clam te est nátus, nactus álteram.es.

60 Errás, tui animi sí me esse ignarúm putas.

Aliquándo tandem huc ánimum ut adiungás tuom,

Quam lóngum spatium amándi amicam tibi dedi!

Sumptús quos fecisti in eam quam animo aequó tuli!

Egi átque oravi técum uxorem ut dúceres, 686

65 Tempús dixi esse: inpúlsu duxisti meo.

[Quae tum obsecutus mihi fecisti ut decuerat]

Nunc ánimum rursus ad méretricem induxisti tuom:

[Cui tu obsecutus facis huc adeo iniuriam] 690

Nam in eándem uitam té reuolutum dénuo

70 Video esse. PA. Mene? LA. Te ípsum: et facis iniú-
riam.

Confingis falsas causas ad discórdiam,

Vt cum illa uiuas, téstem hanc quom abs te amó-
ueris:

Sensítque adeo uxor. nam ei causa alia quae fuit, 695

Quam obrem ábs te abiret? PH. Pláne hic diuinát:
nam id est.

75 PA. Dabo íus iurandum níl esse istorúm tibi. LA. Ah,
Reddúc uxorem, aut quam óbrem non opus síst cedo.

PA. Non ést nunc tempus. LA. Púerum accipias: nam ís
quidem

In cúlpa non est: póst de matre uidero. 700

PA. Omnibus modis misér sum nec quid agám scio:

80 Tot mé nunc rebus misérum concludít pater.

Abíbo hinc, praesens quándo promoueo parum.

Nam púerum iniussu crédo non tollént meo,

Praesértim in ea re quóm sit mi adiutríx socrus. 705

LA. Fugis? hém, nec quicquam cérti respondés mihi?
 Num tibi uidetur ésse apud sesé? sine: 85
 Puerúm, Phidippe, míhi cedo: ego alam. PH.

Máxime.

Non mírum fecit mea úxor, si hoc aegré tulit:
 Amárae mulierés sunt, non facile haéc ferunt. 710
 Proptérea haec irast: nam ípsa narrauit mihi:
 Id ego hóc praesente tibi nolueram dícere: 90
 Neque illí credebam prímo: nunc uerúm palamst.
 Nam omníno abhorrere ánimum huic uideo a nuptiis.

LA. Quid érgo agam, Phidippe? quid das cónsili? 715

PH. Quid agás? meretricem hanc prímu adeundam cén-
 seo.

Orémus: accusémus: grauius dénique 95
 Minitémur, si cum illo hábuerit rem póstea.

LA. Faciam út mones. eho púere, curre ad Báčhidem
 hanc

Vicinam nostram: huc éuoca uerbis meis. 720
 At te óro porro in hác re adiutor síis mihi. PH. Ah,
 iam dúdum dixi ídémque nunc dicó, Laches: 100
 Manére adfínitátem hanc inter nós uolo,
 Si ulló modo est ut póssit: quod speró fore.
 Sed ún adesse me úna, dum istam cónuenis? 725

LA. Immo ábi uero, aliquam púero nutricém para.

BAGCHIS (CVM DVABVS ANCILLIS). LACHES.

BA. Non hóc de nilost, quód Laches me núnc conuen- V 1
 tam esse éxpetit:

Nec pól me multum fállit, quin quód súspicor sit
 quód uelit.

LA. Vidéndumst ne minus própter iram hinc ímpetrem
 quam póssiem,

Aut néquid faciam plús, quod post me minus fe-
cisse sátius sit. 730

5 Adgrédíar. Bacchis, salúe.

BA. Salué, Laches. LA. Credo édepol te non níl mirari,
Bácchis,

Quíd sít quapropter te húc foras puerum éuocare
iússi.

BA. Ego pói quoque etiam tímida sum, quom uénit in
mentem quaé sim,

Ne nómen mi obstat quaéstuis: nam móres facile
tútor. 735

10 LA. Si uéra dicis, níl tibi est a mé pericli, múlier:
Nam iam aétate ea sum, ut nón siet peccáto mi
ignosci aéquom:

Quo mágis omnis res caútius ne témere faciam ad-
cúro.

Nam sí facis factúraue es, bonás quod par est fácere:
Inscítum offerre inlúriam tibi inmerenti iníquomst. 740

15 BA. Est mágnam ecastor grátiam de istác re quod tibi
hábeam:

Nam qui post factam inlúriam se expúrget, parum
mí prósit.

Sed quíd istuc est? LA. Meúm receptas filium ad
te Pámphilum. BA. Ah.

LA. Sine dícam: uxorem hanc prius quam duxit, uóstrum
amorem pértuli.

Mané: non dum etiam díxi id quod uolui. híc nunc
habet uxórem: 745

20 Quaére alium tibi firmiorem, dúm tibi tempus cón-
sulendi est:

Nám neque ille hoc animo érit aetatem, néque pol
tu eadem ista aetate.

- BA. Quis id ait? LA. Socrus. BA. Méne? LA. Te ipsam:
et filiam abduxit suam,
Puerumque ob eam rem clam uoluit, natus qui est,
extinguere.
- BA. Si aliud scirem, qui firmare meam apud uos pos-
sem fidem, 750
Sanctius quam ius iurandum, id pollicerer tibi, La-
ches,
Segregatum habuisse, uxorem ut duxit, a me Pam-
philum.
- LA. Lépida es. sed scin, quid uolo potius sodes facias?
BA. Quid? cedo.
- LA. Eas ad mulieres huc intro atque istuc ius iuran-
dum idem
Polliceari illis. exple animum eis teque hoc crimine
expedi. 755
- BA. Faciam. quod pol, si esset alia ex hoc quaestu, haud se
faceret, scio,
Ut de tali causa nuptae mulieri se ostenderet.
Sed nolo esse falsa fama genitum suspectum tuum,
Nec leuiorem uobis, quibus est minime aequum,
eum uiderier
Inmerito: nam meritis de me est, quod queam illi
ut commodem. 760
- LA. Facilem beniuolumque lingua tua iam tibi me red-
didit:
Nam non sunt solae arbitratae haec: ego quoque
etiam credidi.
Nunc quam ego te esse praeter nostram opinionem
comperi,
Fac eadem ut sis porro: nostra utere amicitia, ut
uoles:

Álter si faciás — me reprimam, ne aégre quicquam
ex me aúdiás. 765

40 VÉRUM hoc te moneo únum, amicus quális sim aut
quid pósslem
Pótius quam inimicús, periculum faciás.

PHIDIPPVS (CVM NVTRICE). LACHES. BACCHIS
(CVM ANCILLIS).

V 2 PH. Nil apud mé tibi
Défieri patiár, quin quod opus sit benigne praé-
beatur.

Séd quom tu eris sátura atque ebria, út puer satúr
sit facito.

LA. Nostér socer, uideo, uenit: pueró nutricem addúcit.
5 Phidíppe, Bacchís déierat persáncte. PH. Haecine
east? LA. Haéc est. 771

PH. Nec pól istae metuont deós, neque has respícere
deos opínor.

BA. Ancillas dedo: quólibet cruciátu per me exquiré.
Haec rés hic agitur: Pámphilo me fácere ut redeat
úxor

Opórtet: quod si *effécero*, non paénitet me fámae, 775
10 Solám fecisse id quód aliae meretríces facere fúgi-
tant.

LA. Phidíppe, nostras múlieres suspéctas fuisse fálo
Nobís in re ipsa inuénimus: porro hánc nunc ex-
periámur.

Nam sí compererit crimíni tua se úxor credidísse,
Missam íram faciet: sín, ut est, ob eám rem iratus
gnátus, 780

15 Quod péperit uxor clam, íd leuest: cito ab eo haec
ira abscédet.

Profécto in hac re níl malist, quod sít discidio
dígnum.

PH. Velím quidem hercle. LA. Exquíre: adest: quod sá-
tis sit, faciet fpa.

PH. Quid mí istaec narras? án quia non túte dudum au-
dísti,

De hac re ánimus meus ut sít, Laches? illís modo
explete ánimum. 785

LA. Quaeso édepol, Bacchis, quód mihi es pollicita tute ²⁰
ut sérues.

BA. Ob eám rem uin ergo íntro eam? LA. I, exple áni-
mum eis, coge ut crédant.

BA. Eo, etsí scio pol eis fore meum cónspectum inui-
sum hódie:

Nam núpta meretrici hóstis est, a útro ubi segre-
gátast.

LA. At haéc amicae erúnt, ubi quam obrem aduénéris
reacíscent: 790

[PH. At easdem amicas fore tibi promitto, rem ubi co-²⁵
gnorint:]

Nam illás errore et té simul suspítione exólues.

BA. Períí, pudet Philúmenae: me séquimini íntro huc
ámbae.

LA. Quid est quód mihi malim quám quod huic intél-
lego eueníre,

Vt grátiam ineat sine suo dispéndio et mihi prósit? 795

Nam si ést ut haec nunc Pámphilum uere ab se ae-³⁰
gregárit,

[Scit sibi nobilitatem ex eo et rem natam et gloriám
esse]

Referét gratiam eí unáque nos sibi ópera amicos túnget.

ACTVS V.

PARMENO. BACCHIS.

V 3 PA. Édepol ne meam érus esse operam députat paruf
preti,

Qui ób rem nullam mísit, frustra ubi tótum desedi
diem, 800

Mýconium hospitém dum expecto in árce Callidé-
midem.

Ítaque ineptus hódie dum illi sédeo, ut quisque ué-
nerat,

5 Áccedebam: ‘aduléscens, dice dúm quaeso, es tu
Mýconius?’

“Nón sum.” ‘at Callidémides?’ “non.” ‘hóspitem
ecquem Pámphilum

Híc habes?’ omnés negabant: néque eum quemquam
esse árbítror. 805

Dénique hercle iám pudebat: ábil. sed quid Bácii-
dem

Áb nostro adfine éxeuntem ufdeo? quid huic hic
ést reí?

10 BA. Pármeno, oportúne te offers: própere curre ad
Pámphilum.

PA. Quíd eo? BA. Dic me oráre ut ueniat. PA. Ád te? BA.
Immo ad Philúmenam.

PA. Quíd reí est? BA. Tua quód nil re fert, pércontari
désinas. 810

- PA. Níl aliud dicam? BA. Étiám: cognosse ánulum illum
Mýrrinam
Gnátae suae fuisse, quem ipsus ólim dederat míhi.
PA. Scio.
- Tántumne est? BA. Tantum: áderit continuo, hóc 15
ubi ex te audierit.
- Séd cessas? PA. Minime équidem: nam hodie míhi
potestas haúd datast:
- Íta cursando atque ámbulando tótum hunc contriuf
diem. 815
- BA. Quantam óbtuli aduentú meo laetítiam Pamphilo hó-
die!
- Quot cómodas res áttuli! quot autem ademí cúras!
Gnatum ef restituo, paéne qui harum ipsiusque opera 20
périit:
- Vxórem, quam numquámst ratus posthác se habitu-
rum, réddo: 819
- Qua ré suspectus suó patri et Phidíppo fuit, exólui:
Hic ádeo his rebús ánulus fuit ínitium inueniúndis.
Nam mémini abhinc mensis decem fere ad me nocte
prima
Confúgere anhelantém domum sine cómite, uini plé- 25
num,
- Cum hoc ánulo: extimui sílico: 'mi Pámphile,' in-
quam 'amábo,
- Quid éxanimatu's óbsecro? aut unde ánulum istum
náctu's? 825
- Dic mi.' ille alias res ágere se simuláre. postquam
[id] uídeo,
- Nesció quid suspicárier, magis coépi instare ut dícat.
Homo sé fatetur ui ín uia nesció quam compressísse 30
Dicítque sese illi ánulum, dum líctat, detraxísse.

Eum haec cognouit Mýrrina in dígito modo me ha-
bente: 830

Rogat únde sit: narro ómnia haec: indést cognitio
fácta,

Philúmenam compréssam esse ab eo et filium inde
hunc nátum.

35 Haec tót propter me gaúdia illi cóntigisse laetor:
Etsi hóc meretrices áliae nolunt: néque enim est in
rem nóstram, 834

Vt quisquam amator núptiis laetétur. uerum ecástor
Numquam ánimum quaesti grátia ad malás adducam
pártis.

Ego dum illo licitumst úsa sum benigno et lepido et
cómi.

40 Incómmodé mihi núptiis euénit: factum fáteor:
At pól me fecisse árbitor, ne id mérito mi eueníret.
Multa éx quo fuerint cómmoda, [eius] incómmoda
aequomst férre. 840

PAMPILVS. PARMENO. BACCHIS.

V 4 PAM. Víde, mi Parmeno, étiam sodes, út mi haec certa
et clára attuleris,

Né me in breue conúcias tempus gaúdio hoc falso
frui.

PAR. Vísomst. PAM. Certen? PAR. Cérte. PAM. Deus sum,
si hóc itast. PAR. Verum réperies.

PAM. Máne dum sodes: tímeo ne aliud crédam atque aliud
núnties.

PAR. Máneo. PAM. Sic te opínor dixisse, ínuenisse Mýr-
rínam 845

Bácchidem anulúm suom habere. PAR. Fáctum. PAM.
Eum quem ólim ei dedi

Éaque hoc te mihi nuntiare iussit: itane est factum?

PAR. Ita inquam.

PAM. Quis me est fortunatior uenustatisque adeo plenior?

Égone te pro hoc nuntio quid donem? quid? quid?
nescio.

PAR. At ego scio. PAM. Quid? PAR. Nil enim: 860¹⁰

Nam neque in nuntio neque in me ipso tibi boni quid
sit scio.

PAM. Égon qui ab orco mortuom me reducem in lucem
feceris

Sinam sine munere á me abire? ah nimium me in-
gratum putas.

Sed Baccidem eccam uideo stare ante ostium:

Me expectat credo: adibo. BA. Salue, Pamphile. 865¹⁵

PAM. O Baccis, o mea Baccis, seruatrix mea.

BA. Bene factum et uolup est. PAM. Factis ut credam
facis:

Antiquamque adeo tuam uenustatem obtines,
Vt uoluptati obitus, sermo tuos, quo quomque ad-
ueneris,

Semper sit. BA. Ac tu ecator morem antiquom at-²⁰
que ingenium obtines, 860

Vt unus omnium homo te uiuat numquam quisquam
blandior.

PAM. Hahahaé, tun mi istuc? BA. Récte amasti, Pamphile,
uxorem tuam:

Nam numquam ante hunc diem meis oculis eam, quod
nossem, uideram:

Perliberalis usast. PAM. Dic uerum. BA. Ita me di-
ament, Pamphile.

PAM. Dic mi, harum rerum numquid dixi meo patri? BA.²⁵

Nil. PAM. Néque opus est 865

Adeo mittito. placet non fieri hoc scidem ut in co-
moediis,

Omnia omnes ubi resciscunt. hic quos fuerat par
resciscere

Sciunt: quos non autem aequomst scire, neque re-
sciscent neque scient.

BA. Immo etiam qui hoc occultari facilius credas dabo.

30 Myrrina ita Phidippo dixit, iuri iurando meo 870
Se fidem habuisse et propterea te sibi purgatum.

PAM. Optumest:

Speroque hanc rem esse eventuram nobis ex sen-
tentia.

PAR. Ere, licetne scire ex te hodie, quid sit quod feci
boni?

Aut quid istuc est quod uos agitis? PAM. Non licet.

PAR. Tamen suspicor.

35 Ego hunc ab orco mortuum? quo pacto? PAM. Nescis,
Parmeno, 875

Quantum hodie profueris mihi et ex quanta aerumna
extraxeris.

PAR. Immo scio, neque hoc inprudens feci. PAM. Ego istuc
satis scio.

BA. An temere quicquam Parmeno praeterat quod facto
usus sit?

PAM. Sequere me intro, Parmeno. PAR. Sequor: equidem
plus hodie boni

40 Feci inprudens quam sciens ante hunc diem um-
quam. CANTOR. Plaudente. 880

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 197 iambici senarii
- 198 ad 204 iambici octonarii
- 205 et 206 iambici senarii
- 207 ad 215 iambici octonarii
- 216 iambicus senarius
- 217 ad 242 trochaici septenarii
- 243 ad 273 iambici septenarii
- 274 ad 280 trochaici septenarii
- 281 trochaicus octonarius
- 282 et 283 trochaici septenarii
- 284 trochaicus octonarius
- 285 ad 288 trochaici septenarii
- 289 ad 291 trochaici octonarii
- 292 trochaicus septenarius
- 293 ad 324 iambici octonarii
- 325 et 326 iambici septenarii
- 327 ad 335 iambici senarii
- 336 ad 360 iambici septenarii
- 361 ad 408 trochaici septenarii
- 409 ad 450 iambici senarii
- 451 ad 485 trochaici septenarii
- 486 ad 515 iambici senarii
- 516 517 519 trochaici octonarii
- 518 trochaicus septenarius
- 520 trochaicus dimeter catalecticus
- 521 iambicus octonarius
- 522 trochaicus septenarius
- 523 iambicus septenarius
- 524 526 527 trochaici octonarii
- 525 et 528 trochaici septenarii
- 529 532 ad 534 trochaici octonarii
- 530 et 531 535 ad 543 trochaici septenarii
- 544 ad 546 iambici octonarii

- V. 547 ad 565 trochaici septenarii
- 566 ad 606 iambici octonarii
- 607 iambicus septenarius
- 608 iambicus octonarius
- 610 et 611 trochaici septenarii
- 612 iambicus senarius
- 613 et 615 trochaici octonarii
- 614 616 ad 620 trochaici septenarii
- 621 iambicus quaternarius
- 622 iambicus septenarius
- 623 ad 726 iambici senarii
- 727 ad 730 iambici octonarii
- 731 iambicus dimeter catalecticus
- 732 ad 742 iambici septenarii
- 743 et 744 iambici octonarii
- 745 iambicus septenarius
- 746 et 747 trochaici octonarii
- 748 ad 767 trochaici septenarii
- 768 et 769 trochaici octonarii
- 770 ad 798 iambici septenarii
- 799 ad 815 trochaici septenarii
- 816 ad 840 iambici septenarii
- 841 trochaicus octonarius
- 842 ad 846 trochaici septenarii
- 847 trochaicus octonarius
- 848 et 849 trochaici septenarii
- 850 trochaicus dimeter catalecticus
- 851 et 852 trochaici septenarii
- 853 iambicus octonarius
- 854 ad 858 iambici senarii
- 859 ad 868 iambici octonarii
- 869 ad 874 trochaici septenarii
- 875 ad 878 iambici octonarii
- 879 et 880 trochaici septenarii.
-

P. TERENCE

A D E L P H I.

GRAECA · MENANDRI · ACTA · LVDIS · FVNERALIBVS
LVCIO · AEMILIO · PAVLO · QVOS · FECERE
Q · FABIVS · MAXVMVS · P · CORNELIVS · AFRICANVS
EGERE · L · ATILIVS · PRAEN · L · AMBIVIVS · TVRPIO
MODOS · FECIT · FLACCVS · CLAVDI · TIB · SERRANIS · TOTA
FACTA · SEXTA · M · CORNELIO · CETHEGO · L · GALLO · COS

C. SVLPICI APOLLINARIS PERIOCHA.

Duos cum haberet Demea adulescēntulos,
Dat Mícioni frátri adoptandum Aéschinum,
Sed Ctésiphonem rétinet. hunc citharístriae
Lepóre captum súb duro ac tristí patre
Fratér celabat Aéschínus: famám reí 5
Ex frátre in sese tránsferebat: déniq̄ue
Fidícinam lenoni éripit. uitíáuerat
Idem Aéschínus ciuem Átticam paupéculam
Fidémque dederat hánc sibi uxorém fore.
Deméa iurgare, gráuitér ferre: móx tamen, 10
Vt uéritas patefácta est, ducit Aéschínus
Vitiátam, potitur Ctésípho citharístriam.

PERSONAE.

MICIO SENEX
DEMEA SENEX
SANNIO LENO
AESCHINVS ADVLESCENS
SYRVS SERVOS
CTESIPHO ADVLESCENS
SOSTRATA MATRONA
CANTHARA NVTRIX
GETA SERVOS
HEGIO SENEX
PAMPHILA VIRGO
DROMO SERVOS.

PROLOGVS.

Postquám poëta sénsit scripturám suam
Ab iníquis obseruári et aduorsários
Rapere ín peiorem pártém quam acturí sumus:
Indício de sese ípse erit, uos iúdíces,
Laudín an uitio dúci id factum opórteat. 5
Synápothnescontes Díphili comoédias:
Eam Cómmerlentis Plaútus fecit fábulam.
In Graéca adulescens ést, qui lenoni éripit
Meretrícem in prima fábulá: eum Plautús locum
Relíquit íntegrum. eum híc locum sumpsít sibi 10
In Adélphos, uerbum dé uerbo expressum éxtulit.
Eam nós acturí súmus nouam: pernóscite
Furtúmne factum existumetis án locum
Représum, qui praetérítus negligéntias.
Nam quód isti dicunt máliuoli, homines nóbillis 15
Eum ádiutare adsidueque una scribere:
Quod illí maledictum uémens esse existumant,
Eam laudem híc ducit máxumam, quom illís placet,
Quí uóbis uniuórsis et populó placent,
Quorum ópera in bello, in ótio, in negótio 20
Suo quisque tempore úsust sine supérbia.
Dehinc ne éxpectetis árgumentum fábulae:
Senés qui primí uénient, ei partem áperient,
In agéndo partem osténdent. facite aequánimitas
* * * * *
Poëtae ad scribendum aúgeat indústriam. 25

ACTVS I.

MICRO.

- 11 Storáx. non rediit hác nocte a cena Aéschinus
 Neque séruolorum quisquam, qui aduorsum ferant.
 Profécio hoc uere dicunt: si absis úspiam,
 [Aut ibi si cesses] éuenire ea sátius est
 5 Quae in te úxor dicit [et quae in animo cogitat] 30
 Iráta quam illa quae parentes própítii.
 Vxór, si cesses, aut te amare cógitat
 Aut téte amari aut pótare atque animo óbsequi.
 [Et tibi bene esse, sóli sibi quom sit male.]
 10 Ego quía non rediit fílius quae cógito! 35
 Quibus núnc sollicitor rébus! ne aut ille álserit
 Aut cécliderit *aliqua átque* aliquid praeferégerit.
 Vah, quémquamne hominem in ánimum instituere
 aut *sibi*
 Paráre quod sit cárius quam ipse ést sibi!
 14 Atque éx me híc natus nó n est, sed fratre éx meo. 40
 Dissímili is studiosi iam inde ab adulescéntia.
 Ego hánc clementem uitam urbanam atque ótium
 Secútus sum et, quod fórtunatum isti putant,
 Vxórem numquam habui. ille contra haec ómnia
 20 Ruri ágere uitam: sémpér parce ac dúriter 45
 Se habére: uxorem dúxit: nati fílii
 Duo: inde ego-hunc maíorem adoptaui míhi:

Edúxi a paruolo, hábui, amani pró meo ;
 In eó me oblecto: sólum id est carúm mihi.
 Ille út item contra me hábeat facio sédulo: 50 25
 Do, praétermitto: nón necesse habeo ómnia
 Pro meó iure agere: póstreño, alii clánculum
 Patrés quae faciunt, quae fert adulescéntia,
 Ea né me celet cónsuefecí filium.
 Nam qui mentiri aut fállere insuerít patrem, 55 30
Fraudáre tanto mágis audebit céteros.
 Pudóre et liberálitate líberos
 Retinére satius ésse credo quáñ metu.
 Haec frátri mecum nón conueniunt néque placent.
 Venit ad me saepe clámans 'quid agis, Mício? 60 35
 Quor pérdis adulescéntem nobis? quór amat?
 Quor pótat? quor tu his rébus sumptum súggeris?
 Vestítu nimio indúlges: nimium inéptus es.'
 Nimium ípsest durus praéter aequomque ét bonum:
 Et érrat longe meá quidem senténtia, 65 40
 Qui inpérium credat gráuius esse aut stábillius,
 Vi quód fit, quam illud quód amicitia adiúngitur.
 Mea síc est ratio et síc animum inducó meum:
 Maló coactus qui suom offiiciúm facit,
 Dum id réscitum iri crédit, tantispér pauet: 70 45
 Si spérat fore clam, rúrsum ad ingeniúm redit.
 Ille quém beneficio adiúngas ex animó facit,
 Studet pár referre, praésens absensque ídem erit.
 Hoc pátriumst, potius cónsuefacere filium
 Sua spónte recte fácere quam alienó metu: 75 50
 Hoc páter ac dominus ínterest: hoc qui nequit,
 Fateátur nescire ínperare líberis.
 Sed éstne hic ípsus, dé quo agebam? et cérte is est.
 Nesció quid tristem uídeo: credo iam, út solet,

55 Iurgábit. saluom te áduenire, Démea, 80
Gaudémus.

DEMEA. MÍCIO.

- I 2 DE. Ehem opportúne: te ipsum quaérito.
- MR. Quid trístis es? DE. Rogás me? ubi nobis Aéschinus? *Scin iam* quid trístis égo sim? MR. Dixin hóc fore? Quid fécit? DE. Quid ille fécerit? quem néque pudet
5 Quicquám, nec metuit quémquam, neque legém
putat 85
- Tenére se ullam. nam illa quae antehac fácta sunt
Omítte: modo quid désignauit? MR. Quid nam id est?
- DE. Forís ecfregit átque in aedis ínruit
Aliénas: ipsum dóminum atque omnem fámiliam
10 Mulcáuit usque ad mórtem: eripuit múlierem 90
Quam amábat. clamant ómnes indigníssume
Factum ésse: hoc adueniénti quot mihi, Mício,
Dixére! in orest ómni populo. dénique,
Si cónferendum exéplumst, non fratré m uidet
15 Reí dare operam rúri parcum ac sóbrium? 95
Nullum húius simile fáctum. haec quom illi, Mício,
Dicó, tibi dico: tú illum corruppi sínis.
- MR. Homíne ínperito númquam quicquam iniústiust,
Qui nísi quod ipse fécit nil rectúm putat.
- 20 DE. Quorsum ístuc? MR. Quia tu, Démea, haec male iú-
dicas. 100
- Non ést flagitium, mihi crede, adulescéntulum
Scortári, neque potáre: non est: néque foris
Ecfríngere. haec si néque ego neque tu fécimur,
Non sñt egestas fácere nos. tu núnc tibi
25 Id laúdi ducis, quód tum fecistí inopia? 105
Iniúriumst: nam si ésset unde id fferet,

- Facerémus. et illum tú tuom, si essés homo,
 Sinerés nunc facere, dúm per aetatém licet,
 Potiúus quam, ubi te expectátum eiecissét foras,
 Aliéniore aetáte post facerét tamen. 110 30
- DE. Pro Iúppiter, tu homo ádigis me ad insániam.
 Non ést flagitium fácere haec adulescéntulum? MI.
- Ah,
- Auscúlta, ne me obtúndas de hac re saépius.
 Tuom filium dedísti adoptandúm mihi:
 Is méus est factus: síquid peccat, Démea, 115 35
 Mihi peccat: ego illi máxumam partém feram.
 Obsónat, potat, olet unguenta: dé meo;
 Amat: dábitur a me argéntum, dum erit cómmodum.
 Vbi nón erit, fortásse excludetúr foras.
 Foris ecfregit: réstituentur; díscidit 120 40
 Vestém: resarciétur. et (dis grátia)
 Est únde haec fiant, ét adhuc non molésta sunt.
 Postrémo aut desine aut cedo quemuis árbitrum:
 Te plúra in hac re péccare ostendam. DE. Eí mihi,
 Pater ésse disce ab illis, qui ueré sciunt. 125 45
- MI. Natúra tu illi páter es, consiliís ego.
- DE. Tun cónsulis quicquam? MI. Áh, si pergis, ábiero.
- DE. Sicíne agis? MI. An ego tótiens de eadem re aúdiam?
- DE. Curaést mihi. MI. Et mihi cúraest. uerum, Démea,
 Curémus aequam utérque partem: tu álterum, 130 50
 Ego ítem álterum. nam cúrare ambos própemodum
 Repóscere illumst quém dedísti. DE. Ah, Micio.
- MI. Mihi sic uidetur. DE. Quid ístic? tibi si istúc placet,
 Profúndat perdat péreat, nil ad me áttinet. 134
 Iam sí uerbum ullum pósthac . . MI. Rursum, Démea, 56
 Iráscere? DE. An non crédis? repeton quém dedí?
 Aegrést: alienus nón sum: sí obsto . . em, désino.

- Vnúm uis curem, curo. et est dis grátia,
 Quom ita út uolo est; isté tuos ipse séntiet
- 60 Postérius: nolo in illum grauius dícere. 140
- MI.** Nec níl neque omnia haéc sunt quae dicít: tamen
 Non níl molesta haec súnit mihi: sed osténdere
 Me aegré pati illi nólui: nam itást homo:
 Quom pláco, aduorsor sédulo et detérreo;
- 65 Tamen uíx humane pátitur: uerum si aúgeam 145
 Aut étiam adiutor sím éius iracúndiae,
 Insániam profécto cum illo. etsi Aéschinus
 Non núllam in hac re nóbis facit iniúriam.
 Quam hic nón amauit méretricem? aut quoi nón dedit
- 70 Aliquíd? postremo núper (credo iam ómnium 150
 Taedébat) dixit uéllé uxorem dúcere.
 Sperábam iam deféruisse adulescéntiam:
 Gaudébam. ecce autem de íntegro: nisi quídquid est
 Volo scíre atque homínem cónuenire, si ápod forumst.
-

ACTVS II.

SANNIO. AESCHINVS. (PARMENO. PSALTRIA.)

- SA. Óbsecro, populáres, ferte mísero atque innocénti II 1
 auxillium: 155
 Súbuenite inopi. AE. Ótiose, núnciam ilico híc con-
 siste.
 Quíd respectas? níl periclist: núnquam, dum ego
 adero, híc te tanget.
- SA. Égo istam inuitis ómnibus.
- AE. Quamquámst scelestus, nón committet hódie umquam 5
 iterum ut uápulet.
- SA. Aéschine, audi, né te ignarum fuisse dicas meórum
 morum, 160
 Léno ego sum. AE. Scio. SA. Át ita, ut usquam fuit
 fide quisquam óptuma.
 Tú quod te postérius purges, hánc iniuriám mihi
 nolle
 Fáctam esse, huius non fáciam. crede hoc, égo meum
 ius pésequar:
 Néque tu uerbis sólues umquam, quód mihi re male 10
 féceris.
 Nóui ego uostra haec 'nóllem factum: dábitur ius
 iurándum, indignum 165
 Te ésse iniuria hác^o, indignis quom égomēt sim ac-
 ceptús modis.

- AE. Ábi prae strenue ác foris aperi. SA. Céterum hoc
nilí facis?
- AE. Í intro nunciam. SA. Át enim non sinam. AE. Áccede
illuc, Pármeno:
- 15 Nímium istoc abísti: híc propter hunc adsiste: em,
síc uolo.
Caue núciam oculos á meis oculis quóquam demo-
ueás tuos, 170
Ne móra sit, si innuerím, quin pugnus cóntinuo in
mala haéreat.
- SA. Istúc uolo ergo ipsum éxperiri. AE. Em, sérua: omitte
múliorem.
- SA. O indignum facinus. AE. Nisi caues, geminábit. SA
Ei miseró mihi.
- 20 AE. Non innueram: uerum ín istam partem pótius peccató
tamen.
I núciam. SA. Quid hóc reíst? regnumne, Aéschine,
híc tu póssides? 175
- AE. Si póssiderem, ornátus esses éx tuis uirtútibus.
- SA. Quid tíbi rei mecumst? AE. Níl. SA. Quid? nostin qui
sim? AE. Non desidero.
- SA. Tetigín tui quicquam? AE. Si áttigisses, férres in-
fortúnium.
- 25 SA. Qui tíbi magis licét meam habere, pró qua ego ar-
gentúm dedi?
Respónde. AE. Ante aedis nón fecisse erit mélius híc
conuítium: 180
Nam sí molestus pérgis esse, iam íntro abripiere át-
que ibi
Vsque ád necem operiére Ioris. SA. Lóris liber? AE.
Síc erit.

- SA. O hómínem inpurum: hícín libertatem áiunt esse ae-
quam ómnibus?
- AE. Si sátis iam debacchátus es, leno, aúdi si uis nún- 30
ciam.
- SA. Egon débacchatus sum autem an tu in me? AE. Mítte
ista atque ad rém redi. 185
- SA. Quam rém? quo redeam? AE. Iámne me uis dícere
id quod ad te áttinet?
- SA. Cupio, aéquí modo aliquid. AE. Vah, leno íniqua me
non uólt loqui.
- SA. Lenó sum, pernícíés communis, fáteor, adulescén-
tium,
Periúrus, pestis: támen tibi a me nállast orta in- 35
iúria.
- AE. Nam hercle étiam hoc restat. SA. Ílluc quaeso rédi,
quo coepisti, Aéschine. 190
- AE. Mínis uiginti tú illam emisti? SA. Lóqueris. AE. Tibi
uortát male.
Argénti tantum dábitur. SA. Quid? si ego tibi illam
nolo uéndere,
Cogés me? AE. Mínime. SA. Námque id metui. AE.
Néque uendundam cénseo,
Quae líberast: nam ego liberali illam ádsero causá 40
manu.
Nunc uíde utrum uis: argéntum accipere an cáusam
meditari tuam. 195
- Delíbera hoc, dum ego rédeo, leno. SA. Pró supreme
Iúppiter,
Mínime miror qui insanire occípiunt ex iniúria.
Dómo me eripuit, uérberauit: me ínuito abduxít
meam:
Hómíni misero plús quingentos cólaphos infregít mihi. 45

Ób malefacta haec tántidem emptam póstulat sibi
trádiar. 200

Vérum enim quando béne promeruit, fiat: suom ius
póstulat.

Áge iam cupio, módo si argentum réddat. sed ego
hoc háriolor:

50 Vbí me dixeró dare tanti, téstis faciet flico,
Véndidisse mé, de argento sómnum: 'mox: crás
redi.'

Íd quoque possum férre, modo si réddat, quamquam
iniúriumst. 205

Vérum cogito íd quod res est: quádo eum quaestum
occéperis,

Áccipiunda et mússitanda iniúria adulescéntiumst.

Séd nemo dabít: frustra egomet mécum has rationés
puto.

S Y R V S. S A N N I O.

II 2 Sx. Tace, égomet conueniam ípsium: cupide accípiat faxo
atque étiam

Bene dícat secum esse áctum. quid istuc, Sánnio, est
quod te aúdio 210

Nesció quid concertásse cum ero? SA. Núnquam uidi
iniquius

Certátionem cómparatam, quam haéc hodie inter nós
fuit:

6 Ego uápulando, ille uérberando, usque ámbo defessi
sumus.

Sx. Tua cúlpa. SA. Quid facerem? Sx. Ádulescenti mó-
rem gestum opórtuit.

SA. Qui pótui melius, quí hodie usque os praébuli? Sx.
Age, scis quíd loquar? 215

- Pecúniám in locó negligere máximum interdúmst
 lucrum: hui,
 Metústi, si nunc dé tuo iure cóncessisses paúlulum
 Atque ádulescenti mórigerasses, hómínium homo stul- 10
 tíssime,
 Ne nón tibi istuc faéneraret. SA. Égo spem pretio
 nón emo.
- Sx. Numquám rem facies: ábi, inescare néscis homines,
 Sánnio. 220
- SA. Credo istuc melius ésse: uerum ego núnquam adeo
 astutús fui,
 Quin quídquid possem mállém auferre pótius in prae-
 séntia.
- Sx. Age nóuí tuom animúm: quasi iam usquam tibi sint 15
 uigintí mínae,
 Dum huic óbsequare. praétereá autem te áiunt pro-
 ficisci Cyprum, SA. Hem.
- Sx. coemísse hinc quae illuc uéheres multa, náuem con-
 ductam: hóc scio, 225
 Animús tibi pendet. úbi illinc spero rédieris tamen
 hóc ages.
- SA. Nusquám pedem. perii hércle: hac illi spe hóc ince-
 perúnt. Sx. Timet:
 Iniéci scrupulum hómíni. SA. O scelera: illúd uide, 20
 Vt in ípso articulo opprésit. emptae múlieres
 Complúres et ítem hinc ália quae portó Cyprum. 230
 Nisi eo ád mercatum uénio, damnum máximumst.
 Nunc si hóc omítto ac túm agam ubi illinc rédiero,
 Nil ést; refrixerít res: 'nunc demúm uenis? 25
 Quor pássu's? ubi eras?' út sit satius pérdere
 Quam aut núncc manere tám diu aut tum pérsequi. 236
- Sx. Iamne énumerasti id quód ad te rediturúm putes?

- SA. Hocine illo dignumst? hócine incipere Aéschinum?
 30 Per opprèssionem ut hanc mi eripere póstulet?
- SY. Labáscit. unum hoc hábeo: uide si sátis placet:
 Potiús quam uenias ín periculum, Sánnio, 240
 Seruésne an perdas tótum, diuiduóm face.
 Minás decem conrádet alicunde. SA. Eí mihi,
 35 Etiám de sorte núnc uenio in dubiúm miser?
 Pudét nil? omnis déntis labefecit mihi:
 Praeterea colaphis túber est totúm caput: 245
 Etiam ínsuper defrúdet? nusquam abeo. SY. Vt lubet:
 Numquíd uis quin abeam? SA. Ímmo hercle hoc
 quaesó, Syre,
 40 Vt ut haéc sunt acta, pótiús quam litis sequar,
 Meum mñhi reddatur, sáltem quanti emptást, Syre.
 Scio té non usum antehác amicitíá mea: 250
 Memorém me dices ésse et gratum. SY. Sédulo
 Faciám. sed Ctesiphónem uideo: laétus est
 45 De amíca. SA. Quid quod te óro? SY. Paulispér mane.

CTESIPHO. SYRVS. (SANNIO.)

- II 3 Cr. Abs quíuis homine, quómst opus, beneficium acci-
 pere gaúdeas:
 Verum énim uero id demúm iuuat, si quem aéquomst
 facere is béne facit. 255
 O fráter frater, quíd ego nunc te laúdem? satis
 certó scio:
 Numquam ita magnifice quécquam dicam, id uirtus
 quin superét tua.
 5 Itaque únám hanc rem me habére praeter álios prae-
 cipuam árbitor,
 Fratrem hómíni nemíni ésse primarum ártium magis
 príncipem.

- Sy. O Ctésipho. Ct. O Syre, Aéschinus ubist? Sy. Éllum,
te expectát domi. Ct. Hem. 260
- Sy. Quid est? Ct. Quid sit? illius ópera, Syre, nunc
uúo: festiuóm caput,
Qui ignóminias sibi póst putauit ésse prae meo cóm-
modo,
Maledícta, famam, meúm laborem et péccatum in se 10
tránstulit:
Nil pótis supra. quid nám foris crepuit? Sy. Máne,
mane: ipse exít foras.

AESCHINVS. SANNIO. CTESIPHO SYRVS.

- Ae. Vbist ille sacrilegus? Sa. Me quaerit. núnquid nam II 4
ecfert? óccidi: 265
- Nil uídeo. Ae. Ehem oportúne: te ipsum quaéro:
quid fit, Ctésipho?
In tútost omnis rés: omítte uéro tristitiém tuam.
- Ct. Ego illam hércle uero omítto, qui quidem te hábeam
fratrem: o mi Aéschine,
O mí germane: ah uéreo coram in ós te laudare ám- 5
plus,
Ne id ádsentandi mágis quam quo habeam grátum fa-
cere exístumes. 270
- Ae. Age inépte, quasi nunc nón norimus nós inter nos,
Ctésipho.
Hoc míhi dolet, nos séro rescisse ét paene in eum
rém locum
Redísse, ut si omnes cúperent nil tibi póssent auxi-
liárier.
- Ct. Pudébat. Ae. Ah, stultítias istaec, nón pudor: tam 10
ob páruolam

Rem paéne e patria! túrpe dictu. deós quaeso ut
istaec próhibeant. 275

Cr. Peccáui. **Ae.** Quid aít tándem nobis Sánnio? **Sy.** Iam
mítis est.

Ae. Ego ád forum ibo, ut húnc absoluam: tu íntro ad
illam, Ctésipho.

Sa. Syre, ínta. **Sy.** Eamus: námque híc properat ín Cy-
prum. **Sa.** Ne tám quidem:

15 **Quamuís etiam maneo ótiosus híc. Sy.** Reddetur: né
time.

Sa. At ut ómne reddat. **Sy.** Ómne reddet: táce modo ac
sequere hác. **Sa.** Sequor. 280

Cr. Heus heús, Syre. **Sy.** Quid est? **Cr.** Óbsecro hercle te.
hóminem istum inpuríssimum

Quam prínum absolutóte, ne, si mágis írritatús siet,
Aliqua ád patrem hoc permánat atque ego túm per-
petuo périerim.

20 **Sy.** Non fiet, bono animo és: tu cum illa te íntus oblecta
ínterim

Et léctulos iube stérni nobis ét parari cétera. 285

Ego íám transacta ré conuortam mé domum cum
obsónio.

Cr. Ita quaéso: quando hoc béne successit, hílare hunc
sumamús díem.

ACTVS III.

SOSTRATA. CANTHARA.

So. Óbsecro, mea nútrix, quid nunc fiet? CA. Quid fiat III 1
rogas?

Recte édepol spero. So. Módo dolores, méa tu, oc-
cipiunt prímulum.

CA. Iam núnc times, quasi númquam adfueris, númquam
tute pépereris? 290

So. Miserám me, neminem hábeo, solae símus: Geta
autem hic nó n adest:

Néc quem ad obstetricem mittam, nec qui arcessat
Aéschinum.

CA. Pól is quidem iam hic áderit: nam numquam únum
intermittit diem,

Quin sémper ueniat. So. Sólus mearum míseriarumst
rémedium.

CA. É re nata mélius fieri haud pótuit quam factúmst,
era, 295

Quándo uitium oblátumst, quod ad illum áttinet po-
tíssimum,

Tálem, tali *ingénio* atque animo, nátum ex tanta fá-
milla.

So. Íta pol est ut dícis: saluos nóbis deos quaese út siet.

GETA. SOSTRATA. CANTHARA.

III 2 GE. Nunc illud est, quom, si ómnia omnes sía consilia
cónferant

Atque huíc malo salútem quaerant, aúxili nil ádfe-
rant, 300

Quod míhique eraeque fíliaeque erílist. uae miseró
míhi:

Tot rés repente círoumuallant, únde emergi nón
potest:

5 Vís egestas ínustítia sólitudo infámia.

Hóccine saeclum! o scélera, o genera sácrilega, o
homínem ínpium,

So. Me míseram, quid namst quód sic uideo tímídum et
properantém Getam? 305

GE quem néque fides neque íús iurandum néque illum
misericórdia

Représsit neque refléxit neque quod pártus instabát
prope,

10 Quoi míserae indigne pér uim uitium obtúlerat. So.
Non íntéllego

Satis quae loquatur. CA. Próptus obsecro áccedamus,
Sóstrata. GE. Ah

Me míserum, uix sum cómpos animi, ita árdeo ira-
cúndia. 310

Nil ést quod malim quam íllam totam fámiliam dari
mí óbuam,

Vt ego fram hanc in eos éuomam omnem, dum aégri-
tudo haec ést recens.

15 Satis míhi habeam súpplici, dum illós ulciscar meó
modo.

Seni ánimam primum extínguerem ipsi, qui íllud
produxit scelus:

Tum autém Syrum inpulsórem, uah, quibus illum
lacerarém modis! 315

Sublímen médium arríperem et capite prónum in
terram státuerem,

Vt cérebro dispergát uiam.

Ádulescenti ipsi ériperem oculos, póat haec praeci- 20
pitém darem.

Céteros ruerem ágerem raperem túnderem et pro-
stérnerem.

Sed céssó eram hoc malo ínpertírí própere? So. Re-
uocemús. Geta. 320

GE. Hem, quisquis es, sine me. So. Égo sum Sostrata. GE.
Vbi east? te ipsam quaérito,

Te éxpecto: oppído ópportune te óbtulísti mi ób-
uiam,

Éra. So. Quid est? quíd trépidas? GE. Ei mí. CA. 25
Quíd festinas, mí Geta?

Ánimam recipe. GE. Prórsus So. Quíd istuc 'prór-
sus' ergost? GE. périimus:

Áctumst. So. Eloquere, óbsecro te, quíd sit. GE. Iam
So. Quíd 'iám', Geta? 325

GE. Aéschinus So. Quid is érgo? GE. alienus ést ab nos-
tra fámíliá. So. Hem,

Périi. qua re? GE. Amáre ocepit áliam. So. Vae mi-
seraé míhi.

GE. Néque id occulte fért, ab lenone ípsus eripuít palam. 30

So. Sátin hoc certumst? GE. Cértum: híscé oculis égo-
met uídi, Sóstrata. So. Ah

Me míseram. quíd iam crédas? aut quói crédas? nos-
trumne Aéschinum? 330

Nostram ómniú uitam, ín quo nostrae spés opesque
omnés sitae?

Quí sine hac iurábat se unum núnquam uicturúm
diem?

30 Quí se in sui gremió positurum púerum dicebát pa-
tris?

Ita óbsecraturum, út liceret hánc se uxorem dú-
cere?

GE. Era, lácrumas mitte ac pótius quod ad hanc rem ópus
est porro próspice: 335

Patiámurne an narrémus quoípiam? CA. Aú au, mi
homo, sánun es?

An hoc próferendum tibi uidetur úsquam? GE. Mihi
quidem *haú* placet.

40 Iam prínum illum alieno ánimo a nobis ésse res ipsa
índicat.

Nunc si hóc palam próferimus, ille infítias íbit, sát
scio:

Tua fáma et gnatae uíta in dubium uéniet. tum si
máxume 340

Fateátur, quom amet áliam, non est útile hanc illí
dari.

Quaprópter quoquo pácto tacitost ópus. So. Ah mi-
nume géntium:

45 Non fáciam. GE. Quid ages? So. Próferam. CA. Hem,
mea Sóstrata, uide quám rem agas.

So. Peióre res locó non potis est ésse quam in quo núnc
sitast.

Prínum índotatast: túm praeterea, quae secunda ei
dós erat, 345

Períit: pro uirgine *éa* dari nuptum *haú* potest. hoc
rélicuomst:

Si infítias íbit, téstis mecum est ánulus quem amí-
serat.

Postremo quando ego conscia mihi sum, á me culpam so
esse hanc procul,

Neque pretium neque rem ullam intercessisse illa aut
me indignam, Geta,

Expérior. GE. Quid istic? cedo ut melius dicas. So.
Tu quantum potest 350

Abi atque Hégioni cognato hulus rem énarrato omnem
ordine:

Nam is nostro Simuló fuit summus ét nos coluit má-
xume.

GE. Nam hercle álius nemo respicit nos. So. Próperé tu, 55
mea Cánthara,

Curre, óbstericem arcésse, ut quom opus sit ne in
mora nobis siet.

DEMEA. SYRVS.

DE. Dispérii: Ctesiphónem audiui filium 355 III 3
Vná fuisse in ráptione cum Aéschino.

Id mísero restat míhi mali, si illúm potest,
Qui aliquoi reist, etiam meum ad nequitiém addúcere.

Vbi ego illum quaeram? crédo abductum in gáneum 5
Aliquó: persuasit ille inpurus, sát scio. 360

Sed eccúm Syrum ire uideo: hinc scibo iam úbi siet.

Atquí hercle hic de grege illost: si me sénserit

Eum quaéritare, núnquam dicet cárnufex.

Non óstendam id me uéllé. SY. Omnem rem módo 10
seni

Quo pácto haberet énarramus ordine. 365

Nil quécquam uidi laétius. DE. Pro Iúppiter,

Hominis stultitiam. SY. Cónlaudauit filium:

Míhi, qui id dedissem cónsilium, egit grátias.

DE. Disrúmpor. SY. Argentum ádnumerauit ilico: 15

TERENTIVS.

20

- Dedit praeterea in sumptum dimidium mnae: 370
 Id distributum sanest ex sententia. **DE.** Hem,
 Huc mandes, siquid recte curatum uelis.
- SY.** Ehem Démea, haud aspexeram te: quid agitur?
 20 **DE.** Quid agatur? uostram nequeo mirari satis
 Rationem. **SY.** Est hercle inepta, ne dicam dolo, 375
 Absúrda. piscis ceteros purga, Dromo:
 Congrum istum maximum in aqua sinito ludere
 Tantisper: ubi ego rediero, exossabitur:
 25 **PR.** Prius nolo. **DE.** Haecin flagitia! **SY.** Mihi quidem haec
 placent,
 Et clamo saepe. salsamenta haec, Stéphanio, 380
 Fac macerentur pulchre. **DE.** Di uostram fidem,
 Vtrum studione id sibi habet an laudí putat
 Fore, si perdiderit gnatum? uae miseró mihi.
 30 **DE.** Videre uideor iam diem illum, quom hinc egens
 Profugiet aliquo militatum. **SY.** O Démea, 385
 Istuc est sapere, non quod ante pedes modest
 Videre, sed etiam illa quae futura sunt
 Prospicere. **DE.** Quid? istaec iam penes uos psal-
 triast?
- 35 **SY.** Ellam intus. **DE.** Eho, an domist habiturus? **SY.** Cré-
 do, ut est
 Deméntia. **DE.** Haecin fieri! **SY.** Inepta lenitas 390
 Patris et facilitas praua. **DE.** Fratris me quidem
 Pudét pigetque. **SY.** Nimum inter uos, Démea,
 (Non quia ades praesens dico hoc) pernimum inter
 est.
- 40 **SY.** Tu, quantus quantus, nil nisi sapientia es,
 Ille somnium. num sincerus uero illum tuom 395
 Facere haec? **DE.** Sincerem illum? aut non sex totis
 mensibus

- Prius dífecissem, quám ille quicquam coéperet?
- Sy. Vigilántiam tuam tú mihi narras? Dē. Sic aiet
 Modo ut nunc est, quaeso. Sy. Vt quisque suom uolt 40
 esse, itast.
- Dē. Quid eúm? uidistin hódie? Sy. Tuomne filium? 400
 Abigam hunc rus. iam dudum áliquid ruri agere ár-
 bitror.
- Dē. Satin scís ibi esse? Sy. Oh, qui égomet produxi. Dē.
 Óptumest:
 Metuí ne haereret híc. Sy. Atque iratum ádmodum.
- Dē. Quid autém? Sy. Adortus iúrgiost fratrem ápud fo- 50
 rum
 De psáltria istac. Dē. Aín uero? Sy. Ah, nil réti-
 cuit. 405
- Nam ut númerabatur fórte argentum, intéruenit
 Homo de ínprouiso: coépit clamare 'o Aéschine,
 Haecíne flagítia fácere te! haec te admíttere
 Indígna genere nóstro!' Dē. Oh, lacrumo gaúdio. 55
- Sy. 'Non tu hóc argentam pérdís, sed uitám tuam.' 410
- Dē. Saluós sit: spero, est símilis maiorúm suom. Sy. Hui.
- Dē. Syre, praéceptorum plénust istorum ille. Sy. Phy:
 Domi hábit unde dísceret. Dē. Fit sédulo:
 Nil praétermitto: cónsuefacio: dénique 60
 Inspícere tamquam in spéculum in uitas omnium 415
 Inheo átque ex aliis súmere exemplúm sibi.
 'Hoc fácito.' Sy. Recte sáne. Dē. 'Hoc fugito.' Sy.
 Cállide.
- Dē. 'Hoc laúdist.' Sy. Istaec rés est. Dē. 'Hoc uitíó datur.'
- Sy. Probíssume. Dē. Porro autém.. Sy. Non hercle ótiumstis
 Nunc mi auscultandi. píscis ex senténtia 420
 Nactús sum: ei mihi ne córrumpantur caútiost:
 Nam id nóbis tam flagítiumst quam illa, Démea,

- Non fácere uobis, quae modo dixi: et quód queo
 70 Consérvis ad eundem ístunc praecipió modum: 424
 'Hoc sálsumst, hoc adústumst, hoc lautúmst parum:
 Illúd recte: iterum sic memento:' sédulo
 Moneó, quae possum pró mea sapiéntia:
 Postrémo tamquam in spéculum in patinas, Démea,
 75 Inspícere iubeo et móneo quid facto úsus sit.
 Inépta haec esse, nós quae facimus, séntio: 430
 Verúm quid facias? út homost, ita morém geras.
 Numquíd uis? DE. Mentem uóbis meliorem dari.
 SY. Tu rús hinc íbis? DE. Récta. SY. Nam quid tu híc
 agas,
 80 Vbi síquid bene praecipias, nemo obtémperet?
 DE. Ego uéro hinc abeo, quándo is, quam obrem huc ué-
 neram, 435
 Rus ábiit: illum cúro unum: ille ad me áttinet,
 Quando ita uolt frater: de ístoc ipse úderit.
 Sed quis illic est, quem úideo procul? estne Hégio
 85 'Tribúlis noster? sí satis cerno, is est hércle: uah,
 Homo amícus nobis iam índe a puero: dí boni, 440
 Ne illíus modi iam mágna nobis cfuium
 Penúriast antíqua úirtute ác fide
 Haud cíto mali quid órtum ex hoc sit públice.
 90 Quam gaúdeo! ubi etiam húius generis réliquias
 Restáre úideo, úuere etiam núnc lubet. 445
 Oppérior hominem híc, út salutem et cónloquar.

HEGIO. GETA. DEMEA. PAMPHILA.

- III 4 HE. Pro di ímmortales, fácinus indignúm, Geta,
 Quod nárras. GE. Sic est fáctum. HE. Ex illan fámília
 Tam ínliberale fácinus esse ortum! o Aéschine,
 Pol haúd paternum istúc dedisti. DE. Vídelicet 450

- De psáltria hac audíuit: id illi núnc dolet 5
 Aliéno. pater eius nñi pendit: ei mihi,
 Vtinam híc prope adsit álicubi atque haec aúdiat.
- HE. Nisi fácient quae illos aéquomst, haud sic aúferent.
- GE. In té spes omnis, Hégio, nobís sitast: 455
 Te sólum habemus, tú es patronus, tú pater: 10
 Illé tibi moriens nós commendaúit senex:
 Si déséris tu, pérílimus. HE. Caue díxeris:
 Neque fáciam neque me sátis pie posse árbitror.
- DE. Adsbo. saluere Hégionem plúrimum 460
 Iubeo. HE. Óh, te quaerebam ípsum: salue, Démea. 15
- DE. Quid aútem? HE. Maior fílius tuos Aéschinus,
 Quem frátri adoptandúm dedisti, néque boni
 Neque líberalis fúnctus officiúms tiri. 464
- DE. Quid istúc est? HE. Nostrum amícum noras Símulum
 Aequálem? DE. Quid ni? HE. Fíliam eius uírginem 20
 Vitiáuit. DE. Hem. HE. Mane: nón dum audísti, Dé-
 mea,
 Quod ést grauíssimum. DE. Án quid est etiam ám-
 plius?
- HE. Vero ámplius: nam hoc quídem ferundum aliquó mo-
 dost:
- Persuásit nox amór uinum adulescéntia: 470
 Humánumst. ubi scit fáctum, ad matrem uírginis 25
 Venit ípsus ultro lácrumans orans óbsecrans
 Fidém dans, iurans sé illam ducturám domum.
 Ignótumst, tacítumst, créditumst. uirgo éx eo
 Compréssu grauidast fácta; híc mensis décumus est:
 Ille bónus uir nobis psáltriam, si dís placet, 476 30
 Paráuit, quicum úuat: illam désérit.
- DE. Pro cérton tu istaec dícis? HE. Mater uírginis
 In médiost, ipsa uírgo, res ipsa, híc Geta

- Praeterea, ut captus est seruorum, non malus 480
 35 Neque iners: alit illas, solus omnem familiam
 Sustentat: hunc abduce, uinci, quaere rem.
 GE. Immo hercle extorque, nisi ita factumst, Deamea;
 Postramo non negabit: coram ipsum cedo.
 DE. Pudet: nec quid agam neque quid huic respondeam
 40 Sció. PA. Miseram me, differor doloribus. 486
 Iunó Lucina, fer opem: serua me obsecro. HE. Hem,
 Num nam illa quaeso parturit? GE. Certe, Hégio. HE.
 Hem:
 Illaec fidem nunc uostram implorat, Deamea,
 Quod ius uos cogit, id uoluntate inpetret. 490
 45 Haec primum ut fiant deos quaeso ut uobis decet.
 Sin aliter animus uoster est, ego, Deamea,
 Summa ui defendam hanc atque illum mortuom.
 Cognatus mihi erat: una a pueris paruolis
 Sumus educti: una semper militiae et domi 495
 50 Fuimus: paupertatem una pertulimus grauem.
 Quapropter nitar, faciam, experiar, denique
 Animam relinquam potius quam illas deseram.
 55 Quid mihi respondes? DE. Fratrem conueniam, Hégio.
 55 HE. Sed, Deamea, hoc tu facito cum animo cogites, 500
 Quam uos facillume agitis, quam estis maxime
 Potentes dites fortunati nobiles,
 Tam maxime uos aequo animo aequa noscere
 Oportet, si uos uoltis perhiberi probos.
 60 DE. Redito: fient quae fieri aequomst omnia. 505
 HE. Decet te facere. Geta, duc me intro ad Sostratam.
 DE. Non me indigente haec fiunt: utinam hic sit modo
 Defunctum: uerum nimia illaec licentia
 Profecto euadit in aliquod magnum malum.
 65 Ibo ac requiram fratrem, ut in eum haec euomam. 510

H E G I O.

Bono ánimo fac sis, Sóstrata, et istam quód potes III 5
Fac cónsolere. ego Mícionem, si ápod forumst,
Conuéniam atque ut res géstast narrabo órdine:
Si est, *is* facturus út sit officiúm suom,
Facítt: sin aliter de hác re est eius senténtia, 515 s
Respóndeat mi, ut quíd agam quam primúm^s sciam.

ACTVS III.

CTESIPHO. SYRVS.

- IV 1 Cr. Aín patrem hinc abísse rus? Sy. Iam dúdum. Cr. Dic
sodés. Sy. Apud uíllamst:
Núnc quom maxume óperis aliquid fácerè credo. Cr.
Vtinám quidem:
Quod cúm salute eius fiat, Ita se defétigarít uelim,
Vt trídúo hoc perpétuo prorsum e lécto nequeat súr-
gere. 520
- 5 Sy. Ita fiat, et istoc síquid potis est réctius. Cr. Ita: nam
húnc diem
Miseré nimis cupio, ut coépi, perpetuom ín laetitia
dégere.
Et illud rus nulla ália causa tám male odi, nísi quia
Propést: quod si esset lóngius,
Príus nox oppressísset illic, quam húc reuorti pósset
íterum. 525
- 10 Núnc ubi me illic nóñ uidebít, iam húc recurret, sáť
scio:
Rogitábit me, ubi fúerim: 'ego hoc te tóto non uídí
die.'
Quid dícam? Sy. Nilne in méntemst? Cr. Numquam
quícquam. Sy. Tanto néquior.
Cliéns amicus hósperes uóbis? Cr. Sunt: quid
póstea?

- Sy. Hisce ópera. ut data sit. Cr. Quae non data sit? nón potest fieri. Sy. Potest. 530
- Cr. Intérdiu: sed si híc pernocto, causae quid dicám, 15 Syre?
- Sy. Vah, quám uellem etiam nóctu amicis óperam mos essét dari.
- Quin tu ótiosus és: ego illius sénsuum pulchre cáleo.
Quom féruit maxumé, tam placidum quási ouem red-
do. Cr. Quó modo?
- Sy. Laudárier te audít lubenter: fácio te apud illúm deum: 535
- Virtútes narro. Cr. Meás? Sy. Tuas: homini sílico 20 lacrumaé cadunt
- Quasi púero gaudio. én tibi autem. Cr. Quid namst? Sy. Lupus in fábula.
- Cr. Pater ést? Sy. Is ipsust. Cr. Síyre, quid agimus? Sy. Fúge modo intro, ego uídero.
- Cr. Siquíd rogabit, núsquam tu me: audístin? Sy. Potin ut désinas?

DEMEA. CTESIPHO. SYRVS.

- DE. Ne égo homo infelix: primum fratrem núsquam inue-IV 2
nío géntium: 540
- Praétereá autem, dum íllum quaero, a uílla mercen-
nárium
- Vídi: is filíum negat esse rúri: nec quid agám scio.
- Cr. Síyre. Sy. Quid est? Cr. Men quaérit? Sy. Verum. Cr. Périi. Sy. Quin tu animó bono es.
- DE. Quid hoc malum infelicitatis? néqueo satis decér- 5
nere:
- Nísi me credo huic ésse natum ref, ferundis míse-
riis. 546

Prímus sentió mala nostra: prímus rescisco ómnia:

Prímus porro obnúntio: aegre sólus, siquid fit, fero.

Sy. Rídeo hunc: primus aít se scire: is sólus nescit
ómnia.

10 DE. Núnc redeo: si fórte frater rédierit uisó. Cr. Syre,
Óbsecro, uide ne ille huc prorsus se íruat. Sy. Etiám
taces? 550

Égo cauebo. Cr. Númquam hercle hodie ego istuc
committám tibi:

Nám me iam in cellam áliquam cum illa cócludam:
id tutíssimumst.

Sy. Áge, tamen ego hunc ámouebo. DE. Séd eccum sce-
leratúm Syrum.

15 Sy. Nón hercle hic qui uólt durare quisquam, si sic fit,
potest.

Scíre equidem uoló, quot mihi sint dómini: quae haec
est míseria! 555

DE. Quíd ille gannit? quíd uolt? quíd aís, bóne uir? est
fratér domi?

Sy. Quíd malum 'bone uir' mihi narras? équidem perli.
DE. Quíd tibist?

Sy. Rógitas? Ctesiphó me pugnis míseruim et istam psál-
triam

20 Váque occidit. DE. Hém, quid narras? Sy. Ém, uide
ut discidít labrum. 559

DE. Quam óbrem? Sy. Me impulsóre hanc emptam esse aít.
DE. Non tu eum rus hínc modo

Próduxeris aibas? Sy. Fáctum: uerum uénit post insá-
niens:

Níl pepercit. nón puduisse uérberare hominém senem!
Quem égo modo puerúm tantillum in mánibus gestauí
meis.

- DE. Laúdo: Ctesiphó, patrissas: ábi, uirum te iúdio. 25
 SY. Laúdas? ne ille cóntinebit pósthac, si sapiét, ma-
 nus. 565
- DE. Fórtiter. SY. Perquám, quia miseram múlierem et
 me séraolum,
 Quí referire nó n audebam, uíci: hui, perfórtiter.
- DE. Nó n potuit mellús. idem quod ego sénsit te esse huic
 rei caput.
 Séd estne frater íntus? SY. Non est. DE. Vbi illum 30
 inueniam cógito.
- SY. Scío ubi sit, uerum hódie numquam mónstrabo. DE.
 Hem, quid aís? SY. Ita. 570
- DE. Díminuetur tibi quidem iam cérebrum. SY. At no-
 men néscio
 Ílius hominis, séd locum noui ubi stt. DE. Dic ergó
 locum.
- SY. Nó stia porticum ápu d macellum hac deórsum? DE.
 Quid ni nó uerim?
- SY. Praéterito hac récta platea sú rsum: ubi eo uéneris, 35
 Clíuus deorsum uórsum est: hac te praécipitato:
 póstea 575
 Ést ad hanc manúm sacellum: ibi ángipórtum própter
 est,
- DE. Quá nam? SY. Illi ubi etiám caprificus má gna est. DE.
 Noui. SY. Hac pérgito.
- DE. Íd quidem ángipórtum non est péruium. SY. Verum
 hércle: uah,
 Cénsen hominem me é sse? erraui: in pórticum rur- 40
 sú m redi:
 Sá ne hac multo própius ibis ét minor est errátio. 580
 Scín Cratini huius dí tis aedis? DE. Scío. SY. Vbi eas
 praetérieris,

Ad sinistram hac récta platea; ubi ad Dianae ué-
neris,

Íto ad dextram: príus quam ad portam uénias, apud
ipsúm lacum

45 Ést pistrilla et éxaduorsum fábrica: íbist. DE. Quid
íbi facit?

SY. Léctulos in sóle ilignis pédibus faciundós dedit. 585

DE. Vbi potetis uós: bene sane. sed cesso ad eum pér-
gere?

SY. Í sane: ego te exercebo hodie, ut dignus es, silicér-
nium.

Aéschinus odióse cessat: prándium corrúmpitur:

50 Ctésipho autem in amórest totus. égo iam prospiciám
míhi:

Nám iam adibo atque únun quicquid, quód quidem
erit bellíssimum, 590

Cárpam et cyathos sórbilans paulátim hunc producám
diem.

MICIO. HEGIO.

IV 3 MI. Ego in hác re nil repéro, quam obrem laúder tanto
opere, Hégio.

Meum officium facio: quód peccatum a nóbis ortumst
córriго.

Nisi sí me in illo crédidisti esse hóminum numero,
qui íta putant,

Sibi fieri iniuriam últro, si quam fécere ipsi expós-
tules, 595

5 Et últro accusant: íd quia non est á me factum, agís
grátias?

HE. Ah, mínume: numquam te áliter atque es in ánimun
induxí meum.

Sed quaeso ut una mecum ad matrem uirginis eas,
Micio,

Atque istaec eadem quae mihi dixti tute dicas mulieri:

Suspitionem hanc propter fratrem eius esse et illam
psaltriam 600

* * * * *

MI. Si ita aequom censes aut si ita opus est facto, eamus. 10

HE. Bene facis:

Nam et illic animum iam releuaris, quae dolore ac
miseria

Tabescit, et tuom officium fueris functus. sed si aliter
putas,

Egomét narrabo quae mihi dixti. MI. Immo ego ibo

HE. Bene facis:

Omnés, quibus res sunt minus secundae, magis sunt
nescio quo modo 605

Suspitosi: ad contumeliam omnia accipiunt magis: 15

Propter suam inpotentiam se semper credunt ludier.

Quapropter te ipsum purgare ipsi coram placabilibus
est.

MI. Et recte et uerum dicis. HE. Sequere me ergo hac
intro. MI. Maxime.

AESCHINVS.

Discrucior animi: hocine de inprouiso mihi mali IV 4
obici 610

Tantum, ut neque quid de me faciam nec quid agam:
certum siet!

Membra metu debilia sunt: animus timore

Obstipuit: pectore nil sistere consili quit. 5

Vah, quo modo hac me expediam turba? tanta nunc

- Suspítio de me incidit: 615
 Néque ea inmerito: Sóstrata
 Crédit mihi me psáltriam hanc emísse: id anus mi
 indícium fecit.
- 10 Nám ut hinc forte ea ad óbstetricem erat míssa, ubi
 eam uidi, sílico
 Accédo: rogito, Pámphila quid agát, iam partus ad-
 siet,
 Eone óbstetricem arcéssat. illa exclámat 'abi, abi:
 iam, Aéschine, 620
 Satis díu dedisti uérba: sat adhuc túa nos frustratát
 fides.'
- "Hem, quíd istuc óbsecro" inquam "est?" 'ualeas,
 hábeas illam quae placet.'
- 15 Sensi sílico id illas súspicari: séd reprimi mé tamen,
 Nequíd de fratre gárrulae illi dícerem ac fierét palam.
 Núnc quid faciam? dícam fratris ésse hanc? quod
 mínimé est opus 625
 Vsqvam ecferrí: ac mítto: fieri pótis est ut nequa
 éxeat.
- Ípsum id metuo ut crédant: tot concúrrunt ueri sí-
 millia:
- 20 Égomet rapui: ipse égomet solui argéntum: ad me
 abductást domum.
 Haéc adeo mea cúlpa fateor fieri. non me hanc rém
 patri,
 Vt ut erat gesta, índicasse! exórassem ut eam dú-
 cerem. 630
 Césstatum usque adhuc est: nunc porro, Aéschine,
 expérgiscere:
 Núnc hoc primumst: ad illas ibo, ut púrgem me.
 accedam ad foris.

Pérfi: horresco sémper, ubi pultáre hasce occipió et miser.

Heús heus: Aeschínús ego sum. aperite áliquis actum óstium. 634

Pródit nescio quis: concedam huc.

MICIO. AESCHINVS.

Mr. Ita uti dixi, Sóstrata, IV 5

Fácte: ego Aeschínúm conueniam, ut quó modo acta haec súnť sciat.

Séd quis ostium hóc pultauit? **As.** Páter hercle est, perii. **Mr.** Aéschine,

As. Quid huíc híc negotist? **Mr.** túne has pepulistí foris? Tacet. quór non ludo hunc áliquantisper? mélius est, 5
Quandóquidem hóc numquam mi ipse uoluit dicere. 640

Nil mñhi respondes? **As.** Nón equidem istas, quóđ sciam.

Mr. Ita: nám mirabar, quóđ hic negoti essét tibi.

Erúbuit: salua rés est. **As.** Dic sodés, pater,

Tibi uéro quid istic ést rei? **Mr.** Nil ést mñhi quidem. 10

Amicus quidam me á foro abduxít modo 645

Huc áduocatum sibi. **As.** Quid? **Mr.** Ego dicám tibi:

Habitánt hic quaedam málieres paupérculae:

Vt opínor has non nósse te, et certó scio:

Neque ením diu huc commigrárunť. **As.** Quid tum 15
póstea?

Mr. Virgo ést cum matre. **As.** Péрге. **Mr.** Haec uirgo orbást patre: 650

Hic méus amicus fíli generest próxumus:

Huíc léges cogunt núbere hanc. **As.** Perí. **Mr.** Quid ést?

- Æ.** Nil: récte: perge. **MI.** Is uénit ut secum áuehat:
 20 Nam habitát Miletí. **Æ.** Hem, uírginem ut secum áuehat?
- MI.** Sic ést. **Æ.** Miletum usque óbsecro? **MI.** Ita. **Æ.**
 Animó malest. 655
 Quid ipsaé? quid aiunt? **MI.** Quid illas censes? níl enim.
- Comménta mater ést, esse ex alió uiro
 Nesció quo puerum nátum: neque eum nóminat:
 25 Priórem esse illum, nó n oportere huíc dari.
- Æ.** Eho, nó nne haec iusta tibi uidentur póstea? 660
MI. Non. **Æ.** Óbsecro non? án illam hinc abducét, pater?
MI. Quid illám ni abducat? **Æ.** Fáctum a uobis dúriter
 Inmisericorditérque atque etiam, si ést, pater,
 30 Dicéndum magis apérte, inliberáliter.
- MI.** Quam obrém? **Æ.** Rogas me? quíd illi tandem cré-
 ditis 665
 Fore ánimi misero, qui illa consueút prior?
 Qui infélix hauscio án illam misere núnc amat,
 Quom hanc sibi uidebit praésens praesentem éripi,
 35 Abdúci ab oculis? fácinus indignúm, pater.
- MI.** Qua rátióne istuc? quis despondit? quis dedit? 670
 Quoi quándo nupsit? aúctor his rebús quis est?
 Quor dúxit alienam? **Æ.** Án sedere opórtuit
 Domi uírginem tam grándem, dum cognátus hinc
 40 Illínc uenret éxpectantem? haec, mí pater,
 Te dícere aequom fúit et id deféndere. 675
- MI.** Ridículum: aduorsumne sllum causam dícerem,
 Quoi uéneram aduocátus? sed quid ista, Aéschine,
 Nostra? aut quid nobis cum illis? abeamús. quid est?
 45 Quid lacrimas? **Æ.** Pater, óbsecro, auscultá. **MI.**
 Aéschine, audiui ómnia

Ét scio: nam té amo: quo magis quae agis curae sunt
mihi. 680

A. Ita uelim me prómerentem amés, dum uiuas, mí
pater,

Út me hoc delictum ádmisisse in me, íd mihi ue-
mentér dolet

Ét me tui pudét. M. Credo hercle: nam ingenium
nouí tuom

Líberale: séd uereor ne indlígens nímíum sies. 50

Ín qua ciuitáte tandem te árbitrare uiuere? 685

Vírginem uitiásti, quam te nón ius fuerat tángere.
Iam íd peccatum prímu magnum, *mágnum*, at hu-
manúm tamen:

Fécere alii saépe item boni. at póstquam íd euenít,
cedo

Númquid circumspéxti? aut numquid túte prospéxti
tibi,

Quíd fieret? qua fieret? si te mi ípsu puduit pró-
loqui, 690

Quá resciscerem? haéc dum dubitas, ménses abie-
rúnt decem.

Pródidisti et te ét illam miseram et gnátum, quod
quidem in té fuit.

Quíd? credebas dórmienti haec tibi confecturós
deos?

Ét illam sine tua ópera in cubiculum fri deductúm eo
domum?

Nólim ceterárum reru té socordem eodém modo. 695

Bóno animo es, ducés uxorem hanc. A. Hém. M.

Bono, inquam, animo és. A. Pater,

Óbsecro, num lúdis tu [nunc] me? M. Égo te? quam
obrem? A. Néscio:

Quia tam misere hoc esse cupio uerum, eo uereor
magis.

65 MI. Ábi domum ac deos cómprecare, ut uxorem accessás:
abi.

AE. Quid? eam uxorem? MI. Eám. AE. Iam? MI. Iam quan-
túm potest. AE. Di mé, pater, 700
Ómnes oderint, ni magis te quam óculos nunc ego
amó meos.

MI. Quid? quam illam? AE. Aeque. MI. Pénbenigne. AE.
Quid? ille ubi? MI. Mílégius?

MI. Ábiit, perit, náuem ascendit; sed quor cessas? AE.
Ábi, pater:

70 TÚ potius deos cómprecare: nám tibi eos certó scio,
Quóm uir melior múlto es quam ego, obtéperaturós
magis. 705

MI. Égo eo intro, ut quae opus sún parentur: tú fac ut
dixi, sí sapis.

AE. Quid hoc ést negoti? hoc ést patrem esse aut hoc est
filium esse?

Si fráter aut sodális esset, qui magis morem géreret?
75 Hic nón amandus? hícine non gestándus in sinúst?
hem: 709

Itaque ádeo magnam mi inicit sua cómmoditate córam:
Ne fórte imprudens fáciam quod nolít, sciens cauébo.
Sed céssó ire intro, né morae meis núpitiis egomét
siem?

D E M E A. M I C I O.

IV 6 D₂. Deféssus sum ambuládo: ut, Syre, te cúm tua
Monstrátione mágnus perdat Iúppiter!
Perréptai usque omne óppidum: ad portam, ad la-
cum, 715

Quo nón? neque illic fábrica erat neque frátrem
homo

Vidisse se aibat quisquam. nunc ueró domi
Certum óbsidere est úsque, donec rédierit. 5

MI. Ibo, illis dicam nállam esse in nobis moram. IV 7

DE. Sed eccum ípsum: te iam dúdum quaero, Micio. 720

MI. Quid nám? DE. Fero alia flágitia ad te ingéntia
Boni illius adulescéntis. MI. Ecce autém noua.

DE. Capitália. MI. Ohe iam. DE. Nécscis qui uir sít. MI. 5
Scio.

DE. O stúlte, tu de psáltria me sómnias 724

Agere: hóc peccatum in uírginemst ciuém. MI. Scio.

DE. Oho, scís et patere? MI. Quid ní patiar? DE. Díc
mihj,

Non clámas? non insánis? MI. Non: malím quidem.

DE. Puer nátast. MI. Di bene uórtant. DE. Vírgo níl habet. 10

MI. Audíui. DE. Et ducenda indotatast. MI. Scilicet.

DE. Quid nunc futurumst? MI. Íd enim quod res ípsa
fert: 730

Illíne huc transferétur uirgo. DE. O Iúppiter,
Istócine pacto opórtet? MI. Quid faciám ámplius?

DE. Quid fácias? si non ípsa re tibi istúc dolet, 15

Simuláre certe est hómínis. MI. Quin iam uírginem
Despóndi: res compósitast: fiunt núptiae: 735

Dempsí metum omnem: haec mágis sunt homínis.

DE. Céterum

Placét tibi factum, Micio? MI. Non, sí queam

Mutáre. nunc quom nón queo, animo acqué fero. 20

Ita uítast homínium, quási quom ludas tésseris,
Si illúd quod maxume ópus est iactu nón cadít, 740
Illúd quod cecidit fórte, id arte ut córrigas.

DE. Corrécior: nempe tua árte uigintí minae

- 25 Pro psáltria perliére: quae quantúm potest
Aliquo ábiciendast, sí non pretio, grátiis.
- MI. Neque ést neque illam sáne studeo uéndere. 745
- DE. Quid igitur faciet? MI. Dómi erit. DE. Pro diuóm
fidem,
Meretríx et mater fámilias una ín domo?
- 30 MI. Quor nón? DE. Sanumne crédis te esse? MI. Equi-
dem árbitror.
- DE. Ita mé di ament, ut uideo tuam ego inéptiam,
Factúrum credo, ut hábeas quicum cántites. 750
- MI. Quor nón? DE. Et noua nupta éadem haec discet.
MI. Scíficet.
- DE. Tu intér eas restím dúctans saltabís. MI. Probe.
- 35 DE. Probe? MI. Ét tu nobiscum úna, si opus sit. DE. Eí
mihí.
- Non te haéc pudent? MI. Iam uéro omítte, Démea,
Tuam istam iracundiam, átque ita ut *hodié* decet 755
Hilarum ác lubentem fác te gnati ín núptiis.
- Ego hós conueniam: póst huc redeo. DE. O Iúppiter,
40 Hancíne uitam! hoscín móres! hanc deméntiam!
Vxór sine dote uéniet: intus psáltríast:
Domus sumpuosa: aduléscens luxu pérđitus: 760
Senéx delirans. ípsa sí cupiát Salus,
Seruáre prorsus nón potest hanc fámiliam.

SYRVS. DEMEA.

- V 1 SY Edepól, Syrisce, té curasti mólliter
Lautéque munus áministrastí tuom.
Abi. séd postquam intus sum ómniúm rerúm sa-
tur, 765
- Prodeámbulare huc lúbítumst. DE. Illud síis uide
5 Exémplum disciplínae. SY. Ecce autem híc adest

Senex nóster. quid fit? quid tu es tristis? DE. Óh
scelus.

SY. Ohe íám: tu uerba fúndis hic, sapiéntia?

DE. Tu sí meus esses. SY. Dís quidem esses, Démea, 770
Ac tuám rem constabilísses. DE. Exemplo ómnibus
Curárem ut esses. SY. Quam óbrem? quid feci? DE. 10
Rogas?

In ipsa turba atque in peccato máximo,
Quod uix sedatum sátis est, potastí, scelus,
Quasi ré bene gesta. SY. Sáne nollem huc éxítum. 775

DROMO. SYRVS. DEMEA.

DR. Heus Síre, rogat te Ctésipho ut redeás. SY. Abi. V 2

DE. Quid Ctésiphonem hic nárrat? SY. Nil. DE. Eho, cár-
nufex,
Est Ctésipho intus? SY. Nón est. DE. Quor hic nó-
minat?

SY. Est álius quidam, párasitaster paúlulus:
Nostín? DE. Iam scibo. SY. Quid agis? quo abis? DE. 5
Mítte me. 780

SY. Noli inquam. DE. Non manum ábstines, mastígia?
An tibi iam mauis cérebrum dispergam híc? SY. Abit.
Edepól commissatórem haud sane cómodum,
Praesértim Ctésiphóni. quid ego núnc agam?
Nisi, dum haé silescent túrbæ, interea in ángulum 785 10
Aliquo ábeam atque edormiscam hoc uilli. sic agam.

MICIO. DEMEA.

MI. Paráta a nobis súnť, ita ut dixi, Sóstrata, V 3
Vbi ús. quis nam a me pépult tam grauitér foris?
DE. Ei míhi, quid faciam? quid agam? quid clamem aut
querar?

- O caelum, o terra, o maria Neptuni. **MI.** Ém tibi, 790
 Rescivit omnem rem: id nunc clamat scilicet:
 Paratae lites: succurrendumst. **DE.** Éccum adest
 Communis corruptela nostrum liberum.
- MI.** Tandem reprime iracundiam atque ad te redi.
DE. Représsi, redii, mitto maledicta omnia: 795
 Rem ipsam putemus. dictum hoc inter nos fuit
 (Ex te adeost ortum), ne tu curares meum
 Neve ego tuom? responde. **MI.** Factumst, non nego.
DE. Quor nunc apud te potat? quor recipis meum?
 Quor emis amicam, Micio? numquid minus 800
 Mihi idem ius aequomst esse quod mecumst tibi?
 Quando ego tuom non curo, ne cura meum.
MI. Non aequom dicis. **DE.** Non? **MI.** Nam vetus uerbum
 hoc quidemst,
 Communia esse amicorum inter se omnia.
DE. Facete: nunc demum istaec nata oratio. 805
MI. Ausculta paucis, nisi molestumst, Démea.
 Principio, si id te mordet, sumptum filii
 Quem faciunt, quaeso hoc facito tecum cogites:
 Tu illos duo olim pro re tollebas tua,
 Quod satis putabas tua bona ambobus fore, 810
 Et me tum uxorem credidisti scilicet
 Ducturum: eandem illam rationem antiquam obtine:
 Conserva, quaere, parce, fac quam plurimum
 Illis relinuas: gloriam tu istam obtine.
 Mea, quae praeter spem evenerit, utantur sine. 815
 De summa nil decedet: quod hinc accesserit,
 Id de lucro putato esse omne. haec si uoles
 In animo vere cogitare, Démea,
 Et mi et tibi et illis dempseris molestiam.
DE. Mittó rem: consuetudinem ipsorum. **MI.** Mane: 820

Scio: istuc ibam. multa in homine, Démea, 35
 Signa insunt, ex quibus cónfectura fáctile fit,
 Duo quóm idem faciunt, saepe ut possis dicere
 'Hoc licet inpune fáctere huic, illi nóñ licet',
 Non quó dissímilis res sit, sed quo is qui facit. 825
 Quae ego inesse in illis uideo, ut confidám fore 40
 Ita ut uolumus. uideo eos sapere, intellegere, in
 loco

Veréri, inter se amare: scires liberum
 Ingénium atque animum. quó uis illos tú die
 Reddúcas. at enim métuas, ne ab re sint tamen 830
 Omissiores paulo. o noster Démea, 45
 Ad ómnia alia aetáte sapimus réctius:
 Solum únun hoc uitium fért senectus hóminibus:
 Atténtiores súmus ad rem omnes, quám sat est:
 Quod illós sat aetas ácuet. DE. Ne nimiúm modo 835
 Bonae tuae istae nós rationes, Mício, 50
 Et túos iste animus aéquos subuortát. MR. Tace:
 Non fiet. mitte iam istaec: da te hodié mihi:
 Expórge frontem. DE. Scilicet ita témpus fert,
 Faciúndumst: ceterúm rus cras cum filio 840
 Cum prímo luci ibo hinc. MR. De nocte cénseo: 55
 Hodié modo hilarum fáct te. DE. Et istam psáltriam
 Vna iluc mecum hinc ábstraham. MR. Pugnaueris.
 Eo pácto prorsum illi ádligaris filium.
 Modo fáctio ut illam sérues. DE. Ego istuc uidero 845
 Atque ibi fauillae pléna, fumi ac póllinis 60
 Coquéndó sit faxo ét molendo: praéter haec
 Meridie ipso fáctiam ut stipulam cólligat;
 Tam excóctam reddam atque átram quam carbóst.
 MR. Placet:
 Nunc mshí uidere sapere. atque equidem filium 850

- 65 Tum etiám si nolit cógam ut cum illa uná cubet.
DE. Derídes? fortunátu's, qui isto animó sies:
Ego séntio. MI. Ah, pergísne? DE. Iam iam désino.
MI. I ergo íntro, et quol rei est, eí rei hunc sumamús
diem.
-

ACTVS V.

D E M E A.

Númquam ita quisquam béne subducta rátione ad V 4
uitám fuit, 855

Quín res aetas úsus semper áliquid adportét noui,
Áliquid moneat: út illa quae te scire credas néscias,
Ét quae tibi putáris prima, in éxperiundo ut répu-
dies.

Quód nunc mi euenít: nam ego uitam dúram, quam 5
uíxi úsque adhuc,

Própe iam excurso spátio mitto. id quam óbrem? re
ipsa répperi 860

Fácilitate níl esse homini mélius neque cleméntia.
Íd esse uerum ex me átque ex fratre quofuis facilest
nóscere.

Ílle suam egit sémper uitam in ótio, in conuúliis,
Clémens, placídus, núlli laedere ós, adridere óm-
nibus:

Síbi uixit: síbi súmptum fecit. Ámnes bene dicúnt,
amant. 865

Égo ille agrestis, saéuos, tristis, párcus, truculen-
tús, tenax

Dúxi uxorem: quam síbi miseriam uídi! nati filii,
Ália cura: heia autem, dum studeo íllis ut quam
plúrimum

- 15 Facerem, contriui in quaerendo uitam atque aeta-
tém meam:
Nunc exacta aetate hoc fructi pro labore ab eis
fero, 870
Odium: ille alter sine labore patria potitur com-
moda.
illum amant, me fugitant: illi credunt consilia om-
nia,
illum diligunt, apud illum sunt ambo, ego desertus
sum:
- 20 illum ut uiuat optant, meam autem mortem expec-
tant scilicet.
Ita eos meo labore eductos maximo hic fecit suos 875
Paulo sumptu: miseriam omnem ego capio, hic po-
titur gaudia.
Age age nunciam experiamur contra, ecquid ego pos-
siam
Blande dicere aut benigne facere, quando hoc pro-
uocat.
- 25 Ego quoque a meis me amari et magni pendi postulo
Si id fit dando atque obsequendo, non posteriores
feram. 880
Deerit: id mea minime re fert, qui sum natu maxu-
mus.

SYRVS. DEMEA.

- V 5 SY. Heus Demea, orat frater ne abeas longius
DE. Quis homo? o Syre noster, saluo: quid fit? quid
agitur?
SY. Recte. DE. Optumest. iam nunc haec tria primum
addidi 884
Praeter naturam: 'o noster, quid fit? quid agitur?'

Seruom haúd inliberálem praebes te, ét tibi 5
 Lubéns bene faxim. Sy. Grátiam habeo. Dn. Atquí,
 Syre,
 Hoc uérumst et re ipsa éxperiere própediem.

GETA. DEMEA. (SYRVS.)

- GE. Era, ego húc ad hos prouíseo, quam mox uírginem V 6
 Arcéssant. sed eccum Démeam. saluós sies. 890
 DE. O qui uocare? GE. Géta. DN. Geta, hominem máximi
 Pretí te esse hodie iúdicauí animó meo:
 Nam is mñhi profectost séruos spectatús satis, 5
 Quoi dómínus curaest, ita uti tibi sensí, Geta,
 Et tibi ob eam rem, síquid usus uénerít, 895
 Lubéns bene faxim. méditor esse adfábilis,
 Et béne procedit. GE. Bónus es, quom haec existu-
 mas.
 DE. Paulátim plebem prímulum fació meam. 10

AESCHINVS. DEMEA. SYRVS. GETA.

- AE. Occidunt me quidem, dúm nimis sanctas núprias V 7
 Student fácere: in adparándo consumúnt diem. 900
 DE. Quid ágitur, Aeschine? AE. Éhem, pater mi, tu híc
 eras?
 DE. Tuos hércle uero et ánimo et naturá pater,
 Qui té amat plus quam hosce óculos. sed quor nón 5
 domum
 Vxórem arcessis? AE. Cúpío: uerum hoc mñhi mo-
 raest:
 Tibícina et hymenaéum qui cantént. DE. Eho, 905
 Vin tu huíc seni auscultáre? AE. Quid? DE. Miss
 haéc face,
 Hymenaéum turbas lámpadas tibícinas,

- 10 Atque hanc in horto máceriam iube díruí
 Quantúm potest: hac transfér: unam fác domum:
 Tradúce et matrem et fámíliam omnem ad nós. **AB.**
 Placet, 910
 Patér lepidíssume. **DE.** Eúgae, iam lepidús uocor.
 Fratri aédes fient péruiæ, turbám domum
 15 Addúcet, sumptu amíttet multa: quíd mea?
 Ego lépidus in eo grátiam. iube núnciam
 Dinúmeret ille Bábylo uigintí minas. 915
 Syre, céssas ire ac fácere? **SY.** Quid ego? **DE.** Dírue.
 Tu illás abi et tradúce. **GE.** Di tibi, Démea,
 20 Bene fáciant, quom te uideo nostræ fámíliæ
 Tam ex ánimo factum uélle. **DE.** Dignos árbitror.
 Quid tú ais? **AB.** Sic opínor. **DE.** Multo réctiust 920
 Quam illám puerperam húc nunc duci pér uiam
 Aegrótam. **AB.** Nil enim uídí melius, mí pater.
 25 **DE.** Sic sóleo. sed eccum Mício egreditúr foras.

MICIO. DEMEA. AESCHINVS.

- V 8 **MI.** Iubet fráter? ubi is est? tún iubes hoc, Démea?
DE. Ego uéro iubeo et hác re et aliis ómnibus 925
 Quam máxume unam fácere nos hanc fámíliam,
 Colere ádluare adiúgere. **AB.** Ita quæso, pater.
 5 **MI.** Haud áliter censeo. **DE.** Ímmo hercle ita nobís de-
 cet:
 Primum hufus uxoriat máter. **MI.** Est. quid póstea?
DE. Proba ét modesta. **MI.** Ita áiunt. **DE.** Natu grán-
 dior. 930
MI. Scio. **DE.** Párrere iam diu hæc per annos nó n potest:
 Nec qui eám respiciat quisquam est: solast. **MI.** Quam
 híc rem agít?
 10 **DE.** Hanc te aéquomst ducere, ét te operam ut fiát dare.

- MI. Me dúcere autem? DE. Té. MI. Me? DE. Te inquam.
 MI. Inéptis. DE. Si tu síis homo,
 Hic fáciat. AE. Mi patér. MI. Quid tu autem huic,
 ásine, auscultas? DE. Níl agis: 935
 Fieri áliter non potést. MI. Deliras. AE. Síne te exo-
 rem, mí pater.
- MI. Insánis: aufer. DE. Áge, da ueniam filio. MI. Satn
 sánus es?
 Ego nóuos maritus áno demum quínto et sexagén- 15
 sumo
 Fiam átque anum decrépitam ducam? idne éstis auc-
 torés mihi?
- AE. Fac: prómisi ego illis. MI. Prómisti autem? dé te
 largitór, puer. 940
- DE. Age, quíd siquid te máius oret? MI. Quási non hoc
 sit máximum.
- DE. Da uéniam. AE. Ne grauére. DE. Fac, prómitte. MI.
 Non omíttitis?
- AE. Non, nísi te exorem. MI. Vís est haec quidem. DE. 20
 Áge prolixé, Mício.
- MI. Etsi hóc mihi prauom inéptum absurdum atque álie-
 num a uítá mea
 Vidétur: si uos tánto opere istuc uóltis, fiat. AE.
 Béne facis. 945
- DE. Meritó tuo te amo. uérum . . MI. Quid? DE. Ego dí-
 cam, hoc quom fit quód uolo.
- MI. Quid núnc? quid restat? DE. Hégio cognátus his est
 próximus,
 Adfinis nobis, paúper: bene nos áliquíd facere illi 25
 decet.
- MI. Quid fácere? DE. Agelli est híc sub urbe paúlum
 quod locitás foras:

Huic démus qui fruátur. **MI. Paulum id aútemst? DE.**

Si multúmst, tamen 950

Faciúndumst: pro patre huic est, bonus est, nóster est, recté datur.

Postrémo non meum illud uerbum fácio, quod tu, Mício,

30 **Bene ét sapienter dixti dudum: 'uítium commune ómniúmsst,**

Quod nímium ad rem in senécta attenti súmus? hanc maculam nós decet

Ecfúgere: dictumst uére et re ipsa fieri oportet. AE Mí pater. 955

MI. Quid ístic? dabitur quándoquidem hic uolt. AE. Gaúdeo.

DE. Nunc míhi germanu's páriter animo et córpore.

35 **Suó sibi gladio hunc iúgulo.**

SYRVS. DÉMEA. MÍCIO. AESCHINVS.

V 9 **SY. Factumst quód iussisti, Démea.**

DE. Frúgi homo's. ergo édepol hodie meá quidem senténtia

Iúdico Syrum fieri esse aequom líberum. MI. Istunc líberum? 960

Quód nam ob factum? DE. Múlta. SY. O noster Démea, edepol úr bonu's:

5 **Égo istos uobis úsque a pueris círaui ambos sédulo; Dócuí, monuí, béne praecepi sémper quae potui ómnia.**

DE. Rés apparet: ét quidem porro haec, óbsonare cúm fide,

Scórtum adducere, ádparare dé die conúuium: 965

Nón mediocris hómínis haec sunt ófficia. SY. O lepidúm caput.

DE. Póstreño hodie in psáltria hac emúnda hic adiutor 10
fuit,

Híc curavit: pródesse aequomst: álli mellorés erunt:

Dénique hic vult fieri. MI. Vin tu hoc fieri? AE. Cu-

pío. MI. Sí quidem

Tú vis, Syre, eho accéde huc ad me: líber esto. SY.

Béne facis: 970

Ómnibus grátiam hábeo, et aorsum tibi praeterca,
Démea.

DE. Gaúdeo. AE. Et ego. SY. Crédo: utinam hoc perpé- 15
tuom fiat gáudium,

Phrygiam ut uxorem meam una mécum uideam líbe-
ram.

DE. Óptumam quidem múlierem. SY. Et quidem tuó ne-
poti huius filio

Hódie prima mámmam dedit haec. DE. Hércle uero
sério, 975

Síquidem prima dédit, haud dubiumst quín emitti ae-
quóm siet.

MI. Ób eam rem? DE. Ob eam: póstreño a me argéntum 20
quantist súmito.

SY. Dí tibi, Demea, ómnia omnes sémper optata ófferant.

MI. Síre, processisti hódie pulchre. DE. Síquidem porro,
Mécio,

Tú tuom officium fácies, atque huic áliquid paulum
praé manu 980

Déderis, unde utátur: reddet tibi cito. MI. Istoc ú-
lius.

AE. Frúgi homost. SY. Reddam hércle, da modo. AE. 25
Áge, pater. MI. Post cónsulam.

DE. Fáciet. SY. O uir óptume. AE. O patér mi festiús-
sume.

- MI.** Quid istuc? quae res tam repente mōres mutant tuos?
- Quod prolubium? quae istaec subitast largitas? **DE.**
Dicam tibi: 985
- Vt id ostenderem, quod te isti facilem et festiuom putant,
- 80 Id non fieri ex uera uita neque adeo ex aequo et bono,
Sed ex adsentando indulgendo et largiendo, Micio.
Nunc adeo si ob eam rem uobis mea uita inuisa, Aeschine, est,
- Quia non iusta iniusta prorsus omnia omnino obsequor, 990
- Missa facio: ecfundite, emite, facite quod uobis lubet.
- 85 Sed si id uoltis potius, quae uos propter adulescentiam
- Minus uidetis, magis impense cupitis, consulitis parum,
- Haec reprehendere et corrigere et obsecundare in loco:
- Ecce me, qui id faciam uobis. **AE.** Tibi, pater, permittimus: 995
- Plus scis quid facto opus est. sed de fratre quid fiet?
- DE.** Sino
- 40 Habeat: in istac finem faciat. **MI.** Istuc recte. **CANTOR.** Plaudite.

METRA HVIVS FABVLAE HAEC SVNT

- V. 1 ad 154 iambici senarii
- 155 ad 157 trochaici octonarii
- 158 trochaicus dimeter catalecticus
- 159 iambicus octonarius
- 160 et 162 trochaici octonarii
- 161 163 164 trochaici septenarii
- 165 trochaicus octonarius
- 166 ad 169 trochaici septenarii
- 170 ad 196 iambici octonarii
- 197 ad 208 trochaici septenarii
- 209 iambicus septenarius
- 210 ad 227 iambici octonarii
- 228 ad 253 iambici senarii
- 254 ad 287 iambici octonarii
- 288 trochaicus septenarius
- 289 ad 291 iambici octonarii
- 292 et 293 trochaici septenarii
- 294 iambicus octonarius
- 295 ad 298 trochaici septenarii
- 299 ad 302 iambici octonarii
- 303 et 304 trochaici septenarii
- 305 ad 316 iambici octonarii
- 317 iambicus quaternarius
- 318 et 319 trochaici septenarii
- 320 iambicus octonarius
- 321 ad 329 trochaici septenarii
- 330 et 331 iambici octonarii
- 332 et 333 trochaici septenarii
- 334 ad 354 iambici octonarii
- 355 ad 516 iambici senarii

TERENTIUS.

- V. 517 trochaicus octonarius
- 518 trochaicus septenarius
- 519 ad 523 iambici octonarii
- 524 iambicus quaternarius
- 525 trochaicus octonarius
- 526 trochaicus septenarius
- 527 ad 539 iambici octonarii
- 540 ad 591 trochaici septenarii
- 592 ad 609 iambici octonarii
- 610 et 611 trochaici septenarii
- 612 et 613 versus choriambici
- 614 iambicus senarius
- 615 iambicus quaternarius
- 616 trochaicus dimeter catalecticus
- 617 trochaicus octonarius
- 618 trochaicus septenarius
- 619 ad 624 iambici octonarii
- 625 ad 637 trochaici septenarii
- 638 ad 678 iambici senarii
- 679 ad 706 trochaici septenarii
- 707 ad 711 iambici septenarii
- 712 iambicus octonarius
- 713 ad 854 iambici senarii
- 855 ad 881 trochaici septenarii
- 882 ad 933 iambici senarii
- 934 ad 955 iambici octonarii
- 956 et 957 iambici senarii
- 958 iambicus octonarius
- 959 ad 997 trochaici septenarii
-

ONOMASTICON TERENCEIANVM.

- Aeschinus** (*Ἀισχίνης*) *Ad.* 26. 82. 147. 260. 326. 462. 588. 634. **Aeschine** *Ad.* 160. 175. 190. 268. 407. 449. 620. 631. 637. 677. 679. 901. 989. **Aeschinum** *Ad.* 237. 292. 330. 636. **Aeschino** *Ad.* 356
Aesculapius (*Ἀσκληπιός*) **Aesculapi** *Hec.* 338
Aethiopia (*Ἀιθιοπία*) (*abl.*) *Eu.* 165. 471
Andrius (*Ἄνδριος*) **Andrium** *An.* 906. **Andria** *An.* 73. 215. **Andriam** *An.* 9. 13. **Andriae** *An.* 85. **Andria** (*abl.*) *An.* 461. 756
Andrus (*Ἄνδρος*) **Andrum** *An.* 222. 923. **Andro** *An.* 70. 931
Antiphila (*Ἀντιφίλη*) *Heau.* 691. (*voc.*) 258. 381. 398. 405. 408
Antipho (*Ἀντιφών*) *Ph.* 101. 187. 231. 254. 270. 308. 502. (*voc.*) *Eu.* 565. 574. *Ph.* 163. 202. 204. 216. 465. 504. 528. 549. 696. 854. 861. 883. **Antiphonem** *Eu.* 840. *Ph.* 192. 221. 323. 463. 918. **Antiphoni** *Ph.* 598. 753. 842. **Antiphone** *Ph.* 612
Apollo (*Ἀπόλλων*) **Apollinis** *An.* 698
Archidemides (*Ἀρχιδημίδης*) **Archidemidem** *Eu.* 327
Archilis (*Ἀρχιλίς*) (*voc.*) *An.* 228. 481
Archontides (*Ἀρχωνίδης*) **Archonidi** (*gen.*) *Heau.* 1065
Asia (*Ἀσία*) **Asiam** *An.* 935. *Heau.* 111. 117. **Asia** (*abl.*) *Heau.* 181
Athenae (*Ἀθήναι*) **Athenas** *An.* 907. **Athenarum** *Hec.* 88
Atticus (*Ἀττικός*) *An.* 923. **Atticum** *An.* 927. **Atticam** *An.* 221. 780. 859. *Eu.* 805. 1093. *Ph.* 114. **Attica** (*abl.*) *Eu.* 110
Babylō (*Βαβύλων*) *Ad.* 915
Bacchis (*Βακχίς*) *Heau.* 654. 722. 821. 905. 908. *Hec.* 98. 771. (*voc.*) *Heau.* 736. *Hec.* 731. 732. 786. 856. **Bacchidem** *Heau.* 311. 696. 767. 809. 969. *Hec.* 114. 128. 157. 719. 806. 846. 854. **Bacchidis** *Heau.* 744. *Hec.* 102. **Bacchidi** *Heau.* 791. 1050. *Hec.* 60. 169
Byrria (*Βύρριος*) *An.* 333. (*voc.*) 301. 314. 323. **Byrriam** *An.* 357
Caecilius **Caecili** *Hec.* 14
Callidemides (*Καλλιδημίδης*) *Hec.* 804. **Callidemidem** *Hec.* 432. 801
Canthara (*Κανθάρα*) (*voc.*) *Ad.* 353. **Cantharam** *An.* 769
Caria (*Καρία*) **Cariam** *Eu.* 126. **Caria** (*abl.*) *Heau.* 608
Ceres **Cerere** *Eu.* 732
Chaerea (*Χαιρέας*) *Eu.* 696. 707. 823. 824. 923. 985. (*voc.*) 308. 337. 558. 864. 871. 880. 893. 901. 1086. **Chaream** *Eu.* 540. 713

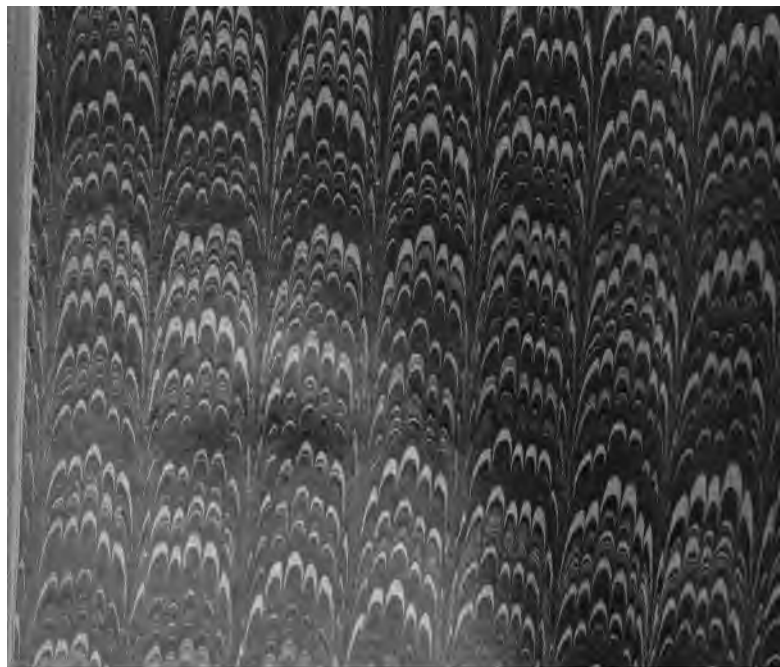
- Charinus* (Χαρίνος) Charine *An.* 305. 325. 330. 345. 642. 974.
Charinum *An.* 318. Charini
Heau. 732
- Chremes* (Χρέμης) *An.* 99. 144.
166. 241. 352. 376. 391. 773.
949. 970. 976. *Eu.* 501. 531.
617. *Heau.* 875. 1045. (*voc.*)
An. 538. 550. 561. 574. 783.
823. 846. 854. 868. 895. 902.
906. 917. 930. 945. 946. 992.
Eu. 535. 730. 743. 751. 765.
Heau. 75. 94. 117. 148. 429.
436. 493. 518. 556. 585. 591.
631. 644. 665. 787. 795. 844.
851. 859. 862. 883. 894. 938.
1049. 1052. *Ph.* 567. 577. 609.
613. 797. 960. 966. 984. *Chre-*
mem An. 361. 527. *Eu.* 724.
909. *Ph.* 63. 865. *Chremetem*
An. 472. 533. *Chremetis An.*
247. *Chremi (gen.) An.* 368.
Chremeti Ph. 1026
- Chrysis* (Χρυσίς) *An.* 105. 803.
Chrysidem An. 85. 107. 796.
Chrysidis An. 124. 223. 283.
801. 925. *Chryside An.* 106
- Cilicia* (Κιλικία) *Ciliciam Ph.* 66
- Clinia* (Κλεινώς) *Heau.* 225. 431.
525. 768. 847. 907. (*voc.*) 105.
175. 234. 243. 264. 279. 295.
309. 360. 406. 688. 695. *Cli-*
niam An. 86. *Heau.* 405. 605.
821. *Cliniae (gen.) Heau.* 515.
899. (*dat.*) 884
- Clitipho* (Κλειτοφῶν) *Heau.* 727.
829. 904. (*voc.*) 209. 240. 244.
273. 321. 335. 353. 562. 575.
579. 960. 967. 1037. 1057. *Cli-*
tiphonis Heau. 697. 703. 767.
852
- Corinthius* (Κορίνθιος) *Corinthia*
Heau. 600. 629
- Corinthus* (Κόρινθος) *Corinthum*
Hec. 86. *Corintho Heau.* 96
- Cratinus* (Κρατίνος) *Cratine Ph.*
448. *Cratinum Ph.* 447. *Cra-*
tini Ad. 581
- Crito* (Κρίτων) *An.* 801. *Heau.*
498. (*voc.*) *An.* 802. 817. 919.
942. 951. *Ph.* 456. *Critonem*
An. 906
- Ctesipho* (Κτησιφῶν) *Ad.* 558.
589. 776. 778. (*voc.*) 260. 266.
271. 277. 564. *Ctesiphonem*
Ad. 252. 355. 777. *Ctesiphoni*
Ad. 784
- Cyprus* (Κύπρος) *Cyprum Ad.*
224. 230. 278
- Danaë* (Δανάη) *Danaae Eu.* 585
- Dausos* (Δᾶσος) *An.* 159. 194. 576.
663. 721. 840. *Daue An.* 190.
199. 206. 344. 346. 367. 370
383. 409. 434*. 476. 492. 582.
595. 665. 711. 965. 972. 978.
985. 987. *Ph.* 52. 63. *Dauom*
An. 169. 173. 335. 579. 787.
842. 862. 963. *Dauri An.* 509.
Dauso (dat.) An. 953. (*abl.*) 302.
415. 838
- Demea* (Δημέας) (*voc.*) *Ad.* 80.
100. 115. 129. 135. 373. 385.
392. 422. 428. 461. 467. 483.
489. 492. 500. 754. 770. 806.
818. 821. 831. 882. 917. 924.
958. 961. 971. 978. *Demeam*
Ad. 890
- Demipho* (Δημοφῶν) *Ph.* 352.
353. 656. (*voc.*) 421. 439. 723.
795. 906. 926. 969. 1011. 1024.
1031. *Demiphonem Ph.* 899
- Diana* *Dianae Ad.* 582
- Dionysia* (Διονύσια) *Heau.* 162.
733
- Diphilus* (Δίφιλος) *Diphili Ad.* 6
- Discus* (Δίσκος) *Discum Eu.* 608
- Donax* (Δόναξ) (*voc.*) *Eu.* 772.
774
- Dorcium* (Δόρκιον) *Dorcio Ph.*
152

- Dorias (Δωριάς) (voc.) *Eu.* 538.
720
- Dorio (Δωρίων) (voc.) *Ph.* 485.
526
- Dorus (Δῶρος) *Dore Eu.* 472.
594. 850. *Dorum Eu.* 724
- Dromo (Δρόμων) *Heau.* 275.
(voc.) *An.* 860. *Heau.* 249. 743.
748. *Ad.* 376. *Dromonem Heau.*
241. 892
- Ennius *Ennium An.* 18
- Geta (Γέτας) *Ph.* 35. 46. 606.
838. 840. *Ad.* 291. 479. 891.
(voc.) *Ph.* 72. 136. 151. 179.
196. 219. 233. 373. 374. 386.
478. 482. 536. 545. 554. 609.
616. 672. 682. 777. 781. 847.
848. 869. *Ad.* 320. 323. 325.
349. 447. 506. 891. 894. *Getam*
Ph. 50. 177. 827. *Ad.* 305
- Glycerium (Γλυκερίον) *An.* 806.
875. 969. (voc.) 134. (acc.) 552.
859. 908. 978. *Glycerio (dat.)*
790. 905. (abl.) 243. 284. 682
- Gnatho (Γνάθων) *Eu.* 228. 271.
(voc.) 419. 446. 474. 771. 1043.
1054
- Gnathonicus (Γναθωνικός) *Gna-*
thonici Eu. 264
- Graecus *Graeci Ph.* 26. *Graeca*
Heau. 8. (abl.) *Eu.* 33. *Heau.*
4. *Ad.* 8. *Graecas Heau.* 17.
Graecis Eu. 8
- Hegio (Ἡγίων) *Ad.* 438. 947.
(voc.) *Ph.* 447. 452. *Ad.* 455.
488. 499. 592. *Hegionem Ad.*
460. *Hegioni Ad.* 351
- Hercules (Ἡρακλῆς) *Eu.* 1027
- Imbrus (Ἰμβρος) *Imbro Hec.* 171
- Indicus (Ἰνδικός) *Indicis Eu.* 413
- Inno *Lucina An.* 473. *Ad.* 487
- Iuppiter *Ph.* 807. *Ad.* 714. (voc.)
An. 464. 732. 930. *Eu.* 550.
709. 946. 1048. *Heau.* 256. 630.
690. *Ph.* 816. *Hec.* 317. *Ad.* 111.
196. 366. 731. 757. *Iouem Eu.*
584. *Ione Heau.* 1036
- Laches (Λάχης) *Hec.* 727. (voc.)
134. 206. 232. 263. 633. 647.
664. 722. 732. 751. 785
- Latinus *Latini Ph.* 26. *Latinas*
Eu. 8. 34. *Heau.* 18
- Lemnus (Λήμνος) *Lemnum Ph.*
66. 567. *Lemni Ph.* 680. 942.
1013. *Lemno Ph.* 873. 1004
- Lesbia (Λεσβία) (voc.) *An.* 459.
Lesbiam An. 228
- Liber *Libero Eu.* 732
- Lucina *vide Inno*
- Menander (Μένανδρος) *An.* 9.
Menandri Eu. 9. 20. 30
- Menedemus (Μενέδημος) *Mene-*
deme Heau. 159. 427. 440. 464.
861. 883. 908. 921. 931. 954.
1047. *Menedemum Heau.* 180.
185. 608. 739. 1001. *Menedemi*
Heau. 749. *Menedemo (dat.)*
Heau. 768. (abl.) 610
- Micio (Μικίων) *Ad.* 923. (voc.)
60. 92. 96. 132. 598. 720. 737.
800. 836. 943. 952. 979. 988.
Micionem Ad. 512
- Mida (Μίδα) *Ph.* 862
- Milesius (Μιλήσιος) *Ad.* 702
- Miletus (Μίλητος) *Miletum Ad.*
655. *Mileti Ad.* 654
- Minerva *Minerum Heau.* 1036
- Myconius (Μυκόνιος) *Hec.* 803.
Myconium Hec. 433. 501
- Myrrina (Μυρρίνη) *Hec.* 445.
830. 870. (voc.) 523. 541. 560.
Myrrinam Hec. 811. 845. *Myr-*
rina (abl.) Hec. 632
- Mysis (Μυσις) *An.* 226. (voc.)
267. 282. 686. 693. 714. 722.
748. 802
- Naevius *Naenium An.* 18. *Naevi*
Eu. 25
- Nausistrata (Νανσιστράτη) (voc.)

- Ph.* 784. 813. 986. 987. 1014. 1037. 1046
Neptunus Neptuni *Ad.* 790
 * *Nicaretus* (Νικάρετος) *Nicaretum* *An.* 87
Oedipus (Οἰδίπους) *An.* 194
Omphale (Ὀμφάλη) *Omphalae* *Eu.* 1027
Pamphila (Παμφίλη) *Ad.* 619.
Pamphilam *Eu.* 440. 442. 624.
 796. 827. 1036. *Ph.* 310. 510.
 517
Pamphilus (Πάμφιλος) *An.* 88.
 131. 462. 851. 957. 965. *Hec.*
 60. 115. 144. 346. *Pamphile*
An. 254. 267. 286. 318. 321.
 325. 344. 380. 409. 416. 617.
 675. 686. 871. 882. 933. 950.
 965. 986. *Hec.* 290. 382. 389.
 395. 456. 482. 484. 504. 585.
 602. 613. 621. 635. 650. 664.
 671. 824. 855. 862. 864. *Pam-*
philum *An.* 90. 145. 209. 227.
 234. 310. 338. 412. 685. 717.
Hec. 173. 428. 575. 743. 752.
 796. 804. 808. *Pamphili* *An.*
 549. 765. *Hec.* 77. 152. 341.
Pamphilo (*dat.*) *An.* 301. 429.
 486. 518. *Hec.* 125. 774. 816.
(abl.) *An.* 166. 216. 497. 512.
 603. *Hec.* 269
Parmeno (Παρμένων) *Eu.* 129.
 570. 694. 700. 925. 974. 1050.
Hec. 409. 878. (*voc.*) *Eu.* 83.
 99. 189. 221. 277. 286. 307.
 330. 351. 362. 369. 462. 964.
 975. 1020. 1034. *Hec.* 82. 83.
 103. 109. 131. 133. 149. 301.
 304. 314. 320. 340. 359. 416.
 808. 841. 875. 879. *Ad.* 168.
Parmenonem *Eu.* 267. 270.
 304. 918. 944. 1005. *Parme-*
nonis *Eu.* 718. *Parmenone* *Eu.*
 698
 * *Pasiphila* (Πασίφιλη) *An.* 945
Perinthia (Περινθία) (*abl.*) *An.*
 13. *Perinthiam* *An.* 9
Phaedria (Φαιδρία) *Eu.* 81. 982.
Ph. 80. 475. 484. 830. 833.
 1054. (*voc.*) *Eu.* 86. 95. 144.
 148. 171. 190. 210. 651. 678.
 687. 715. 1073. 1086. *Ph.* 154.
 173. 208. 222. 247. 257. 269.
 309. 499. 503. 532. 558. *Phae-*
driam *Eu.* 440. 441. *Ph.* 64.
 253. *Phaedriae* (*gen.*) *Eu.* 354.
 437. 824. *Ph.* 600. (*dat.*) *Eu.*
 1037. *Ph.* 87. 597. 712. 778. 886.
 1036. 1049. *Phaedria* (*abl.*) *Eu.*
 201. 465
Phaedrus (Φαίδρος) *Phaedrum*
An. 86
Phania (Φανίας) *An.* 934. *Hec.*
 458. *Phaniam* *An.* 929. *Heau.*
 169
Phanium (Φάνιον) *Ph.* 322. (*voc.*)
 201. (*acc.*) 218. 316. 352. 782.
Phanio *Ph.* 872
Phanocrates (Φανοκράτης) *Pha-*
nocratae *Heau.* 1061
Phidippus (Φειδίππος) *Phidippe*
Hec. 247. 256. 480. 497. 510.
 627. 708. 715. 771. 777. *Phi-*
dippum *Hec.* 246. 449. 622.
Phidippo *Hec.* 820. 870
Philotis (Φιλώτις) (*voc.*) *Hec.* 82.
 84. *Philotium* (Φιλώτιον) (*voc.*)
Hec. 89. 197. (*acc.*) 81
 * *Philtera* (Φιλτέρα) *Heau.* 662
Philumena (Φιλομένη) *Hec.*
 354. 414. 480. 588. (*voc.*) 243.
 325. 632. *Philumenam* *An.* 306.
 1001. *Hec.* 219. 320. 466. 809.
 832. *Philumena* *Hec.* 191. 318.
 337. 349. 793
Phormio (Φορμίον) *Ph.* 27. 122.
 314. 476. 618. 692. 833. 897.
 1048. (*voc.*) 317. 324. 437. 478.
 620. 858. 875. 882. 900. 922.
 1050. *Phormionem* *Ph.* 26. 307.

560. 592. 783. 1027. Phormioni
Ph. 157. 720
- Phrygia (Φρυγία) (*voc.*) *Heau.*
 731. Phrygiam *Ad.* 973
- Piraeus (Πειραιεύς) Piraeo *Eu.*
 290. 539
- Plantus *Ad.* 7. 9. Plantum *An.*
 18. Planti *Eu.* 25
- Pyrrus (Πύρρος) *Eu.* 783
- Pythias (Πυθιάς) *Eu.* 642. (*voc.*)
 500. 650. 656. 672. 730. 753.
 901. 902. 909. 947. 961
- Rhamnusius (Ῥαμνουσίος) Rham-
 nusium *An.* 930
- Rhodius (Ῥόδιος) *Eu.* 423. Rho-
 dium *Eu.* 420. Rhodio *Eu.* 498
- Rhodus (Ῥόδος) Rhodi *Eu.* 107
- Salus *Hec.* 338. *Ad.* 761
- Samius (Σάμιος) Samia *Eu.* 107
- Sanga (Σάγγης) *Eu.* 776. (*voc.*)
 814
- Sannio (Σαννίων) *Eu.* 780. *Ad.*
 276. (*voc.*) 210. 220. 240
- Scirtus (Σκίρτος) Scirte *Hec.* 78
- Simalio (Σιμαλίων) (*voc.*) *Eu.*
 772. 775
- Simo (Σίμων) *An.* 789. 907.
 (*voc.*) 41. 503. 820. 846. 894.
 908. 914
- Simulus (Σιμούλος) Simulum *Ad.*
 465. Simulo *Ad.* 352
- Simus (Σίμος) *Heau.* 498
- Sophrona (Σωφρόνη) *Ph.* 865.
 (*voc.*) 739. 741. Sophronam
Eu. 807
- Sosia (Σωσίας) (*voc.*) *An.* 28.
 [51.] 119. *Hec.* 427
- Sostrata (Σωστράτη) *Ad.* 321.
 616. (*voc.*) *Heau.* 647. 663.
 1007. *Hec.* 223. 229. 271. 339.
Ad. 309. 329. 343. 511. 635.
 787. Sostratam *Hec.* 179. 329
629. *Ad.* 506. Sostratae *Hec.*
 332
- Stephanio (Στεφανίων) (*voc.*)
Ad. 380
- * Stilpo (Στίλπον) *Ph.* 389. 390.
 740. Stilponem *Ph.* [356.] 390
- Storax (Στόραξ) (*voc.*) *Ad.* 26
- Strato (Στράτων) (*voc.*) *Eu.* 414
- Sunium (Σούνιον) (*acc.*) *Ph.* 837.
 Sunii *Eu.* 519. Sunio *Eu.* 115
- Syra (Σύρα) (*voc.*) *Hec.* 59. 83
- Syriscus (Συρίσκος) Syrisce *Eu.*
 772. 775. *Ad.* 763
- Syrus (Σύρος) *Heau.* 473. 509.
 728. 743. 896. 898. Syre *Heau.*
 291. 310. 319. 343. 346. 348.
 350. 400. 517. 531. 536. 543.
 581. 589. 595. 598. 615. 684.
 692. 699. 757. 762. 775. 811.
 825. 975. 980. 985. 993. *Ad.*
 247. 249. 260. 261. 278. 281.
 412. 531. 538. 543. 549. 713.
 776. 883. 887. 916. 970. 979.
- Syrum *Heau.* 191. 757. 950. *Ad.*
 315. 361. 553. 960. Syri *Heau.*
 723. 886. Syro (*dat.*) *Heau.* 999.
 1066. (*abl.*) 241. 882
- Thais (Θαίς) *Eu.* 391. 499. 508.
 527. 532. 619. 725. 733. 848.
 963. 1039. 1040. (*voc.*) 91. 190.
 455. 462. 743. 750. 754. 783.
 792. 807. 810. 873. 882. 887.
 906. Thaidem *Eu.* 231. 266. 270.
 352. 359. 364. 563. 788. 991.
 1055. 1075. Thaidis *Eu.* 267*.
 Thaidi *Eu.* 188. 275. 434. 569.
 616. 951. 983. 1026. Thaide
Eu. 545. 956. 1051
- Thraso (Θράσαν) *Eu.* 353. (*voc.*)
 453. 455. 475. 1025. 1061. 1068.
 1088
- Venus *Eu.* 732.

This book should be returned to
the Library on or before the last date
stamped below.

A fine of ~~five~~ cents a day is incurred
by retaining it beyond the specified
time.

Please return promptly.

DUE NOV 15 1926

OCT 15 '57 H

~~OCT 31 '57 H~~

~~Y 2 '62 H~~

Lt 6.235.5
Comoediae /
Widener Library

006732960

3 2044 085 236 933